

A
108

1422

1
4-22

R. P. IGNATII HYACINTHI
AMAT DE GRAVESON,
HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS
TESTAMENTI,
TOMI TRES.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

1902-22

1
4-22

A
103
101
108

R. P. IGNATII HYACINTHI
AMAT DE GRAVESON,
HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS
TESTAMENTI,
TOMI TRES.

**HISTORIA
ECCLESIASTICA
VETERIS
TESTAMENTI,**

IN REM
THEOLOGICÆ CANDIDATORUM,
PER SEX MUNDI ÆTATES

A B
ORBE CONDITO AD NATALE USQUE JESU
CHRISTI, SERVATORIS NOSTRI, CONTINENTI ORDINE
PRODUCTA, VARIISQUE COLLOQUIIS
DIGESTA:

UBI RES PRÆCIPUÆ, QUÆ VEL AD
Historiam Sacram, & ejus Chronologiam, Legem, ac
Disciplinam Hebræorum spectant, vel quæ ad Prophetarum Gesta, Vati-
cinia in JESU CHRISTO ad amussim impleta, & ad Divinam Sacrorum
Librorum, quibus continetur Historia Veteris Testamenti, Auctori-
tatem attinent, per breves Interrogationes & Responsiones per-
stringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

**OPUS IN TRES TOMOS
DISTRIBUTUM.**

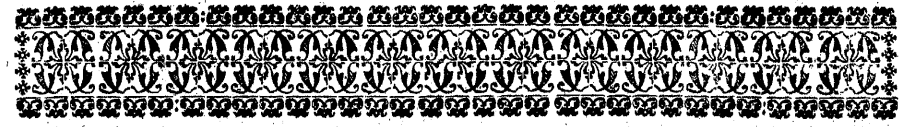
AUCTORE

FR. IGNATIO HYACINTHO
AMAT DE GRAVESON,
Sacrae Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casana-
tensis Theologo, Sacri Ordinis Prædicatorum,

EDITIO IN GERMANIA TERTIA.
CUM PERMISSU SUPERIORUM.

AUGUSTÆ VIND. & HERBIPOLI.
SUMPTIBUS MARTINI VEITH, BIBLIOPOLÆ.
ANNO MDCCLI.

PRÆFATIO GENERALIS

IN UNIVERSAM HISTORIAM ECCLESIA-
STICAM VETERIS TESTAMENTI,

STUDIOSO LECTORI NECESSARIA.

Um nihil in vita prius & antiquius unquam habuerim, quàm ut meum quantulumcunque talentum in JESU CHRISTI, Domini mei lucrum impenderem, & omnium animos ad ejus amorem pro viribus in meis lucubrationibus inflamarem; totum me multis abhinc annis addixi studio tam Sacræ Historiæ Veteris Testamenti, quàm Historiæ Evangelicæ, & Ecclesiasticæ, ut JESU CHRISTI, à quo, ceu fonte, bonorum omnium Summa proficiscitur, Divina Mysteria cognoscerem, eadèmq; operâ investigarem singula Monumenta, quæ pertinent ad Historiam Ecclesiæ, quam JESUS CHRISTUS suo Sanguine acquisivit. Verùm, in hoc utilissimo studio postquam me diu exercuissem, jamque, propitio Numine, Mysteria JESU CHRISTI variis Dissertationibus illustrata, & universam Historiam Ecclesiasticam à Natali CHRISTI ad hæc usque nostra tempora pluribus Colloquiis digestam, luce publicâ donassem, istud tandem Opus aggressus sum, ut ostenderem, Historiam Sacram Veteris Testamenti, tota quanta est, referri ad JESUM CHRISTUM, tantam esse Sacrorum, quos complectitur, Librorum harmoniam cum Historia JESU CHRISTI, à quatuor Evangelistis descriptâ, tantam esse concordiam figurarum, cæremoniarum & Sacrificiorum Legis, cum veritate Evangelii, tamque mirabilem Vaticiniorum vetustissimæ Antiquitatis cum exploratissima rerum longè post gestarum Historiâ relucere concentum, ut, conferendo Veteris Testamenti Typos, & Prophetarum Oracula, quorum illi JESUM CHRISTUM delineant atque adumbrant, hæc cum adventantem velut oculis Fidei demonstrant, nullo negotio quisque intelligat, nihil gestum esse à JESU CHRISTO, quod multò antea non depinxerint, non cecinerint Sacri Vates; nihil esse in illius Doctrina, & in Divinis, quæ in terris peregit, Mysteriis, cui non respondeat aliquis Veteris Testamenti locus; nihil ferè in Litteris Evangelicis proditum esse, quod non multis ante sæculis proditum fuerit Veteris Testamenti Voluminibus, subindèque omnes Mosaicæ Legis Typos ac cæremonias, omnia ejus Sacramenta & Sacrificia, necnon à Prophetis fusa Vaticinia in JESU CHRISTO, ad quem hæc singula rectâ collimabant, fuisse

ad amissim completa; *Finis Legis Christus est*, ait Apostolus *Paulus* Epist. ad Romanos cap. 10. v. 4.

Constanti hujus Doctrinæ veritati, quam ipse in isto, quod concinnavi, Opere patefacere, atque in præclaro lumine, benè fortunante DEO, collocare satagam, luculentissimum perhibet testimonium JESUS CHRISTUS, qui sæpius in Sacro Evangelio disertis verbis ait, Prophetas Veteris Legis prædixisse ejus adventum, totius vitæ œconomiam, omnesque illius passionis ac mortis prænotasse circumstantias. At enim, Christus Dominus in eo Colloquio, quod post Resurrectionem suam habuit cum duobus Discipulis suis, euntibus in Castellum Emmaus, eos, de ipsius Resurrectione subdubitantes, increpuit his verbis: *O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Propheta! Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Et incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de se ipso erant*, Lucæ capite 24. Eandem Veritatem Christus Dominus, dum adhuc in terris esset, inculcabat Judæis, dicens cap. 5. Evangelii Joannis: *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, & illa sunt, quæ testimonium perhibent de me*. Et, paucis interjectis, subdit Christus, alloquendo Judæos: *Nolite putare, quia ego accusaturus sum vos apud Patrem: Est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. Si enim crederetis Moyse, crederetis forsitan & mihi; de me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis crederis?* Hæc Christi Domini Oracula locupletissimis testimoniis confirmant ejus Apostoli, quos inter duos dumtaxat, ne longior sim, proferam in medium, *Petrum, & Paulum*, qui hujus doctrinæ, quam à Christo Domino acceperant, testes sunt omni exceptione majores. In primis, *S. Petrus*, Princeps Apostolorum, in sua Epistola cap. 1. v. 9. & seq. sic adhortatur fideles: *Reportantes finem Fidei vestra, salutem animarum. De qua salute exquisierunt, atque scrutati sunt Propheta, qui de futura in vobis gratia prophetarunt; scrutantes in quod, vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi, prænuncians eas, quæ in Christo sunt passiones, & posteriores glorias; quibus revelatum est, quia non sibi met ipsis, vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nunciata sunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu sancto misso de Cælo, in quem desiderant Angeli prospicere.* Nec minus disertè loquitur Apostolus *Paulus*, Doctor Gentium, cap. 23. Act. Apostolorum, ubi coram Rege *Agrippa* causam suam adversus Judæos perorans, hæc appositè dicit: *Auxilio autem adjutus Dei, usque in hodiernum diem sto, testificans minori atque majori, nihil extra dicens quàm ea, quæ Propheta locuti sunt futura esse, & Moyses; se passibilis Christus, se primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus est populo, & Gentibus.*

Quæ cum ita sint, candide Lector, in hanc præcipuam curam incumbere debemus, ut JESUM CHRISTUM sollicitè quæramus in Sacra Veteris Testamenti Historiâ, quæ benè multis præfulget veritatis characteribus, qui divinam ei asserunt auctoritatem, & quorum præcipuos hic breviter indicabo, ut te ad jugem illius lectionem hortari, invitare & animare possim.

Primus Veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti character est *Antiquitas*. Omnium quippè Gentium non solum Persarum & Græcorum

corum, sed etiam Ægyptiorum, Chaldæorum, & Assyriorum primus Scriptor est *Moyse*, Judæorum Legislator, & Auctor Pentateuchi, ex quo Ethnici Philosophi, Poætæ, Oratores & Legum latores multa delibârunt, excerpserunt, ac deflorârunt, sicut postea copiosè ostendemus.

Alter Veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti character, est mirabilis illius, tot inter ac tantas vicissitudines temporum, & rerum perturbationes, conservatio, quæ soli providentiæ Divinæ accepta referri debet, cum alii libri, qui olim ab Ægyptiis, à Romanis, & ab aliis Nationibus, tenebris Idololatriæ immerfis, tanquam Divini habebantur, temporis, rerum omnium edacis, diuturnitate perierint.

Tertius Veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti character petitur ex innumeris penè testimoniis Ethnicorum Scriptorum, qui de Historia Sacra, libris Veteris Testamenti contentâ, vel disertam mentionem fecerunt, vel diversarum Nationum, videlicet Assyriorum, Babyloniorum, Persarum, Græcorum, & Romanorum Historias describentes, multa litteris prodiderunt, quæ cum Sacra Historia maximam affinitatem & agnationem habent, sicut ex his, quæ passim in isto Opere dicturi sumus, liquidò patebit.

Quartus Veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti character, est Legis Mosaicæ & Præceptorum, quæ tradit, Sanctitas. Si enim Lex Mosaica cum Gentium Prophanarum legibus conferatur, similes Hebræorum, olim secundum illam Legem viventium, cum Ethnicorum moribus componantur, Sole clarius constabit, Legem Mosaicam non tantum damnare nefandos Prophanarum Gentium mores, sed eam etiam tot ad benè sanctèque vivendum præscribere præcepta, ut multi Scriptores Ethnici Judæos, in hac Lege institutos, ob morum integritatem, magnis celebrârunt encomiis, ut videre est apud *Josephum*, Hebræum, in libris contra Ethnicum *Apionem*, & apud *Eusebium* lib. 10. *Præparationis Evangelicæ*. Eo de argumento itidem perdoctè & elegantè disserunt Abbas *Claudius Fleury*, in libro, quem Gallicè edidit: *De moribus Israëlitarum*, *Carolus Sigonius* in lib. *De Republica Hebræorum*, & *Petrus Cunaus* in lib. *De Republica Hebræorum*. Hæc autem Legis Mosaicæ Sanctitas, apertè evincit, eam non esse opus Dæmonis, qui homines pios & bonos efficere non vult, sed potius illos præcipitare & deteriores reddere; nec opus esse Artis politicæ, à qua *Moyse*, sicut in isto Opere commonstrabimus, fuit penitus alienus; nec opus esse naturæ, quæ sensuum voluptati indulget, nec opus humanæ rationis, quam multis erroribus obnoxiam superbia & ignorantia decipiunt, sed esse opus Dei, qui hanc Legem dedit Moyse, & ritus, cæremonias, atque Sacrificia instituit, quibus à Populo Judaico, quem sibi, præ cæteris aliis Nationibus, selegit, coli voluit, multaque edidit Sanctissima præcepta, quæ ad benè moratam Rempublicam Judæorum conservandam erant omninò necessaria.

Sextus Veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti character, est ingens multitudo miraculorum ac prodigiorum, quibus Deus, qui nec falli nec fallere potest, divinam illius Historiæ auctoritatem per *Moysem*, & Prophetas confirmavit. Hæc autem miracula Deum habuisse Auctorem, ex eo potissimum constat, quòd patrata fuerint à viris, quorum Scripta nihil aliud spirant quàm sanctitatem, justitiam, pietatem, chari-

charitatem, & quidquid sublimioris virtutis nomine continetur; quorum doctrina purioribus naturæ & rationis circa Religionem principiis egregiè consonat, & est omni humanâ inventione sublimior, quorum studium ad unius Dei cultum instituendum, & ad abolendam sacrilegam Dæmoniorum superstitionem unicè tendebat; quorum denique perpetuus, sibi que semper constans vitæ tenor summam erga unum Deum reverentiam, erga homines benevolentiam, erga Magicas Artes maximam execrationem ingerebat.

Septimus Veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti character, est perfecta illa consensus, quam Libri Sacri Veteris Testamenti habent cum Novi fœderis Libris; quæ enim *Moyser*, & Prophetæ in suis libris futura prædixerunt, nunc impleta omninò in quatuor Evangeliiis, & in cæteris Novi Fœderis libris tam apertè legimus, ut Novum Testamentum in Veteri & in Novo Vetus Testamentum contineri videatur. Hæc autem tam perfecta & absoluta consensus nequit esse solers & subtilis commentitiarum fabularum distributio, sed est Divinæ Sacrorum Librorum cum Veteris, tum Novi Testamenti, Auctoritatis irrefragabile argumentum. Hinc Christus Dominus Historiæ Sacræ Veteris Testamenti perhibens testimonium, ait capite 5. Evangelii S. Matthæi: *Amen, amen dico vobis: donec transeat Cælum & Terra, jota unum, aut unus apex non præteribit à Lege, donec omnia fiant.* Et cap. 16. v. 39. Evangelii S. Joannis: *Habent Moysem, & Prophetas, audiant illos.*

Octavus Veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti character, est facilis ac clara intelligentia, quam dat de origine, naturâ & conditione *Adami*, primi omnium hominum parentis, ante & post ejus peccatum. Narrat quippè Historia Sacra Veteris Testamenti, *Adamum* fuisse à Deo creatum perfectum, innocentem, beatissimâ cœlestium donorum copiâ, & omnigenâ virtutum suppellectili exornatum, sed eum, violâsse præceptum sibi à Deo impositum, atque hac fatali transgressione mortem, miseras, aliorum malorum agmen tam sibi, quam omnibus suis posteris importâsse. Ex hac autem conditione *Adami*, à quo sumus omnes propagati, tria præcipua veræ Religionis Dogmata elucescunt, quæ alioqui à nobis nullo pacto comprehendi possent, & quorum notitiam viri Ethnici, quantumvis excellenti præditi ingenio, assequi nunquam potuerunt, sed potius, velut noctuæ ad solem prorsus cæcutierunt. In primis, inde intelligimus, peccatum *Adami* non tantum ipsi nocuisse, sed etiam omnibus ejus posteris, ad quos Viâ ordinariâ per generationem transfunditur primigenium illud peccatum, quod *Originale* appellamus. Secundo, agnoscimus necessitatem Incarnationis Filii Dei, Jesu Christi, qui nos per Gratiam suam medicinalem sanaret, illata per Protoparentis nostri labem damna refarciret, & condignam, Deo Patri exhiberet satisfactionem, cui nos exsolvendæ impares omninò eramus. Postremò perspectam inde habemus causam, cur omnis Homo post peccatum *Adami* nascatur cum ignorantia in intellectu, cum malitia in voluntate, cum propensione ad malum, cum lucta passionum, totque miseriis & pœnis obnoxius vivat. Hæc siquidem sunt funestæ appendices peccati Originalis. Hæc omnia, quibus vera & antiqua internoscitur Religio, exprimit Sacra Veteris Testamenti Historia, & nullum eorum in prophanis Gentium Historiis vel minimum apparet vestigium.

Deni-

Denique, ut cæteros alios Veritatis Historiæ Sacræ Veteris Testamenti characteres silentio prætermittam, certum est, stylum, quo scripta est hæc Sacra Historia, esse simplicem & incultum, in quo verba non ornant res, sed ipsa rerum magnitudo Sacrorum Scriptorum mentem & verba supra humanum modulum rapit, ita ut eloquii simplicitas respondeat quidem illis Scriptoribus, sed rerum magnitudo & doctrinæ sublimitas tribui debeant Deo, qui infirmis illis instrumentis, & impolitis organis utebatur. Si igitur Historiam Sacram Veteris Testamenti conferas cum sæcularibus Historiis prophanarum Gentium, vel cum libris Ethnicorum Philosophorum, vel cum eloquentia Oratorum, hæc certè minima in speciem, propter simplicitatem verborum, tibi apparebit, at, si, ut par est, attendas ad rerum magnitudinem, & ad doctrinæ, quam complectitur, sublimitatem, sordescet tibi omnes superstitiosæ gentilitatis libri, & doctrinam Philosophorum tanquam puerilem fugillabis, exsufflabis, atque repudiabis.

Hanc Sacram Veteris Testamenti Historiam, tot veritatis characteribus munitam, à creatione Mundi usque ad Natale Christi Domini in hocce Opere describendi officium suscipio, eamque hauriam è Sacris Libris Veteris Testamenti, cum quibus, sicut in progressu hujus Operis palàm faciam, variarum exoticarum Nationum, præsertim Ægyptiorum, Assyriorum, Chaldæorum, seu Babyloniorum, Tyriorum, Phœnicum, Persarum, Græcorum, & Romanorum Annales in his, quæ spectant Historiam, mirificè consentire ostendam. Tempora hujus Historiæ Sacræ accuratori, ut puto, Chronologiâ, quæ ad Sacri Textûs Hebræi, & Editionis Vulgatæ, à Concilio Tridentino approbatæ, calculos erit exacta, consignabo. Sicut enim probari mihi nunquam potuit Græcorum, seu Scripturæ Sacræ Versionis Græcæ LXX. Interpretum Chronologia, quâ abutuntur non nulli, ut fidem aliquam concilient fabulosis Antiquitatibus, quas de Monarchiarum suarum exordiis perperam jactitant Ægyptii, Assyrii, Chaldæi, & Sinenses; ita nullo pacto assentiri possum quibusdam Chronographis, qui, licet calculos Sacri Textûs Hebræi sectentur, promiscuè tamen confundunt annos servitutum Israëlitarum cum annis Præfecturæ *Judicum*, sicque Chronologiam Sacram plus justò contractiorem reddunt, apertè reclamante Textu Hebræo in Sacro Libro *Judicum*, in quo anni servitutum Israëlitarum accuratè, sicut in Editione Vulgatæ, distinguuntur ab annis Præfecturæ *Judicum*. Quocirca, candidè fateor, me, in putandis annis, qui à conditu Mundi usque ad Natale Christi interfluxerunt, discessisse à quibusdam viris doctissimis, nimirum *Petavio* in Lib. *De Doctrina Temporum*, *Jacobo Usserio* in *Sacris Annalibus Veteris & Novi Testamenti*, & *Lancelotto*, cujus Chronologia Sacra edita est ad calcem Bibliorum *Antonii Vitre*. Sed, num justâ de causa ab illis Scriptoribus, qui in studio Chronologiæ Sacræ singularem navârunt operam, recesserim? & an calculus, quem à Creatione Mundi usque ad Natale Christi subduco, accuratior sit, & Chronologiæ Sacri Textûs Hebræi, Editionisque Vulgatæ magis consentaneus? id totum judicio & examini tuo, erudite Lector, lubens permitto. Ut autem Historiæ Sacræ Veteris Testamenti à Crea-

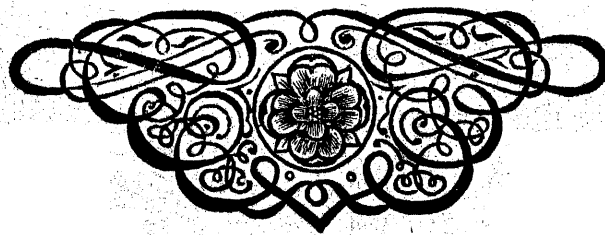
)(

tio-

tione Mundi usque ad Natale Christi Domini absolutam possis habere notitiam, nihil eorum, quæ ad eam spectare possunt, prætermittam, sed omnia, compendiosè tamen, attingam. Et primò quidem, præcipuas difficultates, quas Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes circa Historiam Veteris Testamenti ventilare solent, passim proponam ac dilucidabo. Omnium Librorum, quibus Sacra Veteris Testamenti comprehenditur Historia, Divinam auctoritatem asseram ac vindicabo non tantum contra Atheos, infideles & incredulos, qui horumce Librorum antiquitatem, revelationem, & inspirationem negant, sed etiam adversus Hæreticos, qui aliquos Veteris Testamenti Libros expungunt è canone, cui illas accensuit œcumenica Synodus Tridentina, eorundemque Sacrorum Librorum veros ac genuinos Auctores indicabo. Omnium Patriarcharum ante & post Diluvium, deindè *Moyſis, Josue, Judicum*, singulorum Regum, tam Judæ, quàm Israël, dicta ac Gesta perstringam; atque Historias *Jobi, Ruth, Tobia, Juditha, Estheris*, cunctorum Prophetarum, qui, sive sub Regibus Judæ, sive sub Regibus Israël, vaticinati sunt, atexam, nec non Ducum Assamonæorum, seu Machabæorum, qui Reipublicæ Hebræorum præfuerunt, res præclarè gestas describam. Legem Mosaicam cum præceptis, quæ complectitur, naturalibus seu moralibus, cæremonialibus & judicialibus, cum Sacrificiis, & aliis id genus ad cultum, & Judaicam Religionem atinentibus, datam esse à Deo evincam contra duos præsertim Novatores, *Marſhamum & Spenserum*, qui impiè contendunt, Ritus, qui in Lege Mosaica præscribuntur, non à Deo traditos ac institutos fuisse, sed ex Ethnicorum superstitionibus esse profectos, videlicet *Circumcisionem ex Æthyopum, Colchorum moribus; Tabernaculum ex prophano Molochi cultu; Arcam ex Ethnicorum Cistis; Cherubinos ex Ægyptiacis Simulacris; Templum Hierosolymitanum ex ruditate Gentium originem traxisse.* Hæc, & alia ejusmodi, quæ Historiæ Sacræ lucem affundere, vel splendorem aliquem asserere possunt, ita, auxiliante Deo, in isto Opere colligere scitè ac disponere conabor, ut mihi justè succensere haud possis, quòd in Sacra Veteris Testamenti Historia, variis licet eventibus locupletissimâ, & per multa Sacra Volumina latissimè diffusâ, quidquam scitu dignum prætermiserim, vel de styli barbarie aut obscuritate queraris, cum eo inter scribendum stylo datâ operâ usus sim, qui, sicut non est affectatus, ita nec obscurus, nec barbarus humi repit, sicque, ut spero, omnia tibi erunt facilia, prona, clara & expedita, modò non te pigeat ad percipienda, & memoriæ mandanda singula, quæ referam, Historiæ Sacræ Veteris Testamenti Monumenta, patientiam commodare. Denique, ex lectione istius Operis, quod in rem tuam adornavi, hunc singularem fructum elicies, ut viam, modumque intelligas Jesum Christum, cui omnia studia nostra consecrare debemus, quærendi & facilè inveniendi in Sacra Historia Veteris Testamenti. Quam felicem sortem ut securius nancisci valeas, auctor tibi sum, ut sæpius hanc ad Deum effundas orationem, quam *S. Augustinus* cap. 11. Lib. XI. *Confessionum* studioso Sacræ Scripturæ Lectori suppeditat, quæque his verbis concepta est: *Domine Deus meus, intende Orationi meæ, & misericordia tua exaudiat desiderium meum; sint casta delicia meæ*

Scriptu-

Scriptura tua, nec fallar in eis, nec fallam ex eis. Domine, adtende & miserere, Domine DELS meus, lux cæcorum, & virtus infirmorum, statimque lux videntium, & virtus fortium, adtende animam meam, & audi clamantem de profundo. Largire spatium meditationibus nostris in abdita legis tue, neque adversus pulsantes claudas eas. Neque enim frustra scribi voluisti tot paginarum opaca secreta. O Domine, perfice me, & revela mihi eas. Confitebor tibi, quidquid invenero in libris tuis, & audiam vocem laudis, & bibam te, & considerabo mirabilia de lege tua ab usque principio, in quo fecisti Cælum & Terram, usque ad Regnum tuum perpetuum Sanctæ Civitatis tuæ. Vide Domine DELS meus, unde sit desiderium meum. Narraverunt mihi injusti delectationes, sed non sicut lex tua, Domine. Ecce unde desiderium meum. Vide Pater, aspice, vide & approba, & placeat in conspectu misericordia tua invenire gratiam ante te, ut aperiantur pulsanti mihi interiora sermonum tuorum, obsecro per Dominum nostrum JESUM CHRISTUM filium tuum, virum dextera tua, filium hominis, quem confirmasti tibi, Mediatorem tuum & nostrum, per quem nos quaesisti non quærentes te; unicum tuum, per quem vocasti in adoptionem populum credentium, in quo & me: per eum te obsecro, qui sedet ad dexteram tuam, & te interpellat pro nobis, in quo sunt omnes thesauri sapientia & scientia absconditi. Ipsum quero in libris tuis. Moyſes enim de illo scripsit. Hoc ipse ait, hoc veritas ait. Cæterum istud, quod in rem studiosæ juventutis lucubravi, Opus summâ, ut par est, reverentiâ & devotione subjecio Ecclesiæ Romanæ, omnium Ecclesiarum Matris & Magistræ, & Summi Pontificis, doctrinarum omnium ac librorum supremi judicis, examini & auctoritati, palamque profiteor, me ad ultimam usque vitæ periodum, hoc est, quamdiu quidquam spiritus calebit in corpore meo, semper Cathedræ sancti Petri, ex qua Veritatis funduntur oracula, & Doctrinæ Fidei, Morum Disciplinæ, quæ in ea docentur & traduntur, ab Apostolis acceptæ, & ad nostram usque memoriam per continuam & nusquam interruptam Romanorum Pontificum successionem propagatæ, jugiterque conservatæ, firmiter adhæsurum, meque potius membratim discerptum iri, quàm ut à Sedis Apostolicæ Constitutionibus vel latum quidem unguem desciscam.

tis, quibus dicatur; profunditate Magistris & veritate, omnibus spectetur profuturum: nihilque in eo inveniri Fidei Catholicæ, aut bonis moribus non consonum. Ita censeo salvo &c. Romæ in Collegii Casanatensis die 21. Novembris an. 1726.

FR. JOSEPH SALAS,
Sacræ Theolog. Magister & Collegii Casanatensis
Theologus, Ord. Prædicatorum.

Imprimatur.

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

N. Baccarius Episcopus Bojanen. Vicesgerens.

APPROBATIONES.

Nihil Viro Religioso convenientius est ac dignum magis, quàm ingenii sui vires eò convertere, ut Sacræ Doctrinæ promoveat studium, purioresque ipsius fontes Junioribus candidatis adaperiat. Huic intentus Consilio *R. A. P. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, & Collegii Casanatensis Theologus, Ordinis F. F. Prædicatorum, post evulgatam per alternas Quæstiones & responsiones CHRISTI Ecclesiæ Historiam, quam Litterarius Orbis summo plausu excepit, eodem styli nitore, pari que Methodo, fœderis antiqui seriem Historicam adornare constituit, ut qui Ecclesiam cum CHRISTO surgentem, per Apostolos propagatam, variis persecutionum ac hæresion fluctibus jactatam, sed in omnibus gloriosam ac triumphantem exhibuerat, in Synagogâ velut delineatam & in umbra Legis delitescentem exponeret. Hoc autem Opus, in tres Tomos distributum, jubente Reverendissimo S. P. A. Magistro, attentè perlegi, in eoque nihil reperi, quod puritati morum, Catholicisve Dogmatibus repugnaret, imò omnia utrisque maxime consona: Unde eximium istud Opus à Theologiæ Candidatis nocturnâ ac diurnâ manu versandum esse censeo. In eo enim quisque sublimem Theologum, Criticum sagacem, accuratum Chronographum, Doctissimum Interpretem, ac tandem utile dulci permixtum ubique demirabitur. Quamobrem publica luce dignissimum judico. In quorum fidem subscripsi Romæ in Regio sanctissimæ Trinitatis Conventu die 25. Octobris anni 1726.

FR. FRANCISCUS BERTRAND,
Ordinis Minorum, S. Theologiæ
Professor.

Historiam Veteris Testamenti, ab admodum R. P. Magistro *Ignatio Hyacintho Amat de Graveson*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ordinis Prædicatorum, Viro Urbi, & Orbi optimè notò, omnigena eruditione pollente, per sex Mundi Ætates clarè dispositam, ac mirabili ingenio compositam, in tres Tomos distributam, ex Commissionè Reverendissimi P. F. *Gregorii Selli*, Sac. Palat. Apost. Magist. tota mentis jucunditate revolvì; atque in ea cum nihil, quod Catholicum dedecet, omne verò, quod Religiosissimum Virum decet, invenerim; idèò ut publici Juris fiat, existimavi, ad hoc ut si in Litterario Orbe per priorem Historiam, (novi scilicet Testamenti) uberes produxit fructus eruditionis, ubiores producat per posteriorem. Ita salvo &c. Dabat in Collegio sanctæ Mariæ de Victoria Romæ 26. Novembris 1726.

FR. LEO, à S. FELICE,
Carmelita Excalceatus, S. Theol. Prælector, ac Sacrarum Congreg. Indicis, & Sac. Rituum Consultor.

Jubente Reverendissimo Patre Gregorio Selli, Sacri Palatii Magistro, Opus legi, cui titulus: *Historia Ecclesiastica Veteris Testamenti in Rem Theologia Candidatorum*, auctore Fr. *Ignatio Hyacintho Amat de Graveson*, Ord. Prædicat. In quo variam Auctoris piissimi doctrinam, ubertatem dicendi, omnigenam veteris Historiæ cognitionem sum admiratus non semel. Cumque omnia Romanæ nostræ Catholicæ Fidei consona prorsus repererim, Opus dignissimum luce publicâ, imò Religionis Christianæ amatoribus necessarium censeo. Datum Romæ die 26. Novembris 1726.

JOANNES BOUGET,
Prior S. Martini di Scey, in Archigymnasio Romano Linguae Græcæ, & in Collegio Urbano de Propaganda Fide Linguae sanctæ Lectore.

Imprimatur.

Fr. Gregorius Selli, Ordinis Prædicatorum, Sacri Apostolici
Palatii Magister.

HISTO.

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS TESTAMENTI, TOMUS PRIMUS, COMPLECTENS PRIMAM & SECUNDAM MUNDI ÆTATEM.

INDEX COLLOQUIORUM,

quæ in hocce primo Tomo continentur.

Colloquia in Historiam Primæ Mundi Ætatis.

COLLOQUIUM I.

In quo singula, quæ ad Mundi creationem, & Adami innocentis statum pertinent, explanantur, & fabulæ, ac errores, quos circa primam Mundi Ætatem procederunt Scriptores prophani, exsufflantur. Pag. 3.

vera in eorum subducendis annis Chronologiâ. 61.

Genealogia Adami per filium suum Cainum, quæ DEO exosa fuit. 70.

Genealogia Adami per filium Sethum, quæ DEO grata & accepta fuit. 70.

COLLOQUIUM II.

In quo discutuntur ac dirimuntur difficultates, quas de statu Adami post peccatum proponere solent Theologi. 37.

Tabula Chronologica complectens annos generationum Patriarcharum antediluvianorum, juxta Codices Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum. 74.

COLLOQUIUM III.

De Vita & Rebus, quæ à Patriarchis antediluvianis gestæ sunt, & de

Tabula Chronologica, decem Primorum Patriarcharum ante Diluuium, stemma, & annorum vita summam complectens. 74.

Colloquia in Historiam Secundæ Mundi Ætatis.

COLLOQUIUM I.

In quo agitur de his, quæ spectant secundæ Mundi Ætatis Historiam. pag. 77.

in illorum subducendis annis Chronologia. III.

Calculus Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis juxta Codices Hebræos. 125.

COLLOQUIUM II.

In quo diluuntur Dubia, quæ in Historiam secundæ Mundi Ætatis viri eruditi proponere solent. 95.

Calculus Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis juxta Codices Græcos. 126.

COLLOQUIUM III.

De Gestis Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis, & de accurata

Calculus Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis juxta Codicem Samaritanum. 127.

HISTO-

(I)

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS TESTAMENTI,

IN REM THEOLOGICÆ CANDIDATORUM,

Per sex Mundi Ætates ab Orbe condito ad Natale usque JESU CHRISTI, SERVATORIS nostri, continenti ordine producta, variisque colloquiis digesta, ubi Res præcipuæ, quæ ad Historiam, Dogmata, Legem, Chronologiam, & Disciplinam Hebræorum spectant, per breves Interrogationes & Responiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

PRÆFATIO, ET INSTITUTI OPERIS RATIO.

Dum mihi gratulari incipiebam, quòd ex inen-
so, & innumeris infesto-
scopulis, ad quos non
offendere, non allidi dif-
ficillimum est, Historiæ
Ecclesiasticæ pelago, cui me commise-
ram, haud infeliciter enavigassem, jam-
que portum tenens, diu exoptato otio
deinceps fructurum me sperabam; Ecce
subitò amici aurem meam vellicare, me-
que ad solitum laborem revocare coepe-
runt. Heus tu, dixerunt, quorsum,
post illam, quam à Christo nato usque ad
nostram memoriam nuper in lucem emissi-
sti, Historiam Ecclesiasticam, vis intem-
pestivo indulgere otio, & porrectis pedi-
bus in utramvis dormire aurem? Num-
quid vides, Ecclesiæ Historiam, quam à
Christo nato lucubrasti, mancans & im-
perfectam fore, nisi ei adjicias Veteris
Testamenti Historiam Ecclesiasticam, quæ
tam arctam cum Historia Ecclesiæ, quam
Christus acquisivit sanguine suo, affinita-
tem & connexionem habet, ut si id genus
argumenti intactum omnino prætermittas,
aliquid tuis lucubrationibus, jam publi-
cè luce donatis, deesse jure optimo que-
rantur Lectores? Historia quippe Eccle-
P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

siastica Veteris Testamenti, tota quanta
est, recta collimat & ordinatur ad Jesum
Christum, verum Messiam, qui est finis
& plenitudo totius Legis, quem Patri-
archæ expectarunt, quem Propheta præ-
dixerunt, in quem venturum antiqui justi
crediderunt, quem postremò Legis Mo-
saicæ figuræ, Ceremoniæ, Ritus, Sacra-
menta, Sacrificia, Festa, aliæque id genus
Hebræorum monumenta adumbrarunt,
& quasi digito commonstrarunt. Maestè
itaque animo, & abjectâ omni morâ, Ve-
teris Testamenti Historiam Ecclesiasticam,
seu res ab exordio Mundi usque ad Na-
tale Christi Domini sacris Litteris editas,
compendiosè describendi novum, quod ti-
bi imponimus, alacri animo suscipe onus,
ut hoc pacto perfecta, omnibusque suis
numeris absoluta evadat illa, quam con-
cinnasti, Historia Ecclesiæ, quæ à Chri-
sto Domino instituta perpetuè est duratu-
ra. His amicorum pulsatus machinis,
non statim morem gessi, sed potius ab
hoc literario suscipiendo negotio abhor-
rens, mihi que dumtaxat ac Musis intra
siparium canere tutius, ac opportunius
ducens, moras consultò necitebam, me-
que tam alto mari permittere non ausus,
pedem retrahere cogitabam. Videbam
liquidem argumentum varium pariter ac
vastum, quod in amplissimum volumen
esset.

esset evasurum, si iustâ curâ, ut par erat, tractaretur. Sciebam etiam, bene multos hujus tempestatis Scriptores, magno & excellenti ingenio præditos, & Linguarum exoticarum peritissimos, eandem Spartam suscepisse, eamque tantâ cum nominis sui laude exornasse, ut omnes palmam promeriti, nihil novi eo de argumento scribendum aliis reliquerint, ac subinde nihil reperiebam, in quo mens mea libentiùs conquiesceret, quàm in tranquillo otio, ad quod seceferam, & in arcanis atque dulcissimis cum solo Deo colloquiis, quibus quidquid superest vitæ meæ (superest autem vix brevis palmus) consecrare animus erat. Verùm, sic me hærentem cum sæpiùs rogarent, & tantùm non increparent amici, tandem pollicitus sum, me hoc Opus, meis licet viribus impar, divinæ gratiæ adjutum præsidio, illico aggressurum, & ne viderer malæ fidei sponsor, coepi præcipiti calamo quædam in chartis annotare velut usui futura, si quandò fortè daretur voluntas vel facultas Operi ultimam manum admovendi. Contigit autem, ut non multò post has meas recolligendo schedas, easque attentiori animo lectitando, vehemens incesse animi libido perficiendi istud jam à me delineatum Opus, eo vel solo nomine, quòd Veteris Testamenti Historia nullo pacto ab Historia Ecclesiæ, quam Jesus Christus in nova Lege instituit, separari debeat, cum certum sit, justos, qui ab exordio Mundi vixerunt usque ad Legem Evangelicam, credidisse in Christum venturum, ac subindè pertinuisse ad Ecclesiam Christi, quemadmodum inter alios sanctos Patres disertè docet multis in locis sanctus *Augustinus*, sed præsertim cap. 4. lib. 3. ad *Bonifacium* contra duas Epistolas Pelagianorum, ubi de justis Veteris Testamenti loquens, hæc habet: *Ex Fide, quâ nos vivimus; undè eademque vixerunt, Incarnationem, Passionem, Resurrectionemque Christi credentes futuram, quam nos credimus factam.* Hinc est, quòd *Eusebius*, Episcopus Cæsariensis, lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 4. illos omnes, qui in Veteri Lege testimonio justitiæ fuerunt probati, appellat non quidem nomine, sed re, Christianos, eosque ad Novum Testamentum, seu ad Ecclesiam Christi Domini pertinuisse affirmare non dubitat. Quam doctrinam Apostolus *Paulus* Epistolæ 1. ad Corinthios cap. 10. non obscure expressit his verbis: *Nolo vos ignorare, Fratres, quoniam Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare*

transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari, & omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt (bibebant autem de spiritali, consequente eos petra, petra autem erat Christus.) Ne igitur quidquam in ea, quam jam publicavi, Historia Ecclesiæ, à Christo Domino in nova Lege institutæ, Lector desiderare posset, necessarium esse duxi, Historiam Ecclesiasticam Veteris Testamenti breviter constringere, eamque variis colloquiis digestam cum distinctione temporum describere per sex Mundi Ætates, quæ ab Orbis conditu usque ad Natale Christi Domini interfluxerunt. Prima Mundi Ætas putatur à creatione Mundi usque ad Diluvium universale. Altera Mundi Ætas exordium habet à Diluvio, & protenditur usque ad Vocationem Abrahami. Tertia Mundi Ætas aufpicatur à Vocatione Abrahami, & producit usque ad professionem Populi Israëliti ex Ægypto. Quarta Mundi Ætas ducit initium ab egressione Populi Israëliti ex Ægypto, & durat usque ad quartum annum regni *Salomonis*, quo ab eodem Rege facta sunt Templi Hierosolymitani fundamenta. Quinta Mundi Ætas excurrit à constructione Templi Hierosolymitani usque ad captivitatem Babylonicam. Sexta Mundi Ætas orditur à laxata captivitate Babylonica, & completur in Natali Christi Domini, veri Messiæ, & totius Mundi Salvatoris. Dabo autem operam, ut eas, quæ circa illas sex Mundi Ætates, sive ad Historiam, sive ad Criticæ, & Chronologiæ Disciplinas, sive ad Doctrinam, mores, ritusque Hebræorum pertinent, quæque vel in sacris Libris, vel in permultis peritorum hujus Ætatis Scriptorum voluminibus perscripta continentur, attingam, eademque operâ explodam fabulas, quas Historici prophani circa istas sex Mundi Ætates commenti sunt, ita ut tamen à prolixioribus disputationibus, quæ homines plerumque meliores non reddunt, consultò abstineam, meque semper intra præscriptos brevitatis limites contineam. Cæterùm, quod ad hujus Operis, quod molior, spem attinet, si minùs contingat eruditorum calculis approbari, illud fortassis efficiet, ut Theologiæ Candidati (quibus opem ferre vehementer desidero, quæ sit illis non minùs utilis, quàm jucunda) ad universam Veteris Testamenti Historiam in fonte legendam, quasi additis stimulis, provocentur, intelligantque, mihi saltem non defuisse

defuisse voluntatem præstandi promissi, si par animo fuisset facultas, indeque confido, ut istud qualecumque Opus, ad promovenda eorum studia subcivis horis à me lucubraturum, boni consulant, & sicubi conatum nostrum vires destituant, promptam, quam habui, voluntatem utilitati eorum consulendi, & ad discendam Historiam Ecclesiasticam veteris Testamenti compendiarium viam illis parandi, pro officio interpretentur.

HISTORIA ECCLESIASTICA

PRIMÆ MUNDI ÆTATIS,

Quæ incipit à creatione Mundi, & protenditur usque ad Diluvium universale.

Historia Ecclesiastica primæ Mundi Ætatis complectitur omnia, quæ spectant Mundi creationem, felicissimum Adami, primi omnium hominum parentis, statum ante peccatum; deploratissimam itidem ejusdem Adami sortem post peccatum: insuper res gestas Patriarcharum, qui vixerunt ante Diluvium universale: miseras & calamitates, quas in totum genus humanum invexit primigenia Adami labe, nec non horrenda flagitia, quibus ejus posterii inquinati iram Dei provocarunt, & per Diluvium universale fuerunt ab ipso puniti. Circa hæc præcipua capita Historiæ Sacræ à creatione Mundi usque ad Diluvium, quod in universam terram grassatum est, plura Scripturæ Sacræ Interpretes dubia ventilare solent, quæ nos brevitate, quoad ejus fieri poterit, cum claritate conjunctâ, expendere ac dilucidare satagemus in tribus Colloquiis, quæ in Historiam hujus primæ Mundi Ætatis instituemus, & in quibus, juxta methodum, quam in describenda Historia Ecclesiæ, quam Jesus Christus in Nova Lege instituit, tenuimus. Interlocutores erunt **MAGISTER**, ac **DISCIPULUS**. In primo Colloquio differemus de his, quæ ad creationem Mundi, & ad statum Adami innocentis pertinent, ibidemque male confarcinatas repudiabimus fabulas, & errores, quos circa primi hominis, Mundi, & animalium creationem excogitarunt Scriptores prophani. In altero Colloquio discutiemus nonnullas difficultates, quas Theologi de statu Adami post peccatum proponunt, iisque breviter faciemus satis. In tertio denique Colloquio perstringemus Vitas, seu res præclare gestas Patriarcharum, qui à crea-

tione Mundi vixerunt usque ad Diluvium, atque veram Chronologiam, quæ in subducendis annis horumce Patriarcharum, cæteris calculis præponi debeat, indicabimus.

COLLOQUIUM PRIMUM,

In quo singula, quæ ad Mundi creationem, & Adami innocentis statum pertinent, explanantur, & fabulæ, ac errores, quos circa primam Mundi Ætatem procuderunt Scriptores prophani, exsufflantur.

MAGISTER: Mundum intra sex dierum spatium conditum esse narrat Scriptura Sacra. Primâ die creavit Deus Coelum, Terram, ac Lucem. Secunda die fecit Firmamentum, & divisit aquas, quæ erant super Firmamentum. Tertia die congregavit aquas, quæ erant sub Firmamento, in unum locum, terramque, recedentibus aquis, exsiccata, herbarum, stirpiumque viriditate vestivit, jussitque, ut arbores fructusque produceret. Quartâ die Solem, ac Lunam, Stellasque collocavit in Coelo, ut præessent diei ac nocti, & ut essent in signa, in tempora, dies & annos; atque lucerent in Firmamento Coeli, & illuminarent terram. In quinta die Deus Pisces in Mari, & Volucres in aère procreavit. In sexta die produxit animantia super terram, & præsertim hominem, quem è limo terræ finxit, à terra *Adamum* appellavit, ad imaginem suam formavit, eumque in hunc Mundum induxit, quasi in domum jam paratam & instructam; illius enim causâ facta sunt omnia. Denique septimâ die, cum perfectum, omnibusque suis numeris absolutum esset totius Mundi opificium, quievit Deus, & cuncta, quæ fecerat opera tanquam valde bona approbavit. Hæc sunt in summa, quæ de creatione Mundi, seu de sex dierum opificio, refert Scriptura Sacra Cap. 1. Libri Geneseos.

Hanc compendiosam de creatione Mundi historicam narrationem, à *Mose*, loco mox à me laudato descriptam, paucis nunc Observationibus, ne longior sim, quàm postulat mei instituti ratio, illustrare pergam. In primis, certum est, hunc Mundum, non ex aliqua præjacente materia, sed ex nihilo ab omnipotenti Deo conditum fuisse. Hinc damnari meritò debent Poëtæ, qui (teste *Lactantio* lib. 2. *Institutionum Divinarum* cap. 9.) ajunt, *Chaos in principio fuisse, id est,*

id est, confusorem rerum atque elementorum; postea vero Deum diremisse omnem illam congeriem, singulisque rebus ex confuso acervo separatis, in ordinemque descriptis, instruxisse Mundum pariter & ornasse. Quibus facile est respondere potestatem Dei non intelligentibus, quem credunt nihil efficere posse, nisi ex materia subjacente ac parata, in quo errore etiam Philosophi fuerunt . . . . Deus facit sibi ipsi materiam, quia potest. Possibile enim Dei est, nam si non potest, Deus non est. Homo facit ex eo, quod est, quia per mortalitatem imbecillus est, definitæ ac modicæ potestatis. Deus autem facit ex eo, quod non est, quia per aternitatem fortis est, per fortitudinem potestatis immensæ, quæ sine ac modo caret, sicut vita factoris. Quid ergo mirum, si facturus Mundum, prius materiam de qua faceret, præparavit ex eo, quod non erat? quia nefas esset, Deum aliunde aliquid mutuari, cum in ipso, vel ex ipso sint omnia. Nam si est aliquid ante illum factum, & quidquam non ab illo factum est, potestatem Dei & nomen amittat. Hoc egregio Lactantii testimonio facile refelluntur non solum Ethnici Poetæ, ac Philosophi, sed etiam quidam Hæretici, quos cum Hermogene effutire non puduit, Materiam esse ingentem, æternam, & Deo coævam, vel cum Hæretico Davide de Dinando, Discipulo Almarici, Deum esse materiam primam; quo commento quid absurdius infusiusque excogitari possit, certè non video.

De anni tempestate, quæ conditus est Mundus, non convenit inter omnes Scripturæ Sacræ Interpretes. Alii existimant, Mundum fuisse creatum in Autumno, qui fructibus abundat. Probabilius quippè videtur, Deum, cujus opera perfecta sunt, Mundum creasse in Autumno fructifero, quam in Vere dumtaxat florido. Præterquam quod annus antiquus apud Hebræos (ante eorum profectiorem ex Ægypto) auspiciabatur ab Æquinoctio Autumnali, immò inde incipiebant anni Sabbatici, & Jubilæi, annusque Civilis Hebræorum. His conjecturis nituntur multi Scripturæ Sacræ Interpretes, quibus hæc probatur sententia. Alii verò non minus eruditi Scripturæ Sacræ Interpretes, quorum sententiæ utroque pollice subscribo, autumant, Mundum fuisse Verno tempore conditum, tum quia omnia Verno tempore renovantur; tum quia in Æquinoctio Vernali Orbis fuit reparatus, cum Christus Dominus, sicut alibi

ostendimus, mortuus sit ad redimendum genus humanum die 25. mensis Martii. Nec tamen defuerunt primis Parentibus nostris fructus, sicut & animantibus herbæ, quibus vescerentur, quamvis Mundus fuerit Verno tempore conditus, quia in locis temperatis, in quibus primum hominem, primaque animantia terrestria creavit Deus, plures fructus in Vere, & salubrium herbarum copia suppetit. Addi etiam potest, Adamum in Paradiso terrestri positum fuisse, ubi semper erant arbores fructiferæ. Denique, Hebræi, antequam egrederentur ex Ægypto, anni exordium duxerunt quidem ab Æquinoctio Autumnali, sed ejusmodi anni Hebræorum inchoationem reformavit Deus, præcipiens in Libro Exodi, ut anni initium sumeretur ab Æquinoctio Vernali. Hanc sententiam de creatione Mundi Verno tempore conditi tanquam probabiliorem amplectuntur non solum inter Judæos periti Rabbini, sed etiam multi SS. Patres, præsertim Cyrillus Hierosolymit. Catech. 14. Ambrosius, lib. 1. Hexameron cap. 4. & Theodoretus in Exodum quæst. 72. ubi hæc habet: Propterea quod eodem ferè tempore (seu Verno) Deus creaturas condidit; cui rei fidem facit arborum germinatio. Incipiente enim Vere, præta florere solent, segetes semina concipiunt, arbores fructum emittunt. Eadem de causâ Deus etiam sub idem tempus liberavit Populum Israël à servitute Ægyptiorum. Et Gabriel Archangelus Sanctæ Virgini Mariæ letum Nuntium admirandi partus attulit. Eodem quoque tempore Christus Dominus salutarem pertulit passionem. Deus igitur Verno tempore condidit Mundum, non quidem propter se illum fecit Deus, quia commodis ejus non indiget, sed propter hominem, qui eo utitur; hominem tamen Deus creavit propter se, scilicet (sunt verba Lactantii lib. 7. Institutionum Divin. cap. 5.) ut esset qui opera ejus intelligeret, qui providentiam disponendi, rationem faciendi, virtutem consummandi, & sensu admirari, & voce proloqui posset. Quorum omnium summa hæc est, ut Deum colat. Is enim colit, qui hæc intelligit; is artificem omnium rerum, is verum patrem suum debitâ veneratione prosequitur, qui virtutem majestatis ejus de suorum operum inventionem, inceptiorem, perfectionem metitur. Quod planius argumentum proferri potest, & Mundum hominis, & hominem suâ causâ Deum fecisse, quam quod ex omnibus animalibus solus ita formatus est, ut oculi ejus ad Cælum directi, facies

ad

ad Deum spectans? ut videatur hominem Deus, quasi porrecta manu allevatum ex humo, ad contemplationem sui excitasse. Notat porrò Moyses, hominem sextâ die creationis Mundi fuisse à Deo creatum, ex quo facile colligitur, totum Mundi opifigium per intervallum sex dierum naturalium esse à Deo perfectum. Id etiam apertè declarat idem facer Auctor in ea, quam describit, historicâ Mundi narratione, ubi sex Mundi creationis dies distinctè & articulatè enumerat, singulorum definit spatia, & quidquid operis in unoquoque die molitus sit Deus, accuratè exponit. Memorat insuper Moyses præceptum à Deo datum observandi Sabbatum, quia, sicut Deus Mundum, & omnia, quæ in eo continentur, sex diebus elaboravit, septimo autem die requievit ab omni opere, id est, nova condere cessavit; ita Judæi sex diebus laborare possunt, die autem septimo ab omni opere servili ac labore debent in integrum abstinere. Quæ certè Moysis ratio, ut nemo non videt, nullius ponderis esset, si Deus unicâ die, vel unico momento totum Mundi opifigium absolvisset, sicut visum est sancto Augustino, qui docet, sex illos dies, quibus Mundum conditum esse narrat Moyses, non in sensu proprio & naturali accipi debere, sed in sensu mystico ac figurato, seu per diem intelligi oportere cognitionem Angelicam, ita ut prima dies sit cognitio primi operis, quam habuit Angelus: secunda dies sit cognitio, quam Angelus habuit, secundi operis, & sic de aliis diebus. Quò sit, ut apud S. Augustinum distinctio dierum creationis Mundi fumatur non secundum successionem temporum, sed secundum ordinem rerum cognitarum ab Angelis. Isti autem dies dicuntur constare vespere & mane, id est, cognitione vespertinâ & matutinâ, quia Angeli duplici pollent rerum cognitione, unâ videlicet, quæ est obscurior, & quæ cognoscunt res in se ipsis; & ista Angelorum cognitio vocatur vespertina: Altera cognitio rerum, quam habent Angeli, clarior est & ideo appellatur matutina, per quam cognoscunt res non in se ipsis, sed in Deo, seu in Verbo Divino, tanquam in causa rerum omnium. Hæc est sententia S. Augustini, quam S. Thomas Primæ Partis suæ Summæ Tripartitæ qu. 74. art. 2. & aliis sequentibus expendit, eique nullam erroris notam, ob reverentiam Aquilino huic Doctori de Ecclesia optimè merito debitam, inuri debere censet; quamvis inclinè ad com-

muniorem Sanctorum Patrum opinionem, quæ tenet, sex istos dies, quos tam distinctè dinumerat Moyses, esse veros & naturales dies. Nec enim credibile est, Moysen, sapientissimum Legislatorem, voluisse in ea, quam texit, historicâ creationis Mundi narratione designare Hebræis, qui erant omnino rudes & illiterati, dies non veros, & naturales, sed mysticos & figuratos per quos intelligere deberent cognitiones vespertinas & matutinas Angelorum, quæ à subtilioribus etiam Theologis vix hodiè capi & intelligi possunt, nedum dilucidè explicari.

Sunt quidam Theologi, & Scripturæ Sacræ Interpretes, qui autumant, Moysen, rerum creationem recensentem, ideo Angelorum creationem altissimo obruisse silentio, ut Hebræorum saluti consulere, cum illos magnoperè rudes, & ad Idololatriam impensè proclives intelligeret, atque adeò, qui si creationem tam præcellentis & sublimis substantiæ audirent, eam cultu latriæ, divinisque obsequiis adoraturi essent. Creationem itaque Angelorum suppressit Moyses, ne scilicet tam immane scelus Hebræi perpetrarent. Verùm, hæc sententia (ut cum venia dicam) jejuna ac frigida multis nominibus mihi semper visâ est. Nam primò constat, Moysen sæpe numero in quinque Libris Pentateuchi, ab ipso exaratis, meminisse Angelorum, eorumque ministeria ac præsidia creberrimè expertos fuisse Hebræos. Præterea, doctrina, quæ Angelos facit à Deo creatos, augustam facit Dei amplitudinem & potentiam, elevat ac extenuat Angelos, quos licet inter creaturas sublimi & excelso loco reponat, creaturas tamen esse fatetur, & à Deo in immensum distantes; proindeque Angelorum creatio homines ab eorum cultu potius abducere & avocare, quam ad illum allicere & adducere potest. Nihil ergò Idololatriæ periculi erat, quod pertimesceret Moyses, si recensisset creationem Angelorum. Rejectâ itaque hac opinione, ego sic mecum reputo, ob hanc potissimum causam præterisse Moysen de creatione Angelorum apertè scribere, quòd aliena prorsus à suo scopo esset, quippè qui genesim dumtaxat rerum, quæ pertinent ad hunc visibilem & aspectabilem Mundum, describendam suscipiebat. Quorsum igitur creationis Angelorum, qui sunt omnino spirituales & incorporei, meminisset Moyses? His adde, quòd si Moses conditionem & ortum Angelorum exposuisset, eadem opera peccatum

A 3

tum

tum Dæmonum, qui Deo contumaces, & perduelles extiterunt, ei explicandum fuisset, quod tamen, cum ab illo, quem sibi proposuerat, scopo videretur alienum, consultò & prudens omisit, ne historicam de hujus Mundi sensibilis creatione narrationem inutilibus parergis interrumpere, & ullam Infidelibus occasionem daret, Historiam, quam scribebat, fugillandam, eamque velut scopam dissolutam, & arenam sine calce contumeliosè exhibilandi.

DISCIPULUS: Mundum à Deo conditum esse, si divina non persuaderet auctoritas, ipsa tamen sola Mundi per se se edoceret contemplatio. Si quis enim adeò stupidus esset, ut cum Epicureis asserere vellet, Mundum nihil aliud esse, quam corpusculorum acervum, sine vita, sine providentia, sine ratione, casu & temerè conflatum, hunc errantem facilè revincere posset admirabilis hujus Mundi structura, & partium ejus, ac sapientissima rerum omnium dispositio, quæ non casus, & fortuiti atomorum stupidarum concursus, sed solius dumtaxat supremæ rationis, omnia scitè & ordinatè disponens, potest esse opificium. Verum, etsi ratio naturalis Mundum à Deo conditum esse aperte doceat, quia tamen plus momenti ac ponderis habet divina auctoritas, quam quodlibet argumentum è ratione naturali petitum, vehementer optarem, ut paucis ostenderes, hunc librum *Genesis*, in quo Historia de creatione Mundi describitur, divinam habere auctoritatem, eumque reverè scriptum esse à *Moyse*, antiquissimo Judæorum Legislatore. Audivi enim nuperrimè, esse nonnullos, qui hunc librum *Geneseos*, non à *Moyse*, sed longè post tempora *Moyse* scriptum esse pertendebant.

M. Soli Athei, Infideles ac viri quidam increduli, siculneis adducti conjecturis, negant, *Moysem* esse Auctorem libri *Genesis*, quorum deploratam cæcitatem nihil planè morari debemus, cum perpetua sit, & ab antiquissimis temporibus sibi semper constantis tam Judæorum, quam Samaritanorum, & Christianorum omnium sententia, *Moysem* esse verum Auctorem totius *Pentateuchi*, ita dicti, quòd quinque istos libros complectitur, videlicet libros *Genesis*, *Exodi*, *Levitici*, *Numerorum*, & *Deuteronomii*. Hos, inquam, quinque libros esse germanos & genuinos *Moyse* fœtus, una semper fuit sententia omnium Judæorum, quibus hîc libros, quos exaravit *Moyse*, eorum Legislator, par est, ut eandem fidem præstemus, quâ adhibuerunt semper homines populis illis, qui de Legislatorum suorum Legibus

locuti sunt, quales fuerunt *Lacedæmonii*, qui Leges à *Lycurgo* se accepisse profitebantur, & *Athenienses*, qui suarum Legum Auctorem agnoscebant *Solonem*. Imò, sicut nemò impræsentiarum audent in dubium revocare, harum Legum conditiones esse *Lycurgum* ac *Solonem*, tametsi non existant amplius illi populi, qui Legibus *Lycurgi*, & *Solonis* antiquitatis regerantur; ita nullus vir prudens in dubium nunc vertere debet, an Judæorum Lex, quinque mox laudatis *Pentateuchi* libris comprehensa, conscripta fuerit à *Moyse*, eorum Legislatore, cum tota Natio Judaica, per totum Orbem dispersa, quinque illos libros *Moyse* ad judicet, eosque tantâ cum sollicitudine & veneratione conservet. Quod sanè absque singulari divinæ providentiæ beneficio fieri non potuisse, ex eo potissimum liquet, quòd alii libri, qui olim ab *Ægyptiis*, à Romanis, à aliisque Nationibus, tenebris Idololatriæ immeris, tanquam divini habebantur, temporis, rerum omnium edacis, injuriâ tandem aliquandò perierunt, libri verò, quos pro sacris ac divinis habet Judaica Natio, in tanta Sæculorum serie interire non permisit divina providentia, sed potius eos integros conservavit, illorumque auctoritatem non solum Judæis, sed etiam Christianis sacrosanctam esse voluit.

D. Quinque librorum *Pentateuchi* auctoritatem non tantum Judæis, sed & Christianis sacro - sanctam esse certissime scio. Sed si convincere vellem Atheos, Infideles, virosque incredulos, qui Judæorum, & Christianorum testimoniis fidem omninò derogant, hæreret mihi profectò aqua, nec ullum suppeteret argumentum, quo illis persuadere possem, *Moysem* esse antiquissimum Judæorum Legislatorem, eumque esse Auctorem horumque quinque librorum *Genesis*, *Exodi*, *Levitici*, *Numerorum*, & *Deuteronomii*, qui *Pentateucho* continentur.

M. Atheos, Infideles, aliosque ejusdem farinae viros incredulos, qui Judæorum, & Christianorum testimoniis assensum præbere pervicaciter detrectant, convincere debes testimoniis antiquorum Gentilium Scriptorum, qui ultrò fatentur, *Moysem* esse Judæorum Legislatorem, & Auctorem *Pentateuchi*. Horum ceterorum Gentilium Scriptorum, quorum testimonia, tanquam si in hac causa essent suspecta, nullo pacto repudiare possunt Athei, virique increduli, seriem breviter hîc atexam, ut intelligas, Gentiles etiam Scriptores conspirare unâ cum Judæis & Christianis ad vindicandum *Moyse*, Judæorum Legislatorem, *Pentateuchum*, proindeque Atheos,

Atheos, virosque incredulos, illorum testimoniis sic convinci, ut nihil profus habeant, quod hîcere aut mustitare possint. In primis, benè multi Scriptores Ethnici, quos inter *Plato*, *Pythagoras*, *Theopompus*, *Diodorus Siculus*, & alii, *Moysem* inter antiquissimos Legumlatores recensent. Præterea, *Longinus*, *Zenobia*, *Palmyrenorum Regina*, à consiliis & studiis, *Moysem* insigni profequitur elogio in libro, quem edidit *De sublimi genere dicendi*, eò quòd *Moyse* in exordio libri *Genesis* sic Deum inducit magnificè loquentem: *Fiat lux, & facta est lux*. Tertio, *Moyse* disertam mentionem fecerunt *Cornelius Tacitus*, & Poëta *Juvenalis*, quorum prior lib. 5. Historiæ Romanæ hæc habet: *Moyse*, quò sibi in posterum gentem firmaret, noxios ritus, contrariosque cæteris mortalibus indidit. . . Hi ritus, quoquomodo industi, antiquitate defenduntur. Alter Scriptor, seu Poëta *Juvenalis* Satyrâ decimâ quarta inquit, Volumen Legum Judaicarum fuisse à *Moyse* conscriptum:

Judaicum ediscunt, & servant, & mutant jus,

Tradidit arcana quodcumque Volumine Moles.

Denique, ne longior sim, *Moyse* meminere Gentiles Scriptores, *Philocorus*, qui sub *Ptolomæo Philopatore*, *Ægyptiorum* Rege, florebat; *Eupolemus*, qui claruit sub *Ptolomæo Epiphane*, *Ægyptiorum* itidem Rege; *Hecataeus*, *Berosus*, *Manetho*, *Alexander Polyistor*, *Trogus Pompejus*, *Strabo*, *Nicolaus Damascenus*, *Plinius*, *Plutarchus*, *Numenius*, *Porphyrius* &c. Plura leges apud illustrissimum *Abrincensem Episcopum*, *Danielem Huëtium*, qui in sua *Demonstratione Evangelica*, Propositione quartâ, ex variis prophanæ eruditionis monumentis probat, *Moysem*, Judæorum Legislatorem, esse primum omnium gentium Scriptorem, & *Pentateuchum*, ab ipso exaratum, unicum esse fontem, ex quo totam suam Theologiam hauserunt *Ægyptii*, *Perse*, *Indi*, *Thracæ*, *Germani*, *Galli*, *Britanni*, *Hispani*, præcipue verò *Græci* ac *Romani*, qui ex *Moyse* rivis suos hortos irrigarunt, indeque suas Leges, Ritus, Religionem, fabulas, aut historias suas deprompserunt. Plura non addam, ad fontem quippè digitum intendisse, sat superque sufficit.

D. Validum mihi profectò suppetitas argumentum, quò convincere possim, Atheos, Infideles, virosque incredulos, qui tot Gentilium Scriptorum testimonia, tanquam suspecta, rejicere haud possunt;

vel si ea recipere nolint, digni sunt, qui in suis plusquam cimmeriis tenebris immergi relinquantur. Sed dicas, amabo, suntne alicujus ponderis rationes, quas proferunt Athei, Infideles, virique increduli, qui *Moysem* esse Auctorem *Pentateuchi* inficiantur?

M. Rationes, quas obtrudunt Athei, Infideles, virique increduli, leves sunt ac futes, milliesque elisæ, quas subindè lubens prætermittam, ne tibi tædio & onerisim, ac unam dumtaxat eorum palmarem & sæpius decantatam objectionem proponam, ex qua quid de cæteris sentendum sit, facili negotio judicabis. Dicitant itaque, *Pentateuchum* asseri ac vindicari non posse *Moyse* tanquam vero & legitimo parenti, quia quædam in *Pentateucho* narrantur, quæ dumtaxat post obitum *Moyse* contigerunt. Verum, quàm deplorabile sit istud argumentum, nemo est, qui statim non videat. Scripsit quidem *Moyse* totum *Pentateuchum*, sed post ejus obitum *Josue*, qui in regimine populi *Israëlitici* successit *Moyse*, vel *Esdras*, qui, post laxatam captivitatem *Babylonicam*, libros sacros recognovit, vel alius sacer Scriptor, Spiritu sancto afflatus, nonnulla *Pentateucho* *Moyse*, majoris claritatis ergò, addidit, & quædam nomina urbium, montium & locorum immutavit, ut narratio *Moyse* facilius intelligi posset ab iis, quibus, post obitum *Moyse*, vetera urbium, montium, & locorum nomina erant ignota. Sic e. gr. legimus ad calcem libri *Deuteronomii* mortem *Moyse*, quam inseruit quidam sacer Scriptor. Legimus etiam cap. 12. lib. Numerorum laudes *Moyse*, quas alter sacer Scriptor intertextuit. Sic *Genesis* cap. 14. Urbs *Lais* vocatur *Dan*, cum tamen diu post obitum *Moyse* hoc nomine donata sit. Sic *Genesis* cap. 22. Mons *Moria* appellatur *Mons Dominus videbit*, quo tamen nomine hic mons post *Moyse* obitum vocari cœpit, eo videlicet tempore, quo mons ille *Moria* ædificationi Templi destinatus est. Has igitur & alias id genus leves additiones, vel immutationes, *Pentateucho* post obitum *Moyse* factas fuisse, non inficias eo; sed eos insanire dico, qui, ob leves illas additiones aut immutationes, præfractè negant, *Moysem* esse Auctorem *Pentateuchi*, vel qui asserunt, aliquem post obitum *Moyse* voluisse, aut potuisse novos ritus, novas instituire cæremonias, commentitiam scribere Historiam, & Legem à se conditam promulgare ac venditare sub ementito *Moyse* nomine; nam si quis, post obitum *Moyse*, eò desipuisset, idque exequi au-

sus fuisset, confestim tam insignis impostura, quæ nullâ arte celari potuisset, à Judæis resecta & propalata esset, sicque in vulgi fabulam abiisset impostor.

D. Moysem esse verum ac legitimum Pentateuchi auctorem, eumque, nonnisi sacro numine afflatum, omnia, quæ in eo refert, literis consignasse, locupletissima illa omnium gentium, quæ protulisti, testimonia, sed Ecclesiæ præsertim perennis contestatio, ab aliisque multis rebus petita alia argumenta mihi invictè persuadent, faciuntque, ut apertè ac evidenter perspiciam, illos miserè & infeliciter caligare, qui secus sentiunt, quique ea, quæ in Pentateucho, sacrisque Litteris continentur, aut contemnunt, aut parvi faciunt. Illos ergo miseros homines mittamus, & hoc potius inquiramus, cur Moysem, daturus Leges, quibus in officio Hebræos contineret, à creatione mundi exordium duxerit? Quorsùm, rogo, tam altum, & veluti ab ovo, ut ajunt, repetitum principium?

M. Primò dici potest, Moysem voluisse à creatione rerum, quæ sensibus subjiciuntur, ad Dei attributa, & perfectiones cognoscendas, unitatem, omnipotentiam, sapientiam, beneficentiam, & id genus alia, quæ solâ mente attinguntur, Hebræos sensim sine sensu adducere, ut cognitione unius Dei Creatoris, tanquam certo quodam lumine purgarentur, falsasque Ægyptiorum de multiplicitate Deorum, deque mundi æternitate opiniones, quibus erant imbuti, protinùs ex animis deponerent. Præterea, rerum creationem recensuit Moysem, quòd inter externa Adamo, primo omnium hominum parenti, collata beneficia, principem ac summum locum obtineat, ipsaque Historiæ series exigeret, ut ab hoc ingenti nostro generi concessio beneficio narrationem suam auspicaretur, & ad ea protraheret, quæ spectant Adami formationem, ejus felicitatem in statu innocentiae, ejus miseriam post peccatum, quòd ad omnes illius posteros viâ ordinariâ transfunditur, ac denique promissionem de venturo Messia, seu Salvatore, qui damna generi humano per Adami peccatum illata refarciret. Hunc siquidem Messiam, seu Liberatorem, à Deo promissum esse testatur Moysem cap. 3. libri Genesis, ubi postquam Adami, & Hevæ, ejus conjugis, lapsum descripsit, è vestigio inducit Deum serpenti, à quo seducta fuerat Heva, his verbis imprecantem: *Ipsa conteret caput tuum*, id est Messias, ex muliere aliquando nasciturus, conteret caput tuum. Hanc autem Liberatoris, seu Messiae à Deo fa-

ctam promissionem Moysem in libro Genesis ostendit tam altè infedisse animis Patriarcharum, qui ante illum vixerant, ut nihil tam in votis haberent, quam ut in sua familia completeretur. Hinc liberis procreandis operam dabant, plures uxores ducebant, de jure primogenituræ decertabant. Solemne etiam erat Hebræis Deum appellare *Deum Abrahami*, *Deum Isaaci*, *Deum Jacobi*, quòd persuasum haberent, hanc promissionem de mittendo Liberatore, seu Messia, à Deo factam, completum iri in familia Abrahami, cui Deus cap. 22. lib. Genesis dixit: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes*. Denique tempus, quo hæc divina promissio adimpleri debebat, noverant Hebræi è vaticinio Patriarchæ Jacob, qui propediem in Ægypto moriturus, prædixit, hanc divinam de mittendo Liberatore promissionem suam habituram exitum, post ablatum de Juda, id est, de gente Judaica, Sceptrum: *Non auferetur Sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium*. Ut posset igitur Moysem hanc promissionem à Deo factam de mittendo Liberatore in apertum ponere, consultissimè totam narrationem suam à creatione Mundi exorsus est, & inde ad formationem Adami, ejusque peccatum progrediens, liquidò ostendit, causam, cur Deus promiserit, hunc à se missum iri Liberatorem, non aliam esse, quam peccatum Adami.

D. Jam verò & facilè nunc intelligo perillustre Moysem ingenium in explicando proposito sibi argumento, & in aperienda causâ ruinæ humani generis ac proindè necessitatis nostræ instaurationis. Ex eadem etiam narratione Moysem pleraque elucescunt, quæ alioqui nullo pacto comprehendi possent, sicut, ex. gr. peccati originalis, seu peccati Adami in omnes ejus posteros propagatio, & causâ cur nunc omnis homo nascatur cum ignorantia, in intellectu, cum malitia in voluntate, cum propensione ad malum, cum lucta passionum, totque calamitatibus obnoxius vivat. Quæ difficultas, sicut nuperrimè legebam apud Cl. Blasium Paschalem in suis *Cogitatis* titulo 3. plerosque ex Gentilibus cordatos viros vehementer olim torquebat, eorumque ingenia quantumvis acutissima penitus absorbebat. Nec mirum, cum illi nec de primo hominè cum præclaris dotibus ac perfectionibus naturæ & gratiæ in statu innocentiae à Deo condito, nec de ejus peccato, per quod sibi, suisque posteris omnium malorum agmen

agmen importavit, vel minimam notitiam habuerunt, nec ad causam, unde tot profuxerunt miseræ, quibus nunc exagitur homo, præeunte luminis naturalis face pervenire unquam potuerint. Sed dicas, amabo, quo pacto Moysem, qui, post multas à creatione mundi sæculorum myriades, prodiit in lucem, potuerit tamen accuratè describere creationem mundi, eaque narrare Facta historica, quæ de formatione Adami, de ejus lapsu, de Patriarcharum ante & post Diluvium genealogia, Gestis & annis leguntur in libro Genesis, cum perspectum omnibus ac exploratum sit, nullum temporibus Moysem extitisse hominem, creationi mundi coævum, à quo Moysem ejusmodi rerum gestarum notitiam audire, vel accipere potuerit? recurrendum itaque erit ad aliquam specialem Dei revelationem, cujus beneficio Moysem hanc à Deo notitiam accepit. Verùm, quia Athei, virique increduli divinas revelationes non admittunt, optarem, vel ad eos faciliùs convincendos, rationem assignares, quæ evinceret, Moysem, etiam citrà revelationem sibi factam à Deo, habuisse certam & indubitam notitiam rerum, quas de creatione mundi, de formatione Adami, de ejus lapsu, & de aliis id genus Factis historicis narrat in libro Genesis.

M. Ex continua certaque Traditione Moysem notitiam habuit rerum, quas de creatione Mundi, de formatione Adami, de ejus lapsu, & de aliis Factis historicis ipsemet narrat in libro Genesis. Quòd quidem ne gratis à me dictum esse putes, suppeditabo tibi demonstrationem Chronologicam, ad Codicis Hebræi calculum exactam, ex qua liquidò constabit, Moysem ex certa, & ad sua usque tempora traditione propagatâ habuisse notitiam rerum, quas in libro Genesis litteris consignavit. At enim, Adamus, primus omnium hominum parens, qui sextâ die à creatione Mundi à Deo conditus est, vixit annos 930. Mathusale verò natus est anno mundi 687. Vixit ergò, juxta hunc calculum, Mathusale cum Adamo annos 244. ac subindè potuit facilè Mathusale discere ab Adamo ea, quæ spectant creationem mundi, formationem Adami, ejus lapsum &c. Deindè, Mathusale, qui vixit cum Adamo annos 244. vixit etiam cum Semo, filio Noëmi, annos centum. Semus quippè natus erat annos centum, quando conti-

git Diluvium, & Mathusale, postquam vixisset annos 969. obiit eodem anno, quo accidit Diluvium, hoc est, anno à creatione Mundi millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto. Semus itaque, filius Noëmi, qui centum annis vixit cum Mathusale, potuit ab ipso accipere notitiam creationis mundi, formationis Adami, ejus lapsum &c. Tertio, Isaac, filius Abrahami, vixit cum Semo, filio Noëmi, quinquaginta annis, ac proindè ab eo habere potuit notitiam rerum, quæ Mundi creationem, formationem Adami, & ejus lapsum spectant. Semus siquidem, filius Noëmi, vixit post Diluvium quingentis annis, & vitâ functus est anno mundi 2158. Isaac verò, filius Abrahami, natus est anno Mundi 2108. ex quo consequitur, Isaacum, filium Abrahami, vixisse cum Semo annos quinquaginta. Quarto, Jacob, filius Isaaci, Historiam de creatione Mundi, de formatione Adami, de illius lapsu &c. sæpiùs à Patre suo Isaaco audire potuit. Quin, & Patriarcha Jacob, filius Isaaci, vidit filios Patriarchæ Josephi, quibus propediem moriturus benedixit, usque tradidit notitiam de creatione Mundi, de formatione Adami, ejus lapsu, & de mittendo Liberatore, eis dicens, sicut legitur cap. 49. libri Genesis: *Non auferetur Sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium*. Denique, filii Patriarchæ Josephi, quibus benedixit Patriarcha Jacob, quosq. omnia, quæ pertinent ad creationem Mundi, formationem Adami, ejus lapsum, & adventum Liberatoris edocuit: filii, inquam, Patriarchæ Josephi viderunt Moysem, quia à morte Patriarchæ Josephi usque ad ortum Moysem intercessere dumtaxat anni sexaginta quatuor. Quòd sit, ut Moysem, Judæorum Legislator, & Auctor Pentateuchi, plenam ac integram à filiis Patriarchæ Josephi notitiam habuerit rerum omnium, quas scripsit in libro Genesis de creatione Mundi, de formatione Adami, de ejus lapsu, de mittendo Liberatoris promissione divina, de Patriarcharum ante & post Diluvium annis, Gestis &c. Moysem itaque ab hac perpetua, sibique semper constanti traditione, ab Adamo, primo omnium hominum parente, ad suam usque ætatem, velut de aure in aurem, & per manus traditâ, & jugiter conservatâ, potuit nullo negotio compertam habere rerum Historiam, quam in libro Genesis exaratam nobis reliquit, quamque in tanta sæculorum serie interire non permisit divina

providentia, cum tamen alii libri, qui olim ab Ægyptiis, à Romanis, aliisque Ethnicis Nationibus ut sacri ac divini æstimabantur, omnino perierint, ut paulo antè observavi, quod sane maximum veritatis istius Historiæ, & divinæ, quam præ se fert, autoritatis argumentum apud omnes esse debet.

D. Multum quidem mihi aridet hæc tua demonstratio Chronologica, sed, ut candidè fatear, vereor, pace tua dixerim, ne Atheis, virisque incredulis sublesta nimis, & elumbis videatur. Supponit quippe hæc tua Demonstratio Chronologica, Mundum non extitisse ante illud tempus, quo eum à Deo conditum esse narrat Moyses, Supponit itidem, Adamum esse primum omnium parentem, sicut asserit idem Scriptor. At, id viri increduli, religionisque ofores, sicut nuperrimè audiavi à viris eruditissimis, præfractè negant. Volunt quippe primò, Mundum longè antiquiorem esse, quàm referat Moyses. Deinde, dicunt, Adamum non esse primum omnium parentem, sed multò ante Adamum extitisse homines, quos Præadamitas appellant, quòd ante Adamum extiterint. Hoc autem se posse probare putant tum ex Ethnicis Scriptoribus, quorum calculi ostendunt, Mundum longè antè extitisse, quàm referat Moyses, tum etiam ex Ægyptiorum, Assyriorum, Chaldæorum, & Sinarum Historiis, quæ referunt, institutas fuisse in his nationibus Orientalibus Monarchias multò ante tempus, quo Mundum conditum esse scribit Moyses. Tua igitur Demonstratio Chronologica, si viri increduli pronuncient iudicium, nullius ponderis erit.

M. Futilia, & planè indigna sunt, quæ confutentur isthæc argumenta, quibus nituntur viri increduli ad probandum, Mundum longè antè extitisse, quàm referat sacer Scriptor Moyses. Illa nihilominus ponamus in trutinam, & Ethnicorum Scriptorum circa existentiam Mundi nãnas & deliria ingrediamur, quamvis me vehementer pigeat in id genus nugis malè locare tempus. Sed colloquabo tamen, ne instituto meo defuisse videri possim. Dico igitur primò, nihil esse infusius his, quæ circa existentiam Mundi comenti sunt Ethnicis Scriptoribus. Alii quippe, ut observat S. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 20. *vanißimè præsumptione dixerunt, plusquam centum annorum millia numerari, ex quo Ægyptus rationes Syderum comprehendit.* Alii, seu Chaldæi, jactant, se comprehensa monumentis habere *quadringenta septuaginta millia annorum*

Alii postremò effutiunt, Mundum esse æternum. In hos crassos errores circa existentiam Mundi impigisse illos Scriptores Ethnicos, mirari profectò non subit, cum enim ignorato Dei verbo, simul quoque ignorarent originem rerum, supremumque illud tempus, quo Mundus esset effectus, certi quidpiam assequi haud potuerunt, quamobrem & digitis, ut proverbio dicitur, micabant in tenebris. Id certè agnovit, & ultrò fassus est unus ex Ethnicis Scriptoribus *Marcus Varro*, Romanorum doctissimus, qui, referente *Censorino* lib. *De Natali die cap. 17.* tria Mundi intervalla statuit, quorum primum à principio hominum usque ad Cataclysmum, seu Diluvium, protraherat, atque quot annorum extiterit, comprehendendi posse negabat. Secundum à Cataclysmo ad primam usque Olympiadem, quod & *Mythicum*, hoc est, fabulosum, prudenter vocabat; de eo enim fabulosa permulta à Scriptoribus narrantur. Tertium ducebat à prima Olympiade ad sua illius tempora. Hoc autem ideò *Historicum* nuncupabat, quia veris narrationibus res gestas Scriptores benè multi litteris consignassent. Juxta igitur illud locupletissimum *Varronis*, Scriptoris Gentilis, testimonium, post primam dumtaxat Olympiadem (quæ, ut fatentur omnes ad unum Chronologi, septingentis & septuaginta sex tantum annis Natale vulgare Christi Domini antevertit) coeperunt Scriptores Ethnici vera & Historiæ consentanea narrare; Cætera verò, quæ antè primam Olympiadem memoriæ prodiderunt, anilibus fabulis jure optimò accenseri debent. Dico præterea, ad aniles itidem fabulas ablegari debere Historias Ægyptiorum, Assyriorum, Chaldæorum, & aliarum Nationum Orientalium, tum quia densissimis tenebris involvuntur, nãnis, anti-logiis, & ineptiis scatent: tum quia etiam ne minimam quidem veri speciem habent, quidquid de fabulosa antiquitate sua jactant Ægyptii, Assyrii, Chaldæi, & Sinae, qui, ut gentis suæ primordia augustiora redderent, splendida mendacia certatim adornarunt, & putidissima obtruserunt commenta, quæ hic, ne plus nimium contere tempus videar, non confutabo, sed potius alto silentio prætermittam, utpotè indignissima, quæ à te, tuique similibus, Christianæ Religionis cultoribus, audiantur, sicut merito observat *Ludovicus Vives*, qui mirari se scribit bonas horas à quibusdam in talibus collocari nugis. Non immorabor etiam in refellendo Præadamitarum, seu Chymerico

mericorum hominum, qui ante Adamum extiterint, infuslo Systemate, tum quia istud malè consarcinatum Systema, statim ac publicam lucem adspexit, natalitiis tenebris damnatum, dirisque execrationibus fuit ab omnibus profcriptum; tum quia etiam hujus Systematis Auctor, seu *Isaacus Peregrinus*, natione Gallus, è Calvinistarum sectâ, facti tandem poenitens, Romæ annò 1657. coram *Alexandro VII.* Pontifice Maximo, palinodiam decantavit, suumque hætenus inauditum Systema, una cum Calviniana hæresi, quam cum lacte suxerat, & hætenus professus fuerat, ejuravit, atque in sinu Ecclesiæ Catholice constanter perseverans ex hac vita migravit.

D. Putabam sanè, hujusce Præadamitarum Systematis Auctorem fuisse aliquem virum incredulum, & ab omni Religione extorrem, nec unquam suspicatus fuissim, illum esse Christianum, cum quilibet Christianus à teneris annis profiteri teneatur tria præcipua dogmata, quæ hoc infestissimo Præadamitarum Systemate penitus convelluntur. In primis, qui semel Christianæ Religionis rudimentis imbutus est, credit, ideò omnes omnino homines vià ordinariâ contrahere peccatum originale, quia omnes homines per generationem propagantur ab Adamo, primo omnium parente, in quo, tanquam in capite morali, erant omnes inclusi; quò fit, ut peccatum Adami non solum ipsi nocuerit, sed ad omnes & singulos homines ab eo descendentes transfundatur. At, hæc Christianæ Religionis doctrina oppidè falsa esset, si revera fuissent Præadamitæ, id est, si extitissent homines ante Adamum, hi siquidem Præadamitæ non contraxissent peccatum originale, utpotè qui nec per generationem ab Adamo descendissent, nec in eo, seu in capite morali, fuissent inclusi. Falsò itaque doceret Christiana Religio, omnes omnino homines contrahere peccatum originale, si reapse extitissent homines ante Adamum. Præterea, obstringitur quilibet Christianus credere, Verbum Divinum fuisse incarnatum pro omnibus hominibus, qui, peccato originali cum sint infecti, non aliter, quàm per incarnationem Verbi Divini sanari ac reparari poterant. Hæc autem Christianæ Religionis doctrina falsa itidem esset, si extitissent homines ante Adamum; pro illis siquidem hominibus, qui fuissent expertes peccati originalis, Verbum Divinum non esset incarnatum, proindeque falsò doceret Christiana Religio, Verbum Divinum pro omnibus omnino hominibus

esse incarnatum. Denique, Christiana Religio docet, Jesum Christum mortuum esse pro omnibus & singulis hominibus, quia omnes & singuli homines erant mortui in Adamo, indeque Jesum Christum proponit tanquam Redemptorem, Mediatorem & Salvatorem omnium hominum. Hæc autem Christianæ Religionis doctrina vera esse non posset, si ante Adamum homines extitissent; pro illis quippe hominibus, qui in Adamo non fuissent mortui, Christus mortuus non esset, subindeque dici haud posset eorum Redemptor, Mediator, ac Salvator, falsò itaque doceret Christiana Religio, Christum mortuum esse pro omnibus omnino hominibus, eumque Redemptorem, Mediatorem, & Salvatorem omnium hominum. His rationibus permotus, existimabam, hoc Præadamitarum Systema, quo præcipua Christianæ Religionis profigantur dogmata, profusum fuisse non ab homine Christiano, sed à quodam Atheo, omnisque Religionis experte. Verum, mittamus, si placet, istud Præadamitarum Systema, quod apertè adversatur Scripturæ Sacræ, quæ purum putumque Dei verbum est; atque nunc diligenter expendamus omnia, quæ spectant naturam & dotes Adami, primi omnium hominum parentis, in statu innocentie constituti. Primò itaque scire velim, quo pacto Adamus fuerit formatus à Deo, & quale corpus habuerit?

M. Adamus, in quo & naturâ & pacto continebamur omnes, qui ab eo deinceps progeniti fuimus, ex humo formatus est, indeque à Latinis dictus homo; vel (sicut refert Josephus lib. 1. Antiq. Jud. cap. 2.) à terra rubra dictus est *Adamus*, ex qua, ut ajunt, Adami corpus compactum fuit, quòd hoc genus glebæ mixtum aquâ facilius compingatur, fortiusque conglutinetur. Voluit autem Deus, ut Adami corpus esset eximiè robustum, elegans, procerum, & præclarè compactum, ita ut Adami corporis constitutio & temperatura reliquorū omnium corpora æqualitate quadam, ac perfectione, & elegantia prorsus transcenderit. Porrò, ex ejusdem Adami dormientis latere detractam costam Deus formavit in foeminam, dictam *Evam*, quam ei fociam, & adjutricem dedit, quamque ideò ex Adami costa formavit, ut omnium hominum parens esset Adamus, sicque jugis, ac perpetua cognatio & necessitudo inter homines esset, quippe qui ex uno, seu Adamo, prodirent omnes, ac propterea &

fese mutuò & ardentibus quoque amarent, & ad eandem consequendam beatitudinem genitos se esse omnes intelligerent, ad quam Adamus & Eva certò certius ab opifice Deo creati fuerant. Unam autem dumtaxat conjugem univiro, seu Adamo, junxit Deus, ut quid Reipublicæ, quid alendis liberis, quid unitati ac paci domus magnoperè expediret, palam doceret; ægrè enim admodum servantur hæc, ubi unus vir plures conjuges habet. Sed hic occurrunt duæ ab Hebræis confictæ rejiciendæ fabulæ. In primis, ajunt nonnulli Rabbinii, corpora Adami, & Evæ tantæ proceritatis fuisse, ut vadofum Mare pedibus transiverint. Quæ quidem fabula adeò illepidæ & invenusta est, ut eam retulisse, abundè confutasse sit. Quidam verò alii Rabbinii ineptè fabulantur, Adami corpus biforme à Deo conditum esse, volūntque, Adamum, & Evam creatos esse sicut unum, à tergis, vel dorso conjunctos, postea divisos esse à Deo, qui dimidiam partem accepit, & fuit Eva. Huic fabulæ, quam de suo cerebro finxerunt Rabbinii, ut aliquam veri speciem conciliare possint, adducunt Scripturæ locum Genesis cap. 1. vers. 27. ubi hæc leguntur: *Ad similitudinem Dei creavit illum, seu Adamum, masculum & feminam creavit eos.* Ex quo inferunt, Adamum fuisse conditum à Deo Androginum, seu, ut vulgò ajunt, Hermaphroditum. Verum, ut obiter dicam, hæc fabula crasso non solum filo contexta est, sed etiam apertè repugnat Scripturæ sacræ, quæ disertis verbis docet, solum Adamum creatum esse, cumque non inveniretur ipsi adjutor similis, Deum ex ejus latere costam tulisse, & in mulierem compegisse: *Non est bonum, inquit Scriptura sacra, hominem esse solum, faciamus ei adjutorium simile sibi.* . . . *Ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem, & adduxit eam ad Adam.* Quin & ille Scripturæ sacræ locus, quem in sui absurdi commenti confirmationem adducunt isti Rabbinii, ipsis minimè favet, sed potius contra illos evidentissimè facit. Si enim Deus Adamum creasset Androginum, certè Moyse non diceret de Adamo: *Ad similitudinem Dei creavit illum, masculum & feminam creavit eos.* Sed dicere debuisset: *Masculum & feminam creavit eum;* seu Adamum. Apagè ergò ridiculas ejusmodi fabulas, quibus dum indulgent Rabbinii, qui vento & chymeris pascuntur, omnibus sese plenis buccis deridendos propinant.

D. Ex his, quæ mox dixisti, subitè animum scrupulus, quem mihi eximas velim. *Evam* fuisse à Deo datam conjugem Adamo insinuasti, sed nunc dubius hæreo, utrùm Adamus, si in statu innocentie perstitisset, carnalem copulam cum sua conjugè habiturus esset? & utrùm in eodem statu futuræ essent nuptiæ, quæ carnalem hominum propagationem per maris cum foemina congressum facerent? Cum enim ejusmodi nuptiæ inhonestum libidinis ardorem, & nimium concupiscentiæ æstum importent, videtur mihi, eas in hoc felicissimo innocentie statu locum habere minimè potuisse. Explica itaque, si placet, quo pacto in statu innocentie (si ex eo per peccatum non excidisset Adamus) fuisset genus humanum, si per Adamum, si per ejus posteros multiplicatum?

M. Adamum in statu innocentie (si in eo perseverasset) congressum ad procreandos filios cum sua conjugè habiturum, futurisque in eodem innocentie statu nuptias, quæ carnalem hominum propagationem per maris cum foemina consortium facerent, sententia est sancti Augustini lib. 9. in Genesis cap. 3. 6. & 7. cui S. Thomas primæ Partis suæ Summæ Tripartitæ quæst. 98. Art. 1. & 2. omnesque Theologi adhærent. At enim, frustra Deus discrimen sexuum ante peccatum fecisset, & utrique parenti organa incassum exhibuisset, quibus generare possent, si in statu innocentie genus humanum aliter quàm per generationem, & maris cum foemina coitum multiplicari potuisset. Nec ratio ulla patitur, ut eorum usus ante peccatum possibilis non esset, cum exigat naturæ ordo, ut in quavis genitura virtus activa & passiva simul existant, simulque coeant, quarum prior in mare, posterior in foemina est. Ad hæc, quorsum Moyse cap. 1. Genesis commemorat, Deum fecisse unum hominem marem, & deinde foeminam, ac utrique hanc faustam benedictionem dedisse: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram,* nisi ut evidens faceret, utrumque, scilicet Adamum & Evam, naturâ atque adeò dono Dei, procreationem appetere, ac subindè futuras fuisse in eo statu felicissimo honorabiles nuptias, & thorum immaculatum, nullam autem in eo futuram sæditatem, nullam turpitudinem, nullumque genitalium motum non à ratione, & à voluntate hominis præscriptum, nullum inhonestum libidinis ardorem, nullum concupiscentiæ impetum, quia turpitudinem omnem, omnemque intemperantiam peccatum invexit.

invexit, sicut & erubescenciam, quam non fuisse ante peccatum palam facit Moyse cap. 2. lib. Genesis, v. 25. dicens: *Erat autem uterque nudus, Adam scilicet & uxor ejus, & non erubescabant.* Quæ verba explicans S. Augustinus lib. 14. de Civitate Dei cap. 26. hæc habet: *inter se (id est Adamum & Evam) fida ex honesto amore societas. In tanta facilitate rerum, & felicitate hominum, absit, ut suspicemur non potuisse prolem fieri sine libidinis morbo, sed eo voluntatis nutu moverentur illa membra, quo cætera: & sine ardore illecebroso stimulo, cum tranquillitate animi & corporis, nulla corruptione integritatis infunderetur gremio maritus uxoris. Non ageret turbidus calor, sed spontanea potestas, sicut opus esset, adhiberet. Ut enim ad parvendum non doloris gemitus, sed maturitatis impulsus foemina viscera relaxaret, sic ad fetandum, & concipiendum, non libidinis appetitus, sed voluntarius usus naturam utramque conjungeret.* Procreasset igitur Adamus & Eva filios, si in statu innocentie perstitissent, non quidem ad conservandam simpliciter speciem, quoniam filii, quos genuissent, dono justitiæ originalis immortales evassissent, sed ad eam in hoc sensibili Mundo conservandam, quoad parentes in cælestem patriam vivi conscenderent; & rursum ad augendam prolem in Dei cultum & multorum salutem; denique, ut primi parentes nostri vitam in terris feliciorè ducerent, quæ certè minus suavis, & minus jucunda illis fuisset absque societate & prole. Hinc, si perstitisset felicissimus innocentie status, futuræ fuissent in eo urbes, pagi, domus, atque adeò Æconomica, Politica, cæteræque honestæ Disciplinæ & Artes. Nec solum in eo statu innocentie fuissent geniti maris, verum etiam natæ essent foeminae, tum quia foeminae, non secus ac mares, ad electos pertinent, quorum numero & integritati cum primis consulere voluit Deus, dum dixit primis parentibus: *Crescite & multiplicamini, & replete terram:* tum quia etiam uterque sexus pertinet ad integritatem & perfectionem speciei humanæ. Quamquam enim (ut docet S. Thomas 1. p. quæst. 92. art. 2. ad 1. & quæst. 99. art. 2. ac 1.) foemina dicatur *mas occasionatus*, quia est præter intentionem naturæ particularis, utpotè quæ occasione potiùs ac imbecillitate virtutis feminis, quàm ex intentione naturæ particularis, nascatur; non generatur tamen foemina præter intentionem naturæ universalis, quia, ut ibidem ait Doctor An-

gelicus, *foemina est de intentione naturæ ad opus generationis ordinata; intentio autem naturæ universalis pendet ex Deo, qui est universalis auctor naturæ.*

D. Unum circa productionem corporis Adami, & Evæ superest mihi dumtaxat proponendum dubium, cur scilicet Deus sic corpus Adami, & Evæ formârit ac disposuerit, ut staturam habeat rectam, & os sublime in cælum, dum tamen alia animalia caput habeant in terram pronum?

M. Hic corporis hominis status, orisque figura declarat (teste Lactantio lib. de ira Dei cap. 7.) non esse homines cum pecudibus æquales. Illarum quippe natura in humum, pabulumque prostrata est, nec habet quidquam commune cum Cælo, quod non intuetur. Homo autem recto statu, ore sublimi ad contemplationem Mundi excitatus confert cum Deo vultum, & rationem ratio cognoscit. Sed quatuor alias rationes suppeditat sanctus Thomas 1. part. quæst. 91. artic. 3. ad 3. quibus egregiè probat, conveniens esse, ut corpus hominis habeat staturam rectam, quasque, uberioris explicationis ergò, hic inferere non pigebit. Primò, conveniens est, ait Angelicus ille Doctor, ut corpus hominis habeat staturam rectam, *quia sensus sunt dati homini non solum ad vitæ necessaria procuranda, sicut & aliis animalibus, sed etiam ad cognoscendum; unde, cum cætera animalia non delectentur in sensibilibus nisi per ordinem ad cibos & veneæ, solus homo delectatur in ipsa pulchritudine sensibilibus secundum se ipsam; & idè, quia sensus præcipuè vigent in facie, alia animalia habent faciem pronam ad terram, quasi ad cibum quærendum, & providendum sibi de victu. Homo verò habet faciem erectam, ut per sensus (& præcipuè per visum, qui est subtilior, & plures differentias rerum ostendit) liberè possit ex omni parte sensibilia cognoscere, & cælestia, & terrena; ut ex omnibus intelligibilem colligat veritatem. Secundò, ut interiores vires liberius suas operationes habeant, dum cerebrum (in quo quodammodò perficiuntur) non est depressum, sed super omnes partes corporis elevatum. Tertio, quia oporteret, si homo haberet pronam staturam, quod uteretur manibus loco anteriorum pedum, & sic utilitas manuum ad diversa opera perficienda cessaret. Quarto, quia, si haberet pronam staturam, & uteretur manibus loco anteriorum pedum, oporteret, quod cibum caperet ore, & ita haberet os oblongum, & labia dura, &*

grossa, & linguam etiam duram, ne ab exterioribus læderetur; sicut patet in aliis animalibus; Et talis dispositio omnino impediret locutionem, quæ est proprium opus rationis. Hæc sunt causæ, ob quas, juxta S. Thomam, homo habet staturam rectam; dum cætera animalia caput habent inclinatum ad terram.

D. A productione corporis Adami transitum nunc faciamus, si placet, ad dotes, quibus Deus ejus animum exornavit, & in primis, exponas velim, quo in sensu intelligenda sint hæc verba, quæ Deus, antequam formaret hominem, protulit, dicens: *Faciemus hominem ad imaginem & similitudinem nostram?*

M. Hominem factum esse ad imaginem & similitudinem Dei, una est omnium Sanctorum Patrum, Scripturæ Sacræ Interpretum sententia. Sed in quo sita sit illa Dei imago homini impressa? variæ referuntur interpretationes. Prima est, quod hominis anima incorporea, immaterialis, & spiritualis sit. In hoc imaginem Dei collocat Sanctus Augustinus. Secunda est, quod anima æterna sit & immortalis, sicut & ipse Deus. In hoc imaginem Dei, ad quam factus est homo, reponit Origenes. Tertia est, quod anima sit intellectu, voluntate & memoriâ prædita. Et in eo sensu hominem ad imaginem Dei factum esse censet S. Joannes Damascenus. Quarta est: quod hominis anima sit liberi arbitrii. Et sic ad imaginem Dei formatum esse hominem docet S. Ambrosius. Quinta est: quod sit capax sapientiæ, societatis, Religionis, virtutis, gratiæ, & beatitudinis. Et in hac capacitate imaginem Dei, ad quam factus est homo, constituit S. Gregorius Nyssenus. Sexta est: quod homo cunctis animantibus suâ potestate præsit & dominetur. Sic sentit S. Basilius. Septima est: quod sicuti Deus Pater, se ipsum cognoscens, producit Verbum Divinum per intellectum, & se amando, producit per voluntatem Spiritum Sanctum: ita homo, intelligendo se, producit in mente sua Verbum intelligibile, sui ipsius expressivum, sibi que simile, atque inde procedit in voluntate ejusdem amor. Sic enim homo habet in se imaginem Sanctissimæ Trinitatis. Ita imaginem Dei impressam homini explicat S. Augustinus lib. 10. de Trinitate cap. 10. lib. 14. cap. 11. cui subscribit S. Thomas 1. p. quæst. 93. art. 8. Postrema interpretatio est: quod homo factus sit ad imaginem Dei, quia homo conditus est in Gratia sanctificante, per quam divinæ factus est confors naturæ.

D. Estne Dogma Fidei, Adamum conditum fuisse in Gratia sanctificante?

M. Quamvis probabilis sit, Adamum fuisse conditum in Gratia sanctificante, sicut post sanctum Augustinum docet sanctus Thomas in 2. Sent. distinct. 29. quæst. 1. art. 2. perperam tamen *Jansenius*, Iprensis Episcopus, lib. *De Gratia primi hominis & Angelorum* cap. 1. asserit, Dogma Fidei esse, Adamum in Gratia sanctificante conditum fuisse, idque in controversiam amplius revocari haud posse, sed tanquam ab Ecclesia definitum, & Fide certum supponit. Id, inquam, falsò asserit *Jansenius*, tum quia nec in sacris litteris aperte continetur, nec in sacris Conciliis definitum unquam fuit, nec ex sanctorum Patrum Operibus evidenter colligi potest, Adamum conditum fuisse in Gratia sanctificante. Id etiam celeberrimi Theologi, & de Fide optimè meriti, non solum in dubium vocarunt, sed etiam negarunt, quos inter censentur *Hugo à S. Victore* lib. 1. *De Sacramentis* part. 6. cap. 17. Magister Sententiarum lib. 2. distinct. 24. *S. Bonaventura* in 2. Sent. distinct. 29. art. 2. quæst. 2. Quibus addi debent *Alexander de Ales* in Summa, 2. parte quæst. 96. membro 1. *Scotus* in 2. Sent. distinct. 29. Quæst. unicâ, & alii quibus referendis supersedeo. Dogma igitur Fidei non est, Adamum fuisse conditum in Gratia sanctificante, alioqui doctissimis illis Theologis, mox à me laudatis, qui in contrariam abierunt sententiam, hæreseos nota inurenda esset. Quod sanè nemo Catholicus dicere audeat. Ab hoc itaque *Jansenii*, & aliorum, qui ei hac in parte adstipulantur, errore cavere debes, & duo, quæ certissima sunt, & omnibus Theologis probantur, constanter propugnare. Primò, certissimum est, Adamum habuisse, antequam laboretur in peccatum, dona quædam spiritualia, scilicet sanctitatem & justitiam, quæ sunt effectus Gratiae sanctificantis, eumque peccando has dotes amisisse, sicut docent omnes ad unum sancti Patres, idque definiit Synodus Generalis Tridentina Sessione 1. Can. 1. his verbis: *Si quis non confiteretur, primum hominem Adamum, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim & justitiam, in qua fuerat constitutus, amisisse, anathema sit.* Et sessione 8. cap. 17. statuit eadem sancta Synodus, Christianos accipere in Baptismo primam stolam, id est, veram & Christianam justitiam, pro illa, quam Adamus suâ inobedentiâ sibi & nobis perdidit, ipsi per Christum donari. Evidens porro

porro est, justitiam, & dona, quæ in Baptismo accipimus, esse spiritualia & supernaturalia, per quæ ad spirituales finem, seu ad vitam æternam consequendam instituiuntur & ordinantur. Secundò, apud omnes Theologos in confesso est, Adamum non fuisse conditum in statu naturæ puræ, quia nullum dubium est, quin immortalitas statûs innocentiae fuerit Donum supernaturale; at certum est ex sacris Scripturis, & perpetuâ sanctorum Patrum traditione, Adamum, primum omnium parentem, factum esse immortalem: *Creavit Deus hominem inextermimabilem*, Sapientiæ cap. 2. Quò fit, ut temerarius jure optimo audiret ille, qui diceret, Adamum fuisse conditum in statu naturæ puræ.

D. Quid sibi vult iste status naturæ puræ, in quo ais, Adamum minimè conditum fuisse?

M. Quò faciliùs intelligas, in quo situs sit status naturæ puræ, advertere debes, octo à Theologis distingui naturæ humanæ status, Primus est status naturæ puræ; alter est status naturæ integræ; tertius est status naturæ innocentis; quartus est status naturæ lapsæ; quintus est status naturæ lapsæ ante Legem Mosaicam; sextus est status naturæ lapsæ sub Lege Mosaicæ; septimus est status naturæ lapsæ sub Lege Evangelicæ; octavus est status in pace, seu in æterna Beatitudine. Nunc breviter exponam, in quo potissimum sistant octo illi naturæ humanæ status. Et primò quidem, status naturæ puræ nihil aliud est, quam conditio naturæ humanæ sine peccato & sine gratia. In hoc statu naturæ puræ si homo fuisset à Deo conditus, miseris omnibus fuisset obnoxius, quas in hac vita mortali experimur, non tamen concupiscentiam rationi perduellem habuisset, quia concupiscentia, quæ non subjacet rationis imperio, inest homini contra naturam, estque homini dumtaxat naturalis, in quantum subditur rationi, sicut luculentissimè docet sanctus *Thomas* 1. 2. qu. 82. art. 3. ad 1. In statu autem naturæ puræ nihil rationi in suis facultatibus contrarium sensisset homo, cum in illo esset creatus his dotibus instructus univèrsis, quæ naturæ humanæ consentaneæ essent. Status naturæ integræ est conditio naturæ humanæ suis dotibus absolutæ & perfectæ, nullisque miseris obnoxia. In hoc statu homo scientiarum naturalium & virtutum moralium apparatu esset instructus, à morbis verò & moriendi necessitate immunis. Status naturæ innocentis est conditio naturæ humanæ justitiâ originali præditæ, ad-

dit autem justitiâ originalis ad integritatem naturæ gratiam sanctificantem, uberrimam illam quidem & perfectissimam, cujus beneficio non solum ratio hominis perfectè subdebatur Deo, sed etiam ejus voluntas subiciebatur rationi, voluntati appetitus sensitivus, & corpus animæ. Status naturæ lapsæ est conditio naturæ humanæ peccato Adami, quod in omnes posteros per generationem propagatum est, inquinatæ. Status naturæ humanæ lapsæ ante Legem est ille status, qui exordium habuit imediatè post peccatum Adami, & perduravit usque ad Legem scriptam, seu Mosaicam. In hoc statu homines vixerunt sine ulla Lege scripta, solam habentes Legem naturalem in eorum cordibus insculptam, sed multum, ob peccata, quibus se foedabant, obscuratam. Status naturæ lapsæ sub Lege Mosaicæ est ille status, in quo fuit Respublica Judæorum à tempore Legis Mosaicæ usque ad adventum Jesu Christi, Servatoris nostri. Status naturæ humanæ sub Lege Evangelicæ, est ille status, qui auspiciatur ab adventu Jesu Christi, & persistit usque ad finem Mundi. Quamvis autem homo in hoc statu sub Lege Evangelicæ per gratiam medicinalem sit à Christo Domino sanatus, semper tamen dicitur esse in statu naturæ lapsæ, quia, licet per Baptismum gratiæ restituatur, semper tamen manet in homine, etiam justificato, peccati fomes, qui est appendix peccati originalis, & ad peccatum inclinatur, ita ut, licet homo in statu Legis Evangelicæ per gratiam sanctificantem perfectè sanetur quantum ad mentem, remaneat tamen infirmitas quantum ad carnem, per quam propendet ad peccatum, ut docet *S. Thomas*. Denique, status hominis in pace est ille, qui (ut inquit *S. Augustinus* in Enchiridio ad *Laurentium* cap. 118.) *post hanc vitam in requie spiritus, deinde etiam in resurrectione carnis implebitur.* Habes nunc compendiosam notitiam status naturæ puræ, & omnium statuum naturæ humanæ.

D. Ex ea, quam mox tradidisti, notitiâ status naturæ puræ, facile nunc intelligo, non solum in eo statu Adamum non fuisse conditum, sed nec in eo potuisse à Deo creari. Status quippè naturæ puræ, ut mox dicebas, ille est, in quo homo fuisset obnoxius miseris corporis, id est, morbis, & morti absque ullo peccato præcedente. At videtur prorsus impossibile, ut Deus, qui justus est, velit hominem condere eo in statu, in quo, absque ullo præcedente peccato, iisdem miseris,

miseriis, morbis, & morti homo esset ad-
dictus, quas nunc in statu naturæ lapsæ,
ob peccatum originale, quod in Adamo
contraximus, iuste patimur. Sub iusto si-
quidē Deo nemo innocens miser esse potest.

M. Siste, precor, video enim te à
rectâ viâ deflectere, ad quam te reducam
neceffe est. Dum dicis, Adamum in statu
naturæ puræ non fuisse conditum, rectè
sentis. At, dum asseris, prorsus impos-
sibile esse, ut Deus Adamum in statu na-
turæ puræ crearet; à verò quàm longis-
simè recedis. Hic enim ipsissimus est er-
ror *Cornelii Jansenii*, Episcopi Irensis,
qui in tribus libris, quos edidit, *De sta-
tu naturæ puræ*, totus est ut probet, sta-
tum naturæ puræ esse prorsus impossi-
bile, Deumque fore injustum, si homi-
nem in statu naturæ puræ condidisset, in
quò (nullo præcedente peccato) iisdem
miseriis, morbis, & morti subiceret, qui-
bus nos in præfenti statu naturæ lapsæ;
propter peccatum originale sumus obno-
xii. Verùm, hunc *Jansenii* errorem, quem
præformaverat *Michael Bajus*, proflig-
arunt Romani Pontifices *S. Pius V.*, *Gre-
gorius XIII.*, *Urbanus VIII.*, & *Innocen-
tius X.* dum istas duas *Michaelis Baii*
Propositiones damnarunt, quarum prior,
quæ ordine est vigesima secunda, his ver-
bis concepta est: *Humana naturæ subli-
matio, & exaltatio in consortium natu-
ræ divinæ debita fuit integritati primæ
conditionis.* Altera verò Propositio, quæ
est in ordine 55, sic habet: *Deus ab in-
itio non potuit talem creare hominem, qua-
lis nunc nascitur.* Has *Michaelis Baii*
Propositiones, quas in tribus libris de sta-
tu naturæ puræ recoxit *Jansenius*, quæ-
que status naturæ puræ possibilitatem
planè evertunt, dum confixerunt mox à
me laudati Summi Pontifices, status na-
turæ puræ possibilitatem agnoverunt. His
Summorum Pontificum definitionibus
apertè adstruitur doctrina *S. Thomæ*, qui
Quodlibeto primo, quæst. 4. art. 3. hæc
scribit: *Possibile fuit Deo ut hominem fa-
ceret in parvis naturalibus, id est, nullis
instructum donis gratuitis, seu superna-
turalibus, ac subindè in statu naturæ pu-
ræ.* Et in libro 2. Sent. distinct. 2. 1. quæst.
1. art. 2. ad 3. difficultatem, quæ tibi
circa statum naturæ puræ possibilitatem
facessit negotium, plenissimè diluit idem
Doctor Angelicus his verbis: *Poterat Deus
à principio quando hominem condidit, eti-
am alium hominem ex limo terræ forma-
re, quem relinqueret in conditione sua
naturæ, ut scilicet mortalis & passibilis
esset . . . . in quo nihil humanæ na-
turæ derogaretur, quia hoc ex principiis*

*naturæ consequitur; non tamen iste defe-
ctus in eo rationem culpæ & pænæ habuisset,
quia non per voluntatem iste defe-
ctus causatus esset.* Idem inculcat *S. Do-
ctor* 1. part. qu. 74. art. 5. ad 1. dicens:
*Corpus hominis ante peccatum immortale
fuit non per naturam, sed per gratiæ do-
num.* Quam doctrinam hausit Sanctus
Præceptor ex *S. Augustino*, qui libro 2.
de Genesi ad litteram cap. 15. ait: *Posse
non mori, præstabatur Adamo de ligno
vitæ, non de constitutione naturæ;
mortalis ergo erat conditione corporis
animalis, immortalis beneficio conditoris.*
Homo itaque, juxta illos Sanctos Patres,
si in statu naturæ puræ conditus fuisset,
perensisset miseras & mortem; quas
nunc patimur in statu naturæ lapsæ, cum
hoc tamen discrimine, quòd in statu
naturæ puræ, si extitissent, miseria, &
mors, non habuissent rationem pænæ,
cùm in eo statu nulla culpa, nullum
peccatum, propter quod Deus homini-
bus pœnas infligit, fuisset supponatur, sed
fuissent meri defectus consequentes ho-
minis in statu naturæ puræ conditionem,
cujus natura fuisset passibilis & mortalis,
nonsecus ac miseria & mors, quas patiun-
tur belluæ, sunt naturales defectus conse-
quentes earum naturam, quæ passibilis
ac mortalis est, sed pœnæ dici haud pos-
sunt, cùm pœnæ non infligantur à Deo
nisi ob præcedens peccatum, cujus capa-
ces belluæ esse non possunt. At verò, in
statu naturæ lapsæ, miseria & mors, qui-
bus sumus obnoxii, sunt pœnæ peccati
originalis, seu primigeniæ culpæ Adami,
primi omnium parentis, qui, excidendo è
statu innocentie, immortalitatem, quam
à Deo acceperat, perdidit, & peccando
violavit pactum, quo sanxerat Deus, im-
mortalitatem, ei concessam, in posteros
illius translaturum iri, nisi ipse in peccatum
laberetur, & justitiæ originalis, sibi, po-
sterisque suis jacturam faceret. Hac au-
tem semel de lapsu Adami è statu inno-
centie supposita hypothesi (quam Scri-
ptura Novi ac Veteris Testamenti, per-
petuæque Sanctorum Patrum Traditio
confirmant) liquet, Deum immortalitatis
beneficium, immunitatem à miseriis, &
justitiæ originalis donum subtraxisse A-
damo, & posteros ejus in pœnam peccati,
quo se primus ille homo, omnesque alios
homines, ex ipsius semine nascituros, reos
fecit, ac proindè miseras, quas nunc pa-
timur, esse pœnas peccati originalis. Hinc
est, quòd *S. Augustinus*, alique Patres,
qui disputarunt contra Pelagianos, pec-
catum quidem originale negantes, sed ta-
men ultrò admittentes hanc hypothesim
de

de lapsu Adami ex innocentie statu,
quam, multis Scripturæ Sacræ cùm Ve-
teris, tum Novi Fœderis testimoniis sta-
bilitam, inficiari non poterant; contra
illos, inquam, Hæreticos Pelagianos di-
sputantés *S. Augustinus*, alique Patres
invictè probarunt, mortem, miseras, &
calamitates, quibus nunc obnoxii sunt
homines, esse pœnas peccati originalis,
seu culpæ Adami, primi omnium homi-
num parentis, quia cùm Deus sit justus,
& neminem puniat, nisi ob præceden-
tem culpam, nunquam profectò immor-
talitatis beneficium, ab omnibus mise-
riis immunitatem, justitiam originalem,
aliæque dona gratuita, quæ, testante
Scripturâ, Adamo concesserat, & in ejus
posteros transmitti debebant, si Adamus
non peccasset, hæc inquam, omnia do-
na supernaturalia nunquam Deus Ada-
mo, ejusque posteris ademisset, nisi Ada-
mus peccasset, & in pœnam peccati sibi,
suisque posteris, omnia illa dona super-
naturalia amisisset. Quamobrem Apo-
stolus *Paulus* Epist. ad Romanos cap. 5.
ait: *Per unum hominem, id est, Ada-
mum, peccatum in hunc Mundum in-
travit, & per peccatum mors, & ita in
omnes homines mors pertransiit, in quo
omnes peccaverunt.*

D. Nullam ampliùs circa possibilita-
tem statum naturæ puræ difficultatem
patior. Nam, cùm immortalitas, & Gra-
tia sint beneficia homini indebita, nihil
dubii est, quin Deus, si voluisset, ho-
minem condere potuisset in statu naturæ
puræ, & in eo illum relinquere, juxta
naturæ humanæ conditionem, passibi-
lem & mortalem. Sed uberius, quæso
te, expone nunc, quid sit illa justitia
originalis, quæ Adamum, antequam pec-
caret, fuisse donatum, paulò antè ob-
servasti.

M. Per justitiam originalem, quam ha-
buit Adamus ante peccatum, intelligitur
rectitudo & ordo totius hominis, & om-
nium ejus facultatum tam inter se, quàm
respectu suorum actuum. Hæc autem ju-
stitia dicitur *originalis*, quia homini ab
origine à Deo indita est, eamque, nisi
peccasset, ad omnes posteros transmisisset,
non quidem vi feminis, sed benefi-
cio Dei, qui hoc cœleste Donum in ge-
neratione simul cum anima infudisset. In
tribus autem potissimum sita erat hæc
justitia originalis. Primò, in subjectione
mentis hominis ad Deum, quæ subje-
ctio perfectissimam Legis ejus notitiam,
& plenam cognitæ Legis involvebat obe-
dientiam, ita ut hoc in felici statu con-
stitutus homo verè dicere posset: *Mibi*

adhærere Deo bonum est. Secundò, sita
erat justitia originalis in partium animæ
inferiorum, videlicet concupiscentis &
irascentis appetitibus, perfecta subjectione
respectu Reginæ rationis, quæ supremo
& absoluto imperio potiebatur. Deni-
que, sita erat justitia originalis in obse-
quio, seu subjectione corporis ad ani-
mam, sicut dilucidè explicat *S. Thomas*
1. parte quæst. 95. art. 1. Hæc autem
trina subjectio, promanans è justitia ori-
ginali, efficiebat, ut primi parentes no-
stri, in statu innocentie constituti, nul-
lis interioribus superbiæ tentationibus
agitarentur, nullâ cupiditate, inordina-
tisve motibus moverentur ad violandum
Dei præceptum, nullo dolore vel timore
afficerentur, sed summâ tranquillitate
fruerentur, jugi ad Deum amore anhe-
larent & omne peccatum vitarent, sicut
S. Augustinus lib. 14. De Civitate Dei
cap. 10. testatur his verbis: *In illo sta-
tu erat devotio tranquilla peccati, quæ
manente, nullum malum omnino esse po-
terat.* Docet etiam *S. Thomas* 1. 2.
quæst. 89. art. 3. primos parentes nostros
in statu innocentie non potuisse pecca-
re venialiter, antequam peccarent mortaliter
per internam elationem. Et 1.
part. quæst. 94. art. 4. postquam proba-
vit, Adamum in statu innocentie decipi
non potuisse, in responsione ad primum
sibi propositum argumentum hæc habet:
*Dicendum, quòd seductio mulieris, seu
Evæ, etsi præcesserit peccatum operis, sub-
secuta tamen est peccatum internæ elatio-
nis (quod fuit mortale) Dicit enim Au-
gustinus lib. 1. 1. de Genesi ad litteram cap.
30. quòd mulier verbis serpentis non cre-
deret, nisi jam inesset menti ejus amor
proprie potestatis, & quedam de se su-
perba præsumptio.*

D. Crassiori, si placet, minervâ ex-
pone, cur primi parentes nostri in statu
innocentie non potuerint venialiter
peccare, antequam peccarent mortaliter.
Id quippè, ut candidè fatear, necdum
satis intelligo. At enim, justitia origi-
nalis in statu naturæ innocentis mentem
primorum parentum nostrorum non per-
fectius Deo subiciebat, quàm Gratia
sanctificans in statu naturæ lapsæ men-
tem hominum justorum Deo subiciat;
atqui tamen Gratia sanctificans in statu
naturæ lapsæ non impedit, quominus
justi interdum labantur in peccatum ve-
niale, quidni igitur cum justitia originali,
quæ primi parentes nostri in statu inno-
centie erant instructi, cohærere potuit
veniale peccatum? Par enim videtur
utrobique ratio.

M. Fallaris. Justitiam originalem in statu naturæ innocentis inter & Gratiâ sanctificantem in statu naturæ lapsæ non est par utrobique ratio. Justitia quippe originalis in statu innocentiae triplicem habebat effectum. Primarius effectus justitiæ originalis erat mentem primorum parentum nostrorum subjicere Deo, illòsque Deo gratos & amicos facere; & hunc primarium effectum, quem justitia originalis in statu innocentiae producebat, restituit hominibus in statu naturæ lapsæ Gratiâ sanctificans, quæ datur in Sacramentis Baptismi & Pœnitentiæ, homines facit Deo gratos & amicos, eorùmque mentes subjicit Deo. At, effectum alterum justitiæ originalis, per quem vires inferiores primorum parentum nostrorum perfecte subjiciebantur rationis imperio, & tertium itidem effectum justitiæ originalis, per quem corpus Adami, & Evæ obsequabatur animæ; utrumque, inquam, secundarium illum justitiæ originalis effectum hominibus in statu naturæ lapsæ non restituit Gratiâ sanctificans. Quò fit, ut etiam in justis, qui in statu naturæ lapsæ Gratiâ sanctificante præditi sunt, nonnunquam eorum rationis vigilantiam antevertant motus inordinati appetitus sentientis, qui, rationi cum subditi non sint, peccata sunt venialia, quæ in statu innocentiae locum habere haud potuissent, quia justitia originalis vires inferiores in primis parentibus nostris perfecte rationi, & corpus subjiciebat animæ. Hoc discrimen, quod interest justitiam originalem in statu innocentiae inter & Gratiâ sanctificantem in statu naturæ lapsæ rectè explicat S. Augustinus lib. De Correctione & Gratiâ cap. 11. his verbis: *Ille, seu Adamus, non opus habebat eo adjutorio, quod implorant ipsi (scilicet homines etiam justis in statu naturæ lapsæ) cum dicunt: Vide deo aliam Legem in membris meis repugnantem Legi mentis meæ, & captivantem me in Lege peccati, quæ est in membris meis: infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratiâ Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem; atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes, dari sibi propugnandi, vincendique virtutem, per Christi gratiam possunt. Ille vero, seu Adamus, nullâ tali viâ à se ipso adversus se ipsum tentatus atque turbatus, in illò beatitudinis loco, sua secum pace fruebatur.* Et lib. De Civitate Dei cap. 14. hæc de primis parentibus nostris habet Aquilinus

ille Doctor: *Quàm igitur felices erant primi illi homines, & nullis agitabantur perturbationibus animorum, nullis corporum lædebantur incommodis. Idemque repetit cap. 26. ejusdem Libri, dicens: Summa erat in carne (Adami & Evæ) sanitas, in animo tota tranquillitas; sicut in Paradiso nullus erat æstus vel frigus, sic etiam in ejus habitatore nulla ex cupiditate, vel timore accedebat bonæ voluntatis offensus; nihil omnino triste, nihil erat inaniter letum, gaudium enim perpetuabatur ex Deo, in quem fragrabat charitas ex corde puro, patientiâ bonâ, & Fide non ficta.* Consule etiam Doctorem Angelicum in 2. lib. Sent. distinct. 32. qu. 1. art. 2. ad 2. ubi ostendit, Gratiâ sanctificantem in statu naturæ lapsæ vires inferiores hominis non perfecte subjicere rationi, nec ejus corpus animæ; sicut justitia originalis in statu innocentiae perfectissime subjiciebat.

D. Propriâ experienciâ, seu nimium! agnosco discrimen istud, quod justitiam originalem in statu innocentiae inter & Gratiâ sanctificantem in statu naturæ lapsæ mox indicasti. At, optarem, ut duo Dubia, quæ nonnihil exhibent mihi negotii, eadem brevitate dirimeres. Primum est: an factâ hypothese, quòd Adamus in statu innocentiae perseverasset) homines nati fuissent cum justitia originali, & in ea essent confirmati? Alterum Dubium est: utrum (factâ eadem hypothese) pueri nati essent in scientia perfecti, & statim ac prodissent ex utero matris, habuissent perfectum rationis usum?

M. Certum est (si Adamus perstitisset in statu innocentiae) homines nascituros cum justitia originali, quæ erat accidens consequens naturam speciei, seu donum, non solum Adamo, sed toti naturæ humanæ datum. Nam, cum naturaliter homo generet sibi simile secundum speciem, necesse fuisset, ut in statu innocentiae, in quo non fuisset error in operatione naturæ, pueri, qui nati fuissent, assimilarentur Adamo, primo omnium parenti, in justitia originali, quæ erat donum toti naturæ humanæ à Deo datum. Et hoc apparet, inquit S. Thomas 1. part. qu. 100. art. 1. quia opposita sunt unius generis: peccatum autem originale, quod opponitur justitiæ originali, dicitur esse peccatum naturæ. Unde traducitur à parente in posteros: Et propter hoc, etiam filii (in statu innocentiae) parentibus assimilati fuissent quantum ad originalem justitiam, id est, nati fuissent

in

in justitia originali. Advertit tamen idem S. Doctor in responsione ad secundum argumentum ejusdem articuli, justitiam originalem non fore in statu innocentiae gratiam naturalem, quia non fuisset transfusa per virtutem seminis, sed fuisset collata homini statim cum habuisset animam rationalem, sicut etiam statim cum corpus est dispositum, infunditur à Deo animæ rationalis, quæ tamen non est ex traduce. Pueri igitur in statu innocentiae nati quidem fuissent in justitia originali, sed in ea non essent confirmati, quia homines, ut docet Angelicus Doctor 1. part. qu. 100. art. 2. non possunt in justitia & gratia confirmari nisi per claram & intuitivam divinæ essentiae visionem, quæ dumtaxat post hanc vitam haberi potest. Porro, nec Adamus in statu innocentiae potitus est visione essentiae Dei, nec, si in eo perseverasset, ipsius posteris, quamdiu vixissent, apertam Dei visionem habuissent: non fuissent ergo pueri in statu innocentiae confirmati in justitia originali. Si itaque Adamus non peccasset, non generasset quidem ex se filios gehennæ, ita scilicet, quòd ab ipso contraherent peccatum, quod est causa gehennæ, possent tamen fieri filii gehennæ per liberum arbitrium peccando: vel si filii gehennæ non fierent per peccatum, hoc non esset propter hoc, quia essent in justitia confirmati, sed propter divinam providentiam, per quam à peccato conservarentur immunes. Sunt verba S. Thomæ in responsione ad primam objectionem sibi propositam in art. 2. quæst. mox citatæ. Quòd spectat alterum, quòd proposuisti, Dubium, utrum videlicet pueri in statu naturæ innocentis fuissent in scientia perfecti? Respondeo cum eodem sanctissimo Præceptore 1. part. quæst. 101. art. 1. quòd pueri in statu innocentiae non nascerentur perfecti in scientia, sed eam progressu temporis, absque difficultate acquisivissent inveniendo, vel addiscendo. Habuissent tamen pueri in statu innocentiae, ut ibidem ait S. Thomas, scientiam, quæ eis conveniens fuisset secundum tempus illud, quæque fuisset sufficiens ad dirigendum eos in operibus justitiæ, in quibus homines diriguntur per principia juris naturalis, quorum, & aliorum universalium principiorum notitiam multò plenius tunc habuissent, quàm nunc naturaliter habemus. Similiter etiam, pueri, qui nati fuissent in statu innocentiae, non habuissent statim perfectum usum rationis, sicut habituri erant in ætate perfecta; habuissent tamen perfectiorem quàm nunc, quantum ad opera puerilia, quæ

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

ad eos pertinebant, & quantum ad statum illum, sicut explicat S. Thomas 1. part. qu. 102. art. 2. Denique, in statu innocentiae pueri, recens nati, non habuissent sufficientem virtutem ad movendum membra ad quoslibet actus, propter cerebri humiditatem, sed ad actus dumtaxat pueritiæ convenientes, putà ad sugendum ubera, & ad alia hujusmodi. Quà de re leges sæpius jam à me laudatum Doctorem Angelicum 1. part. qu. 99. art. 1.

D. Doctrinam S. Thomæ summâ, quæ par est, veneratione prosequor, eique, ceu sacræ anchoræ, indivulsè adhæreo. Non ægrè tamen opinor, feres, si quasdam difficultates, uberioris explicationis ergò, hic proponam, quas contra hanc doctrinam S. Thomæ de statu naturæ innocentis nuper mihi ingesserunt viri quidam eruditi. In primis, juxta Doctrinam S. Thomæ, idèò Adamus non fuit confirmatus in justitia originali, quia Adamus in statu innocentiae clarâ & intuitivâ essentiae divinæ visione non fruebatur; at, id falsum esse pertendebant viri illi eruditi, multaque laudabant testimonia sanctorum Patrum, præsertim S. Augustini, quibus probabant, Adamum in statu innocentiae apertâ & intuitivâ Dei visione potitum fuisse, ejusdemque claræ & intuitivæ visionis divinæ essentiae participes fore homines, si Adamus non peccasset. Præterea, juxta doctrinam S. Thomæ, si Adamus non peccasset, pueri, qui nati fuissent in statu innocentiae, habuissent quidem justitiam originalem, in ea nihilominus non fuissent confirmati, sed per liberum arbitrium in peccatum prolabi, & justitiæ originalis jacturam facere potuissent. Quòd quidem creditu difficile est, quia, ut inquebant viri illi eruditi, cum in statu naturæ innocentis nulla prorsus fuissent instituta Sacramenta, homines eo in statu innocentiae, qui in peccata lethalia prorupissent, & justitiam originalem amisissent, caruissent omni medio, quo possent à peccato resurgere, & perditâ justitiam originalem recuperare. Id autem conditionem hominum in statu naturæ innocentis (si perseverasset) nimis duram reddere videtur, imò eam deteriore efficeret conditione hominû in statu naturæ lapsæ, quibus tot suppetunt remedia, seu Sacramenta, à Christo Domino instituta, quibus homines in peccatum mortale lapsi, possunt facili negotio è peccato emergere, & amissam Gratiâ sanctificantem denuò adipisci. Denique, juxta doctrinam S. Thomæ, si Adamus non peccasset, pueri, qui in statu innocentiae nati fuissent, justitiam qui-

C 2

dem

dem originalem habuissent; sed non nati essent in scientia perfecti, nec statim habuissent perfectum rationis usum, nec sufficientem virtutem ad movendum membra ad quoslibet actus. Hæc autem S. Thomæ doctrina minùs veritati videtur consentanea, quia sicut Adamus, statim ac creatus est à Deo, non solum habuit justitiam originalem, sed etiam in omni scientia fuit perfectus, rationis usum omni ex parte absolutum, & completam habuit virtutem movendi membra ad quoslibet actus; ita Adamus, si in statu innocentiae perseverasset, genuisset filios sibi similes, qui subinde nasci debuissent non tantum cum justitia originali, sed etiam in omni scientia perfecti, & pollentes statim à nativitate perfecto rationis usu, & sufficienti virtute movendi membra ad quoslibet actus. Omne siquidem agens generat sibi simile, juxta vulgare Effatum, omnium Philosophorum calculo in Scholis consecratum. Hæc sunt in summa difficultates, quas contra doctrinam sancti Thomæ circa statum innocentiae paucis abhinc diebus proponebant viri quidam eruditi, quibus diluendis cum me imparè esse ultro agnoscam, tuum nunc auxilium imploro.

M. Si Opera S. Thomæ, quibus ejus doctrina continetur, frequenter, ut patet esset, lectitares, facile profecto te ab istis difficultatibus expedire potuisses, quibus sanctus ille Doctor abundè fecit satis. Verum enim verò, ut incipiam à prima difficultate; Quod aiebant viri illi eruditi, Adamum in statu innocentiae potitum fuisse clarà & intuitivà Dei visione, & homines, si in eo innocentiae statu perstitisset Adamus, ejusdem pariter apertæ visionis divinæ essentiae participes fore, tam falsum est, quam quod maxime, & à sancto Thomà invictis argumentis confutatum. Si enim Adamus in statu innocentiae fructus fuisset visione clarà, & intuitivà divinæ essentiae, non fuisset ad diligendum Deum liber, nec subinde mereri potuisset. Certum quippe est apud omnes Theologos, eum, qui fruitur visione beatifica, non libere, sed necessario diligere Deum, nec amplius illum mereri posse, quia jam non est in via, sed in patria, seu in coelo, ubi non est amplius merendi locus. Porro, Adamus, quando erat in statu innocentiae, erat adhuc in via, & non in patria, non poterat igitur Adamus in statu innocentiae frui clarà & intuitivà Dei visione, quâ homines non in via, sed dumtaxat in patria gaudere debent. Præterea, tantum abest, ut Adamus in statu innocentiae me-

meri haud potuerit, ut potius (sicut docet S. Thomas 1. part. qu. 95. art. 4. *efficaciora fuissent hominis opera ad merendum in statu innocentiae, quam post peccatum, si attendatur quantitas meriti ex parte gratiae, quæ tunc copiosior fuisset, nullo obstaculo in natura humana invento: similiter si consideretur absoluta quantitas operis, quia cum homo esset majoris virtutis, majora opera fecisset.* Sunt ipsissima verba S. Thomæ, ex quibus manifestò colligitur, Adamum, in statu innocentiae constitutum, mereri potuisse, quia erat in statu viæ, in quo non datur clara & intuitiva Dei visio, sed solum in patria, ubi, post emensum hujus vitæ curriculum, hoc præmio beati donantur in Cælis. Præterea, Fides, cum sit obscura, stare minimè potest cum clara & intuitiva divinæ essentiae visione, ut concors est omnium Theologorum sententia, at perfectio primi status, seu innocentiae (sicut docet idem Doctor Angelicus 1. part. quæst. 95. art. 3. & post ipsum omnes fatentur Theologi) non se extendebat ad hoc, quod Adamus videret Deum per essentiam, & ut haberet eum fruitione finalis beatitudinis, unde fides & spes esse poterant in primo statu. & quantum ad habitum, & quantum ad actum. Cum igitur, juxta S. Thomæ, & omnium Theologorum doctrinam, Adamus in statu innocentiae habuerit Fidem & quantum ad habitum, & quantum ad actum, nullâ ratione dici potest, Adamum in statu innocentiae clarâ & intuitivâ divinæ essentiae visione fuisse potitum. Sed accedit ultima ratio, quæ peremptoria videtur: nullus videns Deum per essentiam (inquit S. Thomas 1. part. qu. 93. art. 1.) potest voluntate averti à Deo, quod est peccare: & propter hoc omnes videntes Deum per essentiam, sic in amore Dei stabiluntur, quod in æternum peccare non possunt. Cum ergo Adamus peccaverit, manifestum est, quod Deum per essentiam non videbat. Verum, quamvis Adamus in statu innocentiae non frueretur clarâ & intuitivâ divinæ essentiae visione, nec subinde perfectâ beatitudine, quæ in clara Dei visione consistit, habuit tamen in statu innocentiae, juxta statum viæ, in quo adhuc erat, beatitudinem longè perfectiorem, & cognitionem de Deo multò altiore, quam habent homines post peccatum, quia, ut docet S. Thomas articulo mox citato, homines, post peccatum, cognoscunt Deum per sensibiles & corporeos effectus, atque à consideratione plenâ & lucidâ intelligibilium effectuum impediuntur per hoc quod distra-

hantur.

hantur à sensibilibus, & circa ea occupantur; sed Adamus in statu innocentiae non impediatur per res exteriores à clara & firma contemplatione intelligibilium effectuum, quos ex irradiatione primæ veritatis percipiebat, sive naturali cognitione, sive gratiâ. Sic igitur Adamus in statu innocentiae per hujusmodi intelligibiles effectus Dei, clariùs Deum cognoscebat, quàm modò cognoscimus, planèq; liber erat ab illa obscuritate, quæ ex peccato consecuta est, & quâ homo in statu naturæ lapsæ impeditur à consideratione effectuum intelligibilium Dei per sensibilibus effectuum occupationem. Hoc pacto Doctor Angelicus explicat mentem S. Augustini, & aliorum sanctorum Patrum, qui per illam claram cognitionem Dei, quam Adamo in statu innocentiae tribuunt, non intellexerunt clarâ & intuitivam Dei visionem, quæ habetur dumtaxat in patria, quæque non conveniebat statui viæ, in quo erat Adamus in statu innocentiae constitutus, sed intellexerunt plenam, claram, & firmam contemplationem Dei, quam Adamus in statu innocentiae hauriebat ex cognitione intelligibilium effectuum Dei. Repudiari igitur jure optimo debet sententia doctissimi alioqui viri, seu Ludovici Thomassini, Congregationis Oratorii Jesu Presbyteri, tomo 1. Theologicorum Dogmatum, & aliorum modernorum Scriptorum, qui docent, Adamum in statu innocentiae potitum fuisse clarâ & intuitivâ divinæ essentiae visione. Sed nunc manet sat superque eliquata prima difficultas.

De altera difficultate, propter altum Scripturæ & SS. Patrum silentium, pauca dicam. Docet quidem S. Thomas, quod, si Adamus non peccasset, homines, qui in statu innocentiae nati fuissent, habuissent justitiam originalem, sed in ea tamen non fuissent confirmati, quia per liberum arbitrium peccando eam amittere potuissent. Sed medium, quo illi homines deperditam justitiam recuperassent, nullibi indicat Doctor Angelicus. Sunt quidam Theologi, qui docent, Adamo non peccante, homines, qui in statu innocentiae justitiam originalem per peccatum amississent, eam recuperaturos per actus charitatis & contritionis, quos, ob excellentiorem, quam de Deo cognitionem habuissent, faciliùs elicere potuissent, quàm nos. Alii Theologi existimant, Deum in statu innocentiae, pro brevi illo, quo duravit, tempore, instituisse Sacramenta, & Adamo non peccante, fore Sacramenta, quorum beneficio homines, qui excidissent à justitia originali,

eam recuperare, vel conservatam augere potuissent. Ipse verò, licet cum sancto Thoma ultro fatear, nulla in statu innocentiae, pro brevissimo illo tempore, quo Adamus in eo vixit, instituta fuisse Sacramenta, cum de iis nec in Scriptura Sacra, nec in Traditione SS. Patrum vel minima mentio fiat; crediderim tamen, quod, Adamo non peccante, & perdurante innocentiae statu, instituta fuissent à Deo Sacramenta, non quæ producerent Gratiam medicinalem, seu Gratiam Salvatoris Christi Domini, sicut producunt Sacramenta Novæ Legis (cum juxta Thomistarum doctrinam, Scripturâ Sacra, & constanti SS. Patrum Traditione fultam, Adamo non peccante, Christus non venisset, seu Verbum Divinum non fuisset incarnatum, sed quæ producerent gratiam Creatoris, qualem habuit Adamus in statu innocentiae, & quorum ope posteri Adami, si justii fuissent, augmentum gratiæ consequi potuissent, vel, si gratiam peccando amississent, eam recuperassent. Addo etiam, quod posteri Adami, si perdurassent innocentiae status, veram Ecclesiam essent constituturi, atque ita habituri Sacramenta, quia in nullum nomen Religionis seu verum, seu falsum, coadunari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, aut Sacramentorum consortio. Sunt verba S. Augustini lib. 19. contra Faustum, Hæreticum Manichæum, cap. 11.

Postremam difficultatem, cur, durante innocentiae statu, pueri nati fuissent cum justitia originali, sed tamen non statim in omni scientia essent perfecti, nec pleno rationis usu præditi, nec sufficienti pollentes virtute movendi membra ad quoslibet actus? hanc inquam, difficultatem luculentissime diluit S. Thomas 1. part. qu. 94. art. 1. his verbis: *Dicendum, inquit, quod naturaliter homo generat sibi simile secundum speciem; unde quæcumque accidentia consequuntur naturam speciei, in his necesse est, quod filii parentibus simulentur, nisi sit error in operatione naturæ, qui in statu innocentiae non fuisset. In accidentibus autem individualibus non est necesse, quod filii parentibus simulentur: justitia autem originalis, in qua primus homo conditus fuit, accidens fuit naturæ speciei, seu donum gratuitum à Deo datum toti naturæ. . . . & propter hoc, etiam filii parentibus assimilati fuissent quantum ad originalem justitiam.* At verò, esse statim perfectum in omni scientia, confestim habere plenum rationis usum, & sufficientem virtutem movendi membra ad singulos actus,

C 3

hæc,

hæc, inquam, accidentia, data Adamo statim post ejus creationem, non consequerentur naturam speciei, sed erant accidentia dumtaxat individualia Adami, qui, ut docet *S. Thomas* 1. part. qu. 94. art. 3. *sicut institutus est in statu perfecto quantum ad corpus, ut statim posset generare, ita etiam institutus est in statu imperfecto quantum ad animam, ut statim posset alios instruere, & gubernare. Non potest autem aliquis instruere, nisi habeat scientiam; & ideo primus homo sic institutus est à Deo, ut haberet omnium scientiam.* Quapropter, in his accidentibus individualibus Adami, pueri, qui in statu innocentiae essent nati, Adamo, primo omnium parenti, non fuissent assimilati, quia, sicut disertè docet idem *S. Præceptor*, 1. part. quæst. 101. art. 1. ad primam sibi propositam objectionem: *Esse perfectum in scientia, fuit individuale accidens primi parentis, in quantum scilicet ipse instituebatur ut pater & instructor totius humani generis; & ideo quantum ad hoc non generasset filios similes sibi, sed solum quantum ad accidentia naturalia, vel gratuita totius naturæ.*

D. Difficile adducor ut credam, pueros, durante innocentiae statu, nascituros absque sufficienti virtute movendi corporis membra ad quoslibet actus, eosque nascendo similes fore pueris, qui nunc nascuntur in statu naturæ lapsæ, quique magis imbecilles, & fragiles nascuntur, quam cætera animalia nasci solent, quæ, ut sunt edita ex utero, protinus in suos pedes eriguntur, statimque aëri tolerando idonea sunt. Homines contra nudi, & inermes, tanquam ex naufragio in hujus vitæ miseras projiciuntur, & expelluntur, qui neque movere se loco, ubi effusi sunt, possint, nec alimentum lactis appetere, nec injuriam temporis ferre, sicque inopes, & infirmi, & omni auxilio indigentes, nihil aliud moliri queant, quam fragilitatis suæ conditionem ploratu, ac fleatibus ominari. Hanc sanè conditionem, cui in statu naturæ lapsæ obnoxii sunt pueri recens nati, facile crediderim esse poenam peccati Adami, quam subinde, Adamo non peccante, pueri, qui in statu innocentiae nati fuissent, non essent experti.

M. Quòd quædam animalia, statim ac in lucem edita sunt, habeant usum membrorum, id eorum nobilitati adscribi minime debet (inquit *S. Thomas* 1. part. qu. 109. art. 1. ad primum) cum quædam animalia perfectiora non habeant; sed hoc eis contingit ex siccitate cerebri, & quia actus proprii talium animalium sunt imperfecti, ad quos etiam parva virtus

sufficere potest. Homo autem naturaliter habet cerebrum majus in quantitate secundum proportionem sui corporis, quam cætera animalia; unde naturale est, quòd propter maximam humiditatem cerebri, in pueris nervi, qui sunt instrumenta motus, non sunt idonei ad movendum membra, sicut in eodem articulo docet *S. Thomas*. Quamvis autem pueri, in statu innocentiae recens nati, caruissent sufficienti virtute movendi membra ad quoslibet actus, habuissent tamen sufficientem virtutem movendi membra ad actus pueritiæ convenientes, videlicet ad sugendum ubera, & ad alia hujusmodi, adeoque liberi fuissent ab illa infirmitate, quæ pueris in statu naturæ lapsæ apparet, etiam quantum ad actus eorum pueritiæ convenientes, quippe qui, ut ait *S. Augustinus* in lib. de Baptismo parvulorum, *juxta se jacentibus manibus, magis possunt esurientes flere, quam sugere.*

D. Pueri, qui in statu innocentiae nati fuissent, nullum perensissent senectutis defectum, quia, ut antea dicebas, nati essent cum justitia originali, cujus beneficio immortales evasissent. Vero igitur similis esse videtur, pueros, qui in statu innocentiae nati essent, immunes itidem fore ab omni pueritiæ defectu, subindeque illos, recens natos, habituros sufficientem virtutem movendi pro arbitrio suo membra ad quoslibet actus.

M. Constantis Fidei dogma est, Adamo non peccante, homines in statu innocentiae nec morti, nec ulli senectutis defectui fore obnoxios. Mors siquidem, cui omnes omnino homines, velint nolint, in statu naturæ lapsæ subjacent, est poena peccati Adami, sicut *Apostolus Paulus* Epistolæ ad Romanos cap. 5. disertè docet his verbis: *Propterea, sicut per unum hominem (id est Adamum) peccatum in hunc Mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Dicitur etiam cap. 2. libri Sapientiæ: *Deus creavit hominem inexterminabilem, invididit autem Diaboli mors introivit in Orbem terrarum.* Ex peccato itaque Adami concupiscentia mala, morbi, labores, calamitates, mors ipsa tanquam ex mala radice oriuntur, & sicut ait *S. Augustinus* *Serm.* 240. alias 139. de tempore: *malorum omnium nostrorum causa peccatum est. Non enim sine causa homines mala ista patiuntur. Justus est Deus, omnipotens est Deus: nullo modo ista pateremur, si non mereremur.* Cum igitur mors sit poena hominibus inflata propter peccatum Adami, eo non peccante,

cante, posterius illius in statu innocentiae à morte, & ab omni senectutis defectu immunes extitissent, utpotè immortalitatis dono præditi, non fuissent tamen liberi à quibusdam pueritiæ defectibus, qui ex peccato originem non habent, sed consequuntur generationem, & divelli haud possunt à principiis naturæ humanæ, & à naturali corporis humani conformatione. Quò fit, ut, quemadmodum mox dicebamus, si Adamus non peccasset, pueri, in florentissimo innocentiae statu nati, nec in omni scientia statim perfecti fuissent, nec plenum & absolutum rationis usum habuissent, nec sufficientem virtutem movendi membra ad quoslibet actus.

D. Expone, quæso, clariùs, quo pacto Adamus in statu innocentiae esset immortalis? & quo pacto, Adamo non peccante, idem immortalitatis donum consecuti fuissent homines, qui in statu innocentiae extitissent?

M. Adamum non fuisse naturam suam immortalem concors est omnium Theologorum, & Scripturæ Sacrae Interpretum sententia. Quamvis enim Deus voluerit, ut Adami corpus esset eximie robustum, præclarè compactum, sicque constitutum ac temperatum, ut reliquorum omnium hominum corpora perfectione, æqualitate, & elegantia transcendere, attamen corpus Adami (ut docet *S. Thomas* part. 1. qu. 97. art. 1.) non erat indissolubile, per aliquem immortalitatis vigorem in eo existentem, ac subinde non erat naturam suam immortale. Corpus itaque Adami in statu innocentiae erat dumtaxat immortale speciali Dei beneficio, quatenus Deus (ut exponit ibidem *Doctor Angelicus*) impresserat animæ Adami vim quamdam supernaturalem, per quam poterat corpus ab omni corruptione reddere immune, quamdiu anima Adami mansisset Deo subjecta. Eo in sensu Adamus in statu innocentiae & secundum animam, & secundum corpus fuit immortalis, immò fuit impassibilis, id est, liber ab his passionibus, quæ hominem à sua naturali dispositione removere possunt. Perensisset tamen Adamus in statu innocentiae & secundum animam, & secundum corpus eas passiones, quæ pertinent ad bonum, & perfectionem naturæ, cujusmodi sunt *intelligere, sentire, & dormire*, sicut explicat *S. Thomas* 1. part. qu. 97. art. 2. Eodem immortalitatis, & impassibilitatis gratuito dono, quod Adamus in statu innocentiae à Deo acceperat, exornati fuissent cæteri homines, si Adamus, primus omnium hominum

parens, justitiam originalem, in qua conditus erat, culpam suam non amisisset. At, peccante Adamo, non solum ipse, sed & omnes ejus posterius justitiæ originalis, immortalitatis, & impassibilitatis jacturam fecerunt, seque miseris, poenis, & morti obnoxios reddiderunt.

D. Si Adamus fuisset à Deo, ut mox dixisti, ita conditus immortalis, ut istud immortalitatis beneficium, non nisi peccando, amittere posset, certè non indignisset Adamus ante peccatum cibis ad conservandam vitam suam. Et tamen legimus in Scriptura Sacra, Deum præcepisse primis parentibus nostris, antequam peccarent, ut comederent de omni ligno, quod erat in Paradiso: *De omni ligno, quod est in Paradiso, comedetis.* Genesis cap. 2. *Eva* etiam serpenti dixit: *De fructu lignorum, quæ sunt in Paradiso, vescimur, de fructu vero ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur.* Genesis cap. 3. Cum igitur primi parentes nostri indignuerint, etiam antequam peccassent, cibis ad conservandam vitam suam, argumento est, eos non ita conditos fuisse immortales, ut hoc ipsis concessum immortalitatis beneficium tantummodo per peccatum amittere possent.

M. Etiam si Adamus in statu innocentiae corpus habuerit immortale eo modo, quo mox exposui, habuit tamen vitam animale cibis indigentem, ad discrimen corporum, quæ post resurrectionem non solum erunt immortalia, verum etiam habebunt vitam spiritualem cibis non indigentem. Unde ait *Apostolus Paulus* Epist. 1. ad Corinth. cap. 15. v. 45. *Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam, seu Christus, in spiritum vivificantem.* Quo in loco agit *Apostolus Paulus* de resurrectione, & ostendit, qualis futura sit corporum post resurrectionem conditio. Talem autem corporum post resurrectionem, conditionem futuram esse docet *Apostolus*, qualis fuit conditio Corporis Christi à mortuis rediivi. Id autem discriminis est inter corpus Adami, in statu innocentiae constituti, & Corpus Christi post resurrectionem gloriosum; quòd Adamus in sua creatione accepit corpus animale, id est, agens vitam animale, indigensque alimentis more cæterorum animalium. Non enim habebat absolutam, & indissolubilem immortalitatem, Unde sese tueri debebat à senio, & à morte, tum cæterorum ciborum ope, tum maxime fructus ligni vitæ beneficio. At, novissi-

novissimus Adam, sive Christus, in resurrectione corpus habuit spirituale, hoc est, nullis indigens alimentis, utpotè quod per spiritum ita perfectè regebatur & vivebat, ut absque corporeis alimentis æternum conservari posset; cujusmodi etiam & nos corpus in resurrectione nanciscemur, quia resurrectio Christi exemplar est, & causa resurrectionis nostræ, & vita spiritualis incepit in Christo, qui est primogenitus ex mortuis, sicut vita corporis animalis incipit in Adamo. Patet itaque corpus Adami in statu innocentiae fuisse quidem immortale, sed vitam animale habuisse, ita cibus indigentem, ut, si Adamus ab alimentis abstinisset, immortalitatem amisisset, quia abstinendo ab alimentis peccasset, transgrediendo videlicet præceptum sibi à Deo datum Genes. cap. 2. his verbis expressum: *De omni ligno, quod est in Paradiso, comedetis* &c. Quò fit, ut vera sit doctrina Theologorum, & Scripturæ Sac. Interpretum, qui, post *S. Thomam* 1. part. qu. 97, art. 3. ad 3. docent, Adamum sic fuisse à Deo creatum immortalem, ut immortalitatem, si non peccasset, sibi, suisque posteris conservasset, Nullum autem Adamo, ejusque filiis, si in statu innocentiae stetitissent, nocumentum edulia afferre potuissent, quia & eorum omnium facultates illi perspectas & exploratas habuissent, adhibitæque ratione semper sumpissent, & juvamenta, quæ in promptu illis erant, ubi oportuisset, adhibuissent, hoc est, non comedisent præproperè, non laute, non nimis, non ardentè, non studiosè, quibus modis vitium gulæ hoc tempore nos infestat. Quia tamen, ut optimè observat *S. Thomas* in Responsione ad quartam objectionem art. 3. jam citatæ quæstionis, fieri non poterat, quin in cibus, quos Adamus, ejusque filii, si stetitissent in statu innocentiae, suscepissent, non esset aliqua foeculentia residua, ac minimè apta, ut converteretur in eorum nutrimentum, necesse fuisset, ut Adamus, ejusque filii, si status innocentiae perdurasset, ciborum, quos sumpissent, superfluitates, seu excrementa, alvum purgando, emitterent, citrà ullam tamen turpitudinem, quia, ut inquit *S. Thomas*, *fuisse divinitus provisum, ut nulla ex hoc indecentia esset.*

D. Si Adamus ejusque filii, perstante innocentiae statu, fuissent immortales, innumeris procreassent liberos, qui terram perpetuò incoluissent, quique cum fuissent æquales, & ab omni servitute

inimones, nullius dominio subiacere potuissent, indeque orta esset maxima confusio inter illos homines, qui nunquam mori potuissent, & tamen nullius subiecti essent dominio. Id autem felicissimo innocentiae statui planè repugnare videtur.

M. Et si homines, durante innocentiae statu, fuissent immortalitate donati, non perpetuò tamen terram incoluissent, sed post diurnam vitam, maximà cum felicitate ac tranquillitate transactam, nulli morti obnoxii, ad Beatitudinem, quæ sita est in clara & intuitiva visione Dei, quæque proemium est eorum, qui sunt in patria, essent à Deo translati. Nec fuissent inter se æquales homines, perdurante innocentiae statu, quia (ut ostendit *S. Thomas* 1. part. quæst. 96, art. 3.) fuisset inter illos aliqua disparitas, primò, quantum ad sexum, cum sine diversitate sexus generatio non fuisset. Secundò, quantum ad ætatem. Tertio, quantum ad justitiam & scientiam. Ex libero quidem arbitrio, & non ex necessitate operati fuissent homines in statu innocentiae, ac subindè potuissent magis vel minùs animum applicare ad aliud faciendum, vel volendum, vel cognoscendum, sicque aliqui magis profecissent in justitia & scientia, quam alii. Denique, nihil prohibet dicere, quin inter homines, durante innocentiae statu, esset aliqua disparitas ex parte corporis, & secundum diversam dispositionem aëris, & diversum situm stellarum, aliqui robustiores corpore generarentur, quam alii, & majores, & meliores, & vegetiori complexione, seu corporis temperaturâ præditi, ita ut tamen hæc disparitas nullum prorsus tam circa animam, quam circa corpus, defectum, vel peccatum importaret. Hinc facili negotio explicatur, quo in sensu verum sit, homines, si perseverasset innocentiae status, nullius dominio fore subiectos. Duplex quippè distinguitur dominium, unum videlicet quod opponitur servituti, & in hoc sensu homines in statu innocentiae constituti nullius dominio subditi fuissent, quia servitus, quæ est poena peccati, ab illo felicissimo statu penitus exulasset. Alterum dominium illud est, quod ad bonum commune refertur, tale est dominium patris, cui incumbit officium gubernandi & regendi liberos, & in hoc sensu fuisset dominium in statu innocentiae, si perseverasset, quia in eo statu, ut mox diximus, fuissent aliqui homines, qui scientiâ & justitiâ præ cæteris aliis hominibus excelluissent, ad illos igitur, supereminenti

menti scientiâ pollentes, pertinuisset alios homines regere ac gubernare, eosque tam ad proprium bonum, quam ad bonum commune dirigere; tum quia id postulasset ea communis & socialis vita, quam egissent homines in statu innocentiae, quæ esse non posset, nisi aliquis præesset, & curam boni communis haberet; tum quia etiam non dignior fuisset conditio hominum in statu innocentiae, quam sit conditio Angelorum, inter quos quidam aliis dominantur, & ideò inter Angelos unus est Ordo, qui dicitur *Dominantium*. Cæterum, de dominio, quod Adamus, ejusque filii in omnia animalia, & in alia, quæ sunt in Mundo, habuissent in statu innocentiae, si diutius perseverasset, nulla est difficultas, cum Scriptura Sacra Genes. cap. 1. v. 28. palàm innuat, Deum primis parentibus nostris hoc dominium concessisse, dum eis dixit: *Dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.* Hoc autem dominium ob duas potissimum rationes homini conveniebat. Primò, quia, ut inquit *S. Thomas* 1. part. qu. 96. art. 1. imperfectiora cedunt in usum perfectiorum, Plantæ enim utuntur terrâ ad sui nutrimentum; animalia verò plantis; & homines plantis & animalibus: Quò fit, ut homo naturaliter dominetur animalibus. Præterea, iuxta ordinem divinæ Providentiæ inferiora per superiora gubernantur, adeoque cum homo cæteris animalibus emineat, utpotè ad imaginem Deifactus, naturale est, ut ejus dominio omnia animalia subdantur. Quòd si nunc aliqua animalia nolint obedire homini, hæc animalium inobedientia poena est inobedientiæ Adami, quæ tamen non impedit, quominùs homo, etiam post peccatum Adami, vero potiatu dominio in herbas, animalia, & in omnia elementa, sicut ait Vates Regius Psal. 8. ubi loquens de homine, sic Deum affatur: *Constituisti eum super opera manuum tuarum, Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas, insuper & pecora campi, volucres cæli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris.* At enim, ut obiter dicam, homines etiam nunc dominium habent in plantas & animalia, quia illis pro arbitrio utuntur ac vescuntur; obtinent quoque dominium in elementa, quia Terram vel invitam culturâ sibi faciunt obtemperantem, formantque ex ea lateres, & calcem, extrahunt inde gemmas ad ornamenta & delicias, marmora & lapides ad struendas, ornandasque domos; mare navigant, ejusque

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

aquam in medicamentum exhibent; fluminibus sitim extinguunt, irrigant agros; aërem pariter levi flabello, ad mittigandum æstum, sibi accommodant; odoribus purgant, cum est infectus. Eo utuntur ad extruenda molendina, quæ agitata aëre & ventis frumenta in farinam redigunt, quibus commodiùs alimur. Denique, homines dominantur igni, quia illo utuntur, ut cibos coquant, frigus depellant, metalla fundant, & in cineres, atque in aquam per artem Chymicam distillationibus redigant, quibus certissima, & præsentissima remedia ad depellendos, vel certè ad leniendos gravissimos quosdam & alioqui incurabiles morbos parantur. Quæ omnia liquidò probant, verum dominium in plantas, animalia, & elementa competere homini etiam in statu naturæ lapsæ constituto, quamvis ob peccatum Adami, quo infecta est tota natura, non ita facilè, promptè, & expedite prædictum dominium exercere possit, sicut illud exercuisset in statu innocentiae, si perseverasset.

D. Dominium competit homini secundum rationem, per quam præcipit, & imperat. Porro, plantæ, animalia, elementa, & corpora inanimata, cum ratione careant, nata non sunt obtemperare rationi hominis; nullum igitur in ea dominium homo sibi vindicare potest. Præterea, nullam in statu innocentiae ex animalibus utilitatem percipere poterant primi Parentes nostri. Illis siquidem non indigebant ad necessitatem corporalem; neque ad tegumentum, quia, ut inquit Scriptura Sacra, nudi erant, & non erubescabant, nullo stimulante inordinatæ concupiscentiæ motu. Neque animalibus egebant ad cibum, quia fructibus arborum Paradisi vescabantur; neque ad vehiculum, propter corporis robur. Usus itaque domini in animalia primis parentibus nostris in statu innocentiae non convenisset.

M. Nec primi parentes nostri in statu innocentiae, nec homines in statu naturæ lapsæ dominantur animalibus, ratione destitutis, & plantis, aliisque rebus inanimatis, imperando illis; sed eorum utendo auxilio; cum hoc tamen discrimine, quòd in statu innocentiae homo absque ullo impedimento omnium animalium auxilio facilè uti potuisset; tum quia, ob singularem Dei circa hominem curam, singula animalia non solum homini innocenti non nocuissent, sed ipsi etiam facilè subjecissent sese; tum quia etiam homo innocens, propter

D

accura-

accuratissimam, quam habuisset, cognitionem naturarum, proprietatum, & propensionum animalium, potuisset cum maxima solertia, atque industria omnia animalia domare, eaque in propriam servitutem redigere. At, homines in statu naturæ lapsæ, difficile, ita permittente Deo ob peccatum Adami, ferocia animalia domare possunt, & servituti mancipare, quò plerumque fit, ut, excusso jugo, contra homines rebellent, eisque graviter noceant. Similiter, primi Parentes nostri in statu innocentiae cum naturas & proprietates herbarum, atque fructuum apprimè nôssent, illis citra ullum periculum ac nocumentum vescabantur. Sed homines in statu naturæ lapsæ, ob ignorantiam, quæ appendix est peccati originalis, aliquando herbarum noxiarum esu læduntur, nec ad manum habent medicinales herbas, quæ magna ex parte sine cultu in montibus, arvis, rupibus, plaudibusque sponte suâ vel ad fovendam, vel ad restaurandam sanitatem, efficaciores nascuntur. Scilicet voluit Deus, ut in peccati poenam cibis nonnisi sudore laborèque nobis proveniret. Sed, ne nobis afflictis adderetur afflictio, ultroneâ liberalitate, natura, tanquam misericors mater, remedia suppeditare voluit, & cuilibet veneno suum antidotum conjunxit. Quin experientiâ notum est, esse noxias herbas, & venenosa quædam animalia, quæ dum temperantur, inserviunt medicinæ, & vel ad conservandam bonam valetudinem, vel ad resarciendam, quando est deperdita, plurimum prodesse possunt. Denique, primi parentes nostri in statu innocentiae neque ad aliquam necessitatem corporalem, neque ad tegumentum, neque ad cibum, neque ad vehiculum animalibus indiguissent, illis tamen eguissent ad habendam experimentalem cognitionem de naturis eorum. Quod, (sicut observat S. Thomas I, part. qu. 96, art. 6, ad 3.) significatum est per hoc, quod Deus ad eum, seu Adamum, animalia adduxit, ut eis nomina imponeret, quæ eorum naturas designant. Ast verò, homines in statu naturæ lapsæ indigent animalibus, usque pro jure domini, quod in illa naturaliter obtinent, utuntur ad cibum, ad tegumentum, ad vehiculum, & alias ejusmodi corporis necessitates,

D. Ex his, quæ hætenus dixisti, facili negotio intelligo, quàm felix, faustusque fuerit innocentiae status, in quo primi parentes nostri, justitiâ originali

præditi, nullis perturbationibus & passionibus agitabantur, nec miseriis & morti erant obnoxii, sed vivebant sine confusione nuditatis, & sine ulla necessitate corporis aut molestiâ, naturas animalium, cæterarumque rerum creaturarum, in quas pleno pollebant dominio, contemplantes, spiritualibus deliciis delibuti. Verum, nunc à te scire vehementer cupio, an Adamus in statu innocentiae constitutus, præter Gratiâ sanctificantem, quâ fuit exornatus, ubi primùm è divinis manibus prodit, indiguèrit sive ad operandum, sive ad perseverandum in accepta justitiâ, aliqua Gratiâ actuali? & quænam fuerit ejusmodi Gratiâ? an per se efficax, quæ liberum Adami innocentis determinaret arbitrium? an Gratiâ merè indifferens, & versatilis, quæ libero Adami innocentis subderetur arbitrio? De hac quæstione nihil hætenus certi pronuciare ausus sum. Licet enim multa nuperrimè à viris eruditissimis, qui eam hinc inde magno animorum æstu ventilabant, arreptis auribus audiverim, attamen, ut candidè fatear, libratis omnibus momentis, quæ ultrò citròque adducta sunt, animus meus, instar bilancis in æquilibrio positæ, ac neutrò propendentis, hæsit pendulus, nec in unam, alteramve partem flecti adhuc potuit.

M. Non mediocrem sanè proponis difficultatem, in qua dilucidanda etiam nunc insudant viri eruditissimi. Certè is ego non sum, qui tantam velim in præsentia componere litem, quæ adhuc sub iudice est; aut longam de illa possim habere Disputationem, quam præscripta non permittit Colloquiorum nostrorum brevitatis. Abundè itaque sufficit, hanc propositam difficultatem dumtaxat delibere, & quasi primoribus labiis attingere, ut saltem quid in ista quæstione, de qua tantoperè inter se digladiantur Theologi, tanquam falsum repudiare, quid verò tanquam probabilius tenere debeas, compertum ac exploratum habere possis. In primis, Jansenius, Irenæus Episcopus, cap. 8. & sequentibus libri de Gratiâ primi hominis, & Angelorum totis ingenii sui viribus mordicè propugnat, Adamum in statu naturæ innocentis sive ad agendum, sive ad perseverandum in accepta justitiâ, opus non habuisse Gratiâ per se efficaci, sed tantum indiguisse gratiâ indifferenti & versatili, quæ non ejus voluntatem determinaret ad operandum, sed cujus efficacitas ex voluntatis Adami assensu, vel dissensu maneret omninò suspensa. Idem de Angelis

in statu viæ docet ibidem Jansenius, quibus ait adfuisse tantummodò auxilium sufficiens indifferens ac versatile, quo possent agere Angeli, non quo ad agendum applicarentur. Potissima ratio, quæ Jansenius hoc suum suffulcit Syste'ma, in hoc sita est, quòd velit, Gratiæ per se efficaci necessitatem ex hoc uno dumtaxat capite, videlicet ex naturæ humanæ per peccatum originale vulneratæ conditione & infirmitate esse petendam. Cum enim, inquit Jansenius, humana voluntas per peccatum Adami fuerit sauciata, indeque infirma, depravata & corrupta evaserit; ad Deum, nisi per Gratiâ, se ipsâ efficacem, adjuncta & sublevata, erigi minimè potest. Ex quo infert, quòd cum in statu innocentiae nulla esset voluntatis creatæ corruptio, depravatio nulla, nulla quoque in felicissimo illo statu necessitas Gratiæ se ipsâ efficaci sit admittenda tam in Adamo, quàm in Angelis, qui erant in statu viæ. Hac ratione adeò delectatus est Jansenius, ut non dubitaret asserere, eam esse basim, cui doctrina S. Augustini tota incumbit ac nititur; eam esse clavim, quâ solâ ad germanam doctrinam illius Patris intelligentiam patet aditus; eam esse annulum, qui cæterorum Aquilini hujus Doctoris dogmatum catenam secum trahit; eam denique esse filum Ariadneum, quo nisi regamur, tota istius sancti Præfulis Hipponensis summa librorum sùs deque miscetur, & nobis inexplicabilis redditur labyrinthus. Verum, hac in re graviter errasse Jansenium, ejusque doctrinæ principia esse è diametro opposita doctrinæ S. Augustini, multis, usque invictis argumentis demonstrant Thomistæ, Gratiæ per se efficaci in utroque statu naturæ, seu innocentis, seu lapsæ, necessitatis assertores acerrimi. Et in primis, probant Thomistæ contra Jansenium, Gratiæ per se efficaci necessitatem peti debere non solum ex infirmitate naturæ vulneratæ per peccatum, verum etiam ex creaturæ, à Deo necessariò pendens, conditione, subordinatione ac subiectione, quæ subindè ad operandum debet præmoveri à Deo, primo omnium motore; nec non ex liberi arbitrii in partem alterutram indifferentis versatilitate activâ, quâ tandem hæretinceps, ac veluti suspensum ac pendulum, donec præviâ Dei motione in partem alteram feratur, determinetur, & applicetur; idque præsertim in pietatis operibus, quæ naturæ vires, & ingenitas facultates excedunt. Ex hoc triplici capite arcessendam esse Gratiæ se ipsâ efficaci necessitatem Thomistæ

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

stæ locupletissimis sanctorum Patrum Augustini, & Thomæ, multisque argumentis, quæ hic inferere nimis longum esset, probant contra Jansenium, indeque inferunt, Adamum in statu innocentiae ad omnes & singulos actus, præsertim ad actus supernaturales eliciendos, opus habuisse Gratiâ per se efficaci, tum quia Adamus in statu innocentiae liberum arbitrium habebat indifferens ad alterutram partem; tum quia etiam Adamus innocens, propter intimam, quæ inhæret omni creaturæ, subordinationem, pendebat à Deo, tanquam à prima Causa, primo Motore, primoque principio. Verum, quia Jansenius perterritus, se cum S. Augustino, cujus patrocinio perperam gloriatur, admittendumtaxat Gratiæ efficaci necessitatem in statu naturæ lapsæ propter, per peccatum Adami, læsæ infirmitatem; Sole clarius ostendunt nostrates Thomistæ, Jansenium à statu naturæ innocentis omnem Gratiâ efficacem procul eliminantem, sibi non constare, & ab imo suffodere omnia fundamenta, quæ jecit Sanctus ille Doctor ad adstruendam in statu naturæ lapsæ Gratiæ per se efficaci necessitatem. At enim, hi, qui in doctrinâ S. Augustini de necessitate Gratiæ per se efficaci in statu naturæ lapsæ sunt versati, apprimè callent, principia, quibus Sanctus ille Doctor probat Gratiæ per se efficaci necessitatem in præsentis statu, ista esse: *Quod videlicet in ordine supernaturali nihil à se ipso habeat homo, de quo in semetipso gloriari possit: Nihil à semetipso habeat, ratione cujus possit sese ab altero quocumque discernere: Quod sit penes Deum omnipotentissima potestas, quæ in nullius creaturæ adversâ voluntate vinci ac superari potest, cui volenti salvum facere, nullum humanum resistit arbitrium: Quod omnis homo ad obtinenda beneficia debeat orare Deum, & de perceptis beneficiis gratias agere Deo: Quod denique Mysterium inscrutabile sit, cur unus præ altero divinæ vocationi consentiat; cur unus in accepta justitiâ perseveret, non item alter?* Hæc principia ad stabiliendam in statu naturæ lapsæ Gratiæ per se efficaci necessitatem sexcentis plus minus locis adducit & inculcat S. Augustinus, quibus referendis superfedeo, tum ne longior sim, tum quia etiam ipsemet Jansenius, quicum mihi in præsentia res est, apertissime docet, S. Augustinum ex his, quæ mox assignavimus, principiis, jure optimo collegisse, & adversus Hæreticos Pelagianos, & Semipelagianos, luculentissime

D 2 pro-

probasse necessitatem Gratiae per se efficaciae in statu naturae lapsae. At, proprio mucrone seipsum confodit *Jansenius*, dumque negavit Gratiae per se efficaciae in statu naturae innocentis necessitatem, destruxit unâ manu principia *S. Augustini*, quae alterâ manu adstruebat. Certum quippe est, haec principia, quibus *S. Augustinus* probavit Gratiae per se efficaciae in statu naturae lapsae necessitatem, nullo negotio posse statui naturae innocentis accommodari, ac subinde iisdem *S. Augustini* principiis admitti debere Gratiae per se efficaciae in statu naturae innocentis necessitatem, quam nemo negare potest, nisi vim omnem adimat principiis, quibus *S. Augustinus* probavit gratiae per se efficaciae in statu naturae lapsae necessitatem. Quod autem principia, quibus *S. Augustinus* evincit, Gratiam se ipsâ efficacem in statu naturae lapsae esse prorsus necessariam, facili negotio possint & debeant accommodari statui innocentiae, proclive est contra *Jansenium* demonstrare. Primum principium, fatente ipsemet *Jansenio*, quo *S. Augustinus* probat Gratiae per se efficaciae in statu naturae lapsae necessitatem, in hoc, sicut mox diximus, situm est: *quod in ordine supernaturali nihil habeat homo à se ipso, de quo possit in semetipso gloriari: Nihil pariter à semetipso habeat, ratione cujus possit sese ab altero quocumque discernere.* Hoc autem principium *S. Augustini* facile statui naturae innocentis accommodari posse, ut ejusdem gratiae per se efficaciae necessitatem colligamus, manifestè ostendit status Angelorum, qui erant in statu viæ, & quibus (non secus ac Adamo, sicut pertendit *Jansenius*) dederat Deus sive ad bene agendum, sive ad perseverandum in acceptâ justitiâ gratiam versatilem, quam ipsi voluntatis assensu facerent efficacem, aut dissensu redderent inefficacem. Si enim una eademque Angelis, in acceptâ justitiâ perseverantibus, & Angelis cadentibus versatilem dumtaxat gratia, eorumque subdita libero arbitrio à Deo data est, ut censet *Jansenius*, apertâ consecutione inde deducitur, Angelos, qui per voluntatis suae assensum gratiam illam versatilem sibi à Deo concessam reddiderunt efficacem, & in acceptâ justitiâ steterunt, suâ se voluntate ab aliis Angelis, qui eandem gratiam versatilem, qua à Deo donati erant, per voluntatis suae dissensum reddiderunt inefficacem, & ceciderunt, disforevissent; atque ita in se ipsis potuisse non in Domino gloriari. Quod quidem, ut nemo non videt, rectâ fronte pugnat

cum hoc principio, quod millies in suis Operibus urget *S. Augustinus*, illudque ex Apostolo Paulo 1. ad Corinth. cap. 4. se delibasse gloriatur: *Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Quin, *S. Augustinus* cap. 9. lib. 12. de Civitate Dei, hanc ex instituto versans quaestionem, *cur ex Angelis in gratia sanctificante conditis, ceciderint alii, alii steterint?* tantum abest, ut huic dirimendae quaestioni *S. Augustinus* respondeat, quemadmodum *Jansenius*, & alii, qui ab ejus partibus stant, respondere solent, videlicet Deum tam bonis, quam malis Angelis versatilem gratiam dedisse, sed bonos Angelos liberi arbitrii assensu eam efficacem fecisse, malos verò Angelos suae voluntatis dissensu eam inefficacem reddidisse, eaque de causâ stetisse bonos Angelos in acceptâ justitiâ, malos autem Angelos cecidisse. Tantum, inquam, abest, ut *S. Augustinus* propositae huic quaestioni trita illa & familiari apud *Jansenium*, ejusque discipulos, responsione usus fuerit, ut potius disertissime ibidem asserat, ideò bonos Angelos stetisse, malos autem Angelos cecidisse, quia bonis Angelis datum est à Deo amplius, seu majus & potentius adjutorium, seu auxilium per se efficax, quo destituti mali Angeli suâ culpâ perierunt: *Illis* (seu malis Angelis) *mala voluntate cadentibus, isti* (seu boni Angeli) *AMPLIUS ADJUTI, ad eam beatitudinem pervenerunt, unde se nunquam casuros certissime scirent.* Quae verba *S. Augustini* Sole meridiano clarius probant, tam Angelis, qui erant in statu viæ, quam Adamo, in statu innocentiae constituto, sive ad bene agendum, sive ad perseverandum in acceptâ justitiâ necessariam omnino fuisse gratiam per se efficacem, quò fit, ut, meâ quidem sententiâ, unus instar omnium sit, planèque sufficere debeat hic tam evidens *S. Augustini* locus ad dissipandas omnes nebulas, quas quidam vitilitigatores huic lucidissimae veritati offundere moliantur. Denique, alia principia, quae ad gratiae per se efficaciae in statu naturae lapsae necessitatem adstruendam profert *S. Augustinus*, quaeque petuntur ex omnipotentia Dei, ex necessitate orandi, & gratias Deo pro perceptis beneficiis exhibendi, haec, inquam, & alia *S. Augustini* principia perinde probant necessitatem gratiae per se efficaciae (non quidem medicinalis, quâ certè non indigebant Adamus, & Angeli in statu innocentiae constituti) sed necessitatem gratiae per se efficaciae, quae dicitur *gratia sanitatis*, quae eorum

eorum statui omnino conveniebat, cum Deus in statu innocentiae tam aequè esset omnipotens ac est in statu naturae lapsae, & Adamo atque Angelis, in statu innocentiae degentibus, incumbere necessitas Deum orandi, gratias pro susceptis beneficiis ei reddendi, & non in se ipsis, sed in solo Deo de bono opere gloriandi. Adde etiam, nec addidisse pigebit, quòd, semel admittâ sententiâ *Jansenii* de petenda dumtaxat necessitate gratiae per se efficaciae ex infirmitate naturae lapsae per peccatum originale, manifestò sequeretur, Christum Dominum, qui peccati originalis fuit omnino expers, non indiguisset gratiâ per se efficaci, ejusque praedestinationem non fuisse gratuitam, cum tamen *S. Augustinus* lib. de Praed. Sanctorum cap. 10. contrarium definiat disertis istis verbis. *Est etiam praclarissimum lumen praedestinationis & gratiae ipse salvator, ipse mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, qui ut hoc esset, quibus tandem suis vel operibus, vel fidei praecedentibus meritis natura humana, quae in illo est, comparavit. . . . Ipsa est igitur praedestinatio Sanctorum, quae in Sancto Sanctorum maxime claruit; quam negare quis potest rectè intelligentium eloquia veritatis? . . . Sicut ergo praedestinatus est ille unus (id est Christus) ut caput nostrum esset, ita multi praedestinati sumus, ut membra ejus essemus, Humana hic merita conticescant. Quisquis in capite nostro praecedentia merita singularis illius generationis invenerit, ipse in nobis membris ejus praecedentia merita multiplicatae generationis inquirat.*

D. Primos Parentes nostros in statu innocentiae omnibus donis, tum à natura, tum à Gratia profectis, exornatos fuisse, & tamen à Deo, qui est supremus rerum omnium Dominus, dependisse, sive ut operarentur bonum, sive ut in acceptâ justitiâ perseverarent, nullus dubito, subindeque in tuam sententiam de Gratia per se efficaci sive ad bene agendum, sive ad perseverandum omnino necessariâ tum bonis Angelis, qui in acceptâ justitiâ perseverarunt, tum Protoparentibus nostris, qui è gratia, in qua conditi fuerant, exciderunt, manibus pedibusque descendo. Verum, nunc optarem, ut me expedires à quibusdam difficultatibus, quae mihi, inter legendum caput tertium libri Geneseos, occurrerunt, quaeque perfectioni, & omnigenae scientiae, quam primis parentibus nostris in statu innocentiae vindicasti, haud parum officere videntur. At enim, Genesis cap.

3. legitur, Serpentem, qui tentavit *Evam*, ei, ut facilius succumberet tentationi, dixisse: *Eritis sicut Dii, scientes bonum & malum.* Promittebat itaque Serpens primis parentibus nostris scientiam boni & mali, quam subinde necdum habebant, hisque serpentis vocibus dum obsecuta est *Eva*, manifestam suam prodidit ignorantiam, quippe quae putavit serpentem esse naturâ suâ loquacem, & pomum, ad cujus comestionem Serpens illam provocabat, dare posse scientiam boni & mali, immò, ambiit perfectam cum Deo similitudinem, *Eritis sicut Dii.* Nec minus imprudenter & inscitè sese gessit Adamus, qui uxori suae, falsâ promissione Serpentis delusae, eique pomum propinanti, actutum morem gessit, cum tamen, si reverâ fuisset scientiâ praeditus, potuisset nullo negotio intelligere, Serpentem, qui cum ipsa muliere colloquium miscuerat, non locutum fuisse interventu alicujus boni Angeli, sed mali, Bonus quidem Angelus nunquam sollicitasset *Evam* ad violandum praecipuum, quo Deus districtè primis parentibus nostris inhibuerat, ne fructum ligni vetiti manducarent. Hinc, Scriptura Sacra eodem in capite 3. libri Geneseos observat, primorum parentum, statim post peccatum, oculos, non quidem corporis (alioqui fuissent à Deo creati caeci, quòd est tam absurdum, quam quòd maxime) sed oculos mentis fuisse apertos: *Et aperti sunt oculi amborum &c.* quòd quidem argumento est, primos parentes nostros nullâ ante peccatum praeditos fuisse scientiâ. Postremò, primi parentes nostri post peccatum non cognoscebant immensitatem Dei, per quam est ubique praesens. Voluerunt siquidem sese abscondere à Deo, sicut testatur Scriptura Sacra cap. 3. libri Geneseos, his verbis: *cum audissent (Adamus & Eva) vocem Domini, deambulantis in Paradiso, abscondit se Adam, & uxor ejus à facie Domini.* Hi sunt scrupuli, qui, inter legendum caput 3. libri Geneseos, animum meum circa perfectionem & scientiam, quam primis parentibus nostris in statu innocentiae tribuisti, subièrunt, quosque ut mihi in praesentia eximas, te etiam atque etiam rogo.

M. Ut his, quas proposuisti, difficultatibus singillatim faciam satis, ordiar à tentatione *Evae*, quam callidus Serpens hac vanâ spe lactavit atque inescavit: *Eritis sicut Dii, scientes bonum & malum.* Quae Serpentis verba palam innuere videntur, primos parentes nostros necdum habuisse scientiam boni & mali. Quorsum

sūm enim hanc scientiam boni & mali eis promississet, si illam jam habuissent? Verūm, animadvertere debes, Serpentem non promississe primis parentibus nostris qualemcunque scientiam boni & mali, seu naturalem & discursivam (hac quippe jam pollebant primi parentes nostri) sed ipsis promississe scientiam boni & mali supernaturalem, sublimiorem, extraordinariam, & scientiæ Angelicæ similem. Quamvis enim primi parentes nostri certò scirent, se non posse naturaliter & ex debito consequi scientiam, quæ Angelorum propria est, quia nemini scientia supernaturalis & Angelica competere potest, nisi ei, qui naturam Angelicam habet, in quam se transformari non posse certissimè norant primi parentes nostri; attamen sibi persuaserunt, se ex singulari munificentia Dei Creatoris consequi posse scientiam supernaturalem, extraordinariam, seu Angelicam, per quam haberent cum Deo majorem similitudinem eā similitudine, quam habebant ab initio. Hinc Serpens illis dixit: *Eritis sicut Dei*. Quibus verbis primi parentes nostri ad edendum fructum ligni vetiti fuerunt inducti, non quòd putarent, se Dei naturam assecuturos, sed quòd existimarent, se per esum pomi adepturos majorem cum Deo similitudinē, seu habituros se scientiam supernaturalem, extraordinariam, seu Angelicam, per quam similiore Deo evaderent, quam erant antehac. Nomine quippe DEI non semper in Scriptura Sacra significatur Ens independens, & infinite perfectum, sed aliquando creatura perfectior cæteris creaturis, ideòque propius ad perfectionem supremi Numinis accedens. Hinc legimus Psalmo 81. *Ego dixi: Dei estis, & filii excelsi omnes*. Hoc autem intelligitur de Prophetis, sicut explicat Christus Dominus, Joannis cap. 10. Sed, inquis, ergò saltem *Eva* suam prodidit ignorantiam, dum putavit Serpentem esse loquacem, & pomum posse dare scientiam boni & mali. Non ita est, carissime Discipule, *Eva*, à serpente sollicitata ad peccandum, non existimavit, Serpentem esse per se, & à principio intrinseco loquacem, & pomum per se, & vi suā naturali dare posse scientiam boni & mali, sed putavit, Serpentem per aliud, & ab extrinseco principio esse loquacem, & pomum vi divinā & superiori dare posse scientiam boni & mali. Fateor tamen, *Evam*, à serpente tentatam, suā scientiā usam non fuisse, ac subinde actu ignorantem fuisse. Si enim *Eva* voluisset suā scientiā uti, facili negotio intelligere

potuisset, Angelum, qui loquebatur per Serpentem, non esse Angelum bonum, sed potiùs Angelum malum, utpotè qui illam ad transgrediendum præceptum divinum instigabat, sed illa, æstu ambitionis abrepta, ad illas circumstantias non attendit, nec pariter Adamus, uxori suæ complacere nimis studiosus. Quo fit, ut primi Parentes nostri, quamvis habitu fuerint sapientissimi, prudentissimi, & doctissimi, actu tamen, sive dum peccarunt, suā non utentes sapientiā, prudentiā, & doctrinā, cæcutierint, juxta illud Scripturæ Sacræ: *Homo cum in honore esset, non intellexit &c.* Sic sunt omnes peccatores, qui, quamvis habitualemente, actu non attendunt ad illam, quam habitu tenent notitiam Legis, eamque transgrediuntur, juxta illud commune Esatum: *Vide meliora, probòque, deteriora sequor*. Habuerunt itaque primi Parentes nostri in statu innocentie omnigenam scientiam, illòsque Deus (ut ait Auctor Libri Sacri Ecclesiastici cap. 17.) *Disciplinā intellectus replevit illos. Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, & mala & bona ostendit illis*; eā tamen scientiā usi non fuerunt primi Parentes nostri, dum Diaboli, per Serpentem loquentis, verbis fidem adhibuerunt, & præceptum Dei, quo nihil prius & antiquius habere debebant, sui, atque posteritatis planè inmemores, transgressi sunt. Non inficior tamen, primos Parentes nostros habuisse post peccatum cognitionem experimentalem, quam antehac non habebant. Experienciā quippe post peccatum compertum, ac exploratum habere cœperunt, se esse nudos, & erumpentes inordinatos perduellis concupiscentiæ motus persenserunt. Dum verò essent in statu innocentie, nudi quidem erant, sed non erubescabant, quia eo in statu justitia originalis partem inferiorē perfecte subiciebat parti superiori, seu rationi. Quò fit, ut cognitio, quam primi Parentes nostri post peccatum de nuditate corporis sui habuerunt, fuerit dumtaxat experimentalis, non secùs ac licèt homo sanus probè cognoscat, quàm magnum sit homini bonum sanitas, si tamen in morbum incidat, suæque sanitatis jacturam faciat, tunc cognitione experimentali sentit, quantum bonum, seu sanitatem, perdidit. Sic non ab simili ratione, primi Parentes nostri post peccatum variis titillati rebellis concupiscentiæ motibus, & aliunde sentientes ignorantiam

tiam in intellectu, malitiam in voluntate, proclivitatem ad malum, & difficultatem operandi bonum; fatali, heu nimium! experienciā cognoscere cœperunt, se è felicissimo innocentie statu, in quo fuerant à Deo conditi, propriā suā malitiā excidisse, seque justitiam originalem, beatissimam cælestium donorum copiam, & virtutum omnium suppellectilem, quæ erant exornati, amisisse, adeòque sibi, & toti suæ posteritati omnium malorum agmen importasse. Hoc in sensu intelligenda est Scriptura Sacra, dum de primis Parentibus nostris post peccatum ait: *Et aperti sunt oculi amborum*. Denique, non ignorarunt primi Parentes nostri, Deum esse immensum, & ubique præsentem, licèt post peccatum voluerint, pudore suffusi, se abscondere à Deo, quemadmodum legitur cap. 3. Libri Genesios. At enim, noluerunt primi Parentes nostri post peccatum se à Deo abscondere in natura divina existente; Sed voluerunt se abscondere à Deo sub forma humana constituto. Deus enim, postquam peccassent primi parentes nostri, ut familiaris ageret cum illis, eisque inobedientiæ peccatum exprobraret, formam humanam assumpsit, cujus vocem cum audierunt, statim perterrefacti, sibi que malè conscii, voluerunt se à Deo, sub forma humana constituto, abscondere, flagitium quippe tenebras amat. Addo etiam, Scripturam Sacram eò loci more humano loqui, sicut dum eodem in capite tertio Libri Genesios refert, Deum dixisse Adamo: *Adam ubi es?* quæ Scripturæ verba more humano dicta esse nemo non videt, alioquin arguerent in Deo ignorantiam, quasi latuisset Deum locus, in quem sese receperat Adamus. Ex his, quæ hæcenus diximus, manifestò patet, nullam primis Parentibus nostris in statu innocentie defuisse scientiam, sed illos ideò peccasse, & versipellis Serpentis verbis fidem adhibuisse, quia superbiā elati ad circumstantias tentationis, quæ illos Diabolus, per organum Serpentis loquens, aggressus est, non attenderunt: *Hujusmodi autem peccatum superbiæ*, inquit S. Thomas 1. part. qu. 63. art. 1. *non præexigit ignorantiam, sed absentiam solam considerationis rerum, quæ considerari debent, & hoc modo Angelus peccavit convertendo se per liberum arbitrium ad proprium bonum, absque ordine ad regulam divinæ voluntatis*. Hæc autem absentia considerationis eorum, quæ in tentatione Serpentis considerari debebant, locum maximè habuit in *Eva*, quæ ideò multiplici nomine peccavit, Primò,

quòd Serpenti, de præcepto Dei malè differenti, aures præbuerit, cum eo otiosa miscens colloquia. Secundo, quòd primum Serpentis consilium non statim respuerit, non exhorruerit. Tertio, quòd de re ipsā judicaverit, non ex Lege Dei, quam apprimè edocta erat, sed ex his, quæ apparebant, seu è pulchritudine, odore, sapore, & gustu fructus vetiti à Deo. Quarto, quòd à serpente victa, illius in pervertendo viro, cui socia data erat, sinistra fuerit. Vir autem, seu Adamus, præpostera docilitate peccavit, factus uxoris discipulus; uterque autem ex superbia peccavit, resistendo Deo, & justissimo præcepto, quod illis ratione suppremi in eos dominii imposuerat, morem gerere detrectando.

D. Quid intelligis per illum Paradisum, in quo, sicut ex Scriptura Sacra observasti, primi Parentes nostri, post peccatum, audierunt vocem Dei, in humana forma constituti, & ab eo se abscondere voluerunt, cum eos puderet nuditatis suæ?

M. Postquam Deus primum hominem, seu Adamum, è limo terræ formasset, posuit illum in Paradiso, id est, in horto foecundissimo, & amoenissimo, ut operaretur & custodiret illum, eundemque hortum Deus omni genere ligni arborumque conferuit, ut ex earum variis fructibus aleretur homo, Deoque summā devotione serviret. Tum dedit ei mandatum, quod si observasset, immortalis maneret, si transgredisset, morte afficeretur. Id autem præceptum fuit, ut ex arbore intelligentiæ boni & mali, quæ erat in medio Paradisi, non gustaret. Deus autem adduxit ad Adamum omnia animantium genera, quibus Adamus nomina indidit, sed cum inter omnia animalia nullum inveniretur adjutorium ei simile, voluit Deus, ne solus viveret Adamus, divini Spiritus aurā animatus, sociam ei simillimam ad illius auxilium, & solatium, sed præsertim ad liberorum procreationem formare. Quocirca, misit Deus soporem in Adamum, & ex eo, in placidum delapsò somnum, costam unam cum adhærente carne, qualis in homine vivente conspicitur, eripuit, & ex ea corpus Evæ effinxit. Expergefactus Adamus, & intuens Evam, sibi à Deo datam sociam ac conjugem, in hæc verba prorupit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro sumpta est. Quamobrem, relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*. Tam felici

felici primorum Parentum nostrorum forti invidit Diabolus, & per Serpentis organum loquens, omnes fallacias & caliditates suas ad decipiendum hominem acuit & intendit, ut ei adimeret immortalitatem. Et primò mulierem, *Evam*, dolo illexit, ut vetitum cibum fumeret, & per eam ipsi quoque homini persuasit, ut violaret Dei Legem. Tunc primos Parentes nostros nuditatis suæ puduit, sed, ut trito fertur adagio, *serò sapiunt Phryges*. Culpam statim excepit poena, quam Deus Diabolo, per Serpentem loquenti, *Eve*, & *Adamo* inflixit, nihilque moratus frivolas primorum Parentum nostrorum excusationes, illos ex amoenissimo loco, seu Paradiso terrestri, præcipites eiecit in regionem spinis, urticisque scatentem, in eos, malorum ac infortunatorum progenitores diram mortis protulit sententiam, atque ante ostium Paradisi collocavit Cherubim, flammeo gladio atque versatili munitum, qui custodiret viam ligni vitæ, & homines, innumeris obnoxios miseris, ab ejus ingressu in omne ævum arceret, procúlque eliminaret. En tibi paucis verbis descripta primorum Parentum nostrorum misera, æternumque deploranda catastrophe, quam in Colloquio sequenti accuratè perpendemus.

D. Sine, quæso, ut sub finem hujusce Colloquii aliquas circa hanc miseram primorum Parentum nostrorum catastrophe difficultates proponam: Et primò scire velim, ubinam, seu in qua Regione situs esset ille Paradisus terrestri, è quo primi Parentes nostri, postquam peccarunt, fuerunt à Deo expulsi? Secundò, quantum temporis in hoc Paradiso, seu amoenissimo loco, perseverarint primi Parentes nostri?

M. Circa primum, quod proponis, Dubium, variae clarissimorum Scriptorum circumferuntur sententiæ, quas hic dumtaxat indigitare sufficet, ut ex ea, circa Paradisi terrestri situm, tot opinio-num, quæ volitant, varietate, facili negotio dignoscere possis, nihil certi statui posse de loco, in quo fuit conditus à Deo Paradisus terrestri. Alii liquidem putant, Paradisum terrestrem fuisse universam Terram. Alii Paradisum terrestrem collocant in tertio Coelo. Alii in quarto. Alii in Coelo Lunæ, alii in ipsa Luna, vel in monte Coelo Lunæ proximo. Alii in media aëris Regione extra tellurem. Alii sub tibus terram, vel in loco remoto, & hominibus planè ignoto. Alii Paradisum terrestrem constituunt sub Polo Arctico. Alii eum reponunt in Oriente.

Alii in America, alii in Africa sub Æquatore, alii in Indiis. Alii denique Paradisum terrestrem à Deo conditum esse existimant in Asia, sive in Armenia majori, sive in Mesopotamia, aut in Assyria, sive in Perside, sive in Babylonia, sive Arabiâ, sive Syriâ, aut Palæstinâ &c. Quam certè tot inter sese discrepantium circa Paradisi terrestri situm varietatem opinionum postquam attentè mente considerassem, & omnes conjecturas, quibus indulgent earum Auctores, accurato examine discussissem, multum, ut ingenuè dicam, arrisit mihi illud *S. Augustini* lib. 8. de Genesi ad litteram cap. 5. *Melius est*, inquit *Aquilinus ille Doctor, dubitare de occultis, quam litigare de incertis*. Nam ex tanta confusione nihil aliud meâ sententiâ colligi potest, quam verum esse, quod antiquissimus Scriptor *Tertullianus*, similia fortasse de Paradisi loco expertus, prudenter Apologetici cap. 47. scripsit: *Paradisum terrestrem esse locum divinæ amenitatis à notitia Orbis communis segregatum*. Et *Theodoretus* Qu. 19. in Genesim ait: *Deum ignotos fecisse meatus fluminum Paradisi, ut amputaret superfluum hominum curiositatem*, & *S. Augustinus* lib. 8. de Genesi ad litteram cap. 7. putat: *Paradisum terrestrem esse à cognitione hominum remotissimum*. Quonam igitur in loco situs fuerit Paradisus terrestri? in medio relinquo. Poteris, si tibi per otium liceat, elegantissimum lectitare Opusculum, quod de Paradiso terrestri edidit Illustrissimus *Daniel Huetius*, Episcopus Abrincensis. Hoc unum impræsentiarum de Paradiso terrestri, in quo Deus constituit primos parentes nostros, sufficit ut scias, videlicet Catholicâ Fide constare, hunc Paradisum fuisse in terra conditum, eumque corporeum extitisse, non spiritualemente figuratum, sicut censuit *Origenes* in Genesim, teste *S. Hieronymo*, qui in Epistola 61. (veteris Editionis) ad *Pammachium*, inter octo *Origenis* errores, hunc sexto loco recenset: *Quod sic Origenes Paradisum allegorizet, ut Historiæ auferrat veritatem, pro arboribus Angelos, pro fluminibus virtutes caelestes intelligens, totamque Paradisi continentiam tropologicâ interpretatione subvertat*. Cæterum, ut ad secundum, quod proposuisti, Dubium accedam; *Quantum scilicet temporis primi Parentes nostri in Paradiso terrestri perseverarint?* non una omnium est sententia. Quidam autumant, primos Parentes nostros unicâ tantum die in illo amoenissimo loco vixisse, & eadem die illos peccasse, & è Paradiso fuisse à Deo itidem expulsos. Huic sententiæ haud parum

parum favere videtur Textus Hebræus, nam, cum nos in Editione nostra Vulgata sic legamus: *Homo, cum in honore esset, non intellexit*. In Textu Hebræo sic legitur: *Homo, cum in honore esset, non pernoctavit*, id est, in Paradiso terrestri, in quo fuerat à Deo collocatus, undè sequitur, Adamum per unum dumtaxat diem fuisse Paradisi terrestri colonum. Alii existimantes, non tam præproperam primorum Parentum nostrorum fuisse culpam, eorumque è Paradiso terrestri ejectionem, probabilius esse arbitrantur, Adamum, & *Evam* octavo à sua productione die peccasse, & è Paradiso fuisse extrusos. Alii magis protrahunt tempus, ac volunt, primos Parentes nostros per triginta tres dies in Paradiso terrestri permanisse, eò quòd Christus, Servator noster, totidem annos ad luendum Adami peccatum in terris vixerit. Alii postremò statuunt, primos Parentes nostros per quadraginta dies in Paradiso terrestri vixisse. Verum, ut ingenuè dicam, cum prædictæ sententiæ frigidis nitantur conjecturis, nec liceat in his, quæ consultò sacræ Litteræ religioso obtexerunt silentio, ariolari, & meras obtrudere conjecturas, nolo hac in re meum interponere iudicium. Obiter tantum dicam, primos Parentes nostros, postquam per breve temporis spatium amoenissimi Paradisi delicias delibassent atque prægustassent, suâ culpâ iusto Dei iudicio fuisse illis privatos, ac subindè eorum lætitiis, cum maximè gestiret, excepisse luctum, & fummis gaudiis fummos pariter intercurrisse dolores.

D. Extatne etiamnum Paradisus ille terrestri & quantum ad Solum, & quantum ad amoenitatem?

M. Paradisum terrestrem non amplius extare, sed aquis Diluvii, quæ altioribus montibus quindecim cubitis (ut legitur Genesim cap. 7. v. 20.) eminebant, deletum fuisse, multi opinantur viri eruditi. Non desunt tamen Scriptores, qui perpendunt, perseverare etiamnum Paradisum terrestrem, & in eum, tempore universalis Diluvii divinitus conservatum, translato esse *Enochum*, septimum ab Adamo Patriarcham, & Prophetam *Eliam*, qui secundi adventus Christi Domini prodromi ac præcones esse debent, atque in eo adhuc vivere æternæ beatitudinis candidatos. Verum, utraque sententia facile conciliari potest, si dicatur, extare quidem etiamnum Paradisum terrestrem, quantum ad Solum, seu locum, in quo à Deo constitutus erat, sed non quantum ad amoenitatem, venustatem, foecunditatem

tatem, & copiam arborum, quibus Deus illum primitus exornaverat. Et sanè, cum Scriptura Sacra disertè dicat, aquas universalis Diluvii quindecim cubitis altiores fuisse montibus, quos cooperuerunt, & altundè hanc Paradisi terrestri ab aquis Diluvii conservationem divinitus factam, altissimo silentio prætermittat, vero quàm simillimum videtur, Paradisum terrestrem suam, durante Diluvio, venustatem & amoenitatem perdidisse, alioqui, si Deus Paradisum ab aquis Diluvii intactum & illibatū conservasset, non præcepisset *Noëmo*, ut Arcam cum tot laboribus fabricaret, quò suæ, & totius familiæ salutem, grassante Diluvio, prospiceret, sed *Noëmo* iussisset, ut se, totamque familiam suam, unà cum speciebus animalium, induceret in Paradisum terrestrem, quò aquæ Diluvii, impediende divinâ omnipotentia, pertingere minimè potuissent; Deus enim & natura, juxta commune effatum, nihil faciunt frustra. Esto igitur Paradisus terrestri etiamnum existat, quantum ad Solum, seu locum & situm, in quo à Deo conditus fuit, non existit tamen amplius quantum ad venustatem, amoenitatem, & concinnam arborum distinctionem, copiam, ordinem, dispositionem, quam antehac habebat.

D. Dixisti superius, si benè memini, *Evam* in Paradiso terrestri è costa Adami fuisse à Deo productam. Sed quòd hoc fieri potuerit, necdum satis, ut candidè fatear, assequi possum. Enim verò, si Deus, ut formaret *Evam*, subduxit è corpore Adami costam, sequitur, Adamo defuisse unam costam, ac subindè corpus Adami imperfectum ac mutilum remansisse. Secundò, dixisti, *Evam*, postquam à Diabolo, per Serpentis organum loquente, delusa comedisset vetitum fructum scientiæ boni & mali, recta adiisse Adamum, maritum suum, eique verbis suis persuasisse, ut manducaret itidem fructum prohibutum scientiæ boni & mali. Vellem autem scire, quoniam esset vetitus ille fructus scientiæ boni & mali, quem in Paradiso terrestri manducarunt primi Parentes nostri? Et deindè, quâ linguâ Adamus, & *Eva* in Paradiso terrestri loquerentur, dum inter se miscebant colloquia?

M. Curiosas sanè magis, quàm utiles, proponis difficultates, de quibus cum penitus fileat Scriptura Sacra, præstaret ab illis integrè superfedere. Sed quia, ut video, molestè ferres, si eas in præsentia intactas omnino relinquerem, curiositati tuæ morem geram, eâ tamen lege, ut paucis verbis me ab illis expediam, sicque

Colloquio nostro, quod longius, quàm par sit, protraximus, coronidem tandem imponamus. Prima difficultas facili negotio solvitur. Quamvis enim Eva fuerit è costa Adami formata, indè tamen haud sequitur, defuisse Adamo unam costam, ejusque corpus mutilum & imperfectum remansisse, quia (ut docet S. Thomas 1. part. qu. 92. art. 3. ad 2.) costa Adami, è qua Deus formavit Evam, fuit de perfectione Adæ, non prout erat individuum quoddam, sed sicut erat principium speciei; sicut semen est de perfectione generantis, quod operatione naturali cum delectatione resolvitur. Undè multò magis virtute divinâ corpus mulieris potuit de costa viri formari absque dolore. Quibus verbis apertè innuit Doctor Angelicus, quòd, sicut semen non est de perfectione hominis, quatenus est naturæ humanæ individuum, sed quatenus est humanæ speciei principium per generationem, ita illa costa, ex qua Deus Evam formavit, non erat de perfectione Adami, prout Adamus erat naturæ humanæ individuum, sed prout principium erat totius speciei suæ. Voluit enim Deus, ut sicut ipse est principium totius universi, ita Adamus esset principium totius suæ speciei, quam in rem Apostolus Paulus Actorum cap. 17. ait, quòd Deus fecit ex uno omne genus hominum. Nullam ergò imperfectionem, subductâ illâ costâ, contraxit Adamus, nullumque, singulari Dei beneficio, perferit dolorem, quandò ab ejus corpore fuit separata. Cur autem voluerit Deus, ut mulier, seu Eva, fieret ex viro, seu Adamo, & ex illius costa formaretur? plures rationes, quas hic summatim delibabo, profert Angelicus Doctor. Prima est: ut Adamus esset principium totius suæ speciei, si autem Eva ex Adamo non fuisset formata, Adamus non extitisset principium totius suæ speciei, sicut mox observavimus. Altera ratio est: *Ut vir magis diligeret mulierem, & ei inseparabilis inhaereret, dum cognosceret eam esse ex se productam, unde dicitur lib. Genesis cap. 2. De viro sumpta est. Quamobrem, relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ. Et hoc maximè necessarium fuit in specie humana, in qua mas & femina commanent per totam vitam. Quod non contingit in aliis animalibus.* Tertia ratio est: *quia mas & femina conjunguntur in hominibus, non solum propter necessitatem generationis, ut in aliis animalibus, sed etiam propter domesticam vitam, in qua sunt aliqua opera viri & feminae, & in qua vir est caput mulieris,*

Unde convenienter ex viro formata est femina, sicut ex suo Principio. Quarta ratio est Sacramentalis: Figuratur enim per hanc Evæ ex Adamo formationem, quòd Ecclesia à Christo sumit principium. Undè Apostolus dicit Epist. ad Ephesios cap. 5. *Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Hæ sunt quatuor rationes, quibus S. Thomas 1. part. qu. 92. art. 3. probat, mulierem, seu Evam, debuisse fieri ex viro, seu Adamo.

D. Valdè mihi placent quatuor istæ rationes, quibus S. Thomas evincit Evam ex Adamo fieri debuisse. At, cedo, ni molestum sit, rationem, cur conveniens fuerit, ut Eva è costa viri sui Adami formaretur?

M. Geminam rationem 1. part. qu. 92. art. 3. adducit Doctor Angelicus, quibus ostendit, conveniens fuisse, ut Eva è costa viri sui Adami formaretur. *Primo quidem ad significandum, quod inter virum & mulierem debet esse socialis conjunctio. Neque enim mulier debet dominari in virum, & idè non est formata de capite. Neque debet à viro despici tanquam serviliter subiecta, & idè non est formata de pedibus.* *Secundò, propter Sacramentum, quia de latere Christi dormientis in Cruce fluxura erant Sacramenta, id est, sanguis & aqua, quibus est Ecclesia instituta.* His duabus luculentis S. Thomæ rationibus satis superque diluta manet prima, quam proposuisti, difficultas.

D. Necdum explicuisti, quinam esset fructus ille à Deo vetitus scientiæ boni & mali, quem in Paradiso terrestri, pravâ diaboli, per organum Serpentis loquentis, suggestione, ederunt primi parentes nostri, & quâ linguâ loquerentur, dum inter sese miscerent colloquia?

M. Qualis fuerit fructus ille à Deo vetitus scientiæ boni & mali, quem primi parentes nostri in Paradiso terrestri comederunt, incertum omninò est, idque facile colligitur ex discrepantia sententiarum, in quas abeunt Scripturæ Sacre Interpretes, qui, conjecturis plus æquò hac in re indulgentes, voluerunt pro arbitratu suo definire, & quasi digito monstrare, qualis esset fructus ille à Deo vetitus scientiæ boni & mali. In primis, *Moses Barcephæ* in libro, quem lucubravit, de Paradiso, existimat, fructum scientiæ boni & mali, à Deo vetitum Adamo & Evæ, nihil aliud fuisse, quàm usum conubii, quem Deus primis parentibus nostris in Paradiso terrestri inhibuit, donec juberet, ut eo conubii usu invicem fruerentur,

rentur. Sed hujus sententiæ, cum nulum five in sacris Litteris, five in SS. Patrum Traditione vel minimum extet vestigium, mirum non est, quòd omnium Theologorum calculo rejiciatur. Alii existimant, fructum vetitus scientiæ boni & mali fuisse vel vitem, vel frumentum. Plurimorum fuit opinio fuisse ficum. Alii opinantur fuisse malum, seu pomum. Alii censent fuisse malum araucanum, aut limonium. Alii dicunt, fuisse cerasum, aut pyrum, vel prunum. Ipse verò, qui in his rebus, quas consultò Scriptura Sacra sèprio silentii obtexit, ariolari fas non esse arbitror, ejusmodi quæstionem de vetito fructu scientiæ boni & mali, utpotè alendæ potius curiositati, quàm fovendæ pietati utilem, in medio relinquo, & unumquemque in suo sensu abundare permitto. Quod spectat linguam, quâ primi parentes nostri in Paradiso terrestri loquebantur, quamque in creatione sua, speciali Dei infundentis beneficio, receperunt, opportuniùs ea de re agemus in colloquio de secunda Mundi ætate, ubi de confusione linguarum post universale diluvium sermonem instituemus, & quænam fuerit omnium primigenia lingua? investigabimus. Nunc observare sufficiat, linguam, quâ primi parentes nostri in Paradiso terrestri utebantur, fuisse hebræam, & ex ea omnes alias linguas, velut totidem dialectos, promanasse, sicut multos argumentis evincit doctissimus, & linguarum Orientalium peritissimus *Ludovicus Thomassinus*, Congregationis Oratorii Presbyter, in suo *Glossario Hebraico*. Sed tempus est ut nostro colloquio finem imponamus.

D. Siste, precor, fidem tuam nondum omninò liberasti. Promisisti quippe, te sub finem hujusce colloquii producturum in lucem fabulas & errores, quos prophani Scriptorum, Poætæ videlicet, & gentiles Philosophi, circa primi hominis, Mundi, & animalium creationem commenti sunt. Has itaque fabulas & gentilium errores debes nunc in lucem proferre, & eadem operâ breviter confutare.

M. Fabulas & errores, quos circa primi hominis, Mundi, & animalium creationem, excogitarunt Ethnici Scriptorum, ad quatuor potissimum capita, ne longior sim, reducam. In primis, finxerunt Poætæ, primum hominem de luto à *Prometheo* factum esse. Qua in re, ut optimè observat *Lactantius* lib. 2. *Institutionum Divinarum* cap. 11. res non fecerunt Poætæ, sed nomen artificis. Nullas enim

veritatis litteras attigerant: sed quæ Prophetarum vaticinio tradita in Sacratio Dei continebantur, ea de fabulis & obscurâ opinione collecta & depravata, ut veritas à vulgo solet, variis sermonibus dissipata, corrumpi, nullo non adigente aliquid ad id, quod audierant, carminibus suis comprehenderunt. Et hoc quidem ineptè, quòd tam mirabile tamque divinum opificium homini dederunt. Quid enim opus fuit, hominem de luto fingi, cum posset eadem ratione generari, quâ ipse *Prometheus* ex *Iapeto* natus est? Qui si fuit homo, generare hominem potuit, facere non potuit. De Diis autem illum non fuisse, poena ejus in caucaso monte declarat. Apparet ergò falsum esse, quod finxerunt Poætæ, primum scilicet hominem de luto à *Prometheo* conditum fuisse. Credibile tamen est, ut ibidem advertit *Lactantius*, Poëtæ, qui figuris involvere solent, & obscurare quæ dicunt, innuere dumtaxat voluisse, primum omnium *Prometheum* simulacrum hominis formasse de pingui & molli luto, ab eoque natam primò artem & Statuas, & simulacra fingendi. Siquidem *Prometheus* Jovis temporibus fuit, quibus primum templum constitui, & novi Deorum cultus esse cœperunt. Sic veritas fucata mendacio est, & illud, quod à Deo factum ferebatur, homini, qui opus divinum imitatus est, etiam cœpit adscribi. Cæterum fictio veri ac vivi hominis è limo, Dei est, & non *Promethei*.

Secundò, erravit Philosophus *Aristoteles*, dicens, Mundum non esse à Deo creatum, sed semper fuisse, & humanum genus, & cætera, quæ in eo sunt, initium non habere, sed semper fuisse ac fore. Quem errorem *Moses* in historica narratione de creatione Mundi præfocat, librum *Geneseos* auspicans his verbis: *In principio Deus creavit Cælum & terram.* Et sanè, cum videamus singula quæque animalia, quæ antè non fuerant, incipere esse, & esse desinere; necesse est totum genus aliquandò esse cœpisse, & aliquandò desitutum esse, quia cœperit.

Tertiò, errarunt Philosophi *Democritus*, & *Epicurus*, qui docuerunt, hominem, cæteraq; animantia, suâ sponte è terra esse nata, & ut divinam providentiam, quâ regitur Mundus, de medio tollere possent, corpuscula, seu semina per inane volitantia, admiserunt, quibus inter se temerè conglobatis, universa gigni atq; crescere stultè asseverabant. Sed horum stultitia facilè refellitur. Nam primò,

quo scedere inter se hæc corpuscula, per inane volitantia, & qua mente conveniunt, ut ex his aliquid constituatur? quo pacto tam dispositè & ordinatè coire possunt, cum sensu & ratione careant? Cum igitur Mundum, omnèsque partes ejus, ut videmus, mirabilis ratio gubernet, cum cœli temperatio, concors elementorum discordia, & æqualis in ipsa varietate cursus astrorum luminumque cœlestium; temporum constans ac mira descriptio, terrarum varia fecunditas, plana camporum munimenta, & aggeres montium, viriditas ubertàsque sylvarum, fontium saluberrima eruptio, fluminum opportuna inundatio, maris opulenta & copiosa interfusio, ventorum diversa & utilis aspiratio, cæteraque omnia ratione sumina consent; quis, amabo, tam cæcus est, ut existimet, sine suprema mente esse facta, in quibus mira dispositio providentissimæ rationis elucet? Deum itaque rerum omnium, quæ in Mundo sunt, conditorem ac rectorem esse, solus ille, qui mente captus est, inficiari, aut in dubium revocare potest.

Postremò, pessimus omnium error, quem tu, carissime Discipule, maximè detestari debes, est error Epicuri, turpissimæ voluptatis assertoris, qui, ut suis & aliorum vitiis impunitatem sponderet, eò impietatis prorupit, ut diceret, Deum nihil omninò derebus, quæ sunt in hoc Mundo, curare, non irâ, non gratiâ tangi; Inferorum portas non esse metuendas, quòd animæ post mortem occidant, nec ulli omninò sint Inferi; Voluptatem esse maximum bonum, cujus captandæ causâ nascitur homo. Hoc portentosum Epicuri dogma, quod ad omnium vitiorum genera latissimum aperit ostium, expendens Lactantius lib. 3. *Divinarum Institutionum* cap. 17. hæc habet: *Quis, cum hoc affirmari audiat, vitiis & sceleribus abstineat? Nam si perituræ sunt animæ, appetamus divitias, ut omnes suavitates capere possimus; quæ si nobis desunt, ab iis, qui habent, auferamus clam, dolo, vi: eò magis, si humanas res Deus nullas curat, quandocumque spes impunitatis arriserit, arripiamus, necemus. Sapientis est enim malè facere, si & utile sit & tutum: quoniam si quis in cælo Deus est, non irascitur cuiquam. Æquè stulti est & benefacere: quia sicut irâ non commovetur, ita nec gratiâ tangitur. Voluptatibus igitur, quomodo possimus, serviamus. Brevi enim tempore nulli erimus omninò. Ergo nullum diem, nullum denique temporis punctum*

fluere nobis sine voluptate patiamur, ne, quia ipsi quandoque perituri sumus, id ipsum quod vivimus, pereat. Et, paucis interjectis, subdit idem elegans Autor: *Est planè cur quisquam putet, hanc vocem viri esse sapientis, quæ potest latronibus aptissimè commodari?* Viden, carissime Discipule, quò tendat infestissimum istud dogma Epicuri, qui negavit esse Deum, qui hunc Mundum negavit ab illo conditum; qui animæ immortalitatem, & Inferorum existentiam mordicè negavit? Hoc igitur scelestissimum dogma omni execratione profequi debes, & velis remisque fugere confortia quorundam impiorum, qui è schola Epicuri prodeuntes, jam victa prorsus & obrutâ conscientiâ, ex turpibus factis laudem etiam sibi quærunt, inque summis malis, perindè ut summis bonis acquiescunt; de Deo, de Religione, de animæ immortalitate pessimè sentiunt, atque undique contaminatâ vitâ, pestilentibus exemplis, pestilenti oratione, proximum quemque, velut contagio morbi, inficiunt. Hi nimirum sunt Epicurei nostri sæculi, quos ad eò non pudet impiæ vitæ, ut glorientur in malitia potentes iniquitate. Denique, eò rediguntur infelices, ut non vereantur sacratissima Religionis Mytheria irridere, piorum hominum simplicitatem ludibriis incesere, nec à conviciis interim in Christum, nec ab impiis sermonibus abstinere. Horum itaque improborum hominum, qui sunt deploratæ malitiæ, & immedicabilis pravitatis, convictum, consuetudinem & colloquia omninò fuge, quia non perindè inficit corpora vicina pestis ægotantium, ut oratio istorum flagitiosorum hominum corumpit familiares.

D. Nihil mihi unquam commercii, negotii ac societatis erit cum istis impiis hominibus, qui Deum esse negant, Sacras Scripturas rident; nullam Religionem admittunt, ut hoc pacto in suis vitiis securitatem sibi quærentes atque licentiam impunè faciendi quidquid lubet, subintret tandem impietas invercunda, impavida circa illicitum regnet audacia, & timor omnis penitens excutiat, dum nec poena post mortem timetur, nec à Deo ullum commodum speratur. Horum, inquam, pestilentissima colloquia semper devitabo, quia, ut prudenter monet Poëta; *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.*

COL

COLLOQUIUM II.

In quo discutuntur ac dirimuntur difficultates, quas de statu Adami post peccatum proponere solent Theologi.

M. Status Adami post peccatum, de quo in præsentî Colloquio sermonem habituri sumus, nihil aliud est, quam conditio naturæ humanæ, Adami peccato, quod in omnes ejus posteros viâ ordinaria per seminalem propagationem traducitur, inquinatæ. Quamvis enim homo gratiæ medicinalis beneficio sit à Christo, Salvatore nostro, sanatus, semper tamen dicitur in statu naturæ lapsæ; tum quia gratia illa medicinalis naturam universam reapse non sanat, sed naturæ dumtaxat individua quædam, quibus per baptismum confertur; Tum quia etiam, restitutâ in sacro Baptismatis fonte gratiâ sanctificante, semper in homine baptizato infixus manet peccati fomes, qui est mala peccati Adami appendix, & ad peccatum inclinatur, quò fit, ut, licet homo per gratiam sanctificantem perfectè sanetur quantum ad mentem, remaneat tamen infirmitas quantum ad carnem, per quam servit legi peccati, ut docet S. Thomas. Hic autem status hominis post peccatum Adami quadruplex distinguitur. Primus est ante legem scriptam, seu Mosaicam, & ille dicitur *status legis naturæ*. Secundus est sub lege scripta, & ille appellatur *status legis Mosaicæ*. Tertius est sub gratia, & ille nuncupatur *status legis Evangelicæ*. Quartus est in pace, quæ, (ut ait S. Augustinus in Enchiridio ad Laurentium cap. 118.) *post hanc vitam in requie spiritus, deinde in resurrectione etiam carnis implebitur.* Et hic postremus hominis status vocatur *status æternæ Beatitudinis*. Porro, hic agemus de statu hominis post peccatum sub lege naturæ usque ad universale Diluvium.

D. Cur, quæso, præcepit Deus primis parentibus nostris, ne comederent fructum ligni scientiæ boni & mali, & quodnam fuit in illo transgrediendo divino præcepto eorum peccatum?

M. Deus ratione supremi domini, quod obtinet in omnes creaturas, ac subindè in primos parentes nostros, eis præcepit, ut non ederent fructum arboris scientiæ boni & mali, quò suæ erga ipsum, creatorem, & supremum rerum omnium Dominum, promptam obedientiam demonstrarent: *Bona est arbor, nolo tangas. Quare? Quia Dominus*

*sum, & servus es. Hæc tota causa est. Si parva est, dedignaris esse servus. Quid autem tibi expedit nisi esse sub Domino? Quomodo eris sub Domino, nisi fueris sub præcepto? Sunt verba S. Augustini in Psalmum 70. Concione 2. post medium. Et ibidem ait Aquilinus ille Doctor: Non poterat Deus perfectiùs demonstrare quantum sit bonum obedientiæ, nisi cum prohibuit ab ea re, quæ non erat mala. Obiter tamen advertere debes cum eodem S. Doctore loco mox à me laudato, arbores illam appellatam esse *Scientiam boni & mali, non quia inde talia quasi poma penderent: Sed quia homo, qui nollet bonum à malo discernere per præceptum, discreturus erat per experimentum, ut tangendo vetitum, inveniret supplicium.* Quale autem in transgressione divini illius præcepti fuerit primorum parentum peccatum, constans est SS. Patrum Augustini & Thomæ doctrina, fuisse peccatum superbiæ. Sic enim S. Augustinus cap. 13. lib. 14. De Civitate Dei docet: *In occulto autem in ali (seu primi parentes nostri) esse cæperunt, ut in apertam inobedientiam laberentur. Non enim ad malum opus perveniretur, nisi præcessisset mala voluntas. Porro mala voluntatis initium quid potuit esse nisi superbia? Initium enim omnis peccati superbia est. Quid est autem superbia nisi perversæ celsitudinis appetitus? Perversa enim celsitudo est, deserto eo, ut debet animus inhaerere principio, sibi quodammodo fieri atque esse principium. Hoc fit, cum sibi nimis placet &c. Non ergo malum opus factum est, id est, illa transgressio, ut cibo prohibito vescerentur, nisi ab eis, qui jam mali erant.* Sancto Augustino succinit S. Thomas 2. 2. quæst. 163. art. 1. ubi hæc habet: *Manifestum est, quòd prius invenitur inordinatio in motu interiori animæ, quàm in actu exteriori corporis. . . . Inter motus autem interiores prius movetur appetitus in finem, quàm in id, quod quæritur propter finem. . . . Unde relinquitur, quòd primum peccatum hominis fuit in hoc, quòd appetit quoddam spirituale bonum supra suam mensuram, quòd pertinet ad superbiam.* Verum, quamvis peccatum primorum parentum nostrorum propriè fuerit peccatum superbiæ, haud incongruè tamen appellari potest *peccatum universale*, seu seminarium peccatorum, præsertim inobedienciæ, gulæ, intemperantiæ, perfidiæ, ingratiitudinis post hominum memoriam maximæ, & scelestissimi parricidii, quò sibi, omnibusque posteris temporalem mortem consciverunt, & æternam*

E 3

nam

nam mortem intulissent, nisi filius Dei unigenitus, factus homo, nos ab æterna morte per pretiosum sanguinem, quem in ara crucis effudit, misericorditer liberasset. Peccato autem Adami occasio nem dedit nimius & inordinatus amor, quem habuit erga uxorem suam, sicut S. Augustinus lib. 2. de Genesi ad litteram explicat his verbis: *Ita Salomon, vir tantæ sapientiæ, numquid credendum est, quod in simulacrorum cultu crederet aliquid esse utilitatis? Sed mulierum amori ad hoc malum trahenti resistere non valuit, faciens quod sciebat non esse faciendum, ne suas, quibus deperibat, atque diffuebat, mortiferas delicias contristaret. Ita S. Adam, posteaquam de prohibito ligno seducta mulier manducavit, eoque dedit, ut simul ederent, noluit eam contristari, qua credebat posse sine suo solatio contabescere, si ab ejus alienaretur animo, & omnino illi interire discordia. Non quidem carnis victus concupiscentiã, quam nondum senserat, in resistente lege membrorum legi mentis suæ, sed amicali quadam benevolentia, quã plerumque fit, ut offendatur Deus, ne homo ex amico fiat inimicus. Hinc est, quod idem sanctus Doctor cap. 11. libri 14. de civit. Dei ait: Quod Adamus sciens prudensque peccavit, juxta illud Apostoli Pauli: Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit. 1. ad Timoth. cap. 2.*

D. Quam grave, nobisque fatale ac funestum fuerit primorum parentum nostrorum peccatum, facile intelligo. Sed dicas velim, an Deus statim ac peccarunt primi parentes nostri, sententiam mortis in illos protulerit, eosque supplicii, quæ comerebantur, addiderit?

M. Certè, digni erant primi parentes nostri, qui post peccatum, nullã interpositã morã, non solum justitiam originalem, in qua conditi fuerant, vitamque temporalem amitterent, sed etiam æternis inferorum poenis sub potestate dæmonum cruciarentur. Sic enim Deus, justus iudex, & præpotens scelerum ultor, animadvertit in reprobos Angelos, quos, cum primum peccassent, damnavit, & absque ulla salutis spe, ad infernum aditum præcipitavit. At, vide, si placet, quam misericorditer cum primis parentibus nostris, post illorum peccatum, egerit clementissimus Dominus. Potuisset quippè Deus primis parentibus nostris, postquam peccarunt, non tantum adimere, sicut merebantur, vitam temporalem, verum etiam illos è vestigio ad infernum detrudere; & tamen Deus

illis vitam temporalem indulget, & ut eximerentur ab æterna, quam incurrerant, morte, jam misericordiã motus, præparat illis efficacissimum remedium, conferendum per mortem filii sui unigeniti, quem missurus erat in Mundum, ut naturam humanam induens, totum genus humanum, primigeniã protoparentis labe perditum, profuso in ara crucis sanguine, repararet, illatãque damna cum scœnore refarciret: Quin, teste Scripturã Sacrà, Deus erga primos parentes nostros, postquam peccassent, ad misericordiam propensissimum sese exhibuit, atque paratum, ut illos veniã donaret, si voluissent peccatum ultrò confiteri, divinãque ejus opem implorare. At enim, quid aliud sibi volunt hæc verba Dei, Adamum, post illius peccatum, compellantis: *Adam ubi es? ... Quis enim indicavit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno, de quo præceperam tibi ne comederes, comidisti?* Quid etiam ille pudor, quo Deus primos parentes nostros, statim postquam peccassent, perfudit, ut agnoscerent, se esse nudos, & foliis ficum confutis suam nuditatem obtegerent? Quid deniq; illa repentina fuga, quã primi parentes nostri post peccatum tentarunt se abscondere à facie Dei? Quid, inquam, hic primorum parentum nostrorum post peccatum pudor, eorum fuga ac timor aliud indicant, quam stimulos, quibus Deus eorum conscientiam pungi, & quasi tacito verbere cædi voluit, ut tandem aliquando, facti poenitentes, respiscerent, peccatum suum eã, quã par erat, humilitate confiterentur; & ab eo veniam consequerentur? Verum, primi parentes nostri voci Dei, illos ad poenitentiam invitantis, omnino obsurduerunt, & vanas excusationes, ut peccatum à se amolirentur, obtenderunt. Quo factum est, ut Deus illos rebelles, suãque obstinatione, omnem divinã misericordiã aditum præcludente, debitis poenis tandem multaverit.

D. Ecce, quæso, Deus erga lapsos primos parentes nostros tam misericordem, & versã vice, erga Angelos reprobos tam severum sese ostendit iudicem?

M. Quamvis hujus discriminis ratio potissimum petenda sit ex suprema voluntate Dei, qui (ut ait Apostolus Paulus Epist. ad Romanos c. 9.) *cujus vult miseretur, & quem vult indurat*; duæ tamen haud incongruæ possunt assignari rationes, cur Deus tam severè cum Angelis reprobis, & ex adverso erga lapsos primos parentes nostros tam misericorditer egerit? Prima est, quia Angeli, qui postea reprobis

reprobi fuerunt, amplio rem scientiam, & dona cum naturalia, tum supernaturalia acceperunt à Deo excellentiora his gratis ac donis, quæ primi parentes nostri in creatione receperunt à Deo. Peccatum igitur Angelorum, qui, *Luciferum* secuti, rebellârunt contra Deum, gravius fuit peccato primorum parentum nostrorum, ac subindè severius à Deo puniri debuit, quàm peccatum primorum parentum nostrorum, quia, ut inquit S. Gregorius Magnus Hom. 9. in Evangelia, *cum auferantur dona, rationes etiam crescunt donorum. Tantò ergo esse humilior atque ad serviendum Deo promptior quisque debet ex munere, quanto se obligatorem esse conspiciat in reddenda ratione.* Altera ratio est, quia omnes Angeli simul creati sunt, nec per successivam generationem produci debebant. Actù igitur existebant Angeli reprobi, qui, unã cum *Lucifero*, eorum Antesignano, rebellionis vexillum contra Deum erexerunt, & propriã, actuali & personali voluntate peccarunt. Consentaneum itaque erat justitiæ divinæ, ut Angelos reprobos, qui actù existebant, quique non alienã voluntate, sed propriã & personali voluntate peccaverant, confestim, & citra ullam dilationem, poenis æternis inferni plecteret. At verò, Deus decreverat, ut mortale hominum genus ab *Adamo*, & *Eva*, ejus conjuge, per generationem successivam propagaretur. Si igitur Deus *Adamum*, & *Evam*, statim ac peccarunt, morte non solum corporis, sed etiam æternã animæ morte poenis inferni traditos punivisset, non fuisset propagatum genus humanum, sed mansisset penitus extinctum. Non congruebat etiam justitiæ divinæ, ut filios Adami (si quos, antequàm peccaret, procreasset) æternã morte statim puniret, quia illi filii non propriã & personali voluntate peccassent, sed alienã, seu voluntate eorum patris Adami, ad discrimen reproborum Angelorum, quos idè Deus, statim ac peccarunt, æternis inferni suppliciiis cruciandos edixit, quia ipsi reprobi Angeli non alienã, sed propriã, liberã, actuali, & personali voluntate peccarunt, seque volentes ac scientes, Deo perduelles constituerunt. Hæc sunt in summa rationes, quibus utcumque explicari potest, cur Deus erga lapsos primos parentes nostros tam misericordem, erga reprobos verò Angelos tam severum iudicem sese ostenderit. Promerebantur primi parentes nostri, non secus ac Angeli reprobi, statim ac peccarunt, mortem corporis & animæ, Utramque poenam, ipsi

debitam, ultrò distulit misericors Deus, imò, certam spem ac fiduciam fecit, se aliquandò missurum filium suum unigenitum, Jesum Christum, verum Messiam, qui eos, illorumq; posteros à pœna æternæ mortis, quam per peccatum incurrerant, liberaret, & eorum malis presentissimum afferret remedium. Quis Christianus, hæc audiendo, non exclamet cum Propheta Regio: *Misericordias Domini in æternum cantabo*; vel cum Propheta *Habacuc* cap. 3. *Domine, cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.*

D. Quod Deus summe misericors primos parentes nostros, postquam peccarunt, non statim vitã temporali privaverit, nec æternis, prout merebantur, affecerit cruciatibus, certè mirari non subit, cum nunc etiam videamus, Deum, in tanta impietate hominum, tantisque peccatis, patientissimum esse, & iram suam continere. Si enim statim vindicaret, & pro merito quemque statim puniret, nemo superesset. Nullus est enim, qui nihil peccet, & multa sunt, quæ ad peccandum irritant, ætas, violentia, egestas, occasio, præmium. Adèd subjecta est peccato fragilitas carnis, quã induti sumus, ut misericors Deus non ad præsens noxium quemque puniat, sed ei poenitentia tempus concedat, & respiscendi facultatem. Summam igitur agnosco misericordiam Dei, qui primos parentes nostros non statim post illorum peccatum morte temporali & æternã, ut merebantur, punivit; Sed tamen, ut candidè fatear, necdum capio, quo in sensu intelligenda sit hæc comminatio, quã Deus prohibuit *Adamo*, ne fructum ederet scientiæ boni & mali, dicens: *De ligno scientiæ boni & mali ne comedas, in quo cumque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Genesis cap. 2. v. 17. Quibus verbis Deus comminatur *Adamo*, ipsum moriturum eodem die, quo fructum scientiæ boni & mali comederet, & tamen constat, *Adamum* non eodem die, quo fructum scientiæ boni & mali comedit, mortuum esse, sed multos postea annos unã cum sua conjuge *Eva* vixisse. Exponere igitur, quæso, quo in sensu intelligenda sit divina ista comminatio? & quo pacto in primis parentibus nostris fuerit completa?

M. Quamvis *Adamus* & *Eva* non mortui sint eo die, quo comederunt fructum ligni scientiæ boni & mali, in eo tamen sensu, juxta S. Augustinum lib. 1. de peccatorum Meritis & Remissione, in illis impleta est divina illa comminatio: *Quã die ederitis, morte moriemini*, quod *Adamus*

Adamus & Eva eo die, quo comederunt fructum ligni scientiæ boni & mali, *mori cæperunt, seu mortis legem, quâ in senium veterascerent, acceperunt. Non enim stat vel temporis puncto, sed sine intermissione labitur quidquid continuâ immutatione sensim currit in finem, non perficientem, sed consumentem. Sic itaque impletum est, quod dixerat Deus: Quâ die comederitis, morte moriemini, id est, moriendi Legi ac necessitati eritis obnoxii.*

D. Cum igitur Deus summè bonus Adamus & Evam, statim ac peccârunt, nec mortis, nec damnationis æternæ poenâ punierit, scire velim, quâ poenam illis primis Parentibus nostris confestim post ipsorum peccatum inflixerit Deus? & quam Sententiam in ipsos protulerit?

M. Quia Eva, pravum Serpentis consilium sequendo, prius peccaverat, in eam Deus protulit Sententiam, per quam non solum Eva, sed & omnes mulieres sub Evæ persona (si tamen beatissimam Virginem Mariam exceperis, in qua, de Spiritu sancto, sine carnis concupiscentia conceptus est Filius Dei Jesus Christus Dominus noster) ad partus doloris plenos, ad ærumnas multas, & ad Viri subjectionem damnantur his verbis: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* Genesis cap. 3. v. 16. In Adamo verò, qui audiêrat vocem uxoris suæ, & in omnes viros sub persona Adami, Deus hanc protulit Sententiam, per quam ad perpetuos labores damnantur his verbis: *Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comidisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.* Gen. cap. 3. v. 17. Sed, ut clariùs intelligas, quot poenæ, miseriæ, & calamitates peccatum Adami fecerint, primùm tibi ob oculos ponam felicitatem ac delicias, quibus Adamus gauderat in statu innocentiae. Dein, recensito miseriis, poenas, & calamitates, quas Adamus post peccatum, ejusque posterit experti sunt, & etiamnum experiuntur. In primis, felicitatem ac delicias, quibus fruebatur Adamus in statu innocentiae, S. Augustinus lib. 14. de Civit. Dei cap. 26. luculenter describit his verbis: *Vivebat, inquit, homo in Paradiso sicut volebat, quamdiu hoc volebat, quod Deus jusserat. Vivebat fruens Deo, ex quo bono erat bonus, vivebat sine ulla egestate, ita semper habens vivere in potestate. Cibus aderat ne esuriret;*

*lignum vitæ, ne illum senectâ dissolveret. Nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore ullas molestias, ullis ejus sensibus ingerebat. Nullus intrinsecus morbus, nullus ictus metuebatur extrinsecus. Summa in carne sanitas, in anima tota tranquillitas. Sicut in Paradiso nullus æstus aut frigus, sic in ejus habitatore nulla ex cupiditate vel timore accedebat bonæ voluntatis offensio. Nihil omnino triste, nihil inaniter letum, gaudium verò perpetuabatur ex Deo, in quem flagrabat charitas ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, atque inter se conjugum fida ex honesto amore societas, concors mentis corporisque vigilia, & mandati sine labore custodia. Non lassitudo fatigabat otiosum, non somnus premebat invitum &c. Audisti hæc, carissime Discipule, felicitatem & delicias, quibus Adamus in statu innocentiae perfundebatur, audi nunc miseriis & calamitates, quibus Adamus, postquam peccasset, se, totumque genus humanum reddidit obnoxium. Et primò quidem, Adamus, dum peccavit, se, omnesque suos posteros miseriis, morbis & laboribus subjecit. Secundò, per peccatum Adami mors intravit in Mundum, sicut dicit Apostolus Paulus Epistolæ ad Romanos cap. 5. v. 12. *Per unum hominem, inquit, peccatum intravit in hunc Mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* & Lib. Sapientiae cap. 2. v. 23. & 24. dicitur: *Deus creavit hominem inextinguibilem . . . invidia autem Diaboli mors introiit in Orbem terrarum.* Tertio, Adamus, per peccatum suum, non solum spoliatus est donis gratuitis, & præsertim justitiâ originali, in qua fuerat à Deo conditus, sed etiam vulneratus est in suis facultatibus naturalibus, quod Christus Dominus cap. 10. Lucæ v. 30. innuit eâ parabolâ hominis descendentis ab Hierusalem in Jericho, qui incidit in Latrones, à quibus non tantum spoliatus, sed etiam vulneratus & semivivus relictus est. Hinc S. Augustinus lib. de Natura & Gratia cap. 3. ait: *Adam ille est, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus saucius, confossisque vulneribus, non ita potest ad justitiæ culmen ascendere, sicut potuit inde descendere.* Quatuor autem vulnera Adamus, dum peccavit, non tantum sibi, sed & toti naturæ humanæ infixit, videlicet effrænem concupiscentiam, malitiam, ignorantiam, & infirmitatem, sicut disertè docet S. Thomas I. 2. quæst.*

quæst. 85. art. 3. ubi sic ratiocinatur: per justitiam originalem perfectè ratio continebat vires inferiores subditas animæ, & ipsa ratio à Deo perficiebatur ei subiecta. Hæc autem originalis justitia subtracta est per peccatum primi Parentis, & ideò omnes vires animæ manent quodammodo destitutæ proprio ordine; & ista destitutio dicitur vulnus naturæ. Sunt autem quatuor potentiae animæ, quæ possunt esse subiecta virtutum, scilicet Ratio, in qua est prudentia; Voluntas, in qua est justitia; Irascibilis, in qua est fortitudo; Concupiscibilis, in qua est temperantia. In quantum ergo Ratio destituitur suo ordine ad verum, est vulnus ignorantiae; in quantum Voluntas destituitur ordine suo ad bonum, est vulnus malitiæ; in quantum Irascibilis destituitur suo ordine ad arduum, est vulnus infirmitatis; in quantum Concupiscibilis destituitur suo ordine ad delectabile moderatum ac temperatum ratione, est vulnus concupiscentiæ. Ex hoc S. Thomas ratiocinio patet, quatuor vulnera per peccatum Adami fuisse totidem potentiis animæ inflicta, nimirum ignorantiam in intellectu, malitiam in voluntate, infirmitatem in appetitu irascibili, & perduellem concupiscentiam in appetitu concupiscibili. Denique, per peccatum Adami singulis hominibus omnium malorum cohors incubuit: *Malorum omnium nostrorum causa peccatum est. Non enim sine causa homines mala ista patiuntur. Justus est Deus, omnipotens est Deus, nullo modo ista pateremur, si non mereamur, inquit S. Augustinus Sermone 240. aliàs 139. de tempore.*

D. Hominem multis malis & innumeris miseriis obnoxium esse agnoverunt etiam Philosophi, sed tot malorum & miseriarum primordialium causam, quam indicat S. Augustinus, videlicet peccatum Adami, nullo pacto penetrare potuerunt, utpotè qui lumine Fidei erant planè destituti. Cicero siquidem, quem nuper legebam, in Libro 3. de Republica, ait, *hominem non ut à matre, sed ut à noverca natura editum in vitam, corpore mudo, fragili & infirmo, animo autem anxio ad molestias, humili ad timores, molli ad labores, prono ad libidines: in quo tamen inesset tanquam obrutus quidam divinus ignis ingenii & mentis.* Hæc Ethnicorum Philosophorum, qui alioqui magno & excellenti ingenio præditi erant, de conditione hominis ignorantia sat superque probat, quàm densas tenebras intellectui humano offuderit Adami peccatum, in quibus tenebris

nos adhuc immergi jaceremus, nisi Deus in sacris Litteris nobis revelasset, veram omnium malorum nostrorum causam esse peccatum Adami, qui primùm fuit conditus rectus, & ab omnibus miseriis immunis, sed per peccatum excidendo à felicissimo illo statu, in quo erat, se, omnesque suos posteros in voraginem miseriarum, quibus nunc, velimus nolimus, subjacemus, miserum in modum præcipitavit.

M. Rectè dicis. Agnoverunt quidem Ethnici Philosophi nasci homines ærumnis, miseriis, & diris doloribus obnoxios, eosque in hoc deterioris esse conditionis, quàm sint ipsæmet belluæ, sed tamen causam harumce miseriarum, quibus tantum non homines opprimuntur, nesciunt: *Rem vidit (Tullius Cicero) causam nescivit . . . quia sacris Litteris non eruditus, ignorabat originale peccatum, inquit S. Augustinus lib. 4. contra Julianum, Pelagianum, num. 60. aliàs cap. 12. In hac peccati originalis, quod fuit omnium malorum nostrorum causa, ignorantia versantes Ethnici, sive Poætæ, sive Philosophi, in varios impegerunt errores, quos hic referre non abs re erit, ut inde intelligas, illos lumine Fidei destitutos, sacrarum Litterarum notitiâ privatos, veram hominum conditionem intelligere non potuisse. Alii quippè, sicut Poætæ, cum viderent, homines tot miseriis, poenis ac calamitatibus ab ipso vitæ exordio cruciari, finxerunt, ut videre est apud Lactantium libro 6. Divin. Institut. cap. 10. *homines non à Deo factos, sed ex terra primitus natos esse, tanquam ex draconis alicujus dentibus præseminatos, qui, cum per sylvas & campos erraticam degerent vitam, nec ullo inter se sermonis aut juris vinculo cohererent, sed frondes & herbas pro cubilibus, speluncas & antra pro domibus haberent, bestiis & fortioribus animalibus prædæ fuerunt. Tamen eos, qui aut lamati effugerant, aut lamari proximos viderant, admonitos periculi sui, ad alios homines decurrisse, præsidium implorasse, & primò nutibus voluntatem suam significasse: deinde sermonis initia tentasse, ac singulis quibusque rebus nomina imponenda, paulatim loquendi perfecisse rationem. Cum autem nec multitudinem ipsam viderent contra bestias esse tutam, oppida etiam cæpisse munire, vel ut quietem noctis tutam sibi facerent, vel ut incursions atque impetus bestiarum non pugmando, sed objectis aggeribus arcerent.* Hæc Poëtarum fragmenta postquam retulit Lactantius, exclamat: *O ingenia hominibus indigna, quæ has ineptias protulerunt, miseros atque miserabiles, qui stultitiam suam litteris**

memoriaeque mandaverunt! Qui, cum viderent mutis quoque animalibus ingentem esse inclinationem vel conveniendi, vel invicem appetendi, vel periculi fugiendi, vel mali cavendi, vel cubacula sibi & latibula parandi, homines autem ipsos existimaverint non nisi exemplis admoneri, ac discere potuisse quid metuere sibi, quid cavere, quid facere deberent, aut nunquam conventuros inter se fuisse, nec loquendi rationem reperturos, nisi eos bestiae comediissent. Sed mittamus, quaeso, haec commenta ac deliria Poëtarum, & veniamus ad antiquos superstitione Gentilitatis Philosophos, quibus etiam plane ignota fuit vera hominis conditio. Pythagorae Philosophi (sicut observat S. Thomas 1. p. qu. 48. art. 1. ad 1.) censebant, malum esse quamdam naturam subsistentem; non secus ac bonum, ideoque bonum & malum quasi duo genera, aut duas categorias constituebant, quam Pythagoraeorum doctrinam amplexi sunt Magi Persarum, ut videre est apud Diogenem Laertium in Proemio ad vitas Philosophorum, & apud Plutarchum lib. de Iside, & Osiride. Hoc factum semel fundamento, admittebant illi Philosophi duo prima principia, quorum unum esset bonum, & alterum malum, ita ut omnia, quae in Mundo & in homine essent mala, à malo principio, seu à causa effectrice prodirent. Hanc pessimam Gentilium Philosophorum doctrinam obvisis ulnis etiam amplexi sunt haeresiarcha Manes, ejusque discipuli, dicti Manichaei. Nam, cum incredibile putarent, Deum bonum & justum auctorem esse pravæ & effraenis illius concupiscentiae, quâ ad omnium scelerum atrocitatem, puta ad homicidia, adulteria, libidinem imaniâque interdum contra naturam rationalem crimina feruntur, & incitantur homines, duos confinxerunt Deos, alterum bonum, à quo, ceu à causa effectrice omnia promanarent bona, alterum malum, à quo, ceu à causa itidem effectrice, eaque potentissimâ, orirentur mala, ac subinde prava & perduellis illa concupiscentia, quâ homines ad nefanda impelluntur flagitia, quamque Deo bono, justo & sancto, tanquam auctori, attribuire nefas esse ducebant. Intam crassum errorem ideo antiqui gentiles Philosophi, & haeretici Manichaei prolapsi sunt, quod veram hominis conditionem perspectam minimè habuerint. Causa enim malorum, quae nunc patitur homo, & praesertim rebellionis concupiscentiae, alia non est, quam peccatum Adami, quod ad omnes homines per generationem traducitur. Si enim

Adamus non peccasset, omnes ejus posterii ab omnibus malis, & à rebellionem concupiscentiae fuissent plane liberi, sicut in primo nostro colloquio ostendimus. Absurdissimè igitur haeretici Manichaei, antiquorum gentilium Philosophorum deliramenta secuti, duos admiserunt Deos, unum bonum, qui esset causa effectrix omnium bonorum, & alterum malum, qui esset causa effectrix omnium malorum. Quasi verò, mala positivam quamdam ac physicam naturam haberent, & causâ effectrice indigerent, cum potius nihil aliud sint, quàm defectus, & privatio boni.

D. Errorem antiquorum illorum Philosophorum, nec non haeticorum Manichaeorum, qui dicebant, rebellionem concupiscentiae, quam experiuntur homines, esse malam, & ab aliquo malo Deo, tanquam à causa effectrice, productam fuisse, lubentissimè detestor. Tantum enim abest, ut concupiscentiam, quam nunc homines sentiunt, malam esse putem, & ab aliquo malo Deo, tanquam à causa efficiente, productam, ut potius (si mihi hac in re liceret meum interponere iudicium) dicerem, hanc concupiscentiam esse bonam, & naturae hominum consentaneam; tum quia videmus, eos motus, quos concupiscentiae tribuimus, fieri in bellis secundum earum naturam; tum quia etiam, si homo conditus fuisset in statu naturae purae, sensisset naturaliter concupiscentiae motus, quod autem sit secundum ordinem naturae purae, non potest esse malum, alioquin transfunderetur in Deum, qui est Auctor naturae. Verum, quia timeo, ne meum hac in re me fallat iudicium, edoce me, quaeso, quid juxta Fidem Catholicam, tenere ac credere, quosve errores repudiare debeam.

M. Absit, ut unquam tibi probetur tam pestilens doctrina, quae nihil aliud est, quam pura putaque haeresis Pelagii, ejusque Sectatorum, qui concupiscentiam carnis bonum esse naturae praedicabant. At enim, si haec concupiscentia, quae importat pugnam carnis adversus spiritum, esset bona, & naturae hominis conveniens, esset Deo, tanquam auctori naturae, adscribenda. Quid autem absurdius, quam dicere, Deum auctorem esse illius effraenis concupiscentiae, quâ feruntur homines in ea, quae tanto studio veruit ipsemet Deus, videlicet in adulteria, furta, caedes, veneficia, & in omne scelerum genus, quae rationem humanam tam graviter offendunt? Haec certe concupiscentia, quae contra hominis rationem colluctatur, quatenus inordinata est, & extra limites rationis effunditur, sicut eam experiuntur

periuntur homines in statu naturae lapsae, non potest esse bona, nec à Deo profecta, sed est vulnus relictum ex peccato primi Parentis, qui à Deo fuerat factus rectus, sed ipse vias suas malas fecit, nec sibi dumtaxat infixit pravæ concupiscentiae vulnus, sed illud quoque ad posterum transmisit. Hinc S. Augustinus, quoties adversus Julianum, Pelagianum, probat, malam esse concupiscentiam, luculentissimum depromit argumentum ex illa tumultuantium contra rationem cupiditatum pugna, quam in statu naturae lapsae excitat inordinata concupiscentia, quae subinde nec est bona, nec à Deo profecta; Haec, (inquit Aquilinus ille Doctor lib. 4. contra Julianum cap. 13.) concupiscentia, quam laudas, non est à Patre. Duo enim bona, quae à Patre sunt, inter se pugnare non possunt; pugnant autem inter se continentia, & concupiscentia. Quid autem horum à Patre magis esse velis? Responde. Video quas patiaris angustias; faves quidem concupiscentiae, sed erubescis continentiae. Fateor quidem, in bellis, quae rationis sunt expertes, motus illos, quos concupiscentiae tribuimus, secundum earum naturam fieri, at certum est, motus illos concupiscentiae, qui bellis, ratione carentibus, naturales sunt, & ordini non adversantur, in homine esse defectus, & vitia. Ratio est, quia ordo in homine postulat, ut pars superior, seu mens, dominetur inferiori, seu carni. Quò fit, ut si caro adversus spiritum, seu mentem, insurgat, id non opus Dei sit, sed ipsius hominis, qui adversus conditorem suum rebellavit. Unde S. Augustinus lib. 2. contra Pelagium, & Caesarium, de Gratia, & peccato originali cap. 40. ait: *Tanta namque excellentiae est in comparatione pecoris homo, ut vitium hominis sit natura pecoris.* Et lib. 4. contra Julianum cap. 5. *Haec autem libido, inquit, ideo malum non est in bellis, quoniam non repugnat rationi, quâ caret.* Hinc belluas non pudet libidinis suae, homines autem erubescunt de libidine sua; nullum quippe est peccatum, teste Tertulliano, quod natura pudore, aut horrore non perfuderit. Denique, duplex distingui debet concupiscentia, una videlicet, quae bona est, quatenus est affectio appetitus sensitivi rationi subdita; Altera, quae prava est, & inducit rebellionem passionum, & pugnam contra spiritum, & rationem, haec vocatur perduellis concupiscentia, quae originem habet ex peccato Adami, ac subinde locum non habuit in Adamo innocenti, nec extitisset etiam praedicta concupiscentia in statu naturae purae.

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

ræ, si eo in statu homo fuisset à Deo conditus, sed in eo statu naturae purae (factâ hypothese quòd extitisset) homo habuisset concupiscentiam, in priori sensu acceptâ, videlicet quae bona est, rationi subdita, absque inordinatione, absque ulla pugna contra spiritum, & cujus Deus auctor fuisset. Ratio est, quia in statu naturae purae (si reverà extitisset) pars superior, seu mens, partem inferiorem, seu appetitum sensitivum rexisset, quia mens, seu anima, appetitus sensitivi domina est à natura praeposita, adeoque appetitus sensitivus in statu naturae purae fuisset subditus rationi, nam, ut docet S. Thomas 1. 2. quæst. 82. art. 3. ad 1. *in homine appetitus concupisibilis naturaliter regitur ratione, & in tantum concupiscere est homini naturale, in quantum est secundum rationis ordinem; concupiscentia autem, quae transcendit limites rationis, inest homini contra naturam; & talis est concupiscentia originalis peccati.* Idem docet Angelicus Doctor 1. 2. quæst. 85. art. 3. ad 3. nec non in 3. p. qu. 15. art. 2. & in lib. 2. sent. distinct. 31. qu. 1. art. 2. ad 3. In statu itaque naturae purae (si reapse extitisset) homo non habuisset inordinatam & perduellem concupiscentiam, qualem nunc experitur homo in statu naturae lapsae, sed habuisset concupiscentiam, citra ullam inordinationem, parti superiori, seu rationi naturaliter subditam. Sed haec sufficere debent, ut diris devoveas Pelagium, ejusque discipulos, qui peccatum originale negantes, concupiscentiam, quae cum ratione pugnat, eique parere detrectat, bonum carnis praedicare non erubuerunt, quorum infestum dogma, sicut & figmentum antiquorum gentilium Philosophorum, nec non haeticorum Manichaeorum de duobus rerum principiis, aut Diis, S. Augustinus in multis, quos adversus illos edidit, libris diruit ac penitus profligavit.

D. Concupiscentia illa, quae est poena peccati originalis, remanetne in his, qui sunt baptizati?

M. Remanere in baptizatis concupiscentiam, quae est poena peccati originalis, quaeque dicitur fomes peccati, dogma fidei est, à Concilio Tridentino sess. 5. Decreti de peccato originali, his verbis definitum: *Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel formitem haec sancta Synodus fatetur & sentit.* Haec autem concupiscentia, etiam post susceptum baptismum, ita medullitè infixâ inhæret, ut compecci quidem ac frænari possit, evelli radicitus nequeat. Quò fit plerumque, ut in nobis, propter naturae depravationem, excitetur

passiones, quae per ignorantiam feruntur

tur in id, quod esset repudiandum, refugiant ea, quæ sunt expetenda, nituntur ad turpia, tenebras menti offundunt, obstreperunt rationi, cui obtemperare debent; intestinos, seu domesticos excitant tumultus, & sæpè malis vertuntur in occasionem materiamque peccandi. Manet ergo etiam in baptizatis concupiscentia, quæ est poena peccati originalis, & ideò Apóstolus Paulus Epist. ad Roman. c. 7. ait: *Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Et Epist. ad Galatas cap. 5. *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem.* Quamvis autem in baptizatis remaneat concupiscentia, hæc tamen superstes concupiscentia non est peccatum, sed poena peccati originalis, sicut sancitum est in Concilio Tridentino contra Lutheranos & Calvinistas, qui pertendunt, peccatum originale non deleri, non tolli per Baptismum, sed tantum radi, tegi, & non imputari, tametsi in residua concupiscentia post Baptismum adhuc remaneat. Nec solum superstes est post Baptismum concupiscentia, quæ est poena peccati originalis, sed etiam in baptizatis remanent ignorantia in intellectu, infirmitas & difficultas operandi bonum, morbi, mors, miseriæ, calamitates, quæ sunt itidem poenæ peccati originalis, quibus in hac vita mortali subijciuntur omnes omnino homines, etiam iusti, qui in originali peccato concepti sunt.

D. Quorsum, amabo, voluit Deus, ut per baptismum, infusâ gratiâ sanctificante, deleteretur peccatum originale, & tamen in baptizatis remaneret reliquiæ, seu poenæ peccati originalis?

M. Veram hujus voluntatis divinæ causam profert S. Augustinus lib. 2. de peccatorum meritis & remissione cap. 31. ubi hæc habet: *poterat etiam (Deus) hoc donare credentibus, ut nec istius experirentur corporis mortem. Sed si hoc fecisset, carni quedam felicitas adderetur, minuere-tur autem Fidei fortitudo. Sic enim homines mortem istam timent, ut non ob aliud felices dicerent esse Christianos, nisi quod mori omnino non possent, ac per hoc nemo propter illam vitam, quæ post istam mortem beata futura est, per virtutem etiam contemnenda ipsius mortis ad Christi gratiam festinaret, sed propter removendam mortis molestiam delicatius crederetur in Christum. Plus ergo gratia præstitit, plus fidelibus suis donavit Deus. Quid enim magnum erat, videndo non mori eos, qui crederent, credere se non morituros? Quanto est majus, quanto fortius, quanto laudabilius, ita credere, ut se spe-*

ret moriturus sine fine victurum? Duas etiam egregias rationes 3. part. quæst. 69. art. 3. affert Doctor Angelicus, quibus ostendit, cur Baptismus, etsi deleat peccatum originale, non tollat tamen poenas peccati originalis, quas ipse vocat *pœnalitates præsentis vitæ.* Primò, quia per Baptismum homo incorporatur Christo & efficitur membrum ejus, & ideò sicut Christus à principio conceptionis suæ fuit plenus gratiâ, & veritate, habuit tamen corpus passibile, quod post passionem & mortem est ad vitam gloriosam resuscitatum; ita Christianus in baptismo gratiam consequitur quantum ad animam, habet tamen corpus passibile, in quo poscit pro Christo pati, sed tandem resuscitabitur ad impassibilem vitam. Præterea, Baptismus, etiam si deleat peccatum originale, non tollit tamen reliquias, seu pœnalitates peccati originalis, propter spirituale exercitium, ut videlicet contra concupiscentiam & alias passibilitates pugnant homo, victoriæ coronam accipere: in cujus figuram dicitur libri Judicum cap. 3. *Hæc sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israel, & postea discerent filii eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi.* Ad spirituale itaque exercitium in nobis, etiam post Baptismum, qui culpam genitalem abstergit, hærent adhuc veteris morbi reliquiæ, seu poenæ peccati originalis, tum ad custodiam humilitatis, tum ad materiam segetemque virtutis. Eæ autem sunt ignorantia, caro, & infirmitas. Ignorantia obscurat rationis iudicium. Lumen enim illud purissimum divini vultus, quod conditor infuderat super nos, haud parum obfuscavit culpa primorum parentum; quò fit plerumque, ut in delictu rerum ferè cæcutiamus, pro optimis pessima sequentes. Caro sollicitat passiones, ut etiam si quid sit optimum intelligamus, diversa tamen amemus. Infirmitas facit, ut virtutem semel arreptam, vel tædio, vel tentatione victi deseramus. Ignorantia officit iudicio; caro depravat voluntatem; infirmitas frangit constantiam. Ut igitur domesticos illos hostes, quos perpetuò circumferimus, opitulante Dei gratiâ, vincere valeamus, primùm, quæ fugienda sunt dignoscere, ac discernere sedulò debemus ab his, quæ sunt expetenda, sicque tollere ignorantiam, ne in rerum delictu hallucinemur. Deinde, malum cognitum odio prosequi, & bonum amare debemus, sicque vincere carnem, ne contra mentis iudicium dulcia pro salutaribus amemus. Postremò, curandum est, ut in benè cæptis perseveremus, atque

idcir-

idcirco fulciamus infirmitatem, ne turpius viam virtutis deseramus, quam fueramus non ingressuri. Ignorantiæ itaque medendum, ut videamus, non quò itur, sed quò eundem est. Caro domanda, ne à cognita via nos seducat in devia. Infirmitas animanda, ne viam arctam ingressi, vel vacilemus, vel deflectamus, neve semel aratro manum admoliti, ea quæ retrò sunt, respiciamus, sed potius in ea, quæ sunt antè, nosmetipsos extendamus, donec apprehendamus bravium, & coronam promissam perseverantibus. Hoc pacto superabimus has peccati originalis reliquias, quæ in nobis, etiam post Baptismum, hærent, sine quibus non vivimus, & cum quibus sine assiduo bello vivere haud possumus.

D. Audivi nuperrimè à quodam perito Theologo, hanc ignorantiam, quæ post Baptismum superstes est, appellari à S. Augustino peccatum, cur igitur dicis, eam non esse peccatum, sed dumtaxat poenam peccati originalis?

M. Ignorantiam & concupiscentiam, quæ in nobis etiam post Baptismum hærent, aliquandò à S. Augustino appellari peccatum non inficio. Sed tunc sanctus ille Doctor peccati nomen latiori notione usurpat, non prout peccatum significat, sed prout defectum ex peccato originali consequentem, aut ejusdem peccati poenam significat. Disputabat quippe S. Augustinus contra Pelagianos, qui dicebant, ignorantiam, concupiscentiam, & difficultatem, cum quibus nascitur homo, non esse mala, & peccati originalis poenas, sed naturales defectus, seu esse primordia, non supplicia naturæ. Hinc Julianus, Pelagianus (ut videre est apud S. Augustinum lib. 3. cap. 19. & 20. contra eundem Julianum) multis laudibus exornabat concupiscentiam, ac commendabat ignorantiam. Hæc igitur Pelagianorum deliria ut everteret S. Augustinus, concupiscentiam & ignorantiam esse mala & peccati originalis confectaria pronuntiavit, ita ut propriè sint poenæ peccati, improprie verò tantummodo, peccatum, quia, tanquam ex virulento fonte, scaturiunt è peccato originali. Hanc esse germanam mentem sancti illius Doctoris, patet ex ipsius verbis lib. 3. de libero arbitrio cap. 19. ubi, postquam dixisset. *Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, ista tua propria peccata sunt,* subdit: *Nam illud, quod ignorans quis non rectè facit, & quod volens rectè facere non potest, idè dicuntur peccata, quia de peccato illo libera voluntatis (id est peccato Adami) originem ducunt. Qui-*

bus verbis non poterat S. Augustinus suam clariùs aperire mentem.

D. Cum illa ignorantia, quæ non tollitur per Baptismum, sed adhuc hæret in baptizatis, non sit peccatum, sed dumtaxat poena peccati originalis; gestiret nunc animus scire, quænam ignorantia excuset à peccato?

M. Hæc difficultas, quam proponis, amplissimum suppeditat Theologis disputandi argumentum, quod cum ipse lato calamo tractare non possum, breviter tibi indicabo, quid super hac re damnare, quid verò tenere debeas. In primis, sunt duo errores, à quibus vehementer abhorere debes. Primus error est Pelagianorum, qui sicut refert S. Augustinus in Libro De Gestis Pelagii cap. 18. afferebant, *oblivionem, & ignorantiam (sive vincibilem, & voluntariam, sive invincibilem, & involuntariam) non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem.* Hic autem Pelagianorum error proscriptus est in Synodo Diospolitana, ut refert S. Augustinus in Libro de Gestis Pelagii cap. 19. Alter error est Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis, qui, libri primi de statu naturæ puræ cap. 2. odio erroris Pelagiani, in extremam abiit doctrinam, & incidit in Scyllam, volens vitare Charybdim. Docet quippe velut Fidei dogma ab antiquis traditum, ignorantiam, quæ necessitatis est, non voluntatis, hoc est, ignorantiam invincibilem, quæ nullo studio, nullo labore, nullo pacto vinci, ac superari potest, non excusare à peccato. Hunc Jansenii errorem, quem antehac præformaverat Michael Bajus, Doctor Lovaniensis, damnarunt Summi Pontifices S. Pius V. & Gregorius XIII. Hi sunt duo errores, à quibus ex æquo cavere debes. At, his duobus erroribus ab Ecclesia proscriptis duæ accedunt quorundam recentiorum Theologorum, plus æquò jugum Christi emollientium, peregrinæ opiniones, quas velis, remisque fugere debes. Prima opinio illorum est, qui, ignorantiam obtentu, innumera atque immanissima peccata excusant, docentes, à perditissimis etiam, atque deploratæ conscientiæ hominibus nequaquam peccari, nisi præviâ peccati cognitione animus illustretur, ejusque vitandi desiderio extimuletur, atque ita homines sceleratissimos eò magis à sceleribus imunes pronuntiant, quò profundius in vitiorum cœno voluntantur. Altera opinio, non minùs exitiosa, eos habet patronos, qui, ut faciliùs homines excusent à peccato, pertendunt, dari posse Legis naturalis invincibilem ignorantiam

in nonnullis hominibus, quos aded stupidos esse volunt, ut nullo studio, aut diligentia possint sibi comparare notitiam præceptorum Legis naturalis, etiam eorum, quæ facillè fluunt ex principiis Legis naturalis, quæ continentur in Decalogo. Ex his duabus Laxorum Casuistarum opinionibus pullularunt in doctrina morali quàm plurimi errores, qui à Summis Pontificibus *Alexandro VII. Innocentio XI. & Alexandro VIII.* fuerunt confixi.

D. Quòd ignorantia invincibilis excuset à peccato, jure optimo contra *Jansenium* definivit Ecclesia. Nemo quippe peccat in eo, quod vitare non potest, porro ille, qui laborat ignorantia invincibili, non potest vitare peccatum, quia, dum invincibiliter ignorat præceptum, aut prohibitionem Legis, non potest id agere, quod præcipitur, aut vitare, quod prohibetur, ac subindè peccatum vitare non potest. Quòd fit, ut sit inculpabilis, cum nemo ad impossibile teneatur, & nullum sit peccatum nisi sit voluntarium. Hunc itaque *Jansenii* errorem, ab Ecclesia profcriptum, diris devovendum esse ultrò profiteor. At, ut candidè fatear, hætenus mihi persuaseram, non solum ignorantiam invincibilem, sed etiam quamcumque ignorantiam excusare à peccato. Sic enim discurrebam: Nullum est peccatum, nisi sit voluntarium, sed quæcumque ignorantia tollit voluntarium: Voluntarium id enim censetur, quod est à principio intrinseco cum cognitione finis, hæc autem cognitio finis tollitur per quamcumque ignorantiam, sive invincibilis, sive vincibilis sit, igitur quæcumque ignorantia excusat à peccato, quia omnis ignorantia, quamlibet per negligentiam contracta, tollit cognitionem malitiæ actûs, nihil enim volitum nisi cognitum, adeoque efficit actum illum involuntarium quantum ad malitiam; quod, meâ quidem sententiâ, ad rationem peccati tollendam sufficere mihi videbatur.

M. In magno certè errore versabaris, dum tibi perperam suadebas, ignorantiam, quæ est voluntaria, & vincibilis, excusare à peccato. Hæc quippe sententia, statim ac ex sætidis laxiorum Casuistarum paludibus erupit, multis Censuris à clarissimis Academiis inusta ac profligata est. Academia Parisiensis, omnium celeberrima, die 1. Augusti anni 1641. hunc errorem isto Censorio stigmate perstrinxit: *Hæc propositio falsa est, viamque aperit ad excusandas excusationes in peccatis.* Facultas Lovaniensis

eumdem errorem his verbis proscripit: *Est contra communia Christiana Religio- nis principia, & innumera, etiam immanissima peccata, excusat cum pernicie animarum.* Hanc Censuram in prædictam erroneam opinionem tulit Facultas Lovaniensis die 4. Maji anni 1657. Mitto, brevitatis ergò, judicia eximiorum Parochorum Parisiensium, & Rothomagensium, qui hanc in primis erroneam opinionem in Præloquio, Excerptis suis præfixo, infectant. Nec mirari debes, quòd tot Censuris protritit fuerit malè natus ille error, cum è diametro sit oppositus Scripturæ Sacræ. At enim, quis dicere audeat, persecutores Apostolorum immunes fuisse à peccato? & tamen Scriptura Sacra asserit, persecutores Apostolorum habuisse ignorantiam, utique vincibilem & voluntariam malitiæ sui actûs, eosque existimasse, dum persequebantur Apostolos, se obsequium præstare Deo, juxta illud Christi Domini, Discipulos suos alloquentis, *Vaticinium: Venit hora, inquit, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo, & hoc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.* Quis etiam dicere audeat, Apostolum *Paulum*, dum persequebatur Ecclesiam Christi, non peccasse, cum ipsemet se peccasse ultrò fateatur Epist. I. ad *Timoth.* cap. 1. dicens: *Præius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus? & tamen ipse, persequendo Ecclesiam Christi, ignorabat malitiam actûs sui, immò (ut ipse ait, in Epist. ad Galatas cap. 1.) se hoc in facinore laude dignum existimabat: Supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam, & proficiebam in Judaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum.* Quis tandem dicere audeat, eos, qui crucifixerunt Christum Dominum, non peccasse? & nihilominus constat, illos ignorasse malitiam sui actûs, immò potius autumabant, se, in Crucem agendo Christum Dominum, adimplere justitiam. Si enim illum cognovissent, ut inquit Apostolus, *nunquam Dominum gloria crucifixissent.* Hinc Christus Dominus, orans in Cruce pro crucifixoribus suis, ait: *Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.* Ex his exemplis, è sacris Litteris petitis, manifestò colligitur, ignorantiam voluntariam, & vincibilem non excusare à peccato: *Numquid non ex his satis apparet, in quantis jaceat ignorantia tenebris, qui ignorat peccari posse inter-*

dam

dum per ignorantiam? verba sunt S. Bernardi in Epistola ad Hugonem de sancto Victore. Hinc primò inferre debes, solam ignorantiam involuntariam, & invincibilem, quæ videlicet nullo labore, studio, ac vigilantia vinci, ac superari potest, excusare à peccato; ignorantiam verò voluntariam, ac vincibilem, quæ nimium adhibitâ diligentia, vel semotis passionibus, superari tollique potest, culpabilem esse, & neminem reddere à peccato immunem. Secundò, inferas velim, eum, qui sequitur opinionem minus probabilem, quæ cupiditati favet, in concursu probabilioris, quæ stat pro Lege, non posse prætexere ignorantiam invincibilem, ac subindè peccare quandò sequitur opinionem minus probabilem, relicta probabiliori. Quocirca, execrari debes vanum istud probabilitatæ cõmentum, à nuperrimis laxis Casuistis ad perniciem animarum temerè inventum, ex quo, tanquam è virulento fonte, innumeri scaturierunt errores, vaticanis protriti fulminibus, & egregiis Episcoporum, præsertim Gallicanæ Ecclesiæ, Censuris jure optimo natalitiis tenebris damnati. Tertio, inferre debes, necessarium non esse ad peccandum, ut quis actu attendat ad malitiam sui operis, vel actu eam cognoscant, nec amplius sentiunt stimulos conscientia, quæ ex inveterata peccandi consuetudine in malo obdurata, tandem circa illicitum intrépida evadit. Fuerunt, fateor, nonnulli laxi Casuistæ, qui ejusmodi flagitiosissimos homines, qui ad malitiam actionum suarum non amplius attendunt, à peccato excusarunt, vel saltem voluerunt, ejusmodi homines non committere peccatum *Theologicum* (quod est Legi divinæ contrarium, ac subindè dissolvit amicitiam Dei cum homine, & est æternâ poenâ dignum) sed committere dumtaxat peccatum *Philosophicum*, quòd (sicut effutiebant isti Casuistæ) *in his, qui Deum ignorant, vel actu de Deo non cogitant, non dissolvit amicitiam Dei, nec est æternâ poenâ dignum.* Sed hoc portentosum peccati Philosophici dogma ab *Alexandro VIII.* Pontifice Maximo die 24. mensis Augusti anni 1690. fuit censurâ percussum, & à Clero Gallicano in Comitibus generalibus indictis anno 1700. proscripta est hæc propositio, his verbis concepta: *Si peccatores consummata malitiæ, cum blasphemant, & flagitiis se*

immergunt, non habent conscientia stimulos, nec mali, quod agunt, notitiam, propugno eos hisce actionibus non peccare. Postremò, inferre debes, Legem naturæ invincibiliter ignorari non posse, sed naturaliter nobis insitam esse. Hanc veritatem apertè docet Apostolus *Paulus* in Epist. ad Romanos cap. 1. his verbis: *Gentes, quæ Legem non habent, naturaliter ea, quæ Legis sunt, faciunt, ejusmodi Legem non habentes, ipsi sibi sunt Lex, qui ostendunt opus Legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum.* Non quòd vellet Apostolus, Gentes, ea, quæ Legis sunt, citra gratiam Dei, & solis naturæ viribus facere, sicut falsò docebant Pelagiani, sed quòd Lex naturalis ostendat Gentibus quid sit agendum, & id, ipso præeunte lumine rationis, cognoscant, ac ipsa Legis naturæ præcepta in tabulis cordis carnalibus habeant inscripta, atque animis, & sensibus penitus infixata. Quæ veritas ipsos etiam Ethnicos non latuit, quos inter *Cicero* in Oratione pro *Milone* de Lege naturali disserens, ait: *Est enim hæc non scripta, sed nata Lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum, ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus; ad quam non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus.* Obiter tamen advertere debes, Legis naturæ distinguenda esse duplicis generis præcepta. Alia sunt universalissima, quæ per se ipsa sunt perspicua, & omnibus exploratissima. Alia sunt minus principalia, & veluti secundaria præcepta, quæ non ita sunt manifesta, quia se habent instar conclusionum, & confectariorum, quæ à principiis universalissimis Legis naturæ remota sunt, & ex illis deducuntur. Circa universalissima Legis naturæ præcepta nullus causari potest ignorantiam involuntariam, & invincibilem. At, secundaria Præcepta, quæ sunt Legis naturæ remotissima confectaria, posse à quibusdam insuperabiliter, & invincibiliter ignorari, docent benè multi Theologi, quamvis non desint alii Catholici Doctores, qui censent, ignorantiam illam, quàm quidam habent circa hæc præcepta secundaria Legis naturæ, non esse ignorantiam involuntariam, & invincibilem, sed propria voluntate contractam, videlicet ex vitiiis, pravis affectibus, concupiscentiâ, & cupiditate profectam, sicut innuere videtur S. *Thomas* 1. 2. quæst. 94. art. 6. ubi hæc habet: *Ad Legem naturalem pertinent primò quidem quædam præcepta communissima, quæ sunt omnibus nota: Secundariò autem quædam præ-*

præcepta magis propria, quæ sunt quasi conclusiones, propinqua principis. Quantum ergo ad illa principia communia, lex naturalis nullo modo potest à cordibus hominum deleri in universali: deletur tamen in particulari operabili, secundum quod ratio impeditur applicare commune principium ad particulare operabile propter concupiscentiam, vel aliquam aliam passionem, ut supra dictum (videlicet 1. 2. quæst. 77. art. 2.) Quantum verò ad alia præcepta secundaria, potest Lex naturalis deleri de cordibus hominum, vel propter malas persuasiones (eo modo, quo etiam in speculativis errores contingunt circa conclusiones necessarias) vel etiam propter pravas consuetudines, & habitus corruptos, sicut apud quosdam non reputantur latrocina peccata, vel etiam contra naturam, ut etiam Apostolus dicit ad Romanos cap. 1. Huic tutissimæ S. Thomæ doctrinæ firmiter inhærere debes, quam idem Angelicus Doctor quæst. 7. de potentia art. 7. ad 3. exprimit his verbis: *Dicendum, inquit, quod ignorantia, quæ est omnino involuntaria, non est peccatum, & hoc est, quod Augustinus dicit: non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras: propter autem hoc addit: Sed si scire neglexeris: dans intelligere, quod ignorantia habet, quod sit peccatum ex negligentia præcedente. Quæ verba S. Thomæ abundè sufficiunt ad explodendum errorem Jansenii, asserentis, dari ignorantiam involuntariam, invincibilem, & insuperabilem Legis naturæ, ex peccato primi Parentis ortam, quæ tamen non excusat à peccato. Quem errorem sacris Litteris, & SS. Patrum doctrinæ è regione oppositum, jure merito detestantur omnes fideles, eumque Alexander VIII. damnavit in hac propositione expressum: *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturalis, hæc in statu naturæ lapsæ, operantem ex ipsa non excusat à peccato formali.**

D. Potestne intellectus humanus (non obstante illâ ignorantia, quam per peccatum primi parentis contraxit) cognoscere absque auxilio gratiæ verum speculativum ordinis naturalis?

M. Potest intellectus humanus sine auxilio gratiæ aliquas veritates ordinis naturalis cognoscere, ut ajunt, *divisive*, quia Gentiles sine gratia, quæ per Christum datur, multas veritates cum metaphysicas, tum phyficas, tum morales cognoverunt, sicut ex eorum libris liquidò patet. Non potest tamen intellectus humanus in statu naturæ lapsæ omnes veritates *collective* sumptas absque auxilio

gratiæ cognoscere, quia ad hoc tolli debent varia impedimenta, seu mentis præoccupationes, pravi habitus, mala educatio, & alia id genus, quæ assequendæ notitiæ veritatem ordinis naturalis offiunt, quæque homo per se ipsum, moraliter loquendo, superare haud potest, cum ejus intellectus vires per peccatum primi parentis fuerint debilitatæ. Cæterum, homo in statu naturæ lapsæ non potest naturalibus suis viribus, & absque auxilio gratiæ cognoscere verum ordinis supernaturalis, nec elicere actum fidei prout oportet; hoc est, qui ad æternam salutem referatur, & ad justificationem disponat, nec habere etiam imperfectum Fidei desiderium, nec assentiri iis, quæ fides docet.

D. Habetne homo post peccatum Adam æquales vires ad bonum morale operandum, seclusis divinæ gratiæ auxiliis, quas habuisset in statu naturæ puræ, si à Deo fuisset in eo creatus?

M. Homo post peccatum Adam debiliores habet vires ad bonè operandum moraliter, seclusis divinæ gratiæ auxiliis, quam habuisset in statu naturæ puræ, si in illo fuisset à Deo conditus. Primò, quia homo in statu naturæ puræ (si in eo conditus esset) vulneratus non fuisset, homo autem in statu naturæ lapsæ vulneratus est, & sicut Concilium Tridentinum Sess. 5. de peccato originali decernit, per prævaricationis Adam offensam, tam secundum corpus, quam secundum animam, in deterius commutatus est. Secundò, homo in statu naturæ puræ, si in eo conditus fuisset, Deum, ut auctorem naturæ, diligere potuisset super omnia cum solo concursu generali, qui ei præsto fuisset; homo verò in statu naturæ lapsæ non potest propriis viribus & solo Dei concursu generali actum dilectionis Dei super omnia elicere; tum quia est aversus à Deo ut ultimo fine tam supernaturali, quam naturali; tum quia, ut inquit S. Augustinus, *liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*. Minores igitur vires habet homo in statu naturæ lapsæ, quam habuisset in statu naturæ puræ, si in eo fuisset creatus.

D. Expone mihi, si placet, uberius, quid sibi velit S. Augustinus, dum ait, nos granditate peccati Adam liberum arbitrium perdidisse? Numquid vult S. Augustinus, ex peccato Adam inventam esse necessitatem peccandi, ad eò ut homo in statu naturæ lapsæ, divinâ gratiâ destitutus, necessariò peccare debeat?

M. In hunc errorem certissimè S. Augustinus nunquam lapsus est. Vult quidem

dem S. Augustinus, nos in statu naturæ lapsæ constitutos, per Adam peccatum amisisse liberum arbitrium, quantum ad perfectionem statûs naturæ innocentis, sed non quantum ad substantiam, seu essentiam liberi arbitrii. Quod ut clariùs intelligas, sedulo advertere debes, duo in libero arbitrio spectari posse; primò ipsius substantiam, seu essentiam, quâ liberum arbitrium est ingenita facultas, qua voluntas hominis pro libito potest alterutrum è duobus sibi propositis mediis eligere; & secundò liberi arbitrii perfectionem, quâ Adamus gaudebat in statu naturæ innocentis, dum nulla ipsi ad rectè agendum inerat difficultas, nullus concupiscentiæ dominatus, nulla peccati servitus, nullum vulnus, sed plenæ & integræ vires ad bonum peragendum, omniâque dona ac præsidia præsto aderant. Liberum itaque arbitrium, juxta hanc perfectionem, soli statui innocentiae debitam, per peccatum Adam perdidimus, ut ait S. Augustinus, sed non amisimus liberum arbitrium, secundum substantiam, & rationem sibi essentialem, quæ sita est in potentia ad utrumlibet. Hanc esse germanam S. Augustini mentem apertè colligitur ex lib. 1. ad Bonifacium cap. 2. ubi hæc habet: *Quis dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de genere humano? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa, quæ in Paradiso fuit. Et lib. 14. de Civit. Dei cap. 11. Arbitrium igitur voluntatis, inquit, tunc est verè liberum, cum vitis peccatisque non servit. Tale donum est à Deo dari potuit, reddi non potest.* Quibus ex verbis S. Augustini colligitur primò, nos per peccatum Adam amisisse quidem liberum arbitrium, quantum ad perfectionem, quæ soli statui innocentiae competeat, sed illud non amisisse quoad substantiam, seu essentialem ejus rationem. Colligitur secundò, nos per peccatum Adam, perdidisse, juxta S. Augustinum, libertatem à peccato, sed non libertatem à necessitate. Fatentur siquidem omnes orthodoxi Theologi, hominem in statu naturæ lapsæ gratiâ divinâ destitutum, non esse liberum à peccato, ejusque voluntatem in tantum esse à peccato liberam, in quantum per gratiam medicinalem Christi, Salvatoris nostri, est liberata & sanata. Sed iidem Theologi docent, hominem in statu naturæ lapsæ retinere absq; gratiâ libertatem à necessitate, ita ut nulla ex peccato Adam inducta sit necessitas peccandi.

Non clàm me est, Michaelem Bajam, Doctorem Lovaniensem, docuisse, adve-

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. 1.

ctam esse ex peccato Adam necessitatem peccandi, ad eò ut homo in statu naturæ lapsæ, divinâ gratiâ privatus à peccato abstinere non possit. At, Summi Pontifices S. Pius V. & Gregorius XIII. damnarunt hunc Michaelis Baji errorem, istâ propositione comprehensum: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod vitare non potest.* Hunc confixum Michaelis Baji errorem denuò suscitavit Cornelius Jansenius, Episcopus Iprensis, qui in libris, quos edidit *De statu naturæ lapsæ*, sæpiùs inculcat, ex peccato Adam inductam esse necessitatem peccandi, ac subindè hominè in statu naturæ lapsæ peccare etiam damnabiliter in eo, quod vitare non potest.

D. Mirum profectò mihi accidit, quòd dicas, Cornelium Jansenium in eodem Bajan erroris luto hæsisse, quando quidem paucis abhinc diebus vir quidam, in operibus Jansenii verfatissimus, duo loca mihi indicaverit, in quibus Jansenius profitemur, doctrinam suam non esse comprehensam in hac Michaelis Baji propositione à Summis Pontificibus damnatâ. Ipsissima Jansenii verba descripsi, eaque nunc cum bonâ veniâ tuâ legam, ut certò à te scire possim quid super hac re senserit Jansenius? *Necessitas peccandi* (inquit Jansenius lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 25.) à nobis tradita, solum est necessitas in genere, ex qua fit, ut non possint homines agere ante gratiam nisi malè. Hæc autem non impedit, quominus in peccatis singularibus perpetranda liberam & indifferentem ad faciendum vel abstinendum habeant voluntatem. Quo autem sensu Jansenius hanc peccandi necessitatem in genere intelligat, apertè explicat cap. 19. ejusdem libri his verbis: *Hæc est necessitas, quam Augustinus peccato (seu Adam) advectam esse proficitur, quod liberum arbitrium ita rerum terrenarum cupiditate captivum sit, antequam fide creatoris, charitatèque liberetur, ut quocumque versum sese verterit, in genere necesse sit illud malè agere; sic tamen, ut in singulari nullum peccatum ita necessariò perpetret, quin ab eo possit abstinere; sed ab illo abstinendo in aliud incidat, quod similiter aliud faciendum cavere potuisset. Hæc necessitas peccandi in genere dumtaxat, non singularia peccata respicit, nec illam liberæ voluntatis indifferentiam tollit, quam Scholastici recentiores postulant &c.* Quibus verbis innuit Jansenius, se homini in statu naturæ lapsæ non adimere liberæ voluntatis ad peccandum indifferentiam, quam recentiores Scholastici postulant. Unde sequitur, Jansenii doctrinam non esse comprehensam in hac Michaelis Baji propositione

fitione à Summis Pontificibus damnata: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod vitare non potest.* Retuli hætenus verba *Jansenii*, Nunc ostendas, si placet, an *Jansenius* in hac confixa propositione cum *Michaële Bajo* consentiat, vel aliam ab eo viam inierit?

M. Ex mutua collatione principiorum *Baji* & *Jansenii* in probanda peccandi necessitate invecit ex primigenia Adami labe facili negotio evinci potest, *Cornelium Jansenium* in hac damnata propositione consentire cum *Bajo*, ipsūque *Bajum* non aliam in statu naturæ lapsæ agnovisse peccandi necessitatem, præter illam peccandi in genere necessitatem, quam magno animi æstu propugnat *Jansenius* libris 3. & 4. de statu naturæ lapsæ. Et primò quidem, *Jansenius* ideò propugnat, liberum arbitrium, antequàm per gratiam liberetur, peccare in genere, seu semper peccare, quidquid agat, quia cum homo, ante susceptam gratiam, sit servus peccati, necesse est, ut quidquid agit peccatum sit. Quam rationem fusè profequitur lib. 3. de statu naturæ lapsæ cap. 3. & 4. Atqui eodem fundamento necessitatem peccandi superstruit *Michaël Bajus*. Hanc etenim propositionem ex ejus Scriptis excerptam damnarunt prælaudati Summi Pontifices: *Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* Secundò, peccandi in genere necessitatem probat *Jansenius* lib. 3. de statu naturæ lapsæ capp. 9. 10. 11. & 12. quia liberum arbitrium, antequàm per gratiam sanetur, non valet ad ullum peccatum vitandum; Sed idem fundamentum, tanquam immobilem doctrinæ suæ de peccandi necessitate basim, adstruit *Michaël Bajus*. Hinc & ista ex ejus Scriptis deprompta propositio damnata est: *Pelagianus est error, dicere, quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.* Tertio, hanc peccandi in genere necessitatem probat *Jansenius* eodem in libro 3. de statu naturæ lapsæ capp. 15. 16. & 17. quia nullum opus bonum fieri potest absque gratia & charitate. At, id ipsum est *Michaëlis Baji* doctrinæ fundamentum. Qua de causa hanc inter alias ejusdem *Baji* propositiones damnavit Ecclesia: *Non est vera legis obedientia, quæ fit sine charitate.* Quarto, *Jansenius* cap. 18. ejusdem lib. 3. de statu naturæ lapsæ, errorem suum de peccandi necessitate ex eo confirmat, quòd homo, ante gratiam & charitatem, in quocumque actu suo servit dominantì cupiditati. Sed hæc est potissima *Michaëlis Baji* propositio, à

Summis Pontificibus damnata, quæ his verbis exprimitur: *Homo in omnibus suis actibus servit dominantì cupiditati.* Quintò, *Jansenius* cap. 19. ejusdem libri ideò probat, invecitam esse ex peccato Adami peccandi necessitatem, quia cum omnis amor creaturæ in statu naturæ lapsæ sit vel laudabilis charitas, vel culpabilis cupiditas, nullūque inter utramque admittatur medium, necesse est, ut quidquid agit homo, antequàm sanetur à gratia, sit in genere peccatum. Sed hac eadem ratione ad probandam suam de necessitate peccandi doctrinam nititur *Michaël Bajus*, cujus subindè proscripta est ista propositio: *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, quæ mundus diligitur, & quæ à Joanne prohibetur; aut est laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum sanctum in corde diffusâ Deus amatur.* Sextò, necessitatem in statu naturæ lapsæ in genere peccandi cap. 11. ejusdem libri adstruere nititur *Jansenius*, quia nulla, quamvis levis, tentatio superari haud potest absque charitate, quam subindè cum homo non habeat ante gratiam, semper tentatione vincitur, & in genere peccat. Sed hoc *Jansenii* fundamentum continetur in hac *Michaëlis Baji* damnata propositione: *Li fures sunt & latrones, qui docent, tentationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur.* Septimò, necessitatem peccandi in genere *Jansenius* cap. 22. & 23. ejusdem libri 3. de statu naturæ lapsæ hinc præsertim probare contendit, quòd homo in statu naturæ lapsæ, antequàm per gratiam sanetur, non habeat de se nisi peccatum: Sed hoc ipsum est argumentum, in quo *Michaël Bajus* doctrinæ suæ de necessitate peccandi proppimque constituit, indèque sub ipsius nomine damnata est hæc propositio: *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, non nisi ad peccatum valet.* Octavò, *Jansenius* perversum istud de necessitate peccandi in genere dogma probandum suscipit lib. 4. de statu naturæ lapsæ à cap. 1. usque ad 18. hoc uno fretus principio, quo asserit, id omne, quod fit absque Fide, quæ per dilectionem operatur, peccatum esse. Atqui eodem principio munitus *Michaël Bajus* docet peccandi necessitatem, & hac de causa inter alias sub ejus nomine propositiones damnatas, hæc habetur: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum sunt vitia.* Nondò, hanc peccandi in genere necessitatem probat *Jansenius* cap. 19. ejusdem libri, quia

suffi-

fufficiens libertas arbitrii in peccando coherere potest cum peccandi necessitate. Verum, eodem infesto principio in præfidium doctrinæ suæ de necessitate peccandi nititur *Michaël Bajus*, dicitans, id, quod voluntariè fit, etiamsi necessario fiat, liberè tamen fieri. Postremò, *Jansenius* quatuor ejusdem libri capitibus subsequētib; hanc peccandi in genere necessitatem pro aris ac focis propugnat, quia, inquit, non requiritur ad peccandum libertas à necessitate. Quod virulentum dogma etiam *Michaël Bajus* totis suis viribus propugnat, undè & hæc ejus propositio damnata est: *Is libertatis modus, qui est à necessitate, sub libertatis nomine, non reperitur in scriptura, sed solum nomen libertatis à peccato.*

Ex illa mutua principiorum *Michaëlis Baji*, & *Cornelii Jansenii* collatione in probanda necessitate peccandi in statu naturæ lapsæ, sat superque tibi constare debet, eadem esse utriusque, *Michaëlis Baji* videlicet, & *Cornelii Jansenii*, fundamenta, quibus peccandi necessitatem in statu naturæ lapsæ ambo probare moliantur. Ex quo palam sequitur, utriusque doctrinam in diplomatis Summorum Pontificum, quos superiùs laudavi, censuris fuisse jure ac merito inustam. Nullam ergò necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ, sive absolutam & physicam, sive ex hypothesi peccati Adami, agnovit *S. Augustinus*. Quapropter, ad omnia testimonia sancti illius Doctoris, quem obtorto collo *Bajus* & *Jansenius* in suum errorem trahere nituntur, hoc unum respondendum est, *S. Augustinum* his in locis loqui dumtaxat de sola peccandi necessitate morali, quæ fuit ex concupiscentia, à qua unusquisque tentatur abstractus & illectus, non verò de necessitate absolutâ & physicâ. Mens *S. Augustini* facile eruitur ex cap. 18. libri 3. de libero arbitrio, ubi respondens querelæ quorundam insipientium hominum, qui ajebant, se, renitente carnalis concupiscentiæ necessitate, præcepta justitiæ observare non posse, hæc habet: *Quibus breviter respondetur, ut quiescant, & adversus Deum murmurare desistant. Rectè enim fortasse quererentur, si erroris & libidinis nullus hominum victor existeret, cum verò ubique sit præsens, qui per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem exhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam quod invitum igno-*

P. Graveson Hist. Eccl. P. T. Tom. I.

ras, sed quod negligis querere quod ignoras. Ista tua propria peccata sunt.

D. Facile quidem capio, nullam ex peccato primi parentis inductam esse peccandi necessitatem, quia nullum potest esse peccatum, nisi sit voluntarium & liberum. At, necdum intelligo, qui fieri possit, ut peccatum primi parentis, seu Adami, omnibus hominibus, qui ex ejus stirpe oriuntur, imputari queat, cum nullâ ratione in hominibus voluntarium sit istud Adami peccatum, nec ab actu libero parvulorum, quibus imputatur, & inheret, proficiscatur? Quæ enim, amabo, in parvulis, vel tot sæculis post prævaricationem Adami natis, esse potest ad illud primi hominis peccatum, unde manavit, voluntas, libertas, atque consensus? aut igitur dicendum est, Adami peccatum parvulis non imputari, cum in illis voluntarium ac liberum non sit; vel contra publicum generis humani sensum agnoscenda est in parvulis, istâ tabe originali infectis, voluntas, per quam liberè fiant rei istius peccati Adami Huic dissolvendo nodo solidum, si placet, adhibe cuneum.

M. Huic, quam proponis, difficultati hoc pacto responderi debet, dicendo, unum quidem hominem, seu Adamum, propriâ, & personali voluntate peccasse, sed omnium posterorum nomine, quorum ille parens, ac caput erat, prævaricatum esse, suo & omnium consensu, quorum voluntates suas illigatas, & in eam veluti transfusas habebat, vi conventionis, & pacti, quo Deus voluntates omnium hominum voluntati primi Parentis eâ Lege adjunxit, ut ejus electio communis futura esset omnibus cum in servanda & transmittenda justitiâ originali, tum in ea amittenda eo peccato, quod unus committeret suo, aliorumque nomine, ac subindè illis imputaretur. Peccatum itaque originale, si illius actum requiras, penès Adamum fuit, cum prævaricatus est in præceptum divinum suo, & filiorum nomine, quorum personam, & causam agebat. Si verò peccati originalis statum quæras, ad omnes posteros pertinet ex Adami progenie natos, & justitiâ originali, quasi hæreditariâ, jure merito in poenam communis inobedienciæ spoliatos. Duo igitur ad hujusmodi peccati originalis labem contrahendam sunt omninò necessaria: primò quidem tacita propriæ cujusque voluntatis, cum ista capitis, seu Adami, voluntate consensus; ut illi possit prævaricatio imputari. Secundò, privatio, quæ ex illa tacita propria cujuscumque volun-

G 2

tate

tate derivata est, iustitiæ originalis, quæ Adamus in statu innocentiae donatus est, quæque in omnes posteros fuisset transfusa, nisi Adamus, qui erat caput omnium hominum morale, & cum cuius voluntate singulorum hominum voluntates erant colligatae, peccasset. Porro, istud originale peccatum ab Adamo ad omnes posteros transfundi, docet apertissime multis in locis Scriptura: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*, Psalm. 50. Et Apostolus Paulus in Epist. ad Rom. cap. 5. ait: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*. Hæc est perpetua, sibi que semper constans Ecclesiæ Catholicæ doctrina, quam omnes sancti Patres, cum Græci, tum Latini, contra Pelagianos, peccatum originale negantes, invictè propugnârunt, quorum testimonia cum hic inferere nimis longum esset, illis referendis consultò supersedebo, & unum dumtaxat proferam argumentum, quod tanquam peremptorium proponit S. Augustinus lib. 3. Operis imperfecti contra Julianum, Pelagianum, cap. 48. ubi sic arguit: *Quomodo iustum ostendatis Deum, non invenitis, si & in nascentibus nulla peccata invenit, & eos tamen corruptibili corpore, & tot tantis insuper calamitatibus aggravat. Non enim numerari possunt mala, quæ patiuntur infantes, febrem, tussim, scabiem, dolores quorumcumque membrorum, ventris fluxum, lumbricos, & alia innumerabilia & ipsa carne existentia, & ipsarum curationum quàm morborum plura tormenta, & extrinsecus ictus vulnorum, plagas verberum, incurfus dæmonum. Vos autem sapientes hæretici (Pelagiani) ne fateamini originale peccatum, parati estis talibus floribus implere paradysum. Si enim hæc ibi futura fuisset non dicitis, quæro, cur sint in parvulis, nullum habentibus, ut contenditis, omnino peccatum? Hoc S. Augustini argumentum petebat jugulum Pelagianorum, qui asserabant, parvulos nasci sine peccato, eosque licet innocentes, acerbis pœnis subiectos esse affirmabant, quod est à iustitia Dei penitus alienum. Neque enim (ut ait idem sanctus Doctor, Operis imperfecti contra Julianum cap. 39.) sub Deo iusto miser esse quisquam, nisi mereatur, potest.*

D. Sed quo pacto, quæso, peccatum istud Adami transfunditur ad omnes ejus posteros?

M. Istud Adami peccatum, quod di-

citur *Originale*, transfunditur ad posteros per viam generationis. Quò fit, ut illi, qui nati sunt ex Adamo, & ei, ut capiti, adhæserunt, in primo conceptionis momento peccatum originale contrahant, & iustitiæ originalis privationem incurrant, nisi adsit speciale Dei privilegium, quo aliquis ab hac communi labe originali incurrendâ eximatur. Hinc evidentissimum est, Angelos hujus peccati immunes esse, quia nec Adamo, ut capiti adhæserunt, nec ab illo nati, nec iustitiæ jacturam aut privationem ullo instanti passi sunt. Hinc etiam apertius patet, Christum Dominum peccato originali non fuisse obnoxium, quia nec voluntate nec origine Adamo adhæsit, & in primo instanti conceptionis suæ Sanctitatem inatam habuit, juxta illud Angeli, *Mariam* Virginem alloquentis: *Quod ex te nascetur Sanctum, vocabitur filius Dei*. Pia etiam & probabilis Theologorum opinio docet, *B. Mariam* Virginem ab originali labe ex singulari Dei privilegio fuisse immunem.

D. Suntne aliæ peccati originalis pœnæ, præter eas, quas hæcenus enumerasti, videlicet ignorantiam in intellectu, malitiam in voluntate, propensionem ad malum in appetitu concupiscibili, & difficultatem operandi bonum in appetitu irascibili?

M. Præter eas peccati originalis pœnæ, quas hæcenus percensui, aliæ sunt graviores pœnæ, quibus subjacet omnis homo, cui per Baptismum non est remissum peccatum originale: hæc autem pœnæ sunt privatio iustitiæ originalis, & gratiæ sanctificantis, per quam privationem homo, peccati originalis reus, incurrit odium Dei, seu, fit filius iræ, & mancipatur captivitati Diaboli. Altera peccati originalis pœna, est necessitas moriendi, nam, ut inquit Apostolus: *Per peccatum, seu Adami, mors*: sed terribilior peccati originalis pœna est æternus in inferis cruciatus, seu perennis damnatio. Denique, ex peccato originali, etiam in his, quibus per baptismum est condonatum, oritur maxima illa pœna, seu continuum bellum, quod in hac vita omnes mortales gerere debent cum Diabolo, mundo, & passionibus, tanquam cum insensibilis hostibus, qui in eorum perniciem pervigiles excubant, mille dolis, mille nocendi artibus in nos armati. Diabolus, primus pacis nostræ proditor, aperto Marte sæviens non desinit mentes nostras ad mortiferas voluptates illectare. Mundus à dextera lævæque, à fronte pœniterque à tergo nos oppugnat, & ingen-

tibus

tibus quidem, sed vanissimis promissis ad proditionem sollicitat. Intus etiam, & in ipsis animi penetralibus hostem ferimus plusquam familiarem, plusquam domesticum, seu concupiscentiam, quæ ut nihil interius, ita nihil potest esse periculosius. Hic hic est vetus ille & terrenus Adam, consuetudine plusquam civis, studio plusquam hostis, quem neque arcere vallo licet, neque castris exigere fas est. Vide, si placet, quot plagas nobis inflixerit peccatum originale, quàm graves pœnas nobis intulerit, quàm multos hostes, tam vigilantes, tam armatos, tam perfidos, tam exercitatos, & in nostram perniciem juratos atque devotos, excitârit.

D. Fuitne immediatè post Adami peccatum à Deo institutum aliquod remedium, seu Sacramentum, quo homines in statu legis naturæ consequerentur remissionem peccati originalis, virésque perciperent, quibus possent sese è tot hostium, qui hominibus post peccatum Adami dominantur, tyrannide eximere ac liberare?

M. Cum Deus velit omnes homines salvos fieri, nulli dubium esse debet, quin hominibus etiam in statu legis naturæ immediatè post peccatum Adami, aliquod indulserit remedium, cujus beneficio adipsicerentur remissionem peccati originalis, virésque acquirerent, quarum ope ingruentibus tentationibus resistere possent. Hoc autem remedium nihil aliud erat, quàm externum aliquod signum, quod non erat à Deo determinatum, sed in arbitrio hominum, qui in lege naturæ vivebant, positum, quique per illud signum externum protestabantur, se habere Fidem in venturum Mediatorem, seu Christum Dominum, & per eam Fidei protestationem non solum adulti in lege naturæ amissam per peccatum gratiam recuperabant, sed etiâ parvuli obtinebant remissionem peccati originalis, cum eo tamen discrimine, quod in parvulis in statu legis naturæ non requireretur propria Fides, seu necessarium non erat, ut parvuli elicerent actum Fidei (cujus eliciendi actus erant omnino incapaces) sed parvulis sat superque sufficiebat ad habendam remissionem peccati originalis Fides parentum, quæ per signum aliquod externum alieno ministerio eis applicata, illos à contracta peccati originalis labe purgabat ac liberabat. At, adulti in lege naturæ non poterant tam à peccato originali, quàm à peccatis actualibus mundari, nisi inspirante divinâ gratiâ, per proprium & à se ipsis elicitum actum Fidei, quæ per dilectionem operatur, crederent in venturum

Mediatorem, quem Deus, statim ac peccavit Adamus, à se missum iri promissit ad liberandum genus humanum. Hinc docent Theologi, Fidem in Christum Mediatorem, seu in Messiam liberatorem fuisse omni ævo, id est, tam in lege naturæ, quàm in lege scripta, seu Mosaica, & in lege Evangelica necessariam ad salutem, ita ut tamen fides implicita in Christum Mediatorem sufficeret ad salutem in lege naturæ, & in Lege scripta, seu Mosaica; sed in Lege Evangelica requiratur Fides explicita in Christum Mediatorem, quæ firmiter credimus, eum non solum esse Messiam promissum à Deo, verum etiam illum Deum esse, natum, passum, mortuum esse pro nobis &c.

D. Habeturne in sacris Litteris aliqua mentio hujus remedii, seu alicujus Sacramenti instituti à Deo ad delendum in hominibus, qui erant in lege naturæ, peccatum originale?

M. Huic quæstioni S. Augustinus cap. 6. lib. 15. de Civitate Dei his verbis respondet: *Utrum autem aliquod fuerit corporale atque visibile regenerationis signum ante diluvium, sicut Abrahæ circumcisio postea est imperata, sacra Historia tacet. Quibus verbis innuere vult S. Augustinus, signum illud externum, per quod homines ante diluvium protestabantur Fidem in Christum Mediatorem, & peccati originalis remissionem consequerentur, non legi in sacris Litteris, quia istiusmodi signum externum non fuit determinatum à Deo, sed erat hominum, qui in lege naturæ, ante institutam à Deo circumcisionem vixerunt, voluntati permissum, sicut luculentissimè idem sanctus Doctor lib. 3. contra Julianum, Pelagianum, docet his verbis: *Non ideo tamen credendum est, & ante datam circumcisionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset, aliquid necessariâ causâ scriptura latere voluerit. Nam & sacrificia eorum legitimus, quibus utique sanguis ille figurabatur, qui solus tollit peccata mundi. Apertius etiam Legis jam tempore nascentibus parvulis, offerebantur sacrificia pro peccatis. Responde, pro quibus peccatis? &c.* Denique, idem inculcat S. Doctor lib. 2. de Nuptiis & Concupisc. cap. 11, & 12. dicens: *Non quod ante circumcisionem iustitia fidei nulla erat. Nam cum adhuc esset in præputio, ex fide iustificatus est ipse Abraham, pater gentium, quæ ipsius fidem erant sectaturæ, sed superioribus temporibus omnino latuit Sacramentum**

G 3

iusti-

justificationis ex fide. Eadem tamen fides Mediatoris salvos justos faciebat antiquos, pusillos cum magnis.

D. Habueruntne homines in Lege naturæ aliquem determinatum modum, quo Deum, tanquam rerum omnium Creatorem, colerent, & præfixa sacrificia, quibus supremum ipsius agnoscerent dominium?

M. Homines in Lege naturæ Deum coluerunt duplici cultu, quæ distinguunt Theologi, interno nimirum, & externo, quamvis cultus externus non esset in Lege naturæ determinatus à Deo quantum ad modum, quem pro suo arbitrio adhibebant homines, qui in Lege naturæ vivebant. Certè, nullus, nisi Atheus, qui inficiatur Dei existentiam, negare audebit, homines, qui erant in Lege naturæ, detulisse Deo, tanquam supremo rerum omnium Domino, debitum cultum, in quo consistit Religio. Semel quippe demonstratâ contra Atheos supremi Numini existentia, (quæ non solum quinque Doctoris Angelici demonstrationibus, sed & aliis tam Physicis, quam Moralibus & Metaphysicis rationibus invictè adstruitur) demonstratâ, inquam, semel contra Atheos Dei existentia, necessariò sequitur, omnium hominum animis, ac sensibus semper insita fuisse à natura religionis femina, quibus confestim intelligerent, Deum, cui vitam, & cætera, quibus fruuntur, bona, accepta referre tenentur, religioso obsequio ab ipsis esse colendum. Id liquidò patet ex consensu omnium Nationum in hanc veritatem, quam ipsa natura docet, certatim conspirantium. Nulla quippe gens tam barbara est, cui non insit aliquis Religionis cultus. Nomine autem Religionis nihil aliud intelligitur, quam impressum quoddam lumen, quo Deus agnoscitur, & colitur. Hinc omnis homo, dum ei affulgere incipit rationis aurora, actutum, solâ præeunte luminis naturalis face, & absque ullo externo adminiculo, experitur, & percipit impressam suo animo æternæ cujusdam Legis auctoritatem, sibi, & omni homini dominantem, quâ honesta sectari, turpia, injustaque fugere jubetur, dumque æternam illam Legem, quam scit menti suæ dominari, transgreditur, naturaliter timet, anxius est, & perturbatur, quia pertimescit auctoritatem, & potestatem supremi Legislatoris, à quo vim Lex habet. Cum igitur à natura singuli homines, ubi primum rationis lumine illustrantur, agnoscant auctoritatem cujusdam æternæ Legis menti suæ dominari, ne-

cessè omninò est, ut naturâ duce, & rationis præfulgente lumine perspectam habeant Dei existentia notitiam, seque ei cultum, ac reverentiam exhibere debeant, suasque omnes fortunas à suprema ipsius voluntate pendere intelligant. Negari itaque haud potest, homines in Lege naturæ cognovisse, se à Deo, præpotenti rerum omnium conditore, fuisse procreatos, ac subindè ei cultum exhibuisse, ut summam ejus excellentiam venerarentur, eique, ob beneficia, quibus illos Deus quotidie afficiebat, perpetuas gratias agerent. Nec enim satis est, Deum, instigante interius conscientia, & exterius clamante naturâ, hujus universi opificem fateri, sed totâ propensione voluntatis continuæ gratiarum actiones ipsi habendæ sunt; tum quod è nihilo, cum minimè essemus, nos eduxerit; tum quod nos conservare, & ea, quæ ad vitam nostram necessaria sunt, nobis affatim suppeditare non desinat. Quocirca, Apostolus Paulus cap. 1. Epist. ad Rom. jure optimo *inexcusabiles* pronuntiat eos, *qui, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum.*

D. In quo præcipue situs erat cultus interior, quem Deo reddebant homines, qui in Lege naturæ vixerunt?

M. In duobus potissimum præceptis situs erat cultus ille interior, videlicet in amore Dei super omnia, & in dilectione proximi propter Deum. Et primò quidem Lex naturalis ita præscribit amorem Dei super omnia, ut nemo adeò stupidus sit, & obtusus, qui id ignoret, si tantisper ad id advertat animum. Nam mediocri mentis attentione agnoscere potest, & se, & alios, quos sibi similes videt, à Deo fuisse creatos (cum nulla dari possit invincibilis ignorantia existentia Dei) ac subindè, se aliosque homines in cultu interno, quem Deo reddere debent, teneri illum totâ mente, & super omnia diligere. Porro, amare Deum super omnia, est ipsum creatis omnibus anteferre, sive in ipsum, tanquam in summum bonum, totâ voluntate inclinari, cæteraque creata bona diligere tantum in ordine ad Deum. Quo fit, ut si quis, vel se ipsum, propriamque vitam vel proximum, putâ parentes, fratres, amicos, vel res alias, ut divitias, honores hujus Mundi, lautam vitam, & alia id genus, vel majori quam Deum, vel etiam æquali ac ipsum amore prosequeretur, non spectaret Deum, tanquam summum bonum, cujus gratiâ fuit conditus; sed in crea-

creatis bonis hæreret, sicque ordinem amoris interverteret, ac contra Legem naturalem peccaret. Secundò, si Deum, ut par est, diligamus, proximum itidem nostrum, seu omnes homines, nobis similes, & ab eodem Auctore, seu Deo, productos, propter ipsum diligemus, tanquam fratres complectemur, nec modò ullum ipsis damnatum inferemus, sed potiùs omnibus pietatis, ac necessitudinis officiis ipsos nobis devincire conabimur. In his ergò duobus præceptis, sive in amore Dei super omnia, & in dilectione proximi in ordine ad Deum situs erat cultus interior, quem homines justi in Lege naturæ Deo reddiderunt, quos inter potissimum censentur *Adamus & Eva, Abel, Enos, Henoch, Noëmus, Melchisedechus, Abrahamus, Isaacus, & Jacobus*, aliique, quos laudat Scriptura Sacra. *Caini* verò munera respuit Deus, quia non corde puro, & eo, quo debebat, cultu interiori, *Cainus* illa Deo offerebat. Hinc intelligere debes, charissime discipule, cultum externum, quem Deo exhibent homines, si cum cultu interno, hoc est, cum vera mentis pietate non sit conjunctus, nec Deo gratum, nec ad salutem prodesse posse, sicut ipsemet Deus testatur per Prophetam suum *Isaiam* cap. 1. ubi in Judæos, qui Templi ritibus ipsum colebant, cum alioqui pollutè viverent, hunc in modum invehitur: *Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum? plenus sum. Holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui. Cum veneritis ante conspectum meum, quis quaesivit hæc de manibus vestris, ut ambularetis in atris meis? Ne offeratis sacrificium frustra. Neomeniam, & Sabbatum, & Festivitates alias non feram. Iniqui sunt cæcus vestri, Calendas vestras, & sollemnitates vestras odit anima mea, facta sunt mihi molesta.*

D. Nondum plenè capio, cur Deus eo *Isaiæ* citato cap. 1. tantoperè detestari videatur Sacrificia, & cæremonias Judæorum, in quibus situs erat eorum cultus externus, cum tamen ipsemet Deus in Lege, quam per Moysen, Judæorum Legislatorem, promulgavit, omnia Sacrificia, & cæremonias cultus externi Judæorum tam accuratè præscribat, & observantibus promittat ingentia bona, & violentibus comminetur mortem?

M. Non detestatur Deus citato illo primo *Isaiæ* capite Sacrificia, & cæremonias, in quibus sistebat externus cultus Judæorum, hæc enim Sacrificia, & istas cæremonias præscripsit Deus in Lege da-

ta per Moysen, sed tantum queritur Deus per Prophetam *Isaiam*, quòd Judæi, inter quos multi erant carnales, non observarent ea, quæ in Lege præceperat, neque enim hæc Sacrificia, & cæremonias illas externi cultus Judæorum ita præscripsit Deus, ut in eis collocarent summam spem, aut justitiæ fiduciam, sed ut partim essent signa, quibus admonerentur, partim adminicula, quibus proveherentur ad internum Dei cultum, seu ad amorem Dei super omnia, & ad dilectionem proximi propter Deum. Hunc cultum internum volebat Deus, ut Judæi conjungerent cum cultu externo, quem illis in Lege præscripsit, quique in Sacrificiis, & cæremoniis positus erat. At, Judæi carnales in hoc cultu externo justitiæ præposterè collocabant, & veræ pietatis externique cultus expertes, apud homines magis quam apud Deum pietatis opinionem captabant, indèque fiebat, ut cultus externus, quem absque charitatis officiis exhibebant, Deo, qui præcipue delectatur cultu interno, non probaretur, sed esset ipsi ingratus, ac molestus. Sed de hoc cultu tam externo, quam interno Judæorum opportuniùs differemus, dum de Lege Mosaica Sermonem instituemus.

D. Eratne determinatus à Deo cultus ille exterior, quem homines in Lege naturæ exhibebant Deo, sicut postea fuit determinatus in Lege Mosaica, & in Lege Evangelica?

M. Quamvis homines, qui in statu Legis naturæ vixerunt, cultum aliquem externum Deo, omnium conditori, exhibuerint, & simul vitæ societate, ac religionis vinculo juncti, per Sacrificia, & cæremonias externas, supremum Dei dominium agnoverint, ejus opem imploraverint, pro acceptis beneficiis ei gratias egerint, & imbecillium virium suarum post peccatum Adami probè conscii, infirmitatem confitentes, à Deo auxilium postulaverint, & liberationem à miseriis, in quas primi Parentis peccatū illos præcipitaverat; non legimus tamen in Scriptura Sacra, cultum illum externum, quem homines in statu Legis naturæ Deo reddebant, fuisse à Deo præscriptum, ac determinatum, sicut postea fuit determinatus in Lege Mosaica, & in Lege Evangelica. Quapropter, cum in Lege naturæ non esset determinatus cultus, qui Deo erat exhibendus, alii in Lege naturæ, sicut *Abel*, victimas Deo immolabant, ut legitur cap. 4. Libri Geneseos. Alii, sicut *Cain*, frater *Abelis*, fructus terræ Deo offerebant, ut eodem in capite

pite Libri Geneſeos legitur. Enos, Patriarcha ante Diluuium, ſolemibus inſtitutis precibus, modum implorandi Dei opem homines edocuit. Noemus, poſt Diluuium Deo altare erexit, & holocauſta obtulit. Melchifedechus panem, & vinum Deo obtulit in Sacrificium. Abrahamus obtulit in Sacrificium Deo arietem, quem ſuffecit loco filii ſui Iſaaci, quem, iubente Deo, paratus erat immolare. Patientiſſimus Jobus multa Sacrificia pro filiis, & amicis ſuis Deo obtulit. Ex quibus exemplis patet primò, cultum externum, quem homines in Lege naturæ Deo exhibebant, nullâ Lege divinâ fuiſſe determinatum, nec quantum ad modum, nec quantum ad locum, nec quantum ad tempus, nec quantum ad alias ejuſmodi circumſtantias. Secundò, errâſſe olim quosdam Ethnicos Græcos, qui aſſerebant, priores homines obtuliſſe Diis in Sacrificium dumtaxat plantas, & fructus terræ; Sed poſteriores homines cœpiſſe offerre Diis Sacrificia, cædendo animalia, & effundendo eorum ſanguinem, quæ Sacrificia, dicebant illi Ethnici Græci, Diis fuiſſe omninò ingrata, utpotè quæ ſapiebant impietatem, iniuſtitiam, & crudelitatem. Hunc Græcorum Ethnicorum errorem Eufebius, Episcopopus Cæſarienſis, cap. 10. lib. 1. De Demonſtratione Evangelica reſellit his verbis, quæ ad præſentem, quam verſamus, quæſtionem, cum appoſitè dicta ſint, hic exſcribere haud pigebit: De ipſo cultu, inquit ille Scriptor antiquus, quem veteres, & primi homines Divinæ naturæ exhiberent, non idem, quod Græcis viſum eſt, & quod in ſacris Hebræorum libris invenitur. Nam illi quidem (ſeu Græci Ethnici) putaverunt, primos homines nullum prorsus animalis genus, neque ſacrificare, neque incendere ſolitos Diis, ſed eos Soli, & reliquis Cæli Sideribus, ut viride gramen, & quaſi quadam ſecundioris naturæ quiſquiliis manibus ſuſtuliffent, herbam cum foliis, & radicibus igni comburere. Poſteriores autem homines, procul à tam recto inſtituto aberrantes, ſcedâſſe aras animalium cædibus. Porro, hoc eſſe impium, & iniuſtum, & nuſquam Deo acceptum Sacrificium. Nam brutorum animam nihil ab hominum rationali anima differre; Quapropter, cædis accuſandos eſſe eos, qui animalia ſacrificarent, dicebant, non ſecus, ac ſi eadem, ſimiliſque eſſent in homine, & in bruto anima ineſſet. Et talis quidem de antiquis hominibus opinio Græcorum (Ethnicorum) extat. Quæ autem in ſcriptis Hebræorum legi-

tur, non talis, (id eſt opinio) illic enim factos primos homines, ut primùm in vita conſiderent, animalium ſacrificiis Deo exhibuiſſe honorem commemorat. Dicit itaque: Et factum eſt poſt multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ ſacrificium Deo. Tum Abel ipſe quoque de primogenitis ovium ſuarum: Et reſpexit Deus ad Abel, & munera ejus, Ad Cain verò, & ad ſacrificium ejus non intendit. Ubi jam illud conſiderabis, quod Deo acceptior dictus ſit, qui animalia ſacrificaverit, quam is, qui ab agro ſacrificium obtulerit. Etiam Noe protinùs de cunctis pecoribus mundis, & de cunctis volucris mundis obtulit perfectiſſima munera ſuper altare; odoratusque eſt Deus odorem ſuarvitatis. Abraham quoque ſacrificans deſcribitur; ut, ſi divinæ Scripturæ teſtimonium ſequimur, primum omnium ſacrificium priſcis Deo amicis viris excogitatum fuiſſe, nos dicere oporteat. Quam ſanè excogitationem temerè extitiſſe, aut humano more exortam, putandum non eſt, ſed divino potiùs nutu inſinuatam. Etenim, cum morum ſanctitate præſtarent, Deoque penitus addiſti eſſent, & ob eam rem, quaſi divino Spiritu illuſtrati viderent, magno ſibi opus eſſe obſequio, ſi ſua ipſorum humana delicta diluere vellent, pretium pro ſalute ſua ei, qui vitam, atque animam præbuiſſet, debere putabant: ſed, cum nihil præſtantius, aut pretioſius animâ ſua haberent, quod dicerent, pro hac interim brutorum animalium vitam offerrebant, ita ſua ipſorum animæ ſacrificium illud comparantes. Neque ſe in hoc, aut delinquere aut injuſtè facere arbitrabantur, quippe qui hominum rationalis, atque intelligentiæ præditæ animæ neutiquam ſimilem brutorum animam eſſe didiciſſent, neque aliud quidquam, quam illorum ſanguinem, vitalemque in eo vim eſſe eam, edocti eſſent, hocque unum præbere ſe quaſi animam Deo pro anima offerentes. Hoc, longiuſculi licèt, Eufebii Episcopi Cæſarienſis, teſtimonium hic exſcribere neceſſarium duxi, ut indè intelligeres, homines in Lege naturæ non ſolum Deo fructus terræ obtuliſſe, ſed etiam victimas ei litâſſe, & immolaſſe, animalia videlicèt in ſacrificium offerendo, & fundendo eorum ſanguinem, ſivè in honorem Dei, totam conſumendo, & incendiendo hoſtiam per ſacrificia, quæ idè dicebantur Holocauſta; ſivè ad impetrandam Dei opem, per ſacrificia, quæ dicebantur impetratoria; ſivè ad expianda peccata ſua per ſacrificia, quæ erant propitiatoria; ſivè denique ad referendas Deo pro perceptis beneficiis gratia.

gratiarum actiones per ſacrificia, quæ vocabantur Eucharistica. His autem ſacrificiis homines in Lege naturæ non tantùm proteſtabantur exteriùs Fidem in Chriſtum venturum, per quam Fidem conſequebantur gratiam, & ſalutem, ſed etiam adumbrabant ſacrificium, quod Chriſtus Dominus in Ara Crucis ad redimendum genus humanum erat oblaturus, ſuum pro peccatis noſtris pretioſum ſanguinem fundens.

D. Fuerintne in Lege naturæ à Deo præſcripta aliqua præcepta, quibus homines ea in Lege viventes ad contrahenda inter ſeſe Matrimonia obſtringerentur?

M. Quando Deus in Paradifo terreſtri Matrimonium inſtituit Adamum inter & Evam, ſicut legitur cap. 2. Libri Geneſis, duo ad legitimum contrahendum Matrimonium præcepta condidit, quorum primum ſpectat nexum indiſſolubilem Matrimonii, ita ut vir non poſſit repudiare uxorem ſuam, & alteri mulieri nubere. Alterum præceptum in hoc ſitum erat, quod vir non poſſet ſimul cum pluribus mulieribus inire Matrimonium, per quod præceptum inhiſcetur dumtaxat Polygamia ſimultanea, ſed non polygamia ſucceſſiva, quæ licita erat. Hæc duo obſervanda circa Matrimonium divina præcepta continentur his verbis Scripturæ Sacræ Geneſis cap. 2. v. 24. Quam ob rem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſua, & erunt duo in carne una. Quæ verba explicans Concilium Tridentinum initio Seſſionis 24. hæc habet: Matrimonii perpetuum, indiſſolubilemque nexum primus humani generis parens, divini Spiritus inſtinctu pronuntiavit, cum dixit: Quam ob rem, relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſua, & erunt duo in carne una. Hoc autem vinculo copulari, & conjungi Chriſtus Dominus apertius docuit, cum poſtrema illa verba, tanquam à Deo prolata, referens, dixit: itaque non ſunt duo, ſed una caro: ſtatimque ejuſdem nexûs firmitatem, ab Adamo tantò antè pronuntiatam, his verbis confirmavit: Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet. His duobus præceptis, videlicèt de indiſſolubilitate Matrimonii, & de unica habenda uxore, quæ in Lege naturæ fuerunt obſervata, tertium præceptum addidit Deus, ne illi, qui ex familia Patriarchæ Seth oriundi erant, quosque Scriptura Sacra nuncupat filios Dei, Matrimonio commiſcerentur cum filiabus, quæ eſt familia Caini originem ducebant, quæque eadem Scriptura Sacra appellat filias hominum: Videntes filii Dei P. Graveſon Hiſt. Eccl. V. T. Tom. I.

filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant, dixitque Deus: non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt, erantque dies illius centum viginti annorum Geneſis cap. 6. v. 3.

D. Impoſuitne Deus alia hominibus, qui in Lege naturæ vixerunt, præcepta poſitiva, quæ ſimul cum Lege naturæ obſervare tenerentur?

M. Aliqui exiſtimant, Deum in Lege naturæ prohibuiſſe hominibus ante Diluuium, ne carnibus animalium veſcerentur, & eis tantùm conceſſiſſe fructuum, & herbarum uſum, juxta illud Dei cap. 1. Geneſis præceptum, quod Adamo, & Evæ dedit, dicens: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & univerſa ligna, . . . ut ſint vobis in eſcam. Verùm, ipſe cum multis doctiſſimis Scripturæ Sacræ interpretibus probabilius eſſe cenſeo, eſum carniùm in Lege naturæ, ante Diluuium, nec à Deo vetitum fuiſſe, nec tamen uſitatum, quia homines tum temporis ita in cibo, & potu erant frugales, ut ſolis herbis, ac fructibus veſcerentur, à carnibus verò æquè ac vino abſtinerent, non quia Deus prohibuerat, ſed ob quamdam religionem, indè natam, quod earum eſum Deus necdum diſertè conceſſiſſet. A carnibus etiam homines ante Diluuium abſtinebant, quia id temporis herbæ, & fructus terræ ſapidiores erant, ac plus nutriebant, quam nunc nutrire ſolent. De illa antediluviana priſcorum hominum à carnibus abſtinentia ita perſuaſi fuère Ethnici, ut Ovid. lib. 15. Metamorph. Fab. 2. de aurea illa ætate hæc canat:

At vetus illa ætas, cui fecimus, Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat, herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore,
Tunc & aves tanta morière per æra pennas,
Et lepus impavidus mediis erravit in arvis.
Nec ſua credulitas præcem ſuſpenderat hamo;
Gentiſque ſine inſidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenæque pacis erant . . . .

Ab eſu itaq; carniùm abſtinuerunt homines antediluviani, non quòd Deus illis carniùm eſum aliquo præcepto inhiſciſſet, ſed religionis, & frugalitatis ergò, à carnibus edendis ſibi temperabant. Oviibus autem, quas paſcebant, cæterisque animalibus utebantur ad offerenda Deo ſacrificia, ex oviibus etiam ſumebant vellera, lac, & caſeum, quibus veſcebantur cum maxima frugalitate, quæ illorum longævæ vitæ præcipua cauſa fuit. Quamvis enim aliæ à Sacræ Scripturæ interpretibus longævæ hominum antediluvianorum vitæ cauſæ notentur, videlicèt bonitas primæva complexionis, ſeu tempera-

peramenti humani; fructuum terræ virtus, quæ tunc major erat, fructusque succulentiores, quam nunc; & scientia Adami, & per Adamum aliis communicata, cujus beneficio, cum herbarum, tum terræ fructuum vim longè melius noverant antiqui Patres illi primævi, quam hodie peritiores Medici nostri: Quamvis, inquam, à Sacræ Scripturæ interpretibus hæ causæ assignentur longævæ hominum antediluvianorum vitæ, nihilosecùs præcipua causa, ob quam homines illi tam longævam duxere vitam, fuit ipsorum frugalitas. Abstinencia siquidem, seu frugalitas, multum sanitati confert, & longævitati, quippè quæ noxios consumit humores, & spiritus vitales purificat, & exacuit, fovetq; insuper humidum radicale, seu calorem naturalem, quem sæpius intemperantia & ingluviens, seu nimia ciborum copia suffocat & opprimit, & tandem progressu temporis, simul cum vita minuit & extinguit. Plures enim occidit gula, quam gladius. Obiter hic observare debes, Deum hominibus, post diluvium, adhuc in lege naturæ viventibus, duo dedisse observanda præcepta positiva, quorum unum in hoc situm erat, ut non comederent carnem cum sanguine, sicut legitur Genesis cap. 9. Alterum præceptum positivum dedit Deus de circumcissione, quam per abscissionem carnalis pelliculæ in membro genitali factam præcepit Abrahamo, omnibusque ejus posteris observandam. Sed de utroque illo præcepto positivo, quod hominibus post diluvium in Lege naturæ Deus imposuit, opportuniùs, auxiliante Deo, differemus in primo colloquio in Historiâ secundæ Mundi ætatis, quæ incipit à diluvio, & protenditur usque ad vocationem Patriarchæ Abrahami.

D. Non possum meum inducere animum, homines antediluvianos tot vixisse annos, quot ipsis tribuit *Moyse* cap. 5. libri Genesis, ubi ait *Adamum* vixisse 930. annis, *Sethum* 912. *Enosum* 905. *Cainanem* 910. *Jaredum* 962. *Mathusalem* 969. *Noemum* 950. Quis enim credibile est, quod homines, qui ante diluvium vixerunt, solis herbis, & arborum fructibus vescendo, tam longævam potuerint ducere vitam? Libentiùs itaque, si liceret, descenderem in sententiam illorum, qui, ut nuperrimè audivi, asserabant, annos istorum Patriarcharum antediluvianorum, à *Moyse* numeratos, pares non fuisse annis nostris, qui complectuntur menses duodecim, sed annos fuisse ita breves, ut centum ex illis Patriarcharum annis non superarent decem annos ex nostris.

M. Absit ut descendas in hanc sententiam omninò contrariam Scripturæ Sacræ, quæ annos Patriarcharum antediluvianorum pares facit annis nostris. Si enim anni Patriarcharum antediluvianorum fuissent anni mensuri, hoc est, unius mensis, vel triginta sex dierum, quales olim Ægyptiis in usu fuisse constat, sequeretur, quosdam Patriarchas antediluvianos liberis procreandis operam dedisse anno sexto & septimo ætatis suæ. Enim verò, *Cainan*, cum ætat annorum 70. genuit *Malaleelem*; *Malaleel* verò cum attigisset annum ætatis suæ 65. genuit *Jaredum*, denique, *Henoch*, cum implevisset annum itidem ætatis suæ 65. genuit *Mathusalem*. Si igitur *Moyse* annos Patriarcharum antediluvianorum mensuros intellexisset, sequeretur, *Henochum*, & *Malaleelem* statim post annum ætatis suæ sextum, *Cainanem* verò anno ætatis suæ septimo pubertatis tempora ingressos, genuisse filios, quod certè tam ridiculum est, quam quod maximè. Adde etiam, Historicis prophanos ultrò fateri, annos Patriarcharum antediluvianorum pares fuisse annis nostris, quos inter *Josephus*, Hebræus, lib. 1. Antiq. Judaic. cap. 4. numerat *Berosum* in Caldaicis, *Manethonem* in Ægyptiacis, *Hieronymum* in Phœnicis, *Hecatæum* in Græcicis &c.

D. Si Patriarcharum antediluvianorum anni pares nostris annis fuerunt, quorsum, amabo, isti Patriarchæ tamdiu vitam coelibem duxerunt? Legimus quippè in libro Genesis, Patriarcham *Sethum* genuisse *Enosum* anno vitæ suæ 105. *Enosum* verò, jam nonagenarium genuisse *Cainanem*; *Mathusalem* genuisse *Lamechum* anno ætatis suæ 187. & denique *Noemum* anno ætatis suæ 500. genuisse filios *Semum*, *Chamum*, & *Japhetum*. Credibile autem non est, istos primæ ætatis Patriarchas tamdiu coelibes vixisse, aut continentiam in matrimonio servasse, & ad feram usque ætatem distulisse liberis procreandis operam dare.

M. Id creditu difficile tibi videri minimè debet, tum quia, ut dicit *S. Augustinus* lib. 15. *De Civitate Dei* cap. 15. hi primæ ætatis Patriarchæ pubertatis annos longè tardius attigerunt, quam nos modò attingere solemus, ex proportionem longissimæ vitæ, quam ducebant: Tum quia etiam illa Patriarcharum primæ ætatis genealogia non fuit à *Moyse* per familiarum primogenitos contexta, sed per eos dumtaxat, per quos ab *Adamo* generationum series usque ad *Noemum* produceretur, & à *Noemo* usque ad *Abrahamum*, ex cujus stirpe nasciturus erat Christus, verus Mes-

flas

flas à Deo promissus. Cum igitur dicitur, *Sethum*, annos centum quinque natum, genuisse *Enosum*, *Noemum* verò, cum esset quingentorum annorum, genuisse *Semum*, non sequitur, illos Patriarchas non genuisse antehac alios filios. Quod si quæras, cur Deus voluerit, ut primæ ætatis Patriarchæ tam diuturnam vitam ducerent? Respondebo, ejusmodi vitæ longævitate fuisse horum Patriarcharum virtutis præmium à Deo concessum, eamque necessariam fuisse, non solum ut faciliùs propagaretur genus humanum, sed etiam ut Patriarchæ Astrologiam, Geometriam, aliisque, quas adinveniant, artes, longiori usu & experientiâ excolere ac perficere possent.

D. Deum primæ ætatis hominibus longævitate vitæ tanquam ipsorum virtutis præmium, concessisse difficile adducor ut credam, maximè cum Scriptura Sacra disertè dicat, quod *omnis caro*, ante diluvium, *corrupterat viam suam*, & cuncta cogitatio hominum ita esset intenta ad malum, ut poenituerit Deum, quod creasset hominem. Explicata igitur, si placet, quo in sensu intelligenda sit Scriptura Sacra, dum dicit cunctam cogitationem hominum ante diluvium ita fuisse intentam ad malum, ut poenituerit Deum, quod condidisset hominem.

M. Quando Scriptura Sacra ait, cunctam cogitationem hominum, qui vixerunt ante diluvium, ita fuisse intentam ad malum, ut Deum poenituerit, se fecisse hominem, loquitur solum Scriptura Sacra de his hominibus, qui post mille & quingentos annos à creatione Mundi vixerunt, & centum quinquaginta circiter annis diluvium præcesserunt. Hi quippè homines à majorum suorum frugalitate ac pietate degenerantes, se se turpissimis foedarunt vitiis, & impietatem ad summum perduxerunt, adeò ut tempore *Noemi*, viri iusti, omnis caro viam suam corrupisse dicatur, nec aliter quam perpetuis quadraginta dierum imbribus, totiusq; terræ eluvione flagrans ubique hominum libido fuerit restincta. Dum verò ait Scriptura Sacra, Deum poenituisse quod fecisset hominem, loquitur de Deo more humano. Qui enim perdit ac destruit id quod fecerat, eum facti poenitere videtur. Quando igitur in Scriptura Sacra dicitur, quod Deus poenitentiâ ductus sit, vel tactus dolore cordis intrinsecus, id accipiendum est de effectu, id est, Deum externum prodidisse effectum, perindè ac si eum reverà poenituisset, vel tactus dolore cordis fuisset, eò

quod produxisset homines, quos per diluvium perdidit.

D. Quando contigit illud diluvium, & quamdiu duravit?

M. Anno ab orbe condito millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, ætatis verò *Noemi* anno sexcentesimo, *Noemus*, unà cum uxore sua, & tribus liberis suis *Semo*, *Chamo*, atque *Japheto*, eorumque uxoribus, in Arcam, quæ longitudine trecenta, latitudine quinquaginta, altitudine triginta cubita habebat, imperante Domino, ingressus est, cumque transissent septem dies, mense secundo, septimodecimo mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ Coeli apertæ sunt, & facta est pluvia per quadraginta dies, & quadraginta noctes, eoque assurrexit aquarum inundatio, ut cubitis quindecim supra montium vertices altissimos immineret. Sed postquam per dies centum & quinquaginta semper excrevisset eluvies, tandem minui cœpta est, tumque Arca quievit in monte Armeniæ, cœperuntque apparere montium cacumina. Quod factum est, ut *Noemus* ex Arca emiserit corvum, qui in eam amplius non rediit, sed vel incubuit cadaveribus, aut Arce infedit. Emisit etiam *Noemus* ex Arca columbam, quæ non inveniens solum siccum, ubi pedem figere posset, reversa est in Arcam, sed denuò laxata columba virentem ramum olivæ ore retulit, ex quo intellexit *Noemus*, cessasse omninò diluvium, nec ulla in humilioribus locis, in quibus oleæ nascuntur, superesse aquas.

D. Audivi nuperrimè extare quosdam montes ita excelsos, ut superent mediam aëris regionem, in qua imber, nives, ac venti generantur, quales sunt montes Athos, Caucasus, &c. Qui fieri igitur potuit, ut aqua diluvii quindecim cubitis fuerit excelsis montibus altior.

M. Fabulari loco haberi debent quæcumque de illorum montium altitudine nonnulli cominisci solent, idque potissimum demonstratur argumento, quod prædicti montes non sint hominibus inhabitabiles, essent autem prorsus inhabitabiles, si mediam aëris, ut nonnulli fingunt, regionem superarent. Explosis itaque illis fabulis, standum est narrationi Scripturæ Sacræ, quæ, dum ait, aquas diluvii prævaluisse nimis super terram, hisque opertos esse excelsos montes, aperte innuit, diluvium non in aliquam dumtaxat particularem regionem grassatum fuisse, sicut falsò sibi aliqui persuaserunt, sed in totum quæ latè patet orbem sæviuisse, ita ut consumpta fuerit, teste eadem

H 2

Scriptu-

Scripturâ Sacrà, omnis caro, quæ movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium, quæ reptant super terram, universi homines, & cuncta, in quibus est spiraculum vitæ, in terra mortua sint, ac salvi solum remanserint *Noemus*, & qui cum illo erant in Arca, cæteris verò omnibus ad unum hominibus omninò deletis, quia, ut inquit Scriptura Sacra cap. 6. lib. Genesis v. 12. *omnis caro corruerat viam suam*, & ibidem vers. 13. dixit Deus ad Noemum; *snis universæ carnis venit coram me, repleta est terra iniquitate à facie eorum, & ego disperdam eos cum terra*. Hinc est, quod omne genus humanum, quod penitus in diluvio perditum fuit, à filiis *Noemi* post diluvium esse reparatum disertis verbis testatur Scriptura Sacra cap. 9. Genesis v. 19. ubi hæc habet: *Tres isti filii sunt Noe, & ab his disseminatum est omne genus hominum super universam terram*. Et cap. 10. ejusdem libri Geneseos Scriptura Sacra narrans filiorum *Noemi* generationes, sic loquitur: *ab his (seu filiis Noemi post diluvium) divise sunt insule gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam suam, & familias in nationibus suis*. Quæ Scripturæ Sacræ verba manifestò probant, diluvium fuisse universale, ac subindè aquas, quibus absorpta est universa terra, quindecim cubitis excelsos omnes montes altitudine superasse. Addo etiam, diluvii universalis notitiam habuisse Historicos prophanos. Testatur enim *Josephus*, Hebræus, lib. 1. contra *Apionem* pag. 1041. *Berosum*, rerum Caldaicarum peritissimum, de facto diluvio, & hominum in eo corruptione, sicuti *Moses* narrat, ita contigisse. *Alexander Polyhistor*, apud *Georgium Syncellum* pag. 30. & apud *Eusebium* in Chronico Græco Scaligeriano pag. 8. narrat ex secundo libro Caldaicorum jam citati *Berosi*, sub *Sisuthro*, quo *Noemum* nomine exprimit, *ingens fuisse diluvium*, tuncque Deum Optimum Maximum, qui diem diluvii prædixit *Noemo*, quemque hic Scriptor gentilis ore prophano appellat *Saturnum*, per somnum *Noemo* dixisse, *homines diluvio perituros*. Vetus etiam Scriptor id ipsum prodit non solum apud *Georgium Syncellum*, pag. 38. verum etiam apud *Eusebium* lib. 9. Præparationis Evangelicæ cap. 12. & apud *S. Cyrillum* lib. 1. contra *Julianum*, ait enim de *Sisuthro*, seu *Xisuthro*, sicut legit *S. Cyrillus*: *Hinc autem Saturnus prædixit fore inundationem imbrium*. Ex hoc *Abydeni* & alio *Alexandri Polyhistoris* fragmento ita con-

cludit *S. Cyrillus*: *Xisuthrum igitur appellant Noe, fortè voce Assyriorum: quam in hoc iterum à vero aberrarunt, Saturnum ipsi oraculum reddidisse dicentes, pro summo omnium Deo*. Habemus igitur ex Caldaicis antiquitatibus, fidem eis facientibus *Beroso*, *Abydeno*, *Alexandro Polyhistore*, *Eusebio*, *Cyrillo Alexandrino*, & *Georgio Syncello*, Noeticum contigisse diluvium. Sed ex antiquitatibus etiam Ægyptiacis habemus, diluvium, quod accidit sub *Noemo*, fuisse universale. Hæc quippè Antiquitates Ægyptiacæ, nobis descriptæ à *Diodoro* lib. 1. Biblioth. meminerunt *absumptorum* propè omnium in diluvio sub *Osiride*, per quem Ægyptii *Noemum* designabant. Idem legere est apud *Plutarchum*, in libro de *Iside*, & *Osiride* pag. 356. ubi ait: *Osiridem Ægyptiorum, seu Noemum nostrum, in Arcam, propter diluvium, fuisse ingressum*. Denique, in antiquitatibus Rhodiorum, quas *Diodorus* excussit lib. 5. Biblioth. factum sub *Cecrope* diluvium memoratur, quod fuit *Noeticum*, sicut & diluvium *Deucalionis*, cujus immensam vastitatem describens Poëta *Ovidius* lib. 1. *Metamorph. Fab. 5.* hæc habet: *Jamque mare, & tellus nullum discrimen habebant. Omnia pontus erant*.

hæc paulò prolixius disserui, ut ostenderem, quàm impiè *Isaacus Peyrerius*, auctor Systematis Præadamitarum, ausus sit universalitatem Noetici Diluvii negare, & Scripturâ Sacrà penitus valere jussâ, fabulosas defendere variarum orbis nationum antiquitates, quæ cum sacra Chronologia apertè pugnant. Hic temerarius Scriptor erat hæresiarchæ *Calvini* sequax, sed postea coram *Alexandro VII.* Pontifice Maximo, anno 1657. suam ejuravit hæresim, & impium, quod procuderat, Præadamitarum systema damnavit.

D. Lubenti quidem animo auscultavi ea, quæ de Noetici Diluvii universalitate contra *Isaacum Peyrerium* adduxisti momenta; sed ad istud tam insulsum confutandum systema, satis superque, meâ sententiâ, sufficeret Mandatum, quo, sicut nuperrimè cap. 7. libri Genesis legebam, præcepit Deus *Noemo*, ut omnis speciei animalia introduceret in Arcam. Quorsum enim, quæso, necessum fuisset illas animalium species tantâ diligentia inducere in Arcam, easque ibidem servare, si diluvium dumtaxat particulare extitisset, & omnia ubique animalia non interissent? Nonne ex aliis terris, diluvio non obrutis, animalia in ea particularia loca, quæ deva-

stasset

stasset Diluvium, facili negotio adduci potuissent? Sed tempus est, ut meos repetam lares, crastinâ die summo mane ad te reversurus, ut ea, quæ de vitâ, & rebus, quæ à Patriarchis antediluvianis præclare gestæ sunt, dicturus es, nec non accuratam in eorum subducendis annis Chronologiam addiscere possim.

COLLOQUIUM III.

De Vita & Rebus, quæ à Patriarchis antediluvianis gestæ sunt, & de verâ in eorum subducendis annis Chronologia.

M. CUM Adamus sit primus Patriarcha antediluvianus, ex quo uno fecit Deus omne genus hominum inhabitare super universam faciem terræ, sicut inquit Apostolus *Paulus* Act. cap. 17. necessè est, ut ab ipso Adamo, & à rebus, quæ ad ipsius vitam spectant, præsentis Colloquii exordium ducamus.

D. De Adami creatione, de ejus felicitate in statu innocentie, de illius lapsu, & de Paradiso terrestri expulsionem, atque de omnibus miseriis, è vulneribus, quæ sibi, totique generi humano inflixit, abundè in præcedentibus Colloquiis disseruisti. Expone nunc, si placet, quid acciderit Adamo, postquam, una cum sua uxore *Heva* fuit à Paradiso terrestri expulsus?

M. Postquam Adamus, justo Dei iudicio è Paradiso terrestri fuisset à Deo expulsus, funestâ, heu nimium! experientia intellexit, quàm durum in omnes, qui ab ipso prognati sunt, imperium perduellis concupiscentia exerceret. Hujus rei exemplum inter primos, quos procreavit, filios luculentum apparuit. *Cainus* quippè, filius Adami primogenitus, qui erat agricola, invidia succensus, *Abelem*, fratrem suum, qui erat pastor ovium, quasi universus orbis utrique continendo par non esset, interfecit.

D. Dic, quæso, quænam fuerit causa invidiæ *Caini* erga fratrem suum *Abelem*, & quâ poenâ Deus in hunc fratricidam animadverterit?

M. Causa, cur *Cainus* invidia in fratrem suum *Abelem* exarserit, profecta est è singulari favore, quo Deus *Abelem* dignatus est, ejusque Sacrificia prætulit Sacrificiis *Caini*. Sic enim Scriptura Sacra Genesis cap. 4. refert: *Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino; Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & adibus eorum, & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain verò,*

& ad munera illius non respexit, iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus ejus. Cognovit autem *Cain*, munera sua repudiari à Deo, & ex adversò munera fratris sui *Abelis* grata esse Deo, quia, ut inquit periti interpretes, ignis descendebat de Cælo, & in cineres redigebat oblationes *Abelis*, non autem oblationes *Caini*. Quo factum est, ut *Cainus* hoc visibili signo admonitus, facillè intellexerit, quod fratris sui munera Deus suscepisset, & sua repudiasset. Hæc fuit origo invidiæ, quæ impulit *Cainum* ad occidendum fratrem suum *Abelem*, quem cœlibem fuisse, ex silentio Scripturæ Sacræ, quæ nullam *Abelis* generationem narrat, colligunt multi Scripturæ Sacræ interpretes. Poenam autem, quam Deus fratricidæ *Caino* inflixit, Scriptura Sacra exprimit his verbis: *Dixitque Deus ad eum (seu Cainum) quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. . . . vagus, & profugus eris super terram*. Referunt Hebræi ex antiqua Rabbiorum traditione, quod *Cainus*, jam senio confectus, cum ex urbe *Enochia*, quam condiderat, animi gratiâ fuisset egressus, & inter densissima sylvæ arbuta confedisset, contigit ut *Lamechus* venationi deditus eo tempore in sylva illa vagaretur, & admonitus ab uno è famulis suis, quem *Tubalcainum* esse voluit, sub foliis, & ramis feram latere, jaculum in eum locum destinavit, & miserum *Cainum* occiderit. Verum, hanc, licet antiquam, Rabbiorum traditionem, ceu puram putamque fabulam, peritiores Scripturæ Sacræ interpretes explodunt, primò, quia Scriptura Sacra nullibi memorat, *Cainum* fuisse à *Lamecho* occisum, sed potiùs innuit, *Cainum* non fuisse à *Lamecho* interfectum. Dicenti enim *Caino*: *Omnis igitur, qui invenerit me, occidet me; respondit Dominus: Nequaquam ita fiet, sed omnis, qui occiderit Cain, septuplùm punietur, posuitque; Dominus Caino signum, ut non interficeret eum omnis, qui invenisset eum*, Genesis cap. 3. frustratum porrò Dei promissum, ac verbum videretur, si gnùmque illud non præstitisset, ad quod positum à Deo fuerat, si *Cainus* à *Lamecho*, vel alio quopiam fuisset occisus. Dicere autem, quod casu, non spontè *Lamechus* occiderit *Cainum*, aridum est, cum ea de re altissimum sit in sacris Literis silentium. Hinc *Theodoretus*, Interrogatione 44. in Genesim, hanc Hebræorum traditionem, tanquam fabulosa-

H 3 fam,

sam, repudiat. Major autem fides hac in re Theodoro adhiberi debet, quam cæteris aliis, quia Theodoretus hanc Hebræorum traditionem datâ operâ, loco mox laudato, accuratè discussit.

D. Iste *Lamechus*, qui juxta Hebræorum traditionem, occidit *Cainum*, est ne ille *Lamechus*, qui, ut legitur cap. 4. Genesis, ex genere *Caini* ortus, induxit polygamiam, duasque duxit uxores, quarum uni nomen erat *Ada*, & nomen alteri *Sella*, & sic primus fuit, qui violavit legem monogamiæ, quam Deus tulit cap. 2. vers. 24. libri Genesis his verbis: *Quamobrem, relinquet homo patrem suum, & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una.*

M. Hic *Lamechus*, quem Hebræi occisorem *Caini* fuisse dicunt, ille ipsissimus est, qui duas duxit uxores, ac primus ante Diluvium violavit legem monogamiæ à Deo latam ab exordio Mundi; quò fit, ut ab omnibus jure optimo, ceu Legis divinæ prævaricator, damnetur. At enim, postquam Deus *Evam* ex costa *Adami*, dormientis, formasset, illam adduxit ad *Adamum*, dixitque *Adamus*: *hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea, hæc vocabitur Virago, quia de viro sumpta est &c.* Et cap. 1. Genesis: *Masculum & feminam creavit eos, benedixitque illis Deus, & ait: Crescite, & multiplicamini, & replete terram.* Quibus Scripturæ Sacræ contextibus liquidò patet, Deum in exordio Mundi non plures condidisse foeminas, sed unam tantum, adeoque matrimonium cum una dumtaxat uxore ex primaria Dei institutione profuisse, & sic *Lamechum* contra primariam Matrimonii institutionem, à Deo factam, peccasse. Hinc est primò, quòd pravum *Lamechi* exemplum, primævæ Legi Dei contrarium, sequenti haud fuerint Patriarchæ ante Diluvium. Nam nec *Noëmus*, nec tres filii ejus, humano licèt generi post Diluvium propagando destinati, plures uxores habuerunt, sicut evidenter colligitur ex cap. 7. Libri Geneseos, ubi hæc leguntur: *Et ingressus est Noë, & filii ejus, & uxor ejus, & uxores filiorum ejus in Arcam propter aquas Diluvii.* Et Epistolæ 1. S. Petri cap. 3. dicitur: *in diebus Noë, cum fabricaretur Arca, in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam.* Hinc secundò Christus Dominus Matrimonium ad primam institutionem revocans, Matthæi cap. 19. ait: *Non legistis, quia, qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos, & dixit: propter hoc relinquet homo Patrem & Matrem, & adheret uxori, & erunt duo in*

carne una, itaque jam non sunt duo, sed caro una. Hæc Christus Dominus; quibus verbis manifestè polygamiam simultaneam, seu pluralitatem uxorum, damnat, non est enim polygamia duorum in una carne. Addo denique, omnes sanctos Patres, cum Græcos, tum Latinos, *Lamechum* damnare, quòd primus contra primariam Matrimonii Legem, à Deo datam, duas uxores duxerit.

D. Necdum, pace tuâ dixerim, intelligo, qua de causa fuerit *Lamechi*, ante Diluvium, damnata polygamia? Nam primò, Patriarchæ veteresque justi post Diluvium plures uxores habuerunt, nec eorum tamen damnatur polygamia. Quorsum igitur *Lamechi* ante Diluvium damnatur polygamia? Præterea, idèd excusatur Patriarcharum postdiluvianorum polygamia, quia post Diluvium erat multiplicandum genus humanum, a quo Diluvii penè extinctum, & quia etiam post Diluvium nulla Lex erat prohibens polygamiam. Porro, eadem concurrebant rationes tempore *Lamechi* ante Diluvium; tunc enim propagandum itidem erat genus humanum, nullaq; extabat Lex, quæ polygamiam prohiberet. Quemadmodum igitur non damnatur in Patriarchis post Diluvium polygamia, ita nec ante Diluvium damnanda est in *Lamecho*. Videtur quippè mihi par utrobique ratio.

M. Longum certè latumque discrimen in ratione polygamie extat Patriarchas postdiluvianos inter & Patriarchas antediluvianos. Nam primò, polygamia Patriarchis postdiluvianis idèd crimini verti non debet, quia, ut inquit S. *Augustinus* lib. 22. contra *Fausstum*, Manichæum, invaluit post Diluvium mos plures habendi uxores: *Quandò mos erat, inquit Aquilinus ille Doctor, crimen non erat, & nunc propter ea crimen est, quia mos non est.* Ast, in Patriarchis ante Diluvium mos non inleverat plures ducendi uxores, sed *Lamechus* fuit primus, qui ante Diluvium primam Matrimonii institutionem, à Deo factam, violavit, duas ducens uxores, nullum hac in re habens prævium exemplum. Quapropter ipse peccavit, sed non peccarunt Patriarchæ postdiluvianis, quia post Diluvium obtinuit mos habendi plures uxores, immò, Deus cum Patriarchis postdiluvianis dispensavit, ut plures habere possent uxores, sicut operosius ostendemus in Colloquio tertio in Historiam secundæ Mundi ætatis; hujus autem dispensationis concessæ à Deo post Diluvium non alia causa fuit, nisi necessitas multiplicandi genus humanum, & brevitatis vitæ Patriarcharum postdiluvianorum.

Cum

Cum enim eorum vita brevior esset, quam vita Patriarcharum antediluvianorum, nimis lentè multiplicatum fuisset genus humanum, si unam tantum quisque habuisset uxorem, & idèd Deus post Diluvium polygamiam indulgit, quâ ad propagandum genus humanum opus minimè habebant Patriarchæ antediluviani, quia eorum vita longè diuturnior erat. Fateor tamen, Legem, quæ Patriarchis antediluvianis simultaneam polygamiam prohibebat, non fuisse litteris mandatam, sed eorum tantum mentibus impressam à Deo. Docuerat enim Deus *Adamum* Legem Matrimonii, eique conceptis verbis significaverat, se velle, ut in monogamia se contineret, quam Dei voluntatem *Adamus* docuit posteros usque ad Diluvium. Post Diluvium verò, Deus speciali inspiratione Patriarchas docuit, se polygamiam illis permittere, maximè cum illis viris sanctis, ut docet S. *Augustinus*, loco mox à me laudato, misceri multis uxoribus officiosum fuerit, non libidinosum. Sed de *Lamecho*, quem Hebræi occisorem *Caini* esse putant, & de ejus polygamia hæcenus satis. Nunc ad Historiam Patriarcharum, qui ante Diluvium vixerunt, ex isto diverticulo redeamus.

D. Potèstne certò affirmari, *Adamum*, & ejus filium *Abelem*, à fratre suo *Caino* occisum, salutem æternam fuisse consecutos?

M. Æterna salus *Adami*, & uxoris illius *Eve*, nec non filii ejus *Abelis*, à fratre suo *Caino* occisi, extra omnem dubitationis aleam posita esse debet. De salute *Adami* locupletissimum habemus in sacris Litteris testimonium, petitum à capite 10. Libri Sapientie, ubi hæc habentur: *Hæc, seu sapientia, illum, id est, Adamum, qui primus formatus est à Deo Pater Orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, & eduxit illum à delicto suo, & dedit illi virtutem continendi omnia.* Præterea, viguit semper in Ecclesia constans sanctorum Patrum traditio de salute *Adami*, huicque traditioni apertè suffragantur S. *Irenæus* lib. 3. adversus Hæres. cap. 34. *Tertullianus* lib. 2. contra Marcionem cap. 25. *Epiphanius Hæresi* 46. & *Augustinus* pluribus in locis. Hinc est, quòd *Tatianum*, qui fuit discipulus S. *Iustini* Martyris, sed postea evasit auctor Sectæ Encratistarum, damnavit Ecclesia, quia negabat, *Adamum* fuisse æternam salutem affectum. Hinc est etiam, quòd omnes Catholici Doctores Abbatem *Rupertum* arguant, quòd dixerit sententiam

de *Adami* damnatione probabilem esse, eamque multos sibi coætaneos Scriptores patronos nasam fuisse. Denique, incredibile est, Christum Dominum, qui innumeros filios *Adami* è servitute, & captivitate Diaboli liberavit, & æterna salute donavit, voluisse *Adamum*, primum omnium Parentem, in massa perditionis relinquere, & nullâ prorsus habitâ ratione laboriosæ, ac diuturnæ poenitentiae, quam unâ cum uxore sua, *Eva*, in terris egit, ab æterna gloria illum, & ipsius uxorem exclusisse. Continuatores *Bollandi* in Actis Sanctorum Tomo 3. mensis Martii pag. 541. testantur, extare Martyrologium MS. quod in Ecclesia Bruxellensi olim solebat recitari, in quo ad diem 25. mensis Martii ista leguntur: *Eodem die, seu 25. Martii plasmatio Adæ, & ejectio de Paradiso.* Idem habetur in MS. Floriano, & alio vetustiori MS. Martyrologio *Uuardi*. Scilicet, quia *Adamus*, violando Dei præceptum, brachia extendit ad lignum vetitum, voluit Christus, obediendo Patri æterno, brachia ad Crucem extendere, ut unde mors oriebatur, indè vita resurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur. Hinc Christus voluit appellari *secundus*, seu *novissimus Adam*; *Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam, seu Christus, in spiritum vivificantem*, ait Apostolus *Paulus* Epist. 1. ad Corinth. c. 15. Plerique ex antiquis Scriptoribus, à *Baronio*, *Torniello*, *Saliano*, *Gretsero*, & aliis relati, magno consensu tradiderunt, *Adamum* Hierosolymis, & quidem in Monte Calvarie, ubi Christus Dominus crucifixus est, fuisse sepultum. Sed huic traditioni pluribus in locis fidem negat S. *Hieronymus*, docetque, *Adamum* sepultum fuisse in Civitate *Hebron*, ubi *Abraham*, & *Sara*, *Rebecca*, *Jacob*, & *Lia* conditi sunt; cui sententiæ S. *Hieronymi* subscribit S. *Thomas Aquinas* 3. p. quæst. 46. art. 10. In dubium ergò revocari minimè debet, *Adamum*, ejusque uxorem *Evam*, æternâ beatitudine gaudere. Idem de salute *Abelis*, filii *Adami*, quem *Cainus* per invidiam trucidavit, affirmat Ecclesia Catholica. De *Abele* siquidem nonnulla Martyrologia, quæ in Actis Sanctorum ad diem 25. mensis Martii à *Bollandi* Continuatores citantur, mentionem faciunt, & in antiquo MS. Martyrologio Bruxellensi ad eundem diem 25. Martii hæc leguntur: *Apud Agrum Damascenum Abel, primus Martyr, pro justitia occisus est.* Hinc multi sancti Patres ajunt, *Abel* gessisse

gessisse typum Christi morientis, idque confirmat Paulus Epist. ad Hebræos cap. 12. v. 24. ubi hæc habet: *Et Testamenti novi mediatorem Jesum, & sanguinis asperionem melius loquentem, quam Abel.* Christus etiam Dominus appellat *Abelem*, iustum, *Matthæi* cap. 23. v. 35. Denique, in Canone Missæ Deum orat Ecclesia, *ut sacra dona propitio, ac sereno vultu respicere dignetur, sicut accepta habere dignatus est munera pueri sui iusti Abel.* Quæ omnia manifestò probant, *Abelem* Cælo fuisse receptum.

D. Numquid Adamus, præter *Cainum*, & *Abelem*, alios progenit filios?

M. Non est dubium, quin Adamus, præter *Cainum*, & *Abelem*, alios procreavit filios, ait enim Scriptura Sacra cap. 5. Genesis vers. 4. *Et facti sunt dies Adam, postquam genuit Seth, octingenti anni; genuitque filios & filias.* Verùm, Scriptura Sacra non enumerat omnes filios & filias Adami, sed, postquam recensuit *Cainum*, & *Abelem*, quem crudeliter *Cainus* interemit, tertium nominat Adami filium, videlicet *Sethum*; *Cognovit quoque adhuc Adam uxorem suam, & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens: posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain,* Genesis cap. 4. vers. 25. Nec mirari debes, quòd Scriptura Sacra trium tantùm filiorum Adami disertam mentionem fecerit; voluit quippe Moyses, libri Genesis Auctor, percensere dumtaxat Patriarchas, qui vixerunt ab Adamo usque ad Diluvium. Quocirca, post relatam *Abelis* mortem, memorat nativitatem *Sethi*, qui fuit tertius Adami filius, & secundus Patriarcha ante Diluvium.

D. Narra, si placet, omnia, quæ ad istum tertium Adami filium, *Sethum*, qui fuit secundus ante Diluvium Patriarcha, & quæ ad ejus posteritatem pertinere possunt.

M. Multa, quæ ad *Sethum*, ejusque posteritatem spectant, paucis complectar. In primis, Scriptura Sacra innuit, *Sethum* in locum *Abelis*, à fratre suo *Caino* occisi, editum fuisse, & in eo pietatem cæsi *Abelis* refluuisse. Secundò, fuerunt in secundo Ecclesiæ sæculo quidam hæretici, dicti *Sethiani*, quòd *Sethum*, Adami filium, existimarent esse Christum. Turpiùs tamen errarunt nonnulli ejusdem sæculi hæretici, dicti *Cainitæ*; quia *Cainum*, miserabilem *Abelis* fratricidam, singulari veneratione colebant. Turpissimè verò errarunt alii in eodem secundo Ecclesiæ sæculo hæretici *Adamitæ*, quòd in suis Conventiculis,

omni planè pudore deposito, nudi omnes tam viri quam foeminae, discitarent, se primam Adami, patris *Sethi*, in horto voluptatis, seu in Paradiso terrestri, conditionem repræsentare, & sub hoc obtentu, quod horrendum est, promiscuo concubitu, & uxorum comunione, belluarum instar, inverecundè uterentur. Circa posteritatem *Sethi*, duo observatione digna hic breviter subnectam. Et primò quidem *Josephus* lib. 1. Antiquitatum judaicarum cap. 3. scribit, *Sethi* nepotes Cælorum ordinem ac syderum cursus observasse, & ne inventa sua ex hominum notitia dilaberentur, cum Adamus generalem Mundi interitum, unum incendio, diluvio alterum prædixisset, duas excitasse columnas, alteram lateritiam, alteram lapideam, & utrique inventa sua insculpsisse, ut, si lateritia diluvio periret, superstes esset lapidea; quæ hominibus descendendi copiam faceret. Præterea, observare debes, nepotes Patriarchæ *Sethi* fuisse acceptos Deo, quòd probitatis & justitiæ cultores essent, & idè *Filii Dei* in Scriptura Sacra appellati; nepotes verò *Caini* fuisse Deo exosos, quòd parentis sui *Caini* haud dissimiles essent; illi igitur, seu nepotes *Sethi*, inquit Theodoretus quæst. 47. in *Genesisim*, *tanquam pii & boni, cognominati sunt filii Dei. Separatum enim erat genus Sethi, & non permiscebatur cum cognatione Cain, propter illatam ei ab omnium Deo maledictionem.* Theodoro quoque succinunt *Procopius* in cap. 4. *Genesis*, & *Epiphanius* Hæresi 39. Et hinc orta est in utraque familia, *Sethi* videlicet & *Caini*, capitalis inimicitia, tantæque morum discrepantia, ut nepotes *Sethi* matrimonia inire nolent cum filiabus, quæ à *Caino* ortum suum ducebant.

D. Dicas mihi, quæso, quo pacto exponi debeat iste Scripturæ Sacræ locus, qui legitur cap. 6. libri *Genesis*: *Videntes filii Dei filias hominum, quòd essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant.* Quinam sunt isti filii Dei, & istæ filiæ hominum?

M. Germana istius loci expositio est illa, quæ per *filios Dei* intelligit posteros *Sethi*, & per *filias hominum* intelligit eas, quæ erant de posteritate *Caini*. Filii autem *Sethi* vocati sunt *filii Dei*, quia propter pietatem, cultumque Dei singulari, segregati erant à posteris *Caini*. Filia autem, quæ descendebant è progenie *Caini*, dictæ sunt *filia hominum*, quòd malitiâ similes essent parenti suo *Caino*. Porro, nepotes *Sethi*, sicut mox observavi, ita aversabantur posteros *Caini*, ut cum illis

illis nihil commercii & societatis, nec cum eorum filiabus, usque ad tempora vicini Diluvio, connubia jungere voluerint. Sed, appetente diluvio, nepotes *Sethi*, illecti pulchritudine filiarum è progenie *Caini*, matrimonia inierunt cum illis, & earum consuetudine similes eis effecti, ab avita pietate degenerarunt, & unà cum illis eluvione perierunt. Huic expositioni favent sancti Patres & Scripturæ Sacræ interpretes. Quapropter, jure optimo rejici debet quorundam antiquorum Scriptorum error, asserentium, *filios Dei*, quos Scriptura Sacra, loco mox laudato, ait, commercium habuisse cum filiabus hominum, intelligi debere *Angelos*, qui, mulierum pulchritudine capti, carnali commercio cum illis commixti sint. Hic, inquam, error rejici debet primò, quia Scriptura Sacra testatur, eos, quos *filios Dei* appellat, captos fuisse pulchritudine mulierum, & rem cum illis habuisse; Sed Angeli nec mulierum pulchritudine capi, nec rem cum eis habere possunt, quippe qui corporis sui omninò expertes, ut constans est omnium Theologorum sententia contra nonnullos antiquos Scriptores, qui Angelis corpora, non quidem crassa, sed subtilia, aërea, ignea tribuerunt. Per illos itaque, quos Scriptura Sacra appellat *filios Dei*, non possunt intelligi Angeli. Secundò, Scriptura Sacra, postquam meminit istius, *filios Dei* inter & filias hominum, matrimonii, confestim subjicit: *Dixitque Deus: non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, eruntque dies illius centum viginti annorum, igitur per filios Dei, qui filias hominum duxerunt uxores, Scriptura Sacra intelligit homines, non verò Angelos.*

D. Fueruntne itidem puri homines illi gigantes, quos Scriptura Sacra cap. 6. libri *Genesis* ait, procreatos fuisse ex his connubiis, quæ filii Dei inierunt cum filiabus hominum? *Gigantes autem erant super terram in diebus illis; postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, isti sunt potentes à sæculo viri famosi.*

M. Isti gigantes, quos perhibet Scriptura Sacra natos esse ex carnali congressu *filiorum Dei* cum *filiabus hominum*, fuerunt reverà puri homines, non verò Dæmones; sicut docent omnes Sacræ Scripturæ interpretes. At enim, Dæmones nasci haud possunt ex hominibus, sed *filii Dei*, qui, teste Scriptura, fuerunt istorum gigantum progenitores, erant homines, sicut mox ostendimus, non igitur Dæ-

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. 1.

mones erant isti gigantes, sed meri homines, quos, propter eorum fortitudinem & staturæ proceritatem, Scriptura Sacra appellat potentes à sæculo viros famosos. Observant autem periti Hebræi, Rabbini *Abraham*, & R. *Aben Esra*, gigantes appellari hebraicè *Nephilim*, quasi *cadentes*, non quòd è Cælo, quasi *Dæmones* ceciderint (sicut nonnullis antiquis Scriptoribus per errorem obrepfit) sed quòd cæteri homines, insolentem corporis eorum proceritatem intuentes, attoniti ante illos caderent: vel quòd isti gigantes ferociâ, latrocinio, & tyrannide terribiles, irruerent violenter in homines, eosque in terram prosternerent, ad quod alluisse videtur *Job* cap. 6. libri sui dicens: *Irruit in me quasi gigas; vel isti gigantes appellantur ab Hebræis Nephilim, seu Cadentes, quòd propter suam in Deum impietatem & flagitiosissimam vitam provocaverint iram Dei, & in diluvio generali ceciderint; quòd fortè referri potest illud Job cap. 26. vers. 5. sui libri dicens: Ecce gigantes genuit sub aquis, & qui habitant cum eis.* Addo etiam, nomen *Nephilim*, seu *Cadentium*, non solum Angelis, sed & hominibus convenire, qui è statu, vel professione sanctitatis excidunt, vel ab avita majorum suorum pietate degeneres ad studia, morèsque impiorum delabuntur, quales fuerunt posterius, qui ex Patriarcha *Setho* originem duxerunt. Hi quippe à Majorum suorum vestigiis deflectentes, & ad flagitia *Cainitarum* delapsi, haud immeritò dicti sunt *Nephilim*, seu *Cadentes*, & idè ad perdendos illos missum est universum diluvium, in cuius aquis submersi perierunt, sicut legitur libri *Sapientiæ* cap. 14. vers. 6. & lib. *Ecclesiastici* cap. 16. vers. 8. *Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes virtuti suæ.* Rejiciendus itaque est error quorundam antiquorum Scriptorum, qui, existimantes, Angelos esse corporibus præditos, affirmarunt, illos gigantes, quorum meminit Scriptura, non fuisse homines, sed Dæmones, ex carnali Angelorum cum mulieribus commercio procreatos. Ex his antiquis Scriptoribus, qui hujus erroris assertores ac patroni fuerunt, unum hic dumtaxat referam *Lactantium*, qui lib. 2. *Divinarum Institutionum* cap. 15. hæc habet: *Cum ergò numerus hominum cæpisset crescere, providens Deus, ne fraudibus suis Diabolus, cui ab initio terræ dederat potestatem, vel corrumpere vel dispergere homines, quos in exordio fecerat, misit Angelos ad tutelam cultumque generis humani; quibus, quia liberum*

liberum arbitrium erat datum, præcepit ante omnia, ne terra contagione maculati, substantiæ celestis amitterent dignitatem: scilicet illos facere prohibuit, quod sciebat esse facturos, ut veniam sperare non possent. Itaque illos cum hominibus commorantes, dominator ille terra fallacissimus (seu diabolus) consuetudine ipsâ paulatim pellexit, & mulierum congressibus inquinavit. Tum in Cælum, ob peccata quibus se immergerant, non recepti, ceciderunt in terram. Sic eos diabolus ex Angelis Dei suos fecit satellites ac ministros. Qui autem sunt ex his procreati, quia neque Angeli, neque homines fuerunt, sed mediam quamdam naturam gerentes, non sunt ad inferos recepti, sicut in Cælum parentes eorum. Ita duo genera Dæmonum facta sunt, unum celeste, alterum terrenum. Hi sunt immundi spiritus, malorum, quæ geruntur auctores, quorum idem diabolus est princeps. Hunc errorem, quem Lactantius communem habuit cum quibusdam antiquis Scriptoribus, qui corpora Angelis tribuebant, & ex eorum cum fœminis congressibus terrestres Dæmones fuisse procreatos asserbant, nemo est in præsentia, qui non rejiciat, eumque inter alios Lactantii nævos non reponat.

D. De Setho, qui fuit secundus ante Diluvium Patriarcha, & de ejus posteritate plura scire non desidero, sed optarem, ut cæterorum Patriarcharum antediluvianorum, res præclare gestas compendiosè describeres, sicut eas refert Scriptura Sacra. Ea siquidem, quæ illos Patriarchas spectant, non nisi ex sacris voluminibus, velut ex ipsis fontibus, hauriri debent.

M. Tertius Patriarcha antediluvianus est Enofus, filius Sethi. De hoc Patriarcha Enofo ait Scriptura Sacra: *Iste cepit invocare nomen Domini*, quod tamen non ita accipi debet, quasi ante Patriarcham Enofum nullus fuerit Deum invocandi modus, nec publicus Deo exhibitus cultus, sed Enofus dicitur coepisse invocare nomen Dei, quia id majori & excellentiori, quam antehac, studio ac pietate fecerit, videlicet certas quasdam cæremonias, & solemnnes precum formulas adhibendo. Negari siquidem haud potest, Adamum, primum omnium parentem, aliosque Patriarchas, qui præcesserunt Patriarcham Enofum, nomen Dei invocasse, & publicum Deo exhibuisse cultum, sicut apertè constat non solum ex sacrificiis, quæ Cainus, & Abeles, filii Adami, Deo offerebant, sed etiam ex lege, quam Deus ab exordio Mundi promulgavit, sanctificandi

diem septimam, seu diem Sabbathi: *Et benedixit diei septimo & sanctificavit illum*, Genesis cap. 2. vers. 3. Quibus verbis voluit Deus, ut dies Sabbathi speciatim ipsius cultui esset consecratus, ab omnibus tanquam sanctus, solemnus & venerabilis haberetur, essetque dies sanctitatis, quietis, & gaudii. Hæc autem lex de sanctificatione Sabbathi, lata à Deo ab initio Mundi, ita Adamo, ejusque posteris imposita fuit, ut etiam si Adamus non peccasset, & in statu innocentiae perseverasset, posteri tamen ejus, in eodem innocentiae statu constituti, debuissent peculiariter die septimo, seu die Sabbathi cultui divini vacare, eò potissimum nomine, ut hæc statâ die recolent beneficium creationis suæ, totiusque Mundi, hac die Sabbathi completæ. Cùm igitur ante Patriarcham Enofum fuerint Deo oblata sacrificia, & ab exordio Mundi vigerit lex, à Deo condita, de sanctificatione Sabbathi, dici minime potest, hunc Patriarcham fuisse primum, qui publicum Deo debitum cultum instituerit.

D. Siste tantisper. Subiit animum scrupulus, quem mihi eximas velim. Si lex de sanctificatione Sabbathi à Deo ab exordio Mundi condita est, quorsum igitur Ecclesia dispensavit cum Christianis ab hac lege, quam à Moyse, eorum Legislatore, promulgatam semper retinuerunt, & etiamnum observant Judæi?

M. Christiani antiquitùs Sabbathum piè coluerunt, eoque die coetus suos habuerunt. Cur autem Ecclesia hanc Sabbathi sanctificationem, quam Deus non æternum, sed ad tempus dumtaxat duraturam promiserat, postea transtulerit in diem dominicam? Appositè hanc rationem adducit sanctus Joannes Damascenus lib. 4. de Fide Orthodoxa cap. 32. juxta ultimam editionem, quam adnotavit P. Michaël le Quien, Ordinis Prædicatorum, *Ex quo venit*, verba sunt S. Joannis Damasceni, *quod perfectum est, evacuatum est quod ex parte erat, ac scisso per Salvatoris Crucem tegumento, sive velo legis, sanctoque Spiritu igneis linguis illucescente, litera obsolevit, corporalia cessarunt, & impletâ lege servitutis, lex libertatis nobis donata est. Atqui perfectam humanæ naturæ requiem celebramus, hoc est, Resurrectionis diem, in qua Dominus Jesus, vitæ auctor & salvator, nos ad promissam illis, qui spirituali cultu Deo servant, hæreditatem introduxit &c.* Sicut ergo Lex Mosaica, adveniente Jesu Christo, vero Messia, cessit, non secus ac proditâ luce evanescunt umbræ, ita Sabbathi sanctificatio post Legis

Legis Evangelicæ promulgationem desit, & auctoritate Ecclesiæ translata est in diem Dominicam, in qua Christus Dominus resurrexit, nosque per Resurrectionem suam ad perfectam requiem & ad promissam hæreditatem introduxit. Obiter autem observare debes, Sabbathi sanctificationem tam antiquam, tamque celebrem apud Judæos fuisse, ut illius notitia ac veneratio pervenerit ad Gentiles, quos inter sic canit Poëta Ovidius:

Cultaque judæo septima sacra viro.

Circa tamen originem sanctificationis Sabbathi apud Judæos, turpiter errarunt Gentiles, sacrarum Litterarum rudes. Alii quippe existimarunt, Judæos in honorem Saturni Sabbathum colere. Alii in honorem Bacchi à Judæis institutum fuisse dixerunt. Alii voluerunt, Judæos, ex Ægypto exeuntes, laborasse ulceribus inguinum, quæ Ægyptii Sabbo appellabant, eaque septimo die cessasse, ideoque hunc diem à Judæis Sabbathum vocatum fuisse, & speciali cultu ab illis celebratum. Sed hæc Gentilium pura putaque commenta sunt, quia, sicut superius dixi, Deus ab initio Mundi diem septimam, seu Sabbathi diem (in qua, ut inquit Scriptura, requievit ab omni opere, quod patrâret) sanctificavit, consecravit, legemque edixit, ut omnes in posterum eandem diem solemnem haberent, & per illius diei sanctificationem, quæ per singulas hebdomades recurrebat, hominum mentibus infixâ hæreret Mundi creationis à Deo factæ constans ac perpetua recordatio. Hinc contra Infideles validum duci potest argumentum ad religionem confirmandam, veritatemque illius facti, quod in libro Genesis narrat Moyses de Mundi creatione factâ à Deo, & de lege, quam ad conservandam creationis Mundi perennem memoriam tulit sanctificandi diem septimum, seu diem Sabbathi. At enim ex eo, quod præceptum sanctificandi diem Sabbathi fuerit ab origine Mundi à Deo datum, atque à Patriarchis, & Hebræis diligentissimè observatum, manifestò colligitur, non potuisse Moysem imponere Hebræis circa ejusmodi factum de creatione Mundi à Deo facta, cuius memoriæ celebrandæ per singulas hebdomades specialis dies semper apud Hebræos dedicatus fuit. Cùm enim singuli Judæi per certissimam traditionem, & celebrationem Sabbathi, singulis hebdomadibus recurrentem, moniti ac plenè instructi essent circa factum, quod spectabat creationem Mundi, contra Moysen omni procul dubio reclamassent, si hac in

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

re aliquid falsi protulisset. Sed de origine sanctificationis Sabbathi & de cultu, qui ante Patriarcham Enofum Deo exhibebatur, satis dictum sit.

D. Aliorum Patriarcharum, qui post Enofum vixerunt ante Diluvium, sumatim, quæso, gesta perfringe, ne colloquium nostrum longius, quam par sit, protrahatur.

M. Patriarcha Enofus, genuit Cainanem, Cainan verò genuit Malaleelem, Malaleel autem Jaredem. Verum, quia de tribus illis Patriarchis, qui post Patriarcham Enofum vixerunt, nihil suggerunt codices sacri, his prætermisissis, transitum faciemus ad Patriarcham Enochum, qui fuit filius Jaredis, ac septimus ab Adamo Patriarcha, de quo Scriptura Sacra cap. 5. Geneseos hæc habet: *Ambulavit (Enoch) cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus.*

D. Ecquid, fodes, sibi volunt hæc Scripturæ verba, de Enocho dicta: *Et non apparuit, quia tulit eum Deus?* Voluitne Scriptura Sacra his verbis: *Et tulit eum Deus*, significare, quod Enochus mortuus sit, vel quod Deus vivum transtulerit Enochum in aliquem locum, in quo adhuc vivit?

M. Gemina est istorum Scripturæ Sacræ verborum interpretatio. Nonnulli cum Rabbino *Aben Esra* dicunt, hæc Scripturæ verba: *Quia tulit eum Deus*, significare, Patriarcham Enochum reverà mortuum esse, non secus ac Libri primi Regum cap. 19. verba illa Prophetæ Eliae: *Tolle, quæso, animam meam*, significant mortem. Huic interpretationi suffragatur etiâ Rabbi *Salomon*, atque, Patriarcham Enochum, justum quidem fuisse, sed mente versatili, seu instabili, & ad impiè agendum propensâ, eamque ob rem fuisse à Deo præmaturâ morte sublatus, sed hæc interpretatio, utpotè falsa, rejicienda est. Alii verò Scripturæ Sacræ Interpretes, cùm Græci, tum Latini, asserunt, hæc Scripturæ Sacræ verba: *Quia tulit eum Deus*, significare, Patriarcham Enochum necdum esse mortuum, sed à Deo fuisse translatus in certum quemdam locum, ubi etiamnum vivit, eumque in fine Mundi venturum, ut fraudes Antichristi detegat, Fideles in Christi Fide confirmet, Judæos ad Christianam Fidem convertat; denique, illum, post expletum prædicationis suæ tempus, ab Antichristo occisum iri, sed, post tres dies & dimidium, ad vitam rediturum, & splendidissimâ circumfusum gloriâ, in nube lucida ascensurum in Cælum. Hæc secunda interpretatio retinenda, & amplectenda

I 2 est,

est, tùm quia non solum traditur ab omnibus sanctis Patribus cùm Græcis, tùm Latinis, sed quia etiam perpetuâ, sibi que semper constanti Ecclesiæ, & omnium Orthodoxorum traditione fulcitur: Tum quia magis congruit Scripturæ Sacræ, quæ non obscure innuit, Patriarcham *Enochum* nondum esse mortuum, sed adhuc in vita mortali conservari à Deo. Sic enim legitur Genesis cap. 5. v. 24. *Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni, ambulavitque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus.* Deinde, Libri Sapientiæ cap. 4. v. 10. legitur: *Henoch, placens Deo, factus est dilectus, & vivens inter peccatores, translatus est: raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus.* Idem ferme legitur cap. 44. v. 16. Libri Ecclesiastici: *Henoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum, ut det gentibus penitentiam.* Postremo, Apost. Paulus Ep. ad Hebræos c. 11. v. 5. de Patriarcha *Henocho* hæc habet: *Fide Henoch translatus est, ne videret mortem, & non inveniebatur, quia transtulit eum Dominus; ante translationem enim testimonium habuit, placuisse Deo.* Ex quibus Scripturæ Sacræ locis facile colligitur, Patriarcham *Enochum* nondum esse mortuum, sed à Deo fuisse translatum in certum quemdam locum, ubi etiam nunc vivit.

D. Gestirẽm scire locum, in quem Deus transtulerit Patriarcham *Enochum*?

M. Nonnulli existimant, Patriarcham *Enochum* fuisse à Deo translatum in Paradisum terrestrem, in quo constitutus est Adamus, ibique illum adhuc vivere, & hanc in rem laudant istud testimonium depromptum ex cap. 44. Libri Ecclesiastici: *Enoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum, &c.* Verùm, nihil inde certi elici potest, quia non raro Scriptura Sacra *Paradisi* voce utitur non ad indicandum Paradisum terrestrem, in quo fuit positus Adamus, sed ad designandum quemvis amœnum, ac deliciis affluentem locum, & in eo testimonio Libri Ecclesiastici citato hæc *Paradisi* vox nullo epitheto restringitur ad illum Adami Paradisum. Denique, permulti viri eruditi, docent, Paradisum terrestrem, in quo fuit Adamus; aquis Diluvii Noetici, quod, sicut superius ostendimus, in universum Orbem grassatum est, deletum fuisse quantum ad cultum, & amœnitatem. Quem igitur in locum Deus transtulerit *Enochum*, inquirere non solum curiosum, sed supervacaneum est: *Multi*, inquit S. Chrysostomus Homil. 22. in Epistolam ad Hebræos, *quærent, quomodo translatus sit Enoch? & cur translatus sit? & cur non*

sint mortui neque ipse, neque Elias? & si adhuc vivant, quo modo vivant? & in quo habitu? Sed supervacaneum est hoc quærere. Nam quod ille quidem, nempe Enoch, sit translatus, hic autem Elias sit assumptus, dixerunt Scripturæ. Ubi autem sunt, & quo modo sunt? non adjece- runt. Non enim amplius dicunt, quam quæ sunt necessaria. Idem docet S. Augustinus lib. 2. adversus Pelagium, & Celestium cap. 23.

D. Dicebat mihi nuperrimè vir eruditus, Patriarcham *Enochum* edidisse librum, ex quo excerptam Prophetiam citat S. Judas, Apostolus v. 14. suæ Epistolæ, ubi hæc habet; *Prophetavit autem, & de his, septimus ab Adam, Enoch, dicens: Ecce venit Dominus in Sanctis millibus suis.* Id autem mihi verosimile haud videtur, quia sæpius à te audiavi, Moysen, juxta sanctorum Patrum sententiam, primum esse omnium Scriptorem, quod sanè falsum esset, si Patriarcha *Enochus*, qui multis sæculorum myriadibus Moysen præcessit, librum scripsisset.

M. Liber, qui olim circumferebatur sub nomine Patriarchæ *Enochi*, ad Apocryphorum classem ablegandus est, utpote supposititius, & multis scatens erroribus, quos inter Auctor illius libri ait, Angelos Dei; amore mulierum captos, earumque congressibus inquinatos fuisse, & ex illis filios genuisse. Hinc libro, Patriarchæ *Enochi* perperam adscripto, omnem auctoritatem abrogant sancti Patres *Hieronymus*, & *Augustinus*, quos secuta est Catholica Ecclesia, quæ nullam huic spurio libro asseruit, ac vindicavit auctoritatem. Citat quidem S. Judas, Apostolus, Patriarcham *Enochum*, tanquam auctorem illius Prophetiæ, quam in sua Epistola refert; sed inde non sequitur, *Enochum* scripsisse aliquem librum. Potuit quippè Apostolus *Judas* ejusmodi Prophetiæ *Enochi* per revelationem sibi divinitus factam habere notitiam, vel hæc *Enochi* Prophetia, ope continuatæ Traditionis conservata, potuit de ore in os, & de aure in aurem usque ad S. Judam, Apostolum, pervenire, qui illam, afflatus Spiritu sancto, suæ Epistolæ inseruit. Si enim, ut rectè observasti, Patriarcha *Enochus* esset illius libri, qui sub ejus nomine prostat, genuinus parens, esset itidem omnium Gentium Scriptorum antiquissimus, non verò Moyses; quod tamen negant omnes sancti Patres. Nulla ergo fides habenda est *Tertulliano*, qui in lib. *De habitu Muliebri* hunc librum, qui Patriarchæ *Enochi* tribuitur, genuinum esse affirmat, & ex eo errorem de

corpo-

corporeitate Angelorum, & de illorum carnali cum mulieribus commercio errorem haufit.

D. Genuitne Patriarcha *Enochus* aliquem filium, antequàm transferretur à Deo in eum locum, ubi, sicut mox dixisti, etiam nunc vivit?

M. Patriarcha *Enochus*, sicut legimus cap. 5. Libri Geneleos, *vixit sexaginta quinque annis, & genuit Mathusalem. . . & vixit, postquam genuit Mathusalem, trecentis annis, & genuit filios, & filias; & facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni.* Porrò, circa *Mathusalem*, qui fuit *Enochi* filius, & octavus Patriarcha antediluvianus, duo velim observet. Primum est, Versionem 70. Interpretum in capite 5. Libri Geneleos sub mendo cubare. Ibi namque juxta Græcorum Codicum calculum, *Mathusalem* invenitur vitâ functus post Diluvium annis quatuordecim, quod apertè adversatur Scripturæ Sacræ, quæ cap. 3. Epistolæ. 1. S. Petri disertè asserit, octo tantum animas, Noemum videlicet & uxorem ejus, tres ejus filios, *Semum*, *Chamum*, & *Japhetum*, cum tribus eorum uxoribus, universalis Diluvii exitium evasisse. Quod quidem, ut clariùs intelligas, advertere debes, *Mathusalem*, juxta 70. Interpretum Chronologiam, genuisse *Lamechum*, cùm esset annorum 167. & rursus *Lamechum*, cùm esset annorum 188. genuisse *Noemum*. Ex quo calculo sequitur, *Mathusalem* habuisse annos trecentos quinquaginta quinque, quando natus est *Noemus*. Cùm igitur universale Diluvium contigerit anno sexcentesimo vitæ *Noemi*, necesse est, ut, juxta Codices Græcos, *Mathusalem*, anno, quo accidit universale Diluvium, natus dumtaxat fuerit annos nongentos quinquaginta quinque. Sed quia, nemine reclamante, *Mathusalem* vixit annos nongentos sexaginta novem, ut perhibet Scriptura Sacra, manifestum est, *Mathusalem*, juxta Codices Græcos, habitâ ratione per partes, vixisse quatuordecim annis post Diluvium. At, in sacri Textus Hebræi Chronologia omnia sibi perfectè coherent. Nam, juxta Hebræos Codices, *Mathusalem* genuit *Lamechum* cùm esset annorum 187. *Lamechus* autem genuit *Noemum*, cùm esset annorum 182. A die ergò natiuitatis *Mathusalem* usque ad natiuitatem *Noemi* interfluxerunt anni trecenti sexaginta novem, quibus si adjicias sexcentos annos, quos natus erat *Noemus*, quando accidit Diluvium, facile comperies, *Mathusalem* anno vitæ suæ nongentesimo sexagesimo nono vitam cum morte com-

mutasse, eodem videlicet anno, quo Diluvium Noeticum in totum Orbem grassatum est. Hic est nodus in Codicibus Græcis, seu 70. Interpretum, circa generationem Patriarchæ *Mathusalem*, implicatissimus, seu potius manifestus error, qui, sicut ait S. Augustinus lib. 15. De Civitate Dei cap. 13. *non casum redolet, sed industriam.* Unde idem S. Doctor cap. 11. ejusdem libri hæc habet: *Sed inquit, Judæos, dum nobis invident, quod Lex, & Prophetæ ad nos interpretando transmiserunt, mutasse quædam in Codicibus suis, ut nostri minueretur auctoritas. Hanc opinionem, vel suspicionem accipiat quisque ut putaverit, certum est tamen, Mathusalem non vixisse post Diluvium, sed eodem anno fuisse defunctum.* Alterum, quod velim observes, spectat Codices Samaritanos circa generationem *Mathusalem*. Testatur quippè S. Hieronymus in lib. De Traditionibus Hebraicis, se in Samaritanorum Codicibus sic scriptum invenisse: *Et vixit Mathusalem 187. annos, & genuit Lamech.* At, doctissimus P. Morinus, Congregat. Oratorii Presbyter, Exercitatione 4. De Textus Hebræi, Græcique sinceritate, specimen exhibet Samaritani Codicis, ubi *Mathusalem* vixisse tantum dicitur 67. annis, antequàm genuit *Lamechum*. *Scaligerus* autem ex altera parte affirmat, se in Exemplari Samaritano, quod penes se habebat, sic invenisse scriptum: *Et vixit Mathusalem 77. annos, & genuit Lamechum.* Quæ sanè varietas multum derogat sinceritati Codicis Samaritani, de quo tamen *Joannes Morinus*, mox laudatus, tantoperè gloriatur. Quis enim hinc non colligat, aliud fuisse Exemplar Samaritanum S. Hieronymi, aliud *Morini*, aliud *Scaligeri*?

D. Intelligo quidem Patriarcham *Mathusalem*, annos natum nongentos sexaginta novem, mortuum esse eodem anno, quo contigit universale diluvium; at scire vellem, an iste *Lamechus*, quem dicitur fuisse Patriarchæ *Mathusalem* filium, idem sit ac ille *Lamechus*, cujus superius mentionem fecisti, quique *Cainum*, filium *Adami* occidit, & primus fuit, qui ante Diluvium polygamiam simultaneam iniecit, duas ducendo uxores, contra Legem de Monogamia ab exordio Mundi latam à Deo?

M. Iste *Lamechus*, filius *Mathusalem*, pietate insignis fuit, & à justitia, sapientia, multarumque rerum cognitione commendatus, subindeque planè diversus est ab illo *Lamecho*, qui mulierosus fuit, & primus Polygamiam induxit. *Lamechus*, qui fuit *Mathusalem*

I 3 filius,

filius, & Pater *Noemi*, originem habet ex *Adamo* per *Sethum*, & *Lamechum*, qui primus duas uxores duxit, ex *Adamo* per *Cainum* trahit genus suum. Genealogia *Adami* per filium suum *Sethum* Deo grata fuit & accepta. Genealogia verò *Adami* per filium suum *Cainum* fuit Deo exosa. Utramque genealogiam *Adami*, majoris claritatis ergò, hic subnectam, sicut describitur cap. 4. & 5. libri *Geneseos*.

Genealogia Adami per filium suum Cainum, quæ Deo exosa fuit.

Adamus genuit *Cainum*.
Cainus genuit *Enochum*,
 & ædificavit civitatem, quam
 de nomine filii sui *Enochiam*
 nuncupavit.
Enochus genuit *Irad*.
Irad genuit *Maviael*.
Maviael genuit *Mathusaël*.
Mathusaël genuit *Lamechum*.
 Iste est *Lamechus*, qui duas
 accepit uxores, nomen uni
Ada, & nomen alteri *Sella*.

Lib. Gen.
cap. 4.

Genealogia Adami per filium Sethum, quæ Deo grata & accepta fuit.

Adamus genuit *Sethum*.
Sethus genuit *Enosum*.
Enosus genuit *Cainanem*.
Cainan genuit *Malaleelem*.
Malaleel genuit *Jared*.
Jared genuit *Henochum*.
Henochus genuit *Mathusalem*.
Mathusalem genuit *Lamechum*.
Lamechus genuit *Noemum*.

Lib. Gen.
cap. 5.

D. Pervenimus tandem ad *Noemum*, *Lamechi* filium, qui fuit decimus Patriarcha antediluvianus, sub quo universale diluvium contigisse superius observasti. Sed dicas, amabo, quorsum Deus, emisso universali diluvio omnes homines delere voluerit, & *Noemo* dumtaxat ejusque familiæ pepercerit?

M. Causam terribilis illius erga homines divinæ sententiæ non aliam, præter malitiam hominum, assignat Scriptura Sacra cap. 6. libri *Genesis*, ubi hæc habet: *Videns autem Deus quòd multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore . . . delebo, inquit, hominem, quem creavi, à facie terræ, ab homine usque ad animantia, à reptili usque ad volucres cæli*. Causam verò cur Deus Patriarcham *Noemum*, ejusque familiam huic destinaatæ exemerit sententiæ, conti-

nenter Scriptura sacra ibidem profert, dicens; *Noe verò invenit gratiam coram Domino . . . Noe vir justus, atque perfectus fuit in generationibus suis*. Cùm igitur tempore *Noemi* omnis caro corruerat viam suam, misit è Cælo Deus ultrices aquas, ut hæc scelerum sentina penitus elueretur, & perpetuis quadraginta dierum imbribus, totiusque terræ eluvione flagrans ubique hominum libido restingeretur. *Noemi* autem, Patriarchæ pii ac justi, familiam à Diluvio liberavit Dominus, ut in ea vigeret ac conservaretur vera Religio, & ad posteros illibata pervenire posset. Admonitus itaque *Noemus* à Domino, diluvium terris imminere, Arcam imensæ magnitudinis ex lignis contexit, ac bitumine illam impenetrabilem aquis reddidit. Sed (quod singulari observatione dignum est) huic construendæ Arcæ homines, qui aquis Diluvii perire debebant, diu adlaborarunt, deridentes tamen *Noemum*, quasi delirum senem, à quo in Arcam, & ad sinceram scelerum detestationem, verbo & exemplo invitabantur. Sed in illos insanos homines verè quadrat istud, quod vulgò circumfertur, Adagium: *Serò sapiunt Phryges*; tunc enim ferius agnoverunt, *Noemum* verum fuisse vatem, quandò omnis ad Arcam, & ad salutem aditus præclusus omnino fuit. In hac Arca *Noemus* cum uxore sua, ac filiis tribus, *Semo*, *Chamo*, *Japheto*, & totidem suis Nuribus clausus est: volucrum etiam paria, itidemque diversi generis bestiarum, eadem in Arca recepta sunt, reliqua omnia, quæ erant in Mundo, fuere Diluvio absumpta. Mansit autem *Noemus* clausus in Arca, donec jam imbrem destitisse, ac quieto in solo Arcam circumferri intellexerit. Tunc enim ratus id quod erat, corvum, explorandæ rei gratiâ, primum per fenestram Arcæ dimisit, eoque non revertente, (utpotè aut cadaveribus incubante, aut Arcæ tecto insidente) emisit *Noemus* columbam, quæ, cùm consistendi, seu pedem solo figendi locum non reperisset, reversa est, sed rursùm remissa, folium olivæ retulit, manifestum indicium nudari cacumina arborum. Tertio demùm emissa columba, non rediit, indeque certò cognoscens *Noemus*, cessasse penitus Diluvium, egressus est ex Arca. Mansit autem *Noemus* in Arca per annum integrum solarem, undecim diebus anno lunari majorem. Sic enim *Gordonus* calculum ponit: per dies 40 pluit. Per dies 150. stetit plenum diluvium. Per dies 129. minuuntur aquæ. Per dies 56. *Noe* perseverat in Arca, terrâ

exsic-

exsiccatâ. Hic dies ultimus habetur à multis vigesimus septimus mensis secundi, aded ut annus integer solaris & decem præterea dies hunc numerum efficiant. Hinc rectè *S. Augustinus* lib. 15. de Civit. Dei cap. 14. ait: *à sexcentesimo anno vitæ Noe, prorsus tantus etiam tunc dies fuit, quantus & nunc est, quem viginti & quatuor horæ diurno curriculo nocturnoque determinant: tantus mensis, quantus & nunc est, quem luna cepta & finita concludit: tantus annus, quantus & nunc est, quem duodecim menses lunares, additis, propter cursum solarem, quinque diebus & quadrante consummant*. Eandem anni, & mensis formam fuisse à veteribus observatam asserit idem sanctus Doctor lib. 4. de Trinitate cap. 4. Quid autem post egressionem ex Arca gesserit *Noemus*? & quo pacto ejus filii extinctum penè genus humanum reparaverint, instauraverint, ac per totum orbem propagaverint? opportuniùs suo loco ostendemus, feu in Colloquiis nostris in historiam secundæ Mundi ætatis, quæ incipit ab universali Diluvio, & protenditur usque ad vocationem *Abrahami*.

D. Diluvium istud, quod Gentiles vocant *Ogygium*, & quod item *Deucalionem* nuncupant, est ne idem ac Diluvium universale, quod sub Patriarcha *Noemo* contigisse Sacra Scriptura refert, vel ab eo planè diversum?

M. Hæc Diluvia, quæ contigisse narant Gentiles, & quorum unum appellant *Ogygium*, alterum *Deucalionem*, reverà accidisse pretendunt multi Scriptores, qui in primis dicunt, hæc duo Gentilium Diluvia, videlicet *Ogygium* & *Deucalionem*, fuisse tantum Diluvia particularia, Diluvium verò, quod Scriptura Sacra ait sub Patriarcha *Noemo* inundasse terram, fuisse universale. Secundò, dicunt illi Scriptores, Diluvium *Ogygium* incidisse in tempora Patriarchæ *Isaaci*, filii *Abrahami*, vocari autem *Ogygium* ab *Ogyge*, Patre *Inius*, Beotiæ Rege; Diluvium verò alterum appellari *Deucalionem* à *Deucalione*, Promethei filio, secundo Atheniensium Rege, *Cecropis*, primi Atheniensium Regis successore, & *Moyfisi* æquali. Postremò dicunt, Diluvium *Ogygium* Diluvio universali *Noetico* fuisse annis quingentis recentius, sed Diluvio *Deucalioneo* antiquius esse annis ducentis, & sexaginta tribus. Sic censent benè multi Scriptores. At ipse existimo, hæc omnia esse pura putagæ commenta Græcorum Gentilium, qui aliquam notitiam de Diluvio universali *Noetico*,

sive ex lectione Librorum *Moyfisi*, sive ex traditione cùm accepissent, illud accidisse finxerunt sub Regibus suis antiquissimis *Ogyge*, & *Deucalione*. Certè Diluvium *Deucalionem*, sicut jam observavi sub finem secundi nostri Colloquii, Poëta *Ovidius* apertè innuit, non fuisse particulare, sed universale, ex quo sequitur, illud nec re, nec tempore differre à Diluvio universali, quod sub Patriarcha *Noemo* contigisse narrat *Moyfesi*. *Lucianus* etiam in libro de *Dea Syria*, qui extat Tom. 3. ejus Operum, Editionis Basileensis, describit hoc Diluvium *Deucalionem*, non tanquam particulare, sed tanquam universale, in quo omnes perierint. Postquam enim hic Scriptor Græcus eo in libro locutus est de Templo *Heliopolitano*, ut vetustate clarissimo, ita per Orientem in gentibus celeberrimo, ista subjungit, juxta Versionem *Jacobi Mycilli*: *Complures igitur Deucalionem Scytham illum tradunt, Templum hoc consecrassè, eum puta Deucalionem, cujus temporibus aquarum Diluvium fuit. Ceterum de Deucalione inter Græcos sermonem, quem illi de eo referunt, audiivi. Habet autem sermo ille hoc pacto; hanc hominum generationem, quæ nunc est, ab initio haud quaquam fuisse, sed eam, quæ tum fuit, totam interuisse; hos autem homines, qui nunc sunt, secundi generis esse ejus, quod rursus à Deucalione in tantam multitudinem excrevit. De illis autem hominibus hujusmodi quædam traduntur: cùm contumeliosi admodum essent, nefaria opera eos perpetrassè. Neque enim jusjurandum observassè, neque hospites recepisse, neque supplicum miseros esse. Ob eam rem, maximam calamitatem ipsos mox consecutam esse. Statim enim & tellus multam aquam effudit, & imbres magni fuerunt, & flumina solito majora decurrerunt, & mare quoque in multum ascendit eò usque dum omnia aquis inundarentur, atque omnes perirent. Deucalion autem solus omnium relictus fuit, in secundam videlicet generationem, prudentiæ simul, & pietatis gratiâ. Servatus autem fuit hoc pacto: Arcam ipse habebat, impositis in eam, & liberis, & uxore sua, conscendit. Ceterum, cùm ipse ingrederetur, venerunt eodem & apri, & equi, & leonum genera, & serpentes, aliæque quæcumque tellure pascerentur, bina ex unoquoque genere cuncta. Ille autem recepit ad se omnia, atque ea ipsum haud quaquam lædebant, sed magna inter eos, Jove ita dispensante, concordia erat, unaque in Arca omnes navigabant, quamdiu aqua superabat. Atque hæc quidem de Deucalione Græci tradunt. Hanc *Luciani* de universali*

fali

fali Diluvio, ejusque circumstantiis, narrationem si attentè perpendas, facile percipies, Diluvii universalis, quod sub Patriarcha Noemo contigit, notitiam ad Græcos, seu Gentiles, pervenisse, eos verò commentos postea fuisse, istud Diluvium accidisse sub uno è suis Regibus, videlicet *Deucalione*.

D. Putasne, aliquos ex his, qui tempore Noemi vindicibus aquis universalis Diluvii extincti sunt, Poenitentiam egisse, & æternam damnationem evasisse?

M. Si sermo sit de parvulis, qui per Sacramentum Legis naturæ, aut per Fidem signo aliquo sensibili, & sacro significatam, & confirmatam, ab originali peccato mundati, & sanctificati erant; nulum dubium est, quin isti parvuli, aquis Diluvii universalis submersi, salutem æternam fuerint consecuti. Si etiam sermo sit de his hominibus, qui, incipiente Diluvio, poenitentiam agere potuerunt, donec aquis suffocati interirent, certum itidem est, illos, si reverà poenitentiam egerint, salutem æternam fuisse adeptos. Poenitentiam autem aliquos ex his, qui universali Mundi Diluvio perierunt, egisse, docere videntur S. Hieronymus in Libro Quæstionum Hebraicarum in Genesim, & in Caput I. Prophetæ *Nahum*, nec non *Rupertus*, Abbas; lib. 4. Commentariorum in Genesim cap. 16. Ast ipse, cum aliis doctissimis Scripturæ Sacræ Interpretibus, existimo, nullos ex his, qui in hoc generali Mundi naufragio extincti sunt, poenitentiam egisse, ac subindè illos omnes æternam damnationem incurrisse. Tantum enim adest, ut Scriptura ullibi innuat, aliquos ex his, qui Diluvio Noetico perierunt, scelerum suorum poenituisse, ut potius Evangelista *Lucas* cap. 17. v. 27. contrarium apertè testetur his verbis: *Edebant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, usque in diem, quâ intravit Noe in Arcam, & venit Diluvium, & perdidit omnes.* Quapropter, sicut non licet asserere aliquos, vel ex Sodomitis, qui incendio perierunt, vel aliquos ex Ægyptiis, qui in Mari rubro demersi sunt, vel aliquos ex his, quos cum *Core*, *Dathan*, & *Abiron* dehiscens terra absorbuit, poenitentiam egisse, quia de illorum poenitentia altum est in Scriptura Sacra silentium; ita nulli affirmare fas est, aliquos ex his, qui tempore Noemi in generali Mundi Diluvio interierunt, poenitentiam egisse, quia de illorum poenitentia silet omninò Scriptura Sacra; nec debemus certò quiddam pronuntiare, cuius in sacris litteris ne vola quidem, ac vel

minimum reperitur vestigium, alioquin procacibus quibusdam ingeniis in Sacrarum Scripturarum interpretatione amplissimum ariolandi, vanisque indulgendi conjecturis aperiretur ostium. Probabilius itaque esse censeo, omnes homines, qui universali Diluvio perierunt, æternam damnationem incurrisse, tum quia, silente Scripturâ Sacrà, dicere haud possumus, quemquam illorum poenitentiam egisse; tum quia etiam, juxta doctrinam sanctorum Patrum, quemadmodum hi omnes, nullo excepto, qui extra Ecclesiam moriuntur, per temporalem mortem transeunt ad æternam, ita quicunq; extra Arcam Noemi perierunt, æternam perierunt. Absurdum quippè est, & Scripturæ Sacræ auctoritati penitus contrarium, dicere impios, de peccatis suis poenitentiam non agentes, æternis suppliciis non puniri, quia poenis temporalibus in hac vita plectuntur.

D. Quoto anno Mundi contigit Diluvium universale Noeticum?

M. Hæc difficultas, propter Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum Codicum in annis Patriarcharum antediluvianorum numerandis discrepantiam, factis intricata est, nec tam facile dirimi potest. Hebræi namque ab ortu Mundi usque ad Diluvium numerant dumtaxat annos 1656. Græci autem, seu 70. Interpretes, à creatione Mundi usque ad Diluvium subducunt annos 2242. & 2262. Samaritani denique ab exordio Mundi usq; ad Diluvium numerant annos 1307. De hac calculorum discrepantia doctissimi Chronographi, & Theologi magno animorum æstu, hæc nostrâ præsertim tempestate inter se se digladiantur, altercantur, tumultuantur; aliis Textum Hebræum, ac subindè Hebræorum calculum Versioni, & calculo 70. Interpretum antepositibus; aliis è diverso stantibus pro Versione, & calculo Græcorum, seu 70. Interpretum. Qui calculum Hebræorum probant, mendosam & interpolatam esse 70. Interpretum Chronologiam pertendunt. Qui verò 70. Interpretum Epilogismum tuentur, corruptum, & adulteratum fuisse Textum, ac calculum Hebræorum dicunt, & utrique suas varias conjecturas proponunt. Longior certè esset, si hanc quæstionem, quæ amplissimam præbet disputandi materiam, in præsentia vellem accuratè, pro eo ac meretur, discutere. Consultius me facturum puto, si te remittam ad Dissertationem, quæ est ordine quinta, inter alias Dissertationes, quas edidi in libro de *Mysteriis, & annis Jesu Christi Servatoris nostri*,

nostris, quem Romæ anno 1724. secundis curis adornatum publicam in lucem emisi. In hac quippè Dissertatione multis momentis evinco, Chronologiam Textus Hebræi, in numerandis annis Patriarcharum antè, & post Diluvium, præferendam esse calculo Codicum Græcorum, & Samaritanorum, ibidemque omnibus objectionibus, quæ vulgò proponi solent, abundè facio fatis.

D. Cum librum, quem lucubrasti, *De Mysteriis, & annis Jesu Christi*, nunc ad manum non habeam, optarem, ut compendio hic præcipua proferres momenta, quibus probari potest, Textus Hebræi Chronologiam in putandis annis Patriarcharum primæ, & secundæ ætatis, præponi debere calculo Codicum Græcorum, seu 70. Interpretum, & Samaritanorum.

M. Inter præcipua momenta, quibus probatur, Chronologiam Textus Hebræi in numerandis annis Patriarcharum primæ, & secundæ ætatis anteponi debere calculo Codicum Græcorum, seu 70. Interpretum, & Samaritanorum, hæc sunt, quæ hic summam perstringam. Primò, quia cum Chronologia Textus Hebræi, qui est Scripturæ Sacræ Textus primogenius, optimè consentit Editio vulgata, quæ à Concilio Tridentino fuit Authentica declarata, & quæ universa nunc utitur Ecclesia Catholica. Credibile autem non est, voluisse Ecclesiam approbare in Editione vulgata Chronologiam Textus Hebræi in supputandis annis Patriarcharum primæ, & secundæ ætatis; si ea Chronologia corrupta, ac mendosa esset. Præterea, Chronologia, quæ est in Codicibus Græcis, seu 70. Interpretum, & in Pentateucho Samaritanorum, multis scatet erroribus, sicut superius observavimus in annis *Mathusalem*, quem Codices Græci superstitem faciunt, quatuordecim annis post Diluvium; quod è diametro opponitur Scripturæ Sacræ. Codices Samaritani ab initio Mundi usque ad Diluvium, percensent tantum annos 1307. qui annorum numerus, ut fatentur omnes, contradior est, & longævæ Patriarcharum antè Diluvium vitæ plures adimit annos. Denique, omnium Hebræorum animistantus semper infedit ardor sacros conservandi libros, & cavendi, ne quod in ipsos, vel minimum irreperet mendum, ut paratos se exhibuerint mortem potius oppetere, quàm in eorum depravationem consentire. Quò fit, ut audiri non debeant hi, qui aurem fabulis præben-

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

tes, dictitant, Hebræos, odio in Christianos percitos, Chronologiam Textus Hebræi de industria corrupisse. Sanè, si Hebræi propter odium, quo prosequuntur Christianos, voluissent sacros suos corrumpere libros, tam nefandum scelus non attentassent in Chronologia, sed in Vaticiniis, quæ de venturo Messia cecinerunt Prophetæ, quæque in Jesu Christo, vero Messia, ad amissim fuisse completa antiqui Christiani Sole clariùs contra Judæos demonstrabant; in his, inquam, corrumpendis Prophetarum de venturo Messia oraculis omnem suam operam, artem & industriam posuissent Judæi, non verò in corrumpenda Chronologia sacra, quæ nullum Christianis ad probandum Messia adventum efficax poterat suppeditare argumentum. Nec enim solebant antiqui Christiani disputare contra Judæos calculatoriis, seu è Chronologia petitis argumentis, sed ipsis objiciebant Prophetarum vaticinia, quæ illorum jugulum petebant, eosque ita ad incitas redigebant, ut ad illa nec hiscere, nec multitare possent. Cum igitur Judæi hæc Prophetarum vaticinia, quæ Christianorum doctrinæ de adventu Messia apertè suffragantur, nunquam adulteraverint, sed illa adhuc integra, & illibata in sacro Textu Hebræo confervent, quamvis ea, ne Christum esse verum, & à Prophetis prædictum Messiam fateri cogantur, sinistris, & violentis interpretationibus in alium sensum obtorto collo inflectere, ac detorquere frustra moliantur; qui, quæso, credibile erit, Judæos voluisse vitiare Chronologiam sacri Textus Hebræi, quæ ipsis nec quidquam nocuissent, nec Christianis aliquid præsidii adversus ipsos afferre poterat? Id sanè abhorret ab omni veri specie. Præterquam quòd impossibile videtur, Judæos per totum, quæ latè patet, Orbem, maxime post passionem Christi, dispersos, & in varias Sectas, videlicet Samaritanorum, Saducæorum, Caraitarum, Rabbanistarum, Phariseorum, &c. distractos, in depravationem sacrae Chronologiæ Textus Hebræi consensisse, tamque sacrilegum facinus aggredi potuisse, etiam si voluissent. Sed de Chronologiæ sacri Textus Hebræi integritate plura leges in prælaudata Dissertatione nostra.

D. Ut discrepantiam Codicum Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum in numerandis annis primæ ætatis, seu Patriarcharum antè Diluvium, uno oculorum conjectu videre possim, rem

K mihi

mihî gratissimam faceres, si hîc Tabulam Chronologicam subnecteres, quæ generationum Patriarcharum antediluvianorum annos, juxta Codices Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum accuratè notaret.

M. Quandoquidem hæc, quam postulas, Tabula Chronologica nonnihil lucis afferre potest his, quæ hæcenus diximus, eam tuis oculis subjiciam.

TABULA CHRONOLOGICA,

Complectens annos generationum Patriarcharum antediluvianorum, juxta Codices Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum.

Adam genuit Seth	juxta codices Hebræos.	juxta codices Græcos.	juxta codices Samaritanos.
Anno ætatis suæ	130.	230.	130.
Seth genuit Enos.	105.	205.	105.
Enos genuit Cainan.	90.	190.	90.
Cainan genuit Malaleel.	70.	170.	70.
Malaleel genuit Jared.	65.	165.	65.
Jared genuit Enoch.	162.	162.	62.
Enoch genuit Mathusalem.	65.	65.	165.
Mathusalem genuit Lamech.	187.	167.	67.
Lamech genuit Noë.	182.	182.	53.
Diluvium cœpit Noë annos nato.	600.	600.	600.
Summa annorum à creatione Mundi usq; ad Diluvium.	1656.	2242, vel 2262.	1307.

D. Video sanè magnam calculorum discrepantiam, quæ in numerandis annis Patriarcharum primæ ætatis, id est, à creatione Mundi usque ad Diluvium, reperitur inter Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos. Sed quia Concilium Tridentinum approbavit in Editione vulgata, quam sequitur Catholica Ecclesia, Chronologiam Codicum Hebræorum, eamque præfert calculis Codicum Græcorum, & Samaritanorum, etiam atque etiam te rogo, ut aliam hîc inferas Tabulam Chronologicam, quæ, juxta Chronologiam Textûs Hebræi, decem primorum Patriarcharum ab exordio Mundi ad Diluvium usque stemma, & annorum vitæ summam complectatur.

M. En aliam, quam tibi exhibeo, Tabulam Chronologicam, in qua, juxta Chronologiam Textûs Hebræi, accuratè notantur anni Mundi, quibus decem Patriarchæ ante Diluvium, nati, & mortui sunt. Indicatur etiam quoto anno

vitæ suæ decem illi Patriarchæ ante universale Diluvium genuerint? quot annos vixerint, postquam genuerunt? & denique quot annos in univèrsam vixerint? Quorum notitia tibi circa annos decem Patriarcharum ante Diluvium abundè sufficere debet.

Tabula Chronologica, decem Primorum Patriarcharum ante Diluvium, stemma, & annorum vitæ summam complectens.

	Natus est anno Mundi.	Genuit anno vitæ suæ.	Vixit postquam genuit.	Vixit in univèrsam.	Obiit anno Mundi.
Adamus	1.	130.	800.	930.	930.
Seth	130.	105.	807.	812.	1041.
Enos	235.	90.	815.	905.	1140.
Cainan	325.	70.	840.	910.	1235.
Malaleel	395.	65.	830.	895.	1290.
Jared	460.	162.	800.	962.	1422.
Enoch	622.	65.	300.	365.	987.
Mathusalem	687.	187.	782.	969.	1656.
Lamech	874.	182.	595.	797.	1651.
Noë	1056.	500.	450.	950.	2006.
Diluvium			Cœpit anno Mundi 1656.	Duravit anno 1.	Defiit anno Mundi 1657.

D. Votis meis plenissimè fecisti factis. Quapropter, si nihil aliud de decem Patriarchis, qui vixerunt ante Diluvium, tibi superfit dicendum, hîc finem ultimo colloquio nostro in Historiam primæ Mundi ætatis imponemus.

M. Ne quidquam horum prætermittamus, quæ Historiam spectant primæ Mundi ætatis, seu Patriarcharum ante Diluvium, velim ut sub finem hujus nostri Colloquii observes, Adamum, ejusque filium Abelem, nec non Patriarcham Noemum, Jesu Christi, Salvatoris nostri, verique Messæ, typum gessisse, ut inde intelligas, horumque Patriarcharum Gestam in Christum colimasse, eumque venturum significasse. Ordinar autem ab Adamo, qui fuit primus omnium Patens, quique Jesu Christi typum gessit, sicut ex hac, quam subjicio, comparatione Adamum inter & Jesum Christum liquidò patebit. In primis, Adamus sexto die creatus est: Jesus Christus sexto die mortem subiit. Adamus ad imaginem Dei creatus est: Jesus Christus est imago Dei invisibilis, & figura substantiæ ejus, & speculum sine macula Dei Majestatis, & imago bonitatis illius, ut inquit Apostolus Paulus.

lus. De terra virgine fictus est Adamus: in puellæ Virginis Mariæ utero conceptus est Jesus, & ex eo, illibatâ manente Matris Virginitate, prodivit. Adamus jussit Deus dominari piscibus Maris, & volatilibus Cœli, & univèrsis animantibus, quæ moventur super Terram: Jesus Christus prædicat, datam sibi esse omnem potestatem in Cœlo, & in Terra. Conjugium Adami, & Evæ, individuum Christi Jesu, & Ecclesiæ connubium referre auctor est Apostolus Paulus in Epistola ad Ephesios cap. 5. Evæ suavis commissum est peccatum: Mariæ Virginis partu ortum est peccati remedium. Per lignum morti nos tradidit Adamus: per lignum, vitæ nos restituit Jesus Christus. Fructum arboris, per quem bonum, & malum noscebatur, degustat Adamus: De Christo Jesu prædixit Isaias: *Butyrum, & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum.* Nudus peccavit Adamus: Nudus peccatum in Cruce reparavit Jesus Christus. Post admissum peccatum è Paradiso terrestri exivit Adamus: Post reparatum peccatum in cœlestem Paradisum introivit Jesus Christus. Dormiente Adamo, creatur Eva: moriente Jesu, nascitur Ecclesia. Ex Adamo, & Evâ nascuntur homines: ex Jesu Christo, & Ecclesia renascuntur homines.

Alteram Jesu Christi figuram exhibet nobis Abelis, & Caini, filiorum Adami, historia. Quemadmodum enim Abeli, integerrimo viro, Caini, fratris, invidiam conflavit eximia, quâ pollebat, pietas; ita Jesu Christo, omnium hominum innocentissimo, fratrum Judæorum odium virtutes suæ pepererunt. Fuit Abel ovium pastor: Jesus Christus fuit pastor hominum. Abeli mortem parat Cainus: Jesu Christo mortem conciscunt Judæi. Abelem foras ad mortem educit Cainus: Jesum Christum Judæi ad supplicium extra Hierosolymam rapiunt. Vox sanguinis Abelis clamat ad Deum de terra: De Jesu Christo ait Apostolus Paulus in Epistola ad Hebræos: *Accessistis ad Testamenti Novi Mediatorem Jesum, & sanguinis asperersionem, melius loquentem, quàm Abel.* Hanc Caino pœnam, ob perpetratum flagitium, irrogat Deus, ut detestabilis, & exosus sit omnibus in terra hac, quam fraterno sanguine repperit: Judæi omnibus invidi, & execrabiles sunt, præsertim in P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

Ecclesia Christiana, quæ Jesu Christi sanguine lota, ac mundata est. Futurum præterea addidit Deus, ut terram à se foedatam vanis laboribus Cainus exerceat, nullos ipsi fructus, operæ pretium reddituram: adeo etiam deploandam videmus perfidorum Judæorum fortem ac conditionem, ut priscam, & jam pridem antiquatam Synagogam, nec non abrogatos ejus ritus frustra concelebrent, nec quidquam proficiant ad salutem. Exilio quoque Cainum mulctat Deus, patrisque extrudit sedibus, sic tamen ut tutum, & incolumem ei vitam præstet: profugi passim, & extorres errant Judæi, nec penitus tamen excinduntur. Signo quodam Cainum notavit Deus, quo agnitus mortem effugeret: Judæi, qui per immanitatem, post homines natos maximam, Jesum Christum in Crucem egerunt, certo colore; vel notâ insignes variis in locis esse jubentur, quo ab aliis discernantur. Plura circa hanc comparationem Abelis, & Jesu Christi legis apud Rupertum, Abbatem Tuitiensem lib. 3. Comment. in Genesim cap. 6.

Denique, in Patriarcha Noemo typum Jesu Christi habemus. Noemi quippe nomen significat consolationem, & quietem: id de se pollicitus est Jesus Christus, dicens: *Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris,* Matth. cap. 11. Præterea, Noemus, sicut legitur cap. 6. Libri Geneleos, *invenit gratiam coram Domino: Noe vir justus, atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit:* Jesus Christus proficiebat sapientia, & gratia apud Deum, & homines, cap. 2. Evangelii Lucæ. Terras inundante Diluvio, totumque genus humanum delente, hi tantum instantem perniciem evaserunt, quos servavit Noemus in Arca: grassante in Mundo peccati lue, hominesque in certum interitum adducete, illi dumtaxat fuere ab imminente exitio liberati, quos Jesus Christus efficaciter salvos esse voluit; *nec enim aliud,* (ut dicitur Act. Apostol. cap. 4.) *nomen est sub Cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Extra Arcam Noemi omnes perierunt absorpti aquis Diluvii: Extra Ecclesiam, quam Christus instituit, nulla est salus, vita, & gratia sanctificans. Noemus, nudatus à Chamo, filio suo, irrisus est, cum interea filii ejus duo, K 2 Semus,

Semus, & *Japhetus*, singularem ei pietatem, ac reverentiam præstiterunt, indeque factum est, ut *Noemus* diris devoverit *Chamum*, duobus verò aliis filiis suis fausta omnia fuerit precatatus: *Jesús* Christus nudus in Cruce pendens, ab *Israële*, filio suo, habitus est ludibrio, cum verus *Israël*, & populus gentium, ejus quoque filii, in ipsius obsequium, & cultum concefferint, & idcirco Deo ille, seu populus *Judaicus*, abominabilis factus, extrema per omnia infelicem vitam trahit, dum hic populus verorum *Israëliitarum*, & *Gentilium*, *Jesu Christi* doctrinam suscipientium, evasit Deo gratus, & acceptus. Denique, *Arca Noemi* paucos à *Diluvio* liberavit, & animalia munda, & immunda continebat: in *Ecclesia Jesu Christi*, si advertatur cæterorum hominum, qui suâ culpâ pereunt, ingens multitudo, pauci salvantur, indeque *Christus* sæpius dicit, salutem esse paucorum, & arctam esse viam, quæ ducit ad cælum. *Ecclesia* etiam *Jesu Christi* complectitur homines bonos & malos, justos & peccatores, non secus ac frumentum cum palea invenitur in area, & boni ac mali pisces concluduntur in sarena.

D. Eccur, quæso, voluit Deus, ut tot typis, ac figuris etiam ab initio *Mundi* prænunderetur, & adumbraretur *Jesús* Christus, qui tamen post expletum dumtaxat quartum *Mundi* millenarium prodit in lucem?

M. Cum *Christus* sit Deus simul & homo, qui redemptionis generis humani ineffabile *Mysterium* in terris implere debebat; oportuit, ut post peccatum *Adami*, hoc est, ab ipso *Mundi* exordio prædiceretur, multisque typis ac figuris, quasi prævio quodam ad ostium suum apparatu terris ostenderetur. Hinc non solum voluit Deus, ut *Patriarchæ* dictis, & factis suis *Jesum* Christum, verum *Messiam* à Deo promissum, representarent, sed etiam, dum omne humanum genus in vitium rueret, elegit numerosam gentem, seu *Judaicam*, cui *Leges*, *Ritus*, *Cæremonias*, & *Sacrificia* præscripsit, quibus promissus *Christus*, dignitas ejus, opera, vita, & mors, prænunderentur, & significarentur, sicque, dum gens *Judaica* hunc promissum *Servatorem* expectaret; eadem spe totus *Orbis* impleretur, huicque excipiendi aliquando homines bene præparati esset: Per multam seriem temporum prædicendus fuit *Christus*: Non enim aliquid parvum ventu-

rum fuit. Diu fuerat prædicendus, semper tenendus. Quando major *Judex* veniebat, tanto præconum longior series præcedebat, sunt verba *S. Augustini* *Tractatu* 31. in *Joannem*. Sed de typis ac figuris, quibus adumbratus fuit *Jesús* Christus, antequam ejus vultus toti terrarum orbi affulgeret, plura opportunius dicemus in nostris *Colloquiis*, in quibus agemus de *Lege* *Mosaica*, cujus ritus, cæremonia, Festa, & *Sacrificia* in *Jesum* Christum venturum collimabant, eaque ad illum significandum, seu, ut ita loquar, ad viam ejus adventui sternendam, fuerunt à Deo instituta, disposita, & ordinata. Finem itaque huic ultimo nostro *Colloquio* in *Historiam primæ Mundi ætatis*, quæ incipit à creatione *Mundi*, & protenditur usque ad *diluvium*, imponamus. Crastinâ autem die aggrediemur horâ secundâ pomeridianâ *Historiam secundæ Mundi ætatis*, quæ incipit à *diluvio universali Noetico*, & producitur usque ad vocationem *Abrahami*. Tu verò, quæ in tribus *Colloquiis* in *Historiam primæ Mundi ætatis* hæctenus diximus, sæpius ruminari, & memoriæ tuæ trabali clavo penitius infigere debes.

HISTORIA SECUNDÆ MUNDI ÆTATIS,

Quæ initium habet à *Diluvio universali Noetico* & producitur usque ad vocationem *Abrahami*.

Post universale *Diluvium* tres filii *Noemi*, videlicet *Semus*, *Chamus* & *Japhetus*, genus humanum, quod erat aquis *Diluvii* penè extinctum, repararunt, & ex his orti sunt omnes populi. Qui autem ex his tribus *Noemi* filiis proximè nati sunt, aucto hominum numero, de discessu in varias terræ regiones cogitarunt; sed prius maximæ altitudinis turrim *Babel*, seu *Confusionis*, quæ omnibus perfugii loco esse posset, si novum Deus moliretur *Diluvium*, audaci conatu inchoarunt, perficere tamen haud poterunt, Deo immensæ illius molis fabricam momento temporis interrumpente, & linguam communem, quâ utebantur, in plures linguas dividente, quò factum est, ut sublato illo, quo inter sese devinciebantur isti postdiluviiani homines, loquelæ commercio, aliis in alias terras commigrandi incubuerit necessitas. Sed etiam si locis dissi, & sermone essent divisi, in hoc tamen conveniebant, quòd moribus periti in flagitia & fordes ruerent,

rent, omnibus scelerum generibus essent mancipati, neglectoque solius Dei veri cultu, *Idolis* fervirent. Nonnullos tamen in tanta malorum colluvie illibatos & puros servavit sibi Deus, quos inter eminent *Abrahamus*, qui specialiter electus est, ut esset pater credentium. In vocatione *Abrahami* desinit secundæ *Mundi ætatis* *Historia*, quam in tribus, quæ instituemus *Colloquiis*, diligenter examinabimus. In primo *Colloquio* agemus de his, quæ spectant *Historiam secundæ Mundi ætatis*. In altero *Colloquio* discutiemus quædam dubia, quæ circa secundæ *Mundi ætatis* *Historiam* proponere solent *Scripturæ Sacræ* Interpretes. In postremo referemus *Patriarcharum* postdiluviianorum *Gesta*, & aliquot difficultatibus, quæ circa illorum vitæ annos, vel circa illorum dicta aut facta occurrere possunt, breviter faciemus fati.

COLLOQUIUM I.

In quo agitur de his, quæ spectant secundæ *Mundi ætatis* *Historiam*.

DISC. AD te, observande *Magister*, horâ quam præfixisti heri, secundâ pomeridianâ, non tam accurri, quam advolavi, ut in eo, quod hodie habituri sumus, colloquio perdiscere possem omnia, quæ ad *Historiam secundæ Mundi ætatis*, hoc est, à *Noetico Diluvio* usque ad vocationem *Abrahami*, attinere possunt.

M. Optatò sanè & in tempore advenisti, nec enim hodie in meo *Museolo* fiet nostrum colloquium, sed in meo prædiolo rusticano, quod procul à nobis non distat, & quò ipse me recipere soleo, quoties me urbis cepit satietas. Hoc prædiolum, seu *Colloquio* nostro locum peropportunum, destinavi, non solum quia cœli affulgens serenitas ad prodeambulandum invitât, verum etiam, quia in horto istius prædioli extat copiosum pomarium, proceris quercubus & rivo limpidissimo cinctum. Adest etiam, inter alias arbores, *Pirus*, quæ triplicem nobis voluptatem ministrabit; Nam ut est procerâ satis, & patulis diffusa ramis, amœnissimam prorsus umbram præbebit, & frondibus opacis æstum facile propulsabit. Præterea, ut est anni vernum tempus, non oculos modò flosculorum adspèctus pascet, sed etiam nares gratissimo odore recreabit; ut nihil in præsentia dicam de aura, quæ ibi spirat, saluberrima, de leni murmure rivi,

qui circumlabens totum hortum irrigat, & de variis herbarum virentium, graminumque flosculis versicoloribus distinctorum, speciebus. In hoc amœnissimo horto sub illa ingenti *Piro* commodissima sedilia inveniemus, pulvillo quoque, si videbitur, adferri jubebo.

D. Delectat me valdè hæc amœnissimi loci tam eleganter à te collaudata species. Huc itaque, abjectâ omni cunctatione, nos conferamus, ut humi juxta rivum in gramine procumbentes colloquium nostrum incipiamus.

M. Ne, inter eundem huc, tempus inani sermone teramus, periculum face-re vellem, an memoriâ adhuc teneas *Historiam primæ Mundi ætatis*, quam tibi in superioribus colloquiis sat superq; exposui; sic enim ad audiendam *Historiam secundæ ætatis Mundi*, quam, dum ad hortum erimus appulsi, pertexam, præparatus magis accedes.

D. Quando ita jubes, *Historiam primæ Mundi ætatis* compendiosè descriptam inter deambulandum recitabo, ut inde intelligas, me omnem itidem curam & attentionem adhibiturum, ut *Historia secundæ Mundi ætatis*, quam mox concinnaturus es, perpetuò memoriæ meæ infixâ remaneat. En igitur *Historiæ* à creatione *Mundi* usque ad *Diluvium*, hoc est, primæ *Mundi ætatis* synopsis: Postquam Deus creâset cœlû & terram, condidit tandem ad imaginem & similitudinem suam *Adamum*, & è costa, quam ei detraxit, formavit *Evan*, ipsius conjugem. Hos primos parentes nostros, quibus dederat Deus mentem ratione pollentem, & in bonum naturâ suâ conversam, collocavit in *Paradiso voluptatis*, omni bonorum copia affluente. Ipsi verò, acceptâ ab omnipotenti conditore *Lege*, observatu facillimâ, qua ligni scientiæ boni & mali fructus ipsis interdicebatur, externâ dumtaxat persuasione, seu suggestione *Diaboli*, qui formam serpentis induerat, non internâ concupiscentiæ, quæ necdum ipsis inerat, sollicitatione victi, primum Dei mandatum, decerpto ex arbore vetita fructu, eoque gustato, violârunt. Hinc prima totius labis origo. Hinc *Adamus* & *Eva* continuo nudos esse se erubuerunt. Hinc è *Paradiso terrestri* fuerunt actutum à Deo expulsi, morbis & morti obnoxii facti, quos Deus creaverat immortales. Hinc ad summam miseriam redacti, compulsi sunt vesci pane in sudore vultus sui. Hinc denique, cœpit concupiscentia

contra rationem pugnare; durumque deinceps in omnes homines, qui ab iis prognati sunt, imperium exercere. At Deus, qui dives est in misericordia, & cujus bonitas prævalet hominum nequitiae, primis Parentibus nostris, statim ac lapsi sunt, promisit ex semine eorum nasciturum Messiam, seu Redemptorem, qui generi humano illata per primigeniam Protoparentis Adami culpam damna cum fœnore resarciret. Patuit autem confestim post peccatum primi omnium hominum parentis, corruptam esse totam illius sobolem, & egere salvatore, qui non solum paupertati, & miseris, sed & moribus corruptis mederetur. At enim Cainus, filius Adami, & Evæ, invidiâ motus, occidit Abelem, fratrem suum. Dein, hominibus sceleratoribus factis, Deus coactus est Mundum universali Diluvio perdere, uno excepto Patriarchâ Noemo cum familia sua, qui jussu Dei ingentem fabricavit Arcam, quâ, præter familiam suam, omnium animalium species servavit, ne perirent in aquis. Hactenus, ut morem tibi gererem, compendiosam recitavi primæ Mundi ætatis narrationem, quæ nos sensim sine sensu ad hunc hortum perduxit, qui studiorum secessibus vel maximè videtur idoneus, quique limpidis suis fontibus, ac ripis smaragdinis, & opacis nemorum umbris me plurimum exhilarat atque delectat. Age itaque, sedeamus, tu verò incipe secundæ Mundi ætatis Historiam, quam in numero habes; tuam quippè novi memoriam, quam scio tibi esse commentarii vice.

M. Historiam secundæ Mundi Ætatis ordiar ab his, quæ immediatè post Diluvium contigerunt, eamdémque Historiam continuabo usque ad vocationem Abrahami, ubi desinit secunda Mundi Ætas. Tu verò, fac ut attento sis animo, meque circa ea, quæ intelligentiâ assequi haud poteris, appositè interrogas.

D. Quid egit Noemus, postquam, exacto Diluvio, exivit ex Arca?

M. Postquam Noemus anno Ætatis suæ sexcentesimo primo, à creatione verò Mundi anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo, ex Arca, orbe siccato, fuisset jussu Dei egressus, Altare Deo, ceu liberatori suo, erexit, eique in gratiarum actionem holocausta obtulit, quæ grata Deus habuit, ideòque Noemo, & ejus familiæ benedixit, promisitque, se non amplius universali diluvio

deleturum genus humanum, dicens: *Non igitur ultra percutiam omnem animam viventem, sicut feci*, Genesis cap. 8. v. 21. *statuam pactum meum vobiscum, & nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps diluvium dissipans terram*, Genesis cap. 9. v. 11. *Et non erunt ultra aquæ diluvii ad delendam universam carnem*, ibidem, v. 15. Denique, Deus promisso suo de eluvione ulterius non immittenda adjecit fœdus Iride firmatum, quod dignatus est icere cum Noemo dicens: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me, & inter terram*, sicque factum est, ut qui ante diluvium erat tantum à natura pluviae signum, celestis in nubibus arcus, evaserit post diluvium fœderis Deum inter & homines tessera, & quasi fidejussor divino nutu fuerit constitutus, ne unquam pari eluvione universum terrarum orbem Deus inundaret. Falsum igitur est, quod dicitant nonnulli: Iridem nunquam fuisse ante diluvium universale; nam ante diluvium fuit Sol, fuerunt pluviae, serenitates, nubes rosidae, nubes opacæ, exhalationes, halitus, spiritus vagantes per Atmosphæram, sicut modò; alioquò progenies illa hominum, qui ejusdem speciei, temperamenti, atque complexionis quoad substantiam, erant sicut nos, quo pacto subsistere potuisset, deficientibus his, quæ ad eò necessaria experimur, cum ad nostram conservationem, tum ad segetum, plantarumque generationem?

D. Dicebat mihi nuperrimè vir Historiæ sacrae peritus, Deum contraxisse hominum post diluvium vitam ad annos centum viginti, juxta illud Scripturæ Sacrae: *Dixitque Deus: non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est; eruntque dies illius centum viginti annorum*. Addebat insuper vir ille eruditus, Deum, habitâ ratione imbecillitatis hominum postdiluvianorum, eis permisisse etiam carniem, quem hominibus ante diluvium prohibuerat, in cuius sententiæ confirmationem, hæc verba Scripturæ Sacrae proferebat perdoctus ille vir: *Omne, quod movetur & vivit, erit vobis in cibum . . . excepto quod carnem cum sanguine non comedetis*, Genesis cap. 9. v. 3. utrum autem hæc vera sint, & Scripturæ Sacrae consentanea, velim, ut in præsentia me edoceas.

M. Utramque istius viri eruditi sententiam, ut candidè fatear, meo calculo probare haud possum. Et primò quidem, hæc verba Scripturæ Sacrae, quæ lib. Gene-

nesis

nesis cap. 6. v. 3. leguntur: *Eruntque dies illius centum viginti annorum*, non innuunt, Deum contraxisse post diluvium vitam hominum ad annos centum viginti, sicut nonnulli post *Josephum*, Hebræum lib. 1. Antiq. judaicarum cap. 4. malè interpretantur; sed hæc Scripturæ Sacrae verba: *eruntque dies illius centum viginti annorum*, indicant spatium, quod Deus hominibus ante diluvium concessit, poenitentiam agendi, tanquam si Deus diceret: *usque ad centum viginti annos iram meam in homines differam, ac procrastinabo, si autem non resipiscant, & ad meliorem frugem sese recipere nolint, in eos diluvium inducam*. Hunc esse genuinum illorum Scripturæ Sacrae verborum sensum evidentissimè patet ex annis Patriarcharum post diluvium, *Semus* quippè, Noemi filius, qui tempore diluvii centum annos natus erat, vixit usque ad sexcentos annos. Innumeri etiam alii post diluvium longè ultra centum viginti annorum spatium vitam prodixerunt, ut sanctæ Litteræ docent. Rejicienda itaque est hæc *Josephi*, Hebræi, & aliorum ei adherentium expositio, quæ centum viginti annos hominibus post diluvium in vitæ terminum fuisse à Deo constitutos asserit, & intelligenda sunt hæc laudata Scripturæ Sacrae verba: *Eruntque dies illius centum viginti annorum*, eodem in sensu, quo explicantur hæc Prophetæ *Jonæ* verba: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*. Alteram quod spectat sententiam, quam, ut mox dicebas, propugnabat vir eruditus, affirmans, Deum dumtaxat post diluvium concessisse esum carniem, quem hominibus ante diluvium vetuerat: hæc, inquam, non mihi itidem probatur sententia. Ostendi siquidem in nostro secundo Colloquio in Historiam primæ Mundi ætatis, Deum nullum edidisse præceptum, quo prohiberit hominibus ante diluvium esum carniem. Addam hic dumtaxat, credibile non esse, homines, qui, ut perhibet Scriptura Sacra, ante diluvium illicitis voluptatibus admodum dediti erant, à carnibus abstinuisse, ex quarum immoderata comestione, prodeunt illæ voluptates, quæ ad gulam pertinent, & ventri ac libidini serviunt, in quibus illi toti erant. Crediderim ergò ipse, Deum non prohibuisse hominibus antediluvianis esum carniem, sed tacitè illorum esum eis tantummodò permisisse, & post diluvium factam fuisse à Deo aperte hominibus potestatem comedendi carnes, tum quia voluit Deus hac specali concessâ indulgentiâ homines postdiluvianos ab

eluvionis metu confirmare & recreare: Tum quia etiam, terra diluvio effæta & deterior facta est, atque olera minùs nutritiva, quàm erant antehac: Tum denique, quia natura hominis post diluvium evasit fragilior & imbecillior, sicut ex contractiore vita eorum, qui post diluvium nati sunt, & quorum ætas in sacris Litteris perscripta est, facili negotio intelligi potest.

D. Quid sibi volunt hæc verba: *Excepto quòd carnem cum sanguine non comedetis*?

M. Deus his verbis prohibuit hominibus postdiluvianis, ne membrum de animante adhuc vivo comederent. Voluit etiam Deus, ut homines abstinerent ab esu sanguinis animalium, quia eorum anima est in sanguine. Hanc legem de abstinentia ab esu sanguinis animalium, latam à Deo post diluviū, observant etiam nūm ad summos juris apices Judæi, qui ab esu sanguinis & suffocati vehementer abhorrent. Ejusdem legis de abstinentia à sanguine animalium observationem commendarunt Apostoli, in Concilio Hierosolymitano, sic definites: *Visum est Spiritui sancto, & Nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quàm hæc necessaria: ut abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione*. Hanc legem in exordio nascentis Ecclesiæ promulgarunt Apostoli, ut facilius conciliarentur Gentiles cum Judæis, & simul habitantes, in unum populum coalescere possent, sublatis semel hisce causis, quibus ab invicem dissociari & alienari potuissent, qualis erat esus sanguinis, à quo Judæi ex præscripto legis religiosè abstinebant. At, cum jam à multis sæculis Judæorum & Gentiliū discordia omnino desierit, & utriusque Jesu Christi Fide illuminati, in ejus Ecclesiam coaluerint, hæc tandem lex de abstinentia à sanguine, quæ non perpetua, sed temporanea, seu ad tempus observanda erat, fuit in Ecclesia penitus abolita, extincta, & antiquata. Hic tamen obiter advertere debes, Deum, occasione illius legis de non comedenda carne animalium cum eorum sanguine, & de abstinentia ab esu illorum sanguinis, quam tulit post diluvium, aliud ad detestationem homicidii edidisse præceptum, cap. 9. libri Geneleos his verbis conceptum: *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippè Dei factus est homo*. Quasi Deus hominibus postdiluvianis sic diceret: *Ne fortè licitum putetis humanum sanguinem, sicut & belluinum effundere; denunciatio vobis, quod quicumque effude-*

effude-

effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius, tantum abest, ut hominem, qui homicidii reus erit, impune abi-
re sinam.

D. Fueruntne alia præcepta post dilu-
vium à Deo data Noemo, ejusque filiis,
quæ observare tenerentur?

M. Hebræorum Magistri, seu Rabbi-
ni, Noachidas vocant omnes Gentes, præ-
ter Hebræos, qui *Abrahamidae*, vel potius
Israëlitæ vocari amant. Hi autem Rabbi-
ni dicunt, Deum tradidisse Noemo, ejus-
que filiis, septem præcepta, quæ ideò
appellantur *præcepta Noachidarum*, quæ-
que pro jure naturali, seu jure omnium
gentium, sumunt. Horum septem Noa-
chidarum præceptorum primum præci-
pit unius solius Dei cultum, & damnat
idololatriam. Alterum præceptum vetat,
ne nomen Dei prophanetur. Tertium
prohibet, ne effundatur sanguis huma-
nus. Quartum damnat, illicitos concu-
bitus. Quintum inhibet furtum. Sex-
tum præscribit, ut Magistratus & Judices
constituantur, quibus onus incumberet
de illis præceptis ferendi iudiciù, & com-
monendi populum de illorum observa-
tione. Septimum denique Noachidarum
præceptum prohibet, ne animalium ca-
ro cum sanguine comedatur. His septem
Noachidarum præceptis adstringeban-
tur, quotquot erant intra Hebræorum
portas, seu qui dicebantur *Profelyti portæ*
& *domicilii*, quique professione non erant
Judæi, seu Legem Mosaicam non secta-
bantur. Neque enim cuiquam fas ac lici-
tum erat cum populo Dei, id est, Israëli-
tico, commoranti, sine justitia, hoc est,
absque illorum septem Noachidarum
præceptorum observatione, vivere; sicut
testatur *Maimonides*, cap. 3. ubi hæc ha-
bet: *tenemur interficere omnes Gentiles,*
qui nolunt recipere præcepta Noachidarum,
si sint in potestate nostra. Et paucis inter-
jectis, subdit: *Jussit Moyses, à Deo edo-
ctus, ut cogere unumquemque, qui in*
Mundum venerit, suscipere in se præcepta
*Noachidis data, & quicumque ea non susci-
piet, interficietur; qui verò ea in se susci-
pit, vocatur Profelytus domicilii in quo-
cumque loco. Obligatur autem ea in se su-
scipere coram tribus viris doctis.* Sed de
his septem Noachidarum præceptis, &
de Hebræorum Profelytis, qui illorum
observatione obstringebantur, plura le-
gis apud jam citatum *Maimonidem* in
suo Tractatu *De Profelyto*.

D. Legam, si aliquando mihi per o-
tium liceat, hunc *Maimonidis* Tractatum.
Interim, perge, si placet, referre cætera,
quæ Noemum, ejusque filios spectant,

M. Terram studiosè coluit Noemus,
atque vineam suâ manu sevit. Unde in-
quit Lactantius cap. 14. lib. 2. Institutio-
num Divinarum) arguuntur, qui aucto-
rem vini Liberum, seu Bacchum, putant.
Ille enim, seu Noemus, non modò Liberum
sed etiam Saturnum, atque Uranum mul-
tis antecessit ætatibus. Ex vinea, quam
plantaverat Noemus, cum primùm fru-
ctum cepisset, lætus factus, bibit usque
ad ebrietatem, jacuitque nudus. Quod
cum vidisset unus ex filiis suis, cui nomen
fuit Cham, non texit patris nuditatem, sed
egressus, etiam fratribus suis, videlicet,
Semo, & *Japheto*, indicavit. At, illi,
sumpto pallio intraverunt averis vultu-
bus, patremque texerunt. Quæ cum fa-
cta expergefactus recognovisset pater, im-
precatus est non filio suo Cham, sed *Chana-
naani*, filio Cham, dicens: *Maledictus*
Chanaan, servus servorum erit fratribus
suis; benedixit verò Noemus aliis duobus
filiis suis Semo, & Japheto, sicut legitur
cap. 9. libri Genesios.

D. Duo hic, cum bonâ tuâ venia,
proponam Dubia. Primum est, an ebrie-
tas, in quam Noemus, hausto nimium
vino, incidit, ei debeat vitio verti, fue-
ritque verè peccatum? Alterum Du-
bium est, cur Noemus intorserit male-
dictionem in *Chanaan*, filium Cham, &
non in ipsius patrem, seu *Chamum*, qui
Noemum, patrem suum, jacentem nu-
dum, & verenda sua monstrantem, deri-
sit, eumque fratribus suis deridendum
propinavit?

M. Ebrietatem Noemi non fuisse pec-
catum, constans est sanctorum Patrum
Sententia. Alii quippè, quos inter cen-
sentur *Hieronymus*, & *Augustinus*, do-
cent, Ebrietatem Noemi mysticam fuisse,
id est, Deum in ebrietate Noemi typum
dare voluisse impletum in Jesu Christo,
Salvatore nostro. Sic enim loquitur *S.*
Hieronymus in lib. contra Luciferianos:
Egressus ex Arca Noe vineam plantavit,
*& bibens de ea inebriatus est. Natus quo-
que in carne Christus Ecclesiam plantavit,*
& passus est. Nudatum patrem irrisit
*major filius, & minor texit. Deum cruci-
fixum irriserunt Judæi, honorarunt Gen-
tiles.* His gemina habet *S. Augustinus*
lib. 16. *De Civitate Dei* cap. 1. Alii verò
sancti Patres hanc ebrietatem Noemi non
fuisse peccatum asserunt, videlicet *S. Cy-
rillus Alexandrinus*, lib. 2. in *Genesin*,
Theodoretus Quæst. 56. in *Genesin*, *Chry-
sostomus* Hom. 29. in *Genesin*, *Ambrosius*
lib. *de Noe & Arca* cap. 29. Rationes au-
tem, quibus illi sancti Patres excusant
Noemi ebrietatem, hæc sunt: quòd sancti
illius

illius Patriarchæ inopinata ebrietas fuit,
ut loquitur *S. Cyrillus*: quòd ab imperi-
tia proficiscebatur hæc passio, non ab in-
temperantia, sicut ait *S. Chrysostomus*,
quia, inquit, neque ille gustaverat prius,
neque alium sciebat, qui gustasset, igna-
rus quâ mensurâ uti debebat, per igno-
rantiam incidit in ebrietatem. Cum igitur
involuntarium sit, quòd fit ex incul-
pata ignorantia, & nullum sit peccatum,
nisi voluntarium sit, sequitur, ebrie-
tatem Noemi non fuisse peccatum, ut-
potè quæ involuntaria prorsus fuit. Ad
alterum, quòd proponis, Dubium, re-
spondet *Theodoretus*, *Chanaan*, filium
Chami, fuisse primum, qui Noemum,
avum suum, dormientem, & indecorè
nudatum animadvertit, nec officiosè, ut
par erat, eum cooperuisse, sed irrisisse,
totamque rem ad patrem suum *Chamum*
inverecundè & cum risu detulisse, neque
ipsum à Patre de humanitate in paren-
tem increpitum fuisse, sed & ipsum quo-
que derisisse; eaque de causa *Chanaan*,
filium *Chami*, improbißimæ derisionis
primum auctorem, fuisse ab avo suo, seu
Noemo, maledictione percussum. Ad-
do etiam, Noemum non maledixisse fi-
lio suo Cham, sed *Chanaan*, filio *Chami*,
tum quia Deus Cham, aliisque duobus
filiis Noemi benedixerat, quandò egressi
sunt ex Arca, non conveniebat igitur,
ut Noemus malediceret filio suo Cham,
cui Deus benedixerat: Tum quia etiam,
si Noemus maledixisset filio suo Cham,
ea maledictio incidisset in omnes filios
Chami, cui tamen Deus illos subdicere
nolebat, sed tantum progeniem *Chanaa-
nis*, filii *Chami*, & irrisoris sui avi Noemi.

D. *Semum*, *Chamum*, & *Japhetum* fu-
isse filios Noemi jam probè scio, sed à te
scire optarem primò, an *Semus* sit reve-
rà primogenitus filiorum Noemi? Secun-
dò, an Noemus præter tres illos filios,
quos genuit ante diluvium, alios pro-
creaverit post diluvium?

M. Quinam inter tres illos Noemi fi-
lios ordo servari debeat? Seu quinam sit
filiorum Noemi primogenitus? incer-
tum omninò est, ac lis sub iudice adhuc
pendens. Alii existimant, *Semum* esse
primogenitum filiorum Noemi eo præ-
sertim ducti argumento, quòd quoties
Scriptura Sacra recenset filios Noemi,
semper *Semum* primo reponit loco. Ve-
rùm, hæc mihi non placet conjectura,
quia Scriptura Sacra, recensendo filios
Noemi, primum numerat *Semum*, non
quidem ordine naturæ, sed habitâ ratione
ejus dignitatis, cum ex ipso, seu ex ipsius
familia proditurus esset Jesus Christus,
P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

verus Messias. Ex *Semo*, inquit *S. Augusti-
nus* lib. 16. *de Civitate Dei*, *Patriarchæ &
Prophetæ, Christus ipse & Apostoli; ex Ja-
phet Gentes prodierunt, & utrique in idem*
corpus Ecclesiæ coierunt. Certè, nemo
negare potest, Scripturam Sacram, dum
recenset filios Noemi, secundo loco po-
nere *Chamum*, qui patris sui Noemi fuit
irrisor, & tamen *Chamum* fuisse juniorem
Japheto, quem Scriptura Sacra inter fi-
lios Noemi ultimo loco collocat, testa-
tur eadem Scriptura Sacra vers. 24. cap.
9. libri Genesios, ubi hæc habet: *Evigi-
lans autem Noe ex vino, cum didicisset,*
quæ fecerat ei filius suus minor, id est,
Chamus, patris sui Noemi irrisor. Non
ergò ex Scriptura Sacra certò evinci po-
test, *Semum* fuisse primogenitum filiorum
Noemi. Immò potius probabilius, meâ
quidem sententiâ, adstrui potest Auctori-
tate Scripturæ Sacræ, *Japhetum* esse pri-
mogenitum filiorum Noemi. At enim,
postquam Scriptura Sacra cap. 10. v. 1.
libri Genesios numeravit tres filios Noemi,
dicens: *Hæc sunt generationes filiorum Noe,*
Sem, Cham, & Japhet, statim à recensen-
dis decem filiis *Japhet* exordium ducit.
Qui ordo præposterus esset, si *Japhetus*
ordine naturæ fratres suos non antever-
tisset, seu filiorum Noemi non fuisset pri-
mogenitus. In altero, quòd proposuisti,
Dubio, utrùm Noemus aliquos post dilu-
vium genuerit filios? Non est, quòd mul-
tùm imoremur, cum Scriptura Sacra tres
dumtaxat recenset filios, quos ante di-
luvium procreavit Noemus, videlicet *Se-
mum*, *Chamum* & *Japhetum*: *Tres isti sunt*
filii Noe, & ab his disseminatum est omne
*genus hominum, super universam ter-
ram*, Genesios cap. 9. v. 19. Si ergò ex
Scriptura Sacra ex tribus istis Noemi fi-
liis propagatum est omne genus huma-
num super universam terram, palàm se-
quitur, Noemum nullos post diluvium
genuisse filios, alioqui dicendum esset, il-
los filios, quos post diluvium genuisset
Noemus, permanisse steriles, & impro-
les obuisse, quòd sanè tam absurdum est,
quàm quòd maximè. Rejicienda itaque
est sententia Cardinalis *Cajetani*, asseren-
tis Noemum genuisse filios post diluvi-
um; sed sibilo explodi debet *Berosus An-
imanus*, qui scribit, Noemum procreas-
se post diluvium plures filios, triginta
scilicet Gigantes, quos ex nomine ma-
tris, quæ *Titea* dicebatur, *Titanas* ap-
pellavit. Apage fabulam. Sunt quidam
alii Scriptores, qui dicunt, *Chamum*,
filium Noemi, intempestivâ venere in
Arca usum, genuisse filium dictum
Chanaan. Sed contrarium disertè asse-
rit

rit Scriptura, quæ cap. 10. vers. 1. Libri Geneleos, postquam percensuit tres Noemi filios, *Semum, Chamum, & Japhetum*, continuò subjungit: *Nati que sunt eis filii post diluuium*, ergò filii Noemi, quos inter est *Chamus*, durante diluuiò, procreandis liberis operam non dederunt. Præterea, eodem in capite libri Geneleos vers. 6. numerantur filii *Chami*: *filii autem Chami, Chus, & Mesraim, & Phuth, & Chanaan.* Si autem *Chamus*, durante diluuiò, genuisset in Arca filium suum juniorem, dictum *Chanaan*, jam ergò tres filios suos, *Chanaan* majores, videlicet *Chus, Mesraim, & Phuth*, procreasset ante diluuium, ac subinde tres illi filii unà cum patre suo *Chamo* extitissent in Arca; quòd tamen opponitur Scripturæ Sacræ, quæ cap. 3. Epistolæ primæ *S. Petri* octo tantum enumerat animas, quæ, persistente diluuiò, fuerunt in Arca inclusæ, scilicet *Noemum, & ejus uxorem; tres Noemi filios, Semum, Chamum, & Japhetum*, earumque uxores. Addo etiam, credibile non esse, grassantis diluuii tempore, quo *Noemus*, ejusque filii, in Arca conclusi, poenitentiam, precibus & lacrymis iram Dei placare debebant, voluisse *Chamum* indulgere libidini, & liberos intempestivâ Venere procreare.

D. Non mihi verosimile videtur, totum genus humanum potuisse à tribus dumtaxat Noemi filiis post diluuium ita propagari, ut omnes totius orbis nationes à tribus illis Noemi filiis originem duxerint?

M. Cùm diluuium Noeticum fuerit universale, sicut sub fine nostri secundi Colloquii in Historiam primæ Mundi ætatis Scriptura Sacra dilucidè ostendimus, pro comperto habere debes, omne genus humanum, quod tempore diluuii, exceptâ Noemi familiâ, extinctum est, à tribus Noemi filiis post diluuium ita fuisse reparatum, ut ex illis singulæ universi orbis nationes prodierint. Cæterum, cùm nimis longum esset hic assignare singulas nationes, quibus tres filii Noemi initium dederunt, ab his in præsentia recensendis supersedebo, tibi que auctor sum, ut consulas viros eruditos, qui hoc argumentum de propagatione totius orbis nationum ex tribus filiis Noemi post diluuium fusiùs pertractarunt, quos inter *Bochartus* in libro suo, cui titulus est: *Phaleg*, seu in sua *Chronologia Sacra*, majori studio & eruditione laborasse, cæterisque Scriptoribus palmam præripuisse videtur.

D. Non possum adhuc conciliare

Historiam Sacram cum Prophana, quæ, sicut nuperrimè audivi à viro erudito, Ægyptiorum, Assyriorum, seu Chaldæorum, & Sinarum antiquitates, Monarchias & Regna longè ante diluuium Noeticum habuisse exordium narrat. Quod si verum sit, quæso, fieri potuit, ut tres filii Noemi omnibus universi orbis nationibus post diluuium dederint initium?

M. Historiæ Sacræ Autoritati indulsè adherere debes, nullamque prorsus adhibere fidem Ægyptiorum, & Chaldæorum Historiis, quæ fabulis scætant, teste *S. Augustino* lib. 12. *De Civitate Dei* cap. 10. ubi dicit, non esse credendum litteris, quas Chaldæi, & Ægyptii plenas fabulosis Antiquitatibus proferunt contra Autoritatem vetustissimorum, divinarumque librorum. Et lib. 18. *De Civitate Dei* cap. 40. scitias Ægyptiorum Antiquitates his verbis refellit Doctor ille Aquilinus: *Frustrâ vanissimâ præsumptione garrivunt quidam, dicentes: Ex quo rationem syderum comprehendit Ægyptus, amplius quàm centum annorum millia numerari. In quibus enim libris numerum istum collegerunt, qui non multum ante annorum duo millia litteras, Magistrâ Iside, didicerunt.* His similia habet *Lactantius* Lib. 7. *Divinorum* cap. 14. ubi hæc habet: *Chaldæi quadringenta septuaginta millia annorum monumentis comprehensa se habere delirant: in quo quia se posse argui non putabant, liberum sibi crediderunt esse mentiri.* Denique, si consulamus Scriptores Prophanos, aperte constabit, ipsos ne minimam quidem fidem habuisse hæc vanissimis, mendacissimisque Chaldæorum Antiquitatibus, quas nobis tradiderunt. At enim *Diodorus* Lib. 2. pag. 83. affirmat, *Chaldæos rei Astrologicæ scientiâ mortalibus universis præcellere, & maximam huic speculationi operam tribuisse. At, numerum annorum, quibus Mundi se considerationi vacasse Collegium Chaldæorum asseverat, haud facile credideris. Nam ad expeditionem Alexandri in Asiam quadringenta & septuaginta tria millia annorum numerant, ex quo sidera observari ceptum est.* Quis ergò non videt, Ægyptios, Chaldæos, aliòsq; Nationum Orientalium populos, ut gentis suæ primordia augustiora redderent, splendida mendacia adornasse, & puras putasque fabulas obtrusisse.

D. Mittamus igitur istas Ægyptiorum, & Chaldæorum fabulosas Antiquitates, & ostende, quæso, illarum nationum originem non altiùs, quàm à filiis Noemi post diluuium esse arcessendam.

M. Ægy-

M. Ægyptiorum, & Chaldæorum originem non altiùs, quàm à filiis Noemi post diluuium duci debere, facile tam ex sacra, quàm ex prophana Historia evinci potest. Nam primò, Ægyptus vocatur *Cham* non tantum in sacris Litteris, verum etiam in Gentilium libris, hoc quippè nomine insignitur à *Plutarcho*. Ideò autem Ægyptus vocatur *Cham*, quia *Chamus*, Noemi filius, fuit primus Ægypti Rex, quem *Menen* appellant *Herodotus, Diodorus Siculus, Eratosthenes, & ex Manethone Julius Africanus, Eusebius, & Georgius Syncellus.* Ægyptus etiam appellatur *Misraim*, propter *Misraim*, filium *Chami*, sicut testantur *Josephus* Hebræus, lib. 1. Antiq. Jud. c. 12. & *Georgius Syncellus* in sua Chronographia. Duo itaque illa nomina *Cham, & Misraim* Ægypto imposita palàm demonstrant, Ægyptiorum originem non altiùs, quàm à filiis Noemi post Diluuium esse repetendam. Hinc *Marshamus, & Elias Du Pin* Ægyptiorum Dynastias, earumque originem post Diluuium cum calculo textus Hebræi optimè conciliant, prior quidem in suo *Chronico Capone Ægyptiorum*; alter verò in sua *Bibliotheca universalis Historicorum*.

D. Exponere nunc, quo pacto tres filii Noemi potuerint post Diluuium tam citò propagare genus humanum, totque diversarum nationum Monarchias, & Regna instituere?

M. Genus humanum à filiis Noemi, *Semo, Chamo, Japheto, & ab ejus nepotibus* fuit post Diluuium brevi tempore propagatum, tantumque per polygamiam, quam Deus postdiluvianis hominibus concessit, incrementum brevi tempore suscepit, ut non unâ regione capi amplius posset. Aucto itaque hominum numero, de discessu in varias terræ regiones cogitatum est, sed in eas antequam immigrarent, & à se mutuò divellerentur, ingentem turrim *Babel*, sive *Confusionis*, in Campo *Sehaar* ædificarunt, non eo quidem fine (sicut quidam post *Josephum* Hebræum, putarunt) ut hæc altissima turris esset omnibus perfugium, si quando Deus, oblitus fœderis cum hominibus initi, Mundum aut universali Diluuiò, aut generali incendio destruere vellet; (nec enim adeò insanierant illi homines, ut contra armatam Dei manû subsidia humana ac perfugia prævalere posse sibi persuaderent; maximè cùm fuentâ experienciâ jam exploratum haberent, Diluuium, à Deo immissum, quindecim cubitis altiùs totius orbis montibus eminuisset) sed hanc altissimam tur-

P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

rim, quæ ad nubes usque assurgeret, eo sine extruxerunt, ut relicto posteris superbissimo, & ære perenniorem monumento, quod nec imber edax, nec aquilo vehemens diruere posset, nominis sui fama ac gloria longè latèque diffunderetur. Ejusmodi postdiluvianos homines, qui huic immensæ turri construendæ operam navarunt, à peccato excusat *Tostatus*, cuius sententia jure optimo ab omnibus rejicitur. Satis enim superque peccatum illorum tam insolentis operis aggressorum arguit Dei, præpotentis scelerum ultoris, animadversio ac vindicta. Aperte etiam illa Dei verba: *Venite, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui*, Genesis cap. 11. v. 7. judicariam Dei actionem, poenamque iudicio secutam indicant.

D. In quo sita erat illarum linguarum confusio, quâ Deus, ad iram concitatus, superbos illos ridiculosque latomos punivit?

M. Ab exordio Mundi usque ad constructionem Turris Babelicæ, communis fuerat omnium mortalium lingua, sicut Scriptura Sacra cap. 11. v. 1. ait: *Erat autem terra labii unius, & sermonum eorundem.* Hanc autem primigeniam, & communem omnium hominum linguam Deus in plures linguas distraxit, ut temerariis illis hominibus, adempto femel communis vocis commercio, evanidos illorum redderet conatus, ipsique tandem ædificandi consilium abjicerent, & in totum orbem dispergerentur, Monarchiis, & regnis omnium nationum daturi initium. Hanc autem communem omnium mortalium linguam, quæ ab exordio Mundi usque ad constructionem Turris Babelicæ obtinuit, fuisse Hebraicam, eamque Mundo fuisse coævam, & Adamo, & Patriarchis prioribus usitatam, & post Babelicam confusionem in familia Patriarchæ *Heberis* usque ad Abrahamum, & in tota gente Israëlita perseverasse, opportuniùs in Colloquio sequenti ostendemus. Porro, in hac confusione Babelica natas fuisse 70. vel 72. linguas, juxta numerum nepotum Noemi, comunis est veterum Patrum sententia. Hinc Patres Latini, quia recensent septuaginta dumtaxat Noemi nepotes, ajunt, septuaginta in hac confusione Babelica ortas fuisse linguas. Patres verò Græci, qui septuaginta duos numerant nepotes Noemi, dicunt, numerum linguarum in confusione Babelica excrevisse usque ad septuaginta duas. Verum ipse, ut candidè fatear, cùm hæc

veterum de 70. vel 72. linguis sententia certa non omnino sit, probabilius existimo, certò definiti haud posse linguarum numerum, in quas humanus sermo in confusione Babelica divisus est. Hoc unum certum est, hac semel facta divisione linguarum, homines fuisse per totum orbem dispersos, & alios in alias commigrasse terras, ubi diversis nationum populis, Monarchiis, & Regnis dedere initia.

D. Potestne certò è Sacra Scriptura probari, Noemi nepotes, post linguarum confusionem, in omnes universi orbis terras fuisse dispersos? obvium enim habui nudiustertius quemdam Sacrae Geographiae peritum, qui asserbat divisas & possessas fuisse à filiis, & nepotibus Noemi non universas totius orbis plagas, ac terras, sed regiones tantum Terrae Sanctae, vel terras ei conterminas.

M. Commentum tibi narravit quisquis ille fuerit Sacrae Geographiae peritus, quod memini me legisse in Præadamitarum Systemate, quod producit quidam fabulator, qui sese omnibus deridendum propinavit. Hanc autem fabulam aperte explodit Scriptura Sacra, quæ, postquam cap. 9. Libri Geneseos percensuit generationes trium filiorum Noemi, videlicet *Semi*, *Chami*, & *Japheti*, enumerat deinde cap. 10. generationes filiorum, qui orti sunt ex *Semo*, *Chamo*, & *Japheto*, quibus enumeratis, subdit: *Ab his divisæ sunt Insulae Gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam suam, & familias suas in nationibus suis.* Quis autem, amabo, suum in animum inducere potest, per *Insulas Gentium*, & *nationes* significari non Gentes per omnes Mundi terras dispersas, sed tantum terræ sanctæ populos, sicut falsis, & frivolis nixus conjecturis scripturæ ausus est fabulator Præadamitarum, in quem benè multi viri eruditi calamum acuerunt, multisque argumentis ex Historia Sacra petitis luculenter demonstrarunt, omne genus humanum, quod universali Noetico Diluvio penè extinctum fuerat, à filiis, & nepotibus Noemi fuisse reparatum, universosque terrarum omnium populos ab illis fuisse propagatos. Hos inter viros eruditos, qui hanc provinciã egregiè defuncti sunt, eminent *Bochartus*, superius à me laudatus, & in Historia ac Geographia Sacra verfatissimus scriptor, quem hic digito tibi monstrasse abundè sufficiat. Dicam tantum in genere, *Semi*, Noemi filii, posteros occupasse Asiam Orientalem, & partem Australis;

Chami, alterius filii Noemi, posteris obvenisse partem Asiæ Australis, & Africam; *Japhetum* verò, Noemi itidem filium, obtinuisse Asiam Septentrionalem, & Europam.

D. Quoto anno post Diluvium contigere hæc tria, quæ mox memorasti, nimirum structura turris Babelicæ, linguarum confusio, & hominum in omnes orbis regiones dispersio?

M. Hæc tria sub *Phalego*, Patriarchæ *Heberis* filio, contigisse, constans est omnium sententia. Sed utrum hæc tria acciderint, nascente *Phalego*? an ipso adulto? an mortis propinquo? non convenit inter omnes. Alii post *Josephum* Hebræum, lib. 1. Antiq. Jud. cap. 7. & *S. Augustinum* lib. 16. De Civit. Dei cap. 11. censent, hæc tria contigisse nascente *Phalego*, & ob eam rem memorabilem Patriarcham *Heberum* nascenti filio suo nomen dedisse *Phalegi*, quod significat dispersionem, seu divisionem. Natus autem est *Phaleg* anno centesimo à Diluvio expleto. Alii dicunt, hæc tria contigisse adulto jam *Phalego*. Alii denique volunt, hæc tria facta esse extremis *Phalegi* temporibus, seu in illius morte, quæ incidit in annum ab expleto Diluvio 338.

D. Inscia, si placet, sententiam, quæ tibi hac in re magis probatur, quamque ipse ambabus manibus amplectar.

M. Mihi magis arridet media sententia, quæ hæc tria, seu structuram turris Babelicæ, confusionem linguarum, & terrarum divisionem, statuit facta esse adulto jam *Phalego*, Patriarchæ *Heberis* filio. At enim prima sententia, quæ tuetur, hæc tria contigisse nascente *Phalego*, non mihi placet, quia *Phaleg*, filius *Heberis*, natus est, sicut mox diximus, anno centesimo à Diluvio expleto. Quis autem credibile est, tres filios Noemi, *Semum*, *Chamum*, *Japhetum*, potuisse intra centum annos tot procreare filios, ex quibus Regna, populi, & numerosæ coloniæ ad universam, quæ latè patet, terram incolendam formarentur, quod sanè omnino incredibile videtur. At, in media, quam sequor, sententiã, nihil prorsus apparet, quod sit creditu difficile. Existimo siquidem, structuram Turris Babelicæ, confusionem linguarum, ac terræ divisionem contigisse jam adulto *Phalego*, seu anno nonagesimo secundo ætatis ipsius, hoc est, anno Mundi 1848. à Diluvio autem anno 192. Non est autem incredibile, tres, filios Noemi intra spatium 192. annorum potuisse tot progignere homines, quot ad

con-

construendam Turrim Babelicam, & ad condenda diversa Regna, quæ initio erant admodum angusta, sat superque sufficere potuerunt, idque eò facilius credi potest, quòd polygamia, seu facultas plures simul uxores ducendi, fuerit à Deo post Diluvium permessa ad solibus humanæ incrementum, ad orbis vastitatem reparandam, adeò ut non desint Auctores graves, qui per regulas Arithmeticæ demonstrant, tempore, quo facta est orbis divisio, exsistere potuisse numerum trecentorum octoginta millium, sexcentorum & quinquaginta marium, totidemque scœminarum. Quæ demonstratio à doctissimo *Petavio*, & ab aliis Chronologis, qui hoc argumentum ex professo tractarunt, tradita inde magis confirmari potest, quòd homines post Diluvium, cum propter vivax, ac vegetum corporis robur ad multos annos superstitessent, potuerunt sive ope polygamie simultaneæ, sibi id ætatis à Deo concessæ, sive beneficio divinæ fecundantis benedictionis, pares esse plurimis procreandis liberis, ita ut quot annis singulos gignerent filios, aliquando geminos, & nonnunquam ter geminos haberent. Cùm igitur media illa, quam proposui, sententia nihil habeat, quod sit creditu difficile, quodque negotium facessere possit, ei lubentissimè subscribo, nec differendam esse puto hanc factam terræ divisionem in tempus illud, quod mortem *Phalegi* proximè antecessit.

D. Si terræ divisio facta est adulto jam *Phalego*, hoc est, anno ætatis suæ nonagesimo secundo, quorsum igitur ejus pater *Heber* nascenti filio indidit nomen *Phalegi*, quòd significat divisionem terræ? Præterea, media hæc sententia, quæ, in præfigendo tempore divisionis terræ, tibi magis probatur, non omnino, pace tuã dixerim, difficultatem solvit. Si enim stare velimus calculo Textus Hebræi (quem Græcorum, seu LXX. Interpretum Chronologiae præferendum esse jam me monuisti) comperimus, à Diluvio Noetico usque ad nativitatem Abrahami interfluxisse dumtaxat annos ducentos nonaginta duos. Verosimile autem non est, in tam exiguo temporis intervallo tot Reges, quorum meminit Historia Sacra, quique vel ante ortum Abrahami extiterunt, vel ei coætanei fuerunt, potuisse ex tribus dumtaxat Noemi filiis, à Diluvio superstitibus, oriri, ac multiplicari. Enim verò, ut nihil in præsentia dicam de Assyriorum,

Ægyptiorumque Regibus, qui etiam ante ortum Abrahami amplissima jam Regna occupabant, & multa inter se bella movebant; legi nuperrimè cap. 14. Libri Geneseos, fuisse novem Reges Abrahamo coævos ac supares, quorum uni, scilicet *Chodorlachomor*, quinque Reges annis duodecim servierunt, annoque decimo quarto redintegratum est bellum, quo *Loth*, nepos Abrahami, captus est, & ab Abrahamo fuit servatus. Cùm igitur, juvène adhuc Abrahamo, tot extiterint Reges, multaque inter illos sævissima exarserint bella, vix ac ne vix quidem intelligi potest, quo pacto tot Reges, totque nationes, longè à se invicem separatae, ex tribus Noemi filiis intra spatium ducentorum nonaginta duorum annorum pullulare & exurgere potuerint? Addo etiam, *Diodorum Siculum*, quem paucis abhinc diebus legēbam, de Assyriorum Imperii amplitudine ac potentia sub *Nim* cap. 2. *Bibliothecæ* differentem, testari, *Nimum*, amplissimam sui nominis conditam urbe, dictam *Ninive*, Armeniam, Mediam, Syriam, Ægyptum, Phœniciam, & Asianos tractus omnes, præter Indiam, occupasse; postremò, Bactrianos infinitis copiis fuisse aggressum, ita ut in ejus exercitu perditum essent decies septies centena millia, Equitum ducenta millia, falcatorum currum centum millia cum sexcentis. Porro, *Nimus* fuit filius *Beli*, qui primò regnavit in Babylone, atque Babyloniorum, seu Assyriorum Imperii conditor fuit. Si ergò Babyloniorum, seu Assyriorum Imperium conditum sit à *Belo*, tempore, quo divisionem terræ factam esse, seu anno à Diluvio centesimo nonagesimo secundo, asseruisti; non video sanè, quomodo fieri potuerit, ut intra tam breve & angustum temporis spatium Babyloniorum, seu Assyriorum Imperium evaferit adeò amplum, ac longè latèque patens, ut *Nimus*, qui patri suo *Belo*, Babyloniorum, seu Assyriorum Imperii conditori, successit, habuerit exercitum ex innumeris conflatum hominibus, totque Provincias, & nationes victricibus armis subegerit, sicut narrat *Diodorus* loco mox à me laudato.

M. Video, te ad nostrum Colloquium non imparatum accessisse; tres etenim difficultates proposuisti, quæ explicatione indigent. A prima autem citò me expediam. Quamvis enim terræ divisio contigerit, sicut dixi, anno nonagesimo secundo ætatis *Phaleg*, attamen pater ipsius *Heber* nascenti filio suo indidit nomen *Phaleg*, quòd significat divi-

L 3 sionem

tionem terræ, quia *Heber* spiritu Prophetico prævidit, tempore hujus filii, qui nascebatur, futuram terræ divisionem. Ita respondent *S. Hieronymus* in Traditionibus Hebraicis in *Genesin*, *S. Chysofostomus* Hom. 30. in *Genesin*, *Abulensis*, & *Lyranus*. Alteram, quam proposuisti, difficultatem, plenè dissolvam in sequenti Colloquio nostro, ubi auxiliante Deo, discutiemus nonnulla Dubia, quæ circa Historiam secundæ Mundi ætatis moveri & ventilari solent. Interim dicam hic obiter, ab universali Diluvio Noetico usque ad ortum *Abrahami* fluxisse annos 352. non verò annos tantum 292. *Abrahamus* siquidem, juxta Calculum Textus Hebræi, natus est non anno ætatis patris sui *Thare* septuagesimo, sicut perperam nonnulli autumant Chronologi, sed anno centesimo trigesimo patris sui *Thare* prodiit in lucem. Quò fit, ut, factâ annorum supputatione, numerentur à Diluvio Noetico usque ad ortum *Abrahami* anni 352. Et rursus à Diluvio usq; ad vocationem *Abrahami* (quæ contigit anno ejus ætatis septuagesimo quinto) intercesserint anni 427. Non est autem creditu difficile, intra spatium 352. vel 427. annorum potuisse à tribus filiis *Noemi*; eorumque posteris, sic humanum genus propagari, ut *Abrahami* tempore multi existerint Reges, jamque conditæ fuerint *Babyloniorum*, seu *Affyriorum*, & *Ægyptiorum* Monarchiæ, quæ tamen in ortu suo parvæ, tenues & angustæ fuerunt. *Belus*, ille, quem Historici Prophani dicunt fuisse Imperii *Babyloniorum*, seu *Affyriorum* conditorem, vocatur in facris Litteris *Nembrodis*, qui fuit filius *Chus*, nepos *Chanaan*, & pronepos *Chami*, filii *Noemi*, sicut legitur cap. 10. v. 10. libri *Genesis*. Huic *Belo*, seu *Nembrodo*, successit in *Babyloniorum*, seu *Affyriorum* Imperium *Ninus*, ejus filius, à quo condita est urbs *Nipive*. Circa idem tempus, quo *Babyloniorum*, seu *Affyriorum* Imperio *Nembrodis* primordium dedit, alibi quoque Regna constituta sunt, præsertim *Ægyptiorum*, & *Sicyoniorum*, quorum exordia, in variis confingendis Regum Dynastiis, *Julius Africanus*, *Eusebius* in *Chronico*, & *Diodorus Siculus*, in sua Bibliotheca fabularum licentia corruperunt. Hinc patet responsio ad tertiam, quam proposuisti, difficultatem, petitam ex narratione *Diodori Siculi*, de *Affyriorum* Imperii amplitudine ac potentia sub *Nino*. Hæc quippe *Diodori* narratio, ceu fabulosa, sibilo explodi debet. Ut enim *Affyriorum* Im-

perii, cujus Historiam describebat ille Scriptor, originem augustiorem redderet, de *Nino* potentia, ejusque Imperii amplitudine multa finxit, splendida mendacia longo latòq; calamo liberè effudit, & ut vulgò ajunt, ex musca elephantem fecit.

D. Mansitne apud illos homines, qui in confusione *Babelica* fermone diversi, in varias terræ regiones dispersi sunt, folius Dei veri cultus, seu avita illa, quam à Majoribus suis acceperant, Religio?

M. Minimè gentium. Hi siquidem homines post confusionem linguarum hæc atque illac dispersi, omnes insulas & orbem totum replerunt, & à stirpe sanctæ radicis avulsi, novos sibi mores, ac instituta pro arbitrio condiderunt. Sed omnium primi (utor verbis *Lactantii* lib. 2. *Divin. Institut.* cap. 14. *Qui Ægyptum occupaverunt, celestia suspicere, atque adorare ceperunt. Et quia nec domiciliis tegebantur, propter aeris qualitatem (nec enim in ea regione nubibus subessitur cælum) cursus siderum & defectus notaverunt, dum ea sæpe venerantes, curiosi atque liberiorè intuebantur. Postea deinde portentificas animalium figuras, quas colebant, commenti sunt, quibusdam prodigiis inducti. Ceteri autem, qui per terram dispersi fuerunt, admirantes elementa Mundi, cælum, solem, terram, mare, sine ullis imaginibus ac templis venerabantur, & his Sacrificia in aperto celebrabant, donec processu temporis potentissimis Regibus templa & simulacra fecerunt, eaque victimis & odoribus coleve instituerunt. Sic aberrantes à notitia Dei, gentes esse ceperunt. Erant igitur, qui Deorum cultum ab exordio rerum fuisse contendunt, & priorem esse gentilitatem, quam Dei religionem, quam putant posterius inventam, quia fontem atque originem veritatis ignorant. Ex quo *Lactantii* testimonio colligere debes primò, homines, post linguarum confusionem in omnes terræ plagas dispersos, neglecto folius Dei veri cultu, *Idolis* servisse. Tanta videlicet erat hominum id ætatis ad malum proclivitas, ut nullâ prorsus habitâ ratione *Diluvii*, in sordes, flagitia, & in *Idololatriam* prolapsi sint. Secundò colligere debes, *Idololatriæ* originem non altius esse arcessendam, quam ab eo tempore, quo factâ linguarum confusione homines per omnes orbis regiones dispersi sunt.*

D. Cùm de *Idololatriæ* exordio jam cœperis habere sermonem, rem mihi per gratam faceres, si primò ostenderes, quo pacto inventa sit *Idololatria*, & quis, post hominum in varias Orbis terras dispersionem,

nem, ei dederit initium? Secundò, quis fuerit *Idololatriæ* progressus? & denique, quis ejus interitus?

M. Amplissimum sanè mihi proponis differendi argumentum, de quo non minus latè quam eruditè pertractat *Joannes Gerardus Vossius* in libro, quem *De Idololatria* concinnavit. Hunc itaque Auctorem, si tibi per otium liceat, consulere poteris. Ipse verò, qui mihi præscriptos brevitatis limites excedere nolo, rem totam summatim perstringam. Imprimis, quod spectat exordium & Auctorem *Idololatriæ*, seu *Polytheismi*, per vulgata est Scriptorum sententia, *Ninum* (qui fuit filius *Nembrodi*, *Noemi* nepotis, cujus regni principium in terra *Sennaar* *Babylon* fuit, sicut legitur cap. 10. libri *Genes.* v. 10.) extitisse *Idolorum* & *Idololatriæ* auctorem. *Ninus* siquidem, mortuo patre suo *Belo*, seu *Nembrodo*, quem ardenti prosequebatur amore, ut eum præsentem sibi, ad levandum utcumque dolorem, redderet, statuat in ejus crexit honorem, quam votis & Sacrificiis à fervis suis & domesticis coli voluit, ita ut nullam gratiam, nullumve beneficium, nisi reclamarent patrem, concederet. Hic autem *Ninus*, filius *Beli*, seu *Nembrodi*, idem est ac ille Rex *Affur*, cujus meminit *Moyse* cap. 10. v. 10. libri *Genesis*, dicens: Fuit autem principium regni ejus (id est *Nembrodi*, qui fuit filius *Chus*, & nepos *Noemi*) *Babylon* in terra *Sennaar*. Et versu sequenti subdit *Moyse*: De terra illa, seu *Sennaar*, egressus est *Affur*, seu *Ninus*, qui edificavit *Niniven*, & plateas civitatis. *Ninus* autem, filius *Beli*, idèò dictus est Rex *Affur*, quia, licèt regnis *Babyloniorum*, & *Affyriorum* perindè potiretur, maluit tamen Rex *Affyriorum* dici, quam *Babyloniorum*, eò quòd *Babyloniorum* regnum, quod *Belus*, seu *Nembrodis*, ipsius pater, condiderat in terra *Sennaar*, paternam quidem gloriam commendaret, sed *Affyriorum* Regnum, quod *Ninus* suam in potestatem victricibus armis redegerat, propriam ejus virtutem magis commendaret. Primus itaque *Idololatriæ* auctor fuit *Ninus*, qui patrem suum *Nembrodam*, dictum *Belum*, publicâ Apotheosi sub titulo *Jovis*, vel, ut aliis placet, *Saturni Babylonii*, retulit in Deum, sicut observat *S. Hieronymus* *Comment. in cap. 2. Osee*, dicens: *Ninus*, in tantam pervenit gloriam, ut patrem suum *Belum* referret in Deum, qui hebraicè dicitur *Bel*: . . . hunc *Sidonii* & *Phoenices* appellant *Babal*. Hoc infestissimum *Nini* exemplum plerique Principes deinceps imitati, *Idololatriam* per totum terra-

rum Orbem propagarunt, ut fusè demonstrat Sacer Auctor libri *Sapientiæ* cap. 14. v. 14. & seqq. Cœperunt ergò homines (ut ea, quæ *Idololatriam* spectant, breviter attingam) primùm *Astra*, ceu vera numina, colere; deinde, crescente vanitate, & prava invalescente consuetudine, Reges Deorum numero accensuerunt populi, & quosdam Heroes, quos inter eminent *Hercules*, propter res ab ipsis præclarè gestas, divino cultu donarunt. Postremò, eò impietatis & insanæ prouperunt homines, ut eos mutis animalibus, serpentibus, draconibus, bobus, divinum deferre cultum non puduerit, sicut testatur Apostolus *Paulus* in Epistola ad Romanos cap. 1. dicens: & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum & quadrupedum, & serpentium. Hinc orta est in Mundo vana *Idolorum* superstitione, quam *Lactantius* cap. 8. lib. 1. *Divin. Institutionum* sic eleganter refellit: Unde mihi de tanta Dei maiestate sæpius cogitant, qui Deos colunt, interdum videri solent tam cæci, tam incogitabiles, tam excordes, tam non multum à mutis animalibus differentes, qui credunt, eos, qui geniti sunt maris ac femine coitu, aliquid majestatis, divinæque virtutis habere potuisse. Porro, constat, prosequitur idem Scriptor, *Herculem*, *Apollinem*, *Liberum*, *Mercurium*, *Jovemque* ipsum cum cæteris homines fuisse, quoniam ex duobus sexibus nati. Et paucis interjectis, subdit: Quomodo ergò, inquiet aliquis, Divi crediti sunt? nimirum quia Reges maximi ac potentissimi fuerunt, ob merita virtutum suarum, aut munera, aut artium reperiatarum, cum chari fuissent iis, quibus imperitaverant, in memoriam sunt consecrati. Quòd si quis dubitet, res eorum gestas, & facta consideret, quæ universa tam Poætæ, quam Historici veteres prodiderunt. De simulacris Deorum, eorumque contemptu, legis eundem *Lactantium* cap. 4. lib. 2. *Divin. Institut.* Perstitit in mundo *Idololatria* usque ad Christum, Salvatorem nostrum, qui, sicut prædixerant Prophetæ, *Idololatriam*, tot añorum diuturnitate roboratam, penitus profligavit, Deorum delubra solo æquavit, Dæmonibus, per ambigua Oracula populum deludentibus, æternum imposuit silentium, uniusque veri Dei cultum in universum orbem invexit.

D. Cùm homines, post linguarum confusionem, per omnes Orbis partes fuerint dispersi, optarem, ut brevem hîc delineares totius Orbis descriptionem, eademque operâ ostenderes, quo pacto omnes

nes Mundi partes à filiis, Nepotibusque Noemi fuerint occupatae, atque habitatae.

M. Partes Mundi terrestres, nobis cognitae, sunt omnino quatuor, *Asia, Africa, Europa, & America*, quae novus Orbis appellatur. *Asia* sex potissimum partes, juxta recentiorum Geographorum divisionem, complectitur, scilicet *Asiaticam Turcarum ditionem, Persidem*, seu *Perfarum Imperium; Indiam, Chinam, Tartariam magnam; & Insulas*, quae Asiae adjacent, & quae sunt *Japonenses, Philippinae, Moluccae &c.* Africae partes octo praecipue numerantur, nimirum: *Aegyptus, Barbaria, Bildageria, Zaara*, seu *Desertum, Nigritia, Guinea, Aethyopia*, ac *Nubia*, quibus, nonae partis instar, adjungi possunt *Insulae proximae*, scilicet *Madagascar, S. Thomae, Promontorii viridis, Azores, Fortunatae*, seu *Canariae &c.* In Europa ad Septentrionem occurrunt primo *Insulae Britannicae*, quae *Angliam, Scotiam, & Hiberniam* complectuntur: Deinde, in continente, seu in terra, reperiuntur *Dania, & Norvegia*, tandemque *Suecia, & Moscovia*. Ad Austrum vergunt *Hispania, Italia, & Turcicum in Europa Imperium*, quae in varias adhuc Provincias & Regna distribuuntur. Medio denique loco consistunt *Gallia, Germania, Polonia*. Quarta Mundi Pars, quae dicitur *America*, vel Septentrionalis est, & vocatur *Mexicana*, vel Meridionalis est, & appellatur *Peruviana*. In Septentrionali America inveniuntur *Canada*, seu nova *Francia, Virginia, Florida, Mexicana Regio, & nova Hispania*, quibus adjici possunt *Insula California, & aliae minores*. In America vero Meridionali extant *Castella aurea, Guiana, Peruvium, Chili, Magellanica Regio, Brasilia, Paraguaia*. Has quatuor Orbis Partes, & in his contentas Insulas à tribus filiis Noemi, eorumque nepotibus, post divisionem terrae, habitatas fuisse, perdoctè ostendit *Samuel Bochartus* in libro, cui titulum indidit *Phaleg*, seu de *Sacra Geographia*, ubi omnium Gentium, post divisionem terrae, ex tribus Noemi filiis, eorumque nepotibus, prodeuntium origines, situs, linguas, mores, Regnorum initia, Religionum institutiones ac incrementa, Ethnicarum fabularum natales & fundamenta, singularum Nationum commercia, Colonias & societates, incredibili labore ita disertè exposuit, ut Babylonicae Terrarum dispersioni praesuisse, & singulis Nationibus regiones suas, idiomata, mores, cultus, Instituta, praesens ipse definiisse videatur. Hunc itaque Au-

ctorem, si ea de re plura scire aveas, confulas velim.

D. At, dicas mihi, si placet, quo pacto filii Noemi, eorumque nepotes, potuerint, post divisionem terrae, in Americam penetrare? Americani siquidem, ut nuperrimè audivi à viro erudito, sunt Antipodas respectivè ad varias regiones hujus nostri Orbis veteris. Porro Antipodas, seu populos adversis vestigiis nobis oppositos, quasi comentitios non solum rejecere *Lactantius, & S. Augustinus*, ut me monebat vir ille eruditus, sed etiam *Summus Pontifex Zacharias*, urgente *Bonifacio*, Episcopo Moguntino, Sententiam Suspensionis tulit adversus *Virgilium*, Presbyterum, quod Antipodas esse affirmasset. Hoc autem *Zachariae* Papae factum à multis Historicis ad annum Christi 748. narrari, propriis ipse oculis inspexi. Credibile igitur non est, filios Noemi, eorumque nepotes, post divisionem terrae, Americam penetrare & habitare potuisse, cum ea Regio nullos prorsus incolas admittat, nec admittere possit.

M. Existere in rerum natura Antipodas, quales sunt *Americani*, negarunt quidem olim *Aristoteles* 2. Meth. cap. 5. *Lactantius* lib. 3. *Divin. Instit.* cap. 23. & *Augustinus* lib. 16. De Civ. Dei cap. 9. Sed, ob diversas rationes, quas hic breviter referre non abs re erit. In primis *Aristoteles* negavit esse Antipodas, quia putavit, sole sub ardente, atque radios ad perpendicularum vibrante, neque pluvias, neque fontes, neque flumina esse posse, ac subinde, neque arbores, neque pascua, & consequenter, neque animalia, neque homines. *Lactantius* verò negavit esse Antipodas, ob vulgarem illam opinionem, quod homines pedibus sursum, capite deorsum penduli, inversoque ordine deberent incedere. Sic enim loco mox à me laudato scribit elegantissimus ille Auctor: *Quid illi, qui esse contrarios vestigiis nostris Antipodas putant, num aliquid loquantur? aut est quisquam tam ineptus, qui credat esse homines, quorum vestigia sint superiora, quam capita? aut ibi, quae apud nos jacent, inversa pendere? fruges & arbores deorsum versus crescere? pluvias & nives, & grandinem sursum versus cadere in terram? & miratur aliquis hortos pensiles inter septem mira narrari, cum Philosophi & agros, & maria, & urbes, & montes pensiles faciant? &c.* Denique, *S. Augustinus* negavit esse Antipodas, quia existimavit, ejusmodi homines suam haud potuisse originem trahere ex aliquo trium filiorum Noemi, à quibus tamen Scriptura Sacra cap. 9. libri *Geneseos* ait: *Disseminatum esse omne genus hominum super universam terram*. Putavit, inquam, *S. Augustinus*, nullum ex tribus Noemi filiis, eorumque nepotibus, immensam superare potuisse molem vastissimi illius Oceani, statim occurrentis post Fretum Gaditanum, sicque negavit esse Antipodas, seu *Americanos*. Verum nostris temporibus nullus est, qui in dubium revocet, existere Antipodas, seu populos *Americanos*, cum

cum frequenter in Americam navigent *Hispani, Galli, Angli*, quorum alii aliis regionibus detectis nomina sua quique linguam imposuerunt. Primus, qui regionem Americanam, quoad oram maritimam, lustravit, fuit *Alphonsus Sanchez*, nauclerus Beticus, qui, rediens in Hispaniam, ut majori apparatu navium & hominum instrueretur, morte praecipitatus, tradidit sua Scripta *Americo Vespucio*, natione Florentino, qui *Emmanuelis*, Lusitaniae Regis, auspiciis à Gadibus profectus anno 1497. hanc regionem detexit, quae ab ipso nomen *America* sumpsit. Ante hunc tamen *Americum Vespucium*, quasdam *Americae Insulas, Hispaniolam* videlicet, *Cubam, & Jamaicam*, anno 1494. ingressus fuerat *Christophorus Columbus*, Genuensis. Modò in Americam, dictam *novum Orbem*, multi eunt & redeunt singulis diebus, & ad populos *Americanos* mittuntur viri Apostolici, veritatis Christianae pracones, à quibus aeternae salutis viam docentur, salutarèque doctrinam accipiunt. Immodò, in America Christianam Religionem vigere, & in ea latissime esse diffusam, tam certum est, quam quod maximè. Quo pacto autem filii, aut nepotes Noemi potuerint immensam superare molem vastissimi Oceani, statim occurrentis post Fretum Gaditanum, usque ad Americam? etiam, ut candidè fatear, explicatum difficile sit, potest tamen dici primò, quòd, sicut Deus transtulit *Enochum & Eliam*, ita, non obstante vastissimo illo Oceano, transtulit aliquot ex nepotibus Noemi in Americam, quam nos *novum Orbem* nunc appellamus. Secundò dici potest, illum, vastissimum licet, Oceanum pluribus Insulis esse respersum, sicut & multa alia maria Insulis magnis, parvis, & mediocribus scaturit. Fieri ergò facillè potuit, ut nepotes Noemi, postquam omnes Orbis regiones gentibus implerent, transirent de Insulis ad Insulas, donec diffunderentur hac illac per Americam totam. Denique dici potest, aliquos ex nepotibus Noemi, qui Africam incolebant, potuisse inter navigandum, praeter intentionem, & procellarum impetu abreptos, transire ex Africa in Brasiliam, quae est pars propinquior Americae, indeque facillè negotio devehì in Americam, eosque ibi substituisse, & multiplicatos fuisse, eò modò, quo *Hispanus Cabrael*, è Lusitania solvens, invenit, praeter intentionem, & tempestatis impetu raptus, eandem Brasiliam; & alter *Hispanus, Beticus*, itidem procelloso mari raptus, &

praeter intentionem suam, reperit *Jucatanam*, & littus *Veraguas*, quae sunt partes Mexici.

D. *Americanos* ex Africanis descendisse mihi (cum tua bona venia) probabile non videtur, quia *Africani* meridionales, cujusmodi sunt *Guinei, Angolitani, & Accolae maris nigri*, habent colorem prorsus nigrum. Si ergo *Americani* ex Africanis meridionalibus descenderent, ut mox insinuasti, deberent pariter esse omnino nigri, quia materia illa primitiva, quam parentes communicant filiis, & qua formatur horum corpus, tota imbueretur illo nigredinis fermento, & filiorum corpus totum evaderet nigrum, sicut experimur in filiis, quos parentes nigri gignunt in regionibus nostris. Porro, *Americani* licet sint coloris fusci & subobscuri, non sunt tamen omnino nigri, sicut sunt *Guinei, & alii Africani meridionales*, haec igitur *Americanos* inter & *Africanos* in colore diversitas argumento est, *Americanos* ex Africanis non descendisse.

M. *Causa nigredinis Africanorum, Aethyopum, Guineorum &c.* non aliunde, meam quidem sententiã, repeti posse videtur, quam ex magna, quae in Africa reperitur, copia metallorum praesertim argenti vivi, ferri, & carbonum fossilium, in terrae visceribus latitantium, forasque emittentium, & per aërem spargentium subtiles fumos, halitus, & spiritus viscosos, nigros, tetròsque vapores, quos dum continuo ebibunt, respirantque corpora, sensim sine sensu nigerrimum contrahunt colorem. Nepotibus itaque *Chami*, filii Noemi, in Africam, post divisionem terrae, ingressis, contigit, quod apud nos accidere solet hominibus diu degentibus in culinis, in quibus jugiter ardent carbones illi fossiles, aut res mittentes tantum vapores nigros, nempè quod mutatur illis color, & in nigredinem degenerat. Nepotes igitur *Chami*, qui Africam occuparunt, respirantes semper illos halitus, è terrarum visceribus erumpentes, nigrum contraxerunt colorem, & materiam eisdem tetròs refertam spiritibus per generationem communicarunt filiis suis, quibus, post aliquot generationes, idem contigit, quod caminis nostris, qui ex vaporibus, halitibusque, jugiter ex materia infra combusta ascendunt, evadunt nigri. Haec est vera causa, ni mea me fallat mens, nigredinis Africanorum. At nunc breviter explicandum est, cur *Americani*, qui, ut antea diximus, ex Africanis descendunt, sint coloris dumtaxat

fusci & obscuro, sed non prorsus nigri, sicut sunt Africani, ex quibus prodierunt? Hujus discriminis in colore Africanos inter & Americanos hæc ratio proferri potest. Nempe, quod Africani, qui ex Africa meridionali in Africam transferunt, erant omnino nigri coloris, sed postquam in America sedes suas fixissent, paulatim intensa illorum nigredo mitigata est, & in colorem nec album, nec nigrum; sed in fuscum, & subobscurum degeneravit. At enim, cum in America Mineralium, carbonum fossilium, tetros emittentium halitus & vapores fuscus tanta non sit copia, quanta est in Africa, fieri facillimè potuit, ut illorum Africanorum, qui, dum in Americam transferunt, nigri prorsus coloris erant, filii, qui nunc Americani dicuntur, amiserint, post aliquas generationes, paternam illam nigredinem intensam, & contraxerint hunc colorem, quo nunc tinguntur, quique nec albus, nec niger est, sed fuscus ac subobscurus; non secus ac mutatis Solo, Coelo, aquis, & cibo, mutari solent aliorum hominum complexionem.

D. Haec tamen, ut ingenuè fatear, credideram, insitam illam nigredinem, ac perpetuè Africanis meridionalibus inhaerentem, vel ex eo præcisè nasci, quod populi illi degant sub Zona torrida, & radiis directis solis sint obnoxii, vel hanc Africanorum meridionalium nigredinem esse poenam *Chami*, illarum gentium Patris: quasi primam irreverentiam filii adversus patrem, qualis fuit illa *Chami* adversus patrem suum *Noemum*, ultus fuerit Deus eam notâ perpetuâ, perinde ac *Caino*, in poenam fraterni homicidii, signum, quo ab omnibus statim dignosci posset, imposuit.

M. Neutri capiti, quod assignasti, accepta referri debet Africanorum meridionalium nigredo. Et primò quidem, Zona torrida, sub qua degunt Africani meridionales, non est causa eorum teterimæ nigredinis, quia multæ sunt aliæ nationes sub Zona torrida, videlicet major pars Americanorum; & tamen licet sint fusci & subobscuri coloris, sicut mox innuimus, non tamen sunt coloris teterimi, ac penitus obscuro. Secundò dici non potest, Africanorum meridionalium nigredinem esse poenam à Deo ipsis inflatam ob culpam *Chami*, eorum parentis; id, inquam, dici minimè potest: Tum quia, de illa poena silet omnino Scriptura Sacra, quæ tamen de signo, quod Deus *Caino*, propter fratrum homicidium, imposuit, disertam mentionem facit: Tum

quia etiam, Africani septentrionales, & Palæstini etiam sunt nepotes *Chami*, sicut ait Scriptura, & tamen isti non coedantur totali illâ nigredine: Tum quia, Indi Orientales sunt nepotes Semi, filii *Noemi*, & fratris *Chami*, & tamen inter illos sunt nationes prorsus nigrae, sicut in ipsa Insula *Mamila*. Adde denique Deum non vibrasse maledictionem in *Chamum*, sicut superius observavimus, sed in ejus filium natu minimum, qui *Chanaan* in Scriptura nuncupatur: *Maledictus Chanaan, servus servorum &c.* Genesis cap. 9. Porro, posterius istius *Chanaan*, filii *Chami*, non sunt Africani, sed Sidonii, & Chanaanæi; sicut constat ex cap. 10, v. 15. libri Geneseos. Divina itaque maledictio in *Chanaanem*, filium *Chami*, vibrata, non afficiebat Africanos, qui ex *Chamo* quidem descendebant, non per *Chanaanem*, cui imprecatus fuerat Deus, sed per alium ejus filium, putâ *Phuth*. Nigredo igitur Africanorum meridionalium nec in Zonam torridam, sub qua degunt, nec in poenam, à Deo posteris *Chami*, à quo descendunt, inflatam, tanquam in causam, rejici debet.

D. Nunc facillè capio, quo pacto, factâ post diluvium divisione terræ, posterius *Noemi* omnes Orbis partes adierint, & ex continente ad ejus Insulas, etiam valde distantis navigando transferint, ibique domicilium fixerint. Sed necdum satis intelligo, quâ fieri potuerit, ut animalia ex continente in remotissimas Insulas, in quibus nunc reperiuntur, transire potuerint? Non loquor autem hæc primò de animalibus, quæ sunt utilia, quia ejusmodi animalia ex continente in Insulas, valde etiam distantes, isdem navibus, quibus homines vehebantur, asportari potuerunt, sicut reverà Hispani in Americam duas species animalium ibi ignotorum, nimirum *Equinam*, & *Bovianam*, asportarunt. Non loquor etiam hæc de animalibus, quæ ex putredine nascuntur, necessarium quippè non fuit, ut hæc animalia in Insulas transportarentur, quia in illis Insulis potest esse putredo, ex qua generentur isthæc animalia. Quò fit, ut nemini mirum videri debeat, quòd in insulis longè distitis à continente inveniuntur mures, mustellæ, caniculi, colubri immanes, lacerti, Dracones, & similia. Quoniam, licet hæc animalia fieri soleant generatione, fiunt etiam corruptione; Apes siquidem ex putrefactis taurorum visceribus generantur, sicut fusè describit Poeta *Virgilius* lib. 4. Georgicorum. Ex medulla etiam spinæ cadaveris humani fiunt interdum colubri

colubri in sepulchris, & ne in referendis aliis exemplis prolixior sim; Anas marina, quam nos, ob ipsius carnem marcam, *Macrofam* appellamus, ex corruptis navium asseribus, aut tignis producit, ut vulgò perhibent. Idem dicendum reor de ranis, vermibus, & omnibus Insectorum generibus, quæ ex putrefacta materia exoriri possunt. De his ergò animalibus, quæ corruptione nasci possunt, in præsentia non loquor, sed de illis dumtaxat animalibus, quæ ex putrefacta materia oriri haud possunt, quæque prorsus inutilia, immò & perniciofa sunt, sicut vulpes, lupi, & similes pestes; vel ferocia sunt, ut leones, tigrides, pantheræ, & alia id genus exitiosa animalia. Expone itaque, quæso, quomodò hæc animalia, quæ inutilia sunt, perniciofa, atque ferocia, potuerint è continente, seu è terra, in remotissimas Insulas transire?

M. Esse quædam animalia, quæ sicut asseris, ex sola putrefacta materia nascuntur, nullâ ratione mihi fit verosimile, longèque probabilius esse censeo, omnia animalia sive insectilia & imperfecta sint, sive perfecta, ex ovis foecundatis originem habere. Quis enim sibi persuadeat, putrescentem materiam posse repente converti in illius corpus organicum, quod in animalibus insectilibus, seu imperfectis, percipitur, & cujus structura tam affabrè elaborata, vix ac ne vix quidem humano intellectu comprehenditur? credibile ne est, ex materia, ut vulgò ajunt, corruptione, organa omnia corporis viventis spontè formari posse, & vitales functiones obire? id sanè, ut candidè dicam, superat omnem fidem. Non ergò animalia insectilia, seu imperfecta, nascuntur ex putrefacta materia, quæ certè in venas, arterias, nervos, oculos, nares, & cæteras partes organicas mutari non potest, nec corpus motûs, vitæ, ac sensus particeps reddere; sed insectilia, seu imperfecta animalia prodeunt ex ovis à masculo foecundatis, seu spiritu masculo imprægnatis. Idem dicendum esse exitimo de animalibus perfectis, illa videlicet ex ovis foecundatis nasci, ac subinde illorum originem refundi haud debere in seminum permixtionem, cum toties jactata illa *virtus formatrix* in femine, per quam quidam Philosophi ajunt, ex commixtione seminum exurgere animalia perfecta, cujusmodi sunt homo, leo, equus, canis &c. sit tantum inane prorsus nomen, & in quo illa *vis formatrix* consistat, aut quâ

ratione operetur? omnes alto præstant silentio.

D. Verè nunc illud *Terentii* Dictum usurpare possum: *Fecisti probe, incertior sum multo, quam dudum.* At enim, si animalia insectilia, seu imperfecta, non nascuntur ex putrefacta materia, sed ex ovis foecundatis, seu masculo spiritu imprægnatis, quo pacto, quæso, isthæc insectilia animalia transvahi potuerunt in Insulas illas à continente remotissimas, in quibus modò maximo in numero reperiuntur?

M. Quamvis omnia animalia insectilia, seu imperfecta, aquis Diluvii Noetici perierint, facillè tamen fieri potuit, ut antequàm interirent, aculeis suis, quasi terebris, utentia, ova, masculo spiritu imprægnata, inseruerint in arboribus, quæ sub aquis Diluvii vivebant, suumque virorem servabant, eo pari modo, quo nunc experientiâ compertum habemus, hæc insectilia, seu imperfecta animalia suis aculeis, tanquam terebris, uti, ad inferenda & deponenda ova sua, à masculo foecundata, in quibusdam fructibus, & arborum tuberculis; ex quibus ovis ibidem reconditis exoritur magna copia vermiculorum, & insectilium animalium, quæ reperiuntur in quibusdam fructibus, in quercuum gallis, in fagorum, & aliarum arborum tuberculis, quæque paratissimum ex arborum fructuumque succo nanciscuntur alimentum. Hinc fortassè est, quòd lignum vetus & corruptum vermibus, seu insectilibus animalibus scaeat. Nam cum eorum ova diutius in ipso sint aservata, tunc præsertim ab illis excluduntur, cum lignum putrescit, ipsiusque partes majori fermentatione exagitantur. Nec alia fortasse origo est eorum vermium, qui in animalium visceribus, aut artibus nonnunquam delitescunt. Sæpè enim insecta illa minutiora animalia, aut eorum ova cum fructibus & alimentis forbentur, cumque ista animalcula suis ovarii sint instructa, alia propemodum innumera insectilia animalia excludunt, quæ in *vasis hepaticis*, in *poro biliario*, & aliis partibus magno quodam numero reperiuntur. Quâ de re si plura desideres, leges librum, quem edidit doctissimus Pater *Sagueins*, Ordinis S. Francisci de Paula, *De causa & origine pestis*, quæ in Gallo-Provincia sævire coepit anno 1720. Hoc autem semel posito, facillè intelligitur, insectilia animalia, antequàm interirent aquis Diluvii, ova sua, à masculo foecundata, recondidisse in quibusdam arboribus, quæ sub aquis Diluvii vixerunt, suumque virorem

retinuerunt. Quò postea factum est, ut, cessante Diluvio, ex his ovis, quæ quibusdam arboribus, sub aquis Diluvii virentibus delitescerent, innumera exclusa sint insectilia animalcula, quæ ex succo illarum arborum sua parata habebant alimenta. Quòd verò sint quædam arborum species, quæ sub aquis vivunt, & virorem suum servant, non solum testantur *Theophrastus in Historia Plantarum* cap. 4. *Plinius* Lib. 13. cap. 21. & alii, sed etiam id non obscure innuit Scriptura Sacra, dum cap. 8. v. 11. Lib. Genesis, ait, quòd columba, quam *Noë* ex Arca miserat, ut exploraret, an cessasset aquæ Diluvii? *Venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo.* Præterquam quòd, etiam si darem, universas arbores sub aquis diluvii corruptas & putrefactas fuisse, semper tamen verum esset, ex ea putrefactione arborum, in quibus delitescerent insectilium ova foecundata, innumera potuisse excludi insectilia animalia, quia, sicut superius observavimus, experientia nunc exploratum habemus, ligna, quòd vetustiora sunt, eò pluribus vermibus, seu insectilibus animalculis esse referta, non alia sanè ratione, nisi quia ova illorum insectilium animalium, quæ diutius in istis lignis asservantur, tunc potissimum ab illis excluduntur, cum hæc ligna putrescunt, eorumque partes majori fermentatione perturbantur. Sive ergò insectilia animalia ex materia putrefacta nascantur, sicut censent nonnulli Philosophi, sive ex ovis, à masculo foecundatis, semper excludantur, ut ipse cum viris eruditus probabilius esse arbitror, facile intelligitur, non fuisse necessarium, ut isthæc insectilia animalia in Insulas à continente remotissimas post universale Diluvium transveherentur, cum vel ex materiæ (ut aliqui volunt) putredine nasci, vel ex ovis (sicut mox exposui) in istis Insulis, etiam à continente se junctissimis, excludi potuerint.

D. Necdum exposuisti, quo pacto ferocia animalia, sicut sunt leones, tigrides, pantheræ, nec non quædam nociva, videlicet vulpes, lupi, & alia id genus; denique, quomodo volucres potuerint post diluvium transire in Insulas à terra, immenso interjecto pelago, valde distantes, & ex illis Insulis ad Americam, quam nos appellamus *novum Orbem*, pervenire?

M. Quamvis vastissimum sit pelagus, quo America à tribus aliis Orbis partibus divellitur, verosimile tamen est, illud antiquitus pluribus Insulis fuisse refer-

tum, quorum nonnullæ progressu temporis, ob validos terræ motus, fuerunt à mari absorptæ. Hoc semel posito, dici potest primò, hæc ferocia animalia, transiendo pelagus, potuisse ex unis in alias viciniores Insulas, & ex his in alias, odore prædæ illecta, usque ad Americam pertransire; non fecus ac nostris temporibus homines maritimi subtilibus cymbis, oblongam illam Insularum catenam, quæ à septentrione in meridiem per multa centena milliaria transversa occurrit, transcurrunt, & ad remotissimas Insulas, atque regiones perveniunt. Secundò dici potest, ferocia animalia potuisse in Insulas, à continente valde distantes, advehi in navibus à quibusdam hominibus, qui incolas ejusmodi Insularum infensissimo odio prosequerentur, eo fine, ut truculenta illa animalia depopularentur greges fuorum hostium, ibique infestam suam speciem propagarent. Tertio fieri potuit, ut aliqui ferocia isthæc animalia in has Insulas à terra remotissimas in navibus asportarint ad jocum, ad delicias, ad pompam, perinde ac modò ad Regum Aulas deferri solent. Hæc autem ferocia animalia, ad illas Insulas semel delata, & postea libertatem nata, suam speciem ibi propagarunt. Postremò, ista ferocia animalia in has Insulas transvehere potuerunt homines in navibus propter aliquam utilitatem vel pelium, vel medicinæ conficiendæ ex oleo, ex spiritibus, ex sale illorum animalium. Sed de transitu ferocium animalium in Insulas à continente remotissimas sat superque dictum sit. Pauca nunc de transitu volucrum, & avicularum in Insulas, quæ à terra maxime distant, hic edisseram. Censeo igitur, volucres & aviculas volando ad viciniores Insulas transiisse, & ex his ad alias, quæ à continente longissimo intervallo distant, pervenisse identidem tamen in medio Oceano quiescentes, tantisper arboribus navium insidentes, sèque in tanto itinere pascentes culicibus & piscibus volatilibus, quibus pelagus abundat. Testantur siquidem bene multi, qui suas maritimo itinere peregrinationes literis mandarunt, se vidisse sæpius volucres, quæ supra navium verticibus insidebant, solitas esse interdum, ut vitam sustentarent, involare in pisces volatiles, & in examina culicum, indeque gratum navigantibus præbere spectaculum, præsertim, quando pisces volatiles à mari ad aërem fugiunt, pulsi videlicet à marinis inimicis, seu à pisce majore, & rursus ab aëre ad mare fugâ se se proripiunt, ne incidant in alium inimicum aëreum, scilicet

volu-

volucrem piscatricem, in cujus alitum cedunt, ni protinus ab aëre ad mare fugiant. Sunt etiam in Insulis, à continente remotissimis, quædam aviculæ, quæ huc ab hominibus fuerunt asportatæ, quemadmodum de animalibus domesticis superius ostendimus.

D. Sed cur, quæso, voluit Deus, ut non solum homines, qui peccaverant, divinamque ejus Legem violaverant, universali Diluvio interirent, sed etiam voluit eidem poenæ addicere omnia bruta animantia, quæ in terris erant, exceptis his, quæ *Noë*us, jussu Dei, in Arca servavit, cum tamen bruta animantia, nec peccare, nec divinam Legem transgredi potuerint, utpote nullâ ratione aut libertate donata?

M. Antequam hanc difficultatem diluam, præstat, ut obiter observes, non nullos errasse in explicanda belluarum naturâ. *Origenes* Homiliâ 4. in *Ezechielem* fenit, stellas peccatis esse obnoxias, nec Astra modò, sed elementa etiam, ac proinde ea judicium Dei olim subitura. Ut autem sententiam suam adstruat *Origenes*, probat, stellas esse animalia, quòd mandata Dei dicantur accipere, mandare etiam ipsis Deum, ut stas moveantur temporibus, motus verò hujusmodi neque absolvi posse sine anima, neque sine motu esse posse, quæ animâ prædita sint, nec animâ solum, sed & ratione pollere, ac proinde incrementa capere, sine dubio virtutis, vel decrementa. Adhæc, animas antiquiores recentibus syderum corporibus inferi, probat ibidem *Origenes*, cujus licet causam sæpius agat, objecta diluat, & duriores quandoque opiniones emolire pro virili satagat illustrissimus *Petrus Daniel Huettius*, Episcopus Abrincensis, hunc tamen *Origenis* errorem lib. 2. *Origenianorum*, Quæst. 8. purgare non potuit, immò potius *Sixtum Senensem*, qui *Origenem* ab hoc errore vindicandum suscepit, validè refellit. Ad hunc errorem *Origenis*, Astris, & animalibus, rationem tribuentis, & facultatem peccandi, proximè accedit *Lactantius* lib. 3. *Divin. Institut.* cap. 10. ubi aperte docet, homines dumtaxat per Religionem discrepare à belluis, non verò per rationem, quæ hominibus ac belluis communis est. Sic enim ait: *Summum igitur bonum hominis in summa religione est. Nam cætera, etiam quæ putantur homini propria, in cæteris quoque animalibus reperiuntur. Cum enim suas voces propriis notis discernunt atque dignoscunt, colloqui videntur, ridendique ratio apparet in his aliqua, cum demulsis auribus, contractoque rictu, &*

oculis in lasciviam resolutis, aut homini alludunt, aut suis quisque conjugibus ac fetibus propriis. Nonne aliquid amovimur & indulgentia simile impartiunt? Jam illa, quæ sibi prospiciunt in futurum, & cibos reponunt, habent utique providentiam. Rationis quoque signa in multis deprehendantur. Nam quando utilia sibi appetunt, mala cavent, pericula vitant, latibula sibi parant in plures exitus dispendentia: profecto aliquid intelligunt. Potest aliquis negare illis inesse rationem, cum hominem sæpe deludant. Sed hunc *Origenis* & *Lactantii* errorem, qui animalibus, seu belluis, & rationem & facultatem peccandi inesse perperam existimarent, retulisse, abundè refutasse est. Nec enim Deus omnia animalia, quæ erant in terra, voluit ut Diluvio universali perirent, eò quòd antehac peccassent, sed quia, cum decrevisset Deus, omnes homines, qui peccaverant, penitus terminare, exceptâ *Noë* familia, necesse fuit, ut omnia animalia, exceptis his, quæ ad aliorum propagationem in Arca *Noë* fuerunt asservata, submergerentur generalis Diluvii aquis, quæ, ut perhibet Scriptura Sacra, altiores montes quindecim cubitis superabant. Absit tamen, ut nostro calculo probare velimus sententiam quorundam recentiorum Philosophorum, qui brutis animantibus cognitionem, sensum, vitam & animam prorsus adimunt, voluntque, ea, horologiorum instar, esse pura automata, arcanis rotulis & elateriis contexta, quia, inquirunt, si belluæ vitâ & cognitione præditæ essent, injustè tot malis & incommodis, quibus sunt obnoxia, à Deo punirentur, cum ullum peccatum, propter quòd tot sibi infligerentur poenæ, nunquam admiserint. Absit, inquam, ut hanc recentiorum Philosophorum opinionem probare velim. Licet enim ultrò fatear, belluas vitâ & sensibili cognitione pollere, eaque, sicut experientia constat, multas perpeti miserias; contendo tamen, ejusmodi miserias, quas belluæ patiuntur, non esse poenas ipsis à Deo inflictas, sed esse tantummodò defectus, qui consequuntur illarum naturam; sicut Ex. gr. si homo fuisset in statu naturæ puræ à Deo conditus, iisdem miseriis, calamitatibus, morbis, & morti obnoxius extitisset, quibus nunc in statu naturæ lapsæ subditus est, cum hoc tamè discrimine, quòd homo in statu naturæ lapsæ miserias, calamitates, morbos & mortem persentiant tantquam poenas sibi à Deo illatas propter peccatum originale, quod est causa, radix & origo omnium illarum poenarum. At

M 3

ho.

homo, si in statu naturæ puræ fuisset à Deo creatus, ejusmodi miseras, morbos, & mortem expertus quidem fuisset tanquam defectus consequentes naturam illius, quæ passibilis & mortalis est, sed non tanquam poenas sibi inflictas à Deo, quia Deus bonus & justus neminem poenâ afficit nisi ob præcedens peccatum, quod, sicut in confesso est apud omnes Theologos, eo in statu naturæ puræ non fuisset, sicut jam observavimus in primo Colloquio in Historiam primæ Mundi ætatis. Sed de bellis, earumque natura plusquam satis dictum sit, & præfenti Colloquio nostro finem, si placet, imponamus.

D. Ne diutiùs, quàm par sit, nostrum protrahatur colloquium, hoc unum dumtaxat tibi Dubium proponam, an videlicet Ethnici Scriptores aliquam de Turri Babylonica, & de dispersione hominum in omnes Orbis Regiones notitiam habuerint?

M. Ethnici Scriptores, & Poëtæ multa de Turri Babylonica, & de hominum dispersione scripserunt, quorum nonnulla, quæ ex lectione Scripturæ scire poterunt, servant vestigia veritatis, quæ tamen, pro more suo, multis fabulis, & inanibus commentis respererunt: Sibylla quædam apud Josephum lib. I. contra Appionem, & apud Eusebium, Episcopum Cæsariensem, lib. 9. De Præparatione Evangelica, hæc habet: *Cum omnes homines una lingua loquerentur, altissimam Turrim ædificârunt, tanquam in Cælum ascensuri. Dii autem, ventis immisissis, Turrim everterunt, & propriam unicuique linguam attribuerunt. Unde factum est, ut Urbi Babyloni nomen esset.* Eupolemus etiam apud eundem Eusebium, loco mox à me laudato, itidem scribit: *Urbem Babylonem primùm ab illis fuisse conditam, qui à Diluvio servati sunt, eos autem fuisse gigantes, & celebrem illam urbem extruxisse, quâ, vi divinâ, prostratâ, gentes per universam terram fuisse dispersas.* Abydenus apud S. Cyrillum adversus Julianum Apostatam, & apud jam citatum Eusebium lib. 9. De Præp. Evang. cap. 9. eum in modum effatur: *Sunt qui dicunt, primos è terra editos, cum virium & molis ratione superbirent, & Diis se præstantiores esse jactarent, Turrim excelsam erexisse, ubi nunc est Babylon, & cum esset jam Cælo proxima, ventos, Diis subvenientes, totum opus subvertisse: ruinis autem Babyloniæ nomen fuisse impositum, &c.* Ex hac Turri Babylonicæ extruptione ansam & occasionem arripuerunt Poëtæ fingendi fabulam de Gigantibus è terra editis,

qui temerario ausu cum Diis pugnare, & aggestu montium in cælum sibi viam parare vellent, Jovis fulmine fracti, victi & dissipati sunt, sicut Poëta Ovidius describit Lib. V. Fastorum, his versibus:

*Terra feros partus, immmania monstra,
Gigantes,
Edidit, aufuros in Jovis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus
angues,
Atque ait: in magnos bella movete
Deos.*

*Extruere hi montes ad sâdera summa
parabant,
Et magnum bello sollicitare Jovem.
Fulmina de Cæli jaculatus Jupiter arce,
Vertit in authores pondera vasta suos.*

Hæc ex vetustis Ethnicorum Scriptorum, & Poëtarum monumentis hausta servant quidem multa veritatis vestigia, sed quæ multis fabulis fuerunt ab illis conspersa atque interpolata. In primis, fabulis accenseri debet, quod distat de Turri Babylonicæ extruptionibus, illos videlicet fuisse Gigantes è terra editos. Secundò, ejusmodi gigantes hanc Turrim Babylonicam eo fine ædificasse, ut contra Deos bella movere possent. Tertiò, illos Turris Babylonicæ conditores voluisse prædictam Turrim ad Cælum usque evehere. Absit enim, ut credamus, tam vesanos fuisse istos Turris Babylonicæ conditores, ut crediderint, eam usque ad Cælum evehi posse, sed tantum, juxta phrasim hebraicam, profitentur in Scriptura Sacra cap. 11. lib. Gen. 11. 4. se, ad celebrandum nomen suum, Turrim extrueros, *cujus culmen pertingat ad Cælum*, id est, in immensum attollatur. Postremò, purum putumque commentum est, quod ajunt Ethnici Scriptores, Turrim Babylonicam, immisissis ventis, fuisse à Diis penitus everfam ac solo æquatam. Sed, explosis istis Ethnicorum fabulis, hoc unum ad coronidem nostri colloquii addam, nimirum in illos Turris Babylonicæ latomos verè quadrare id, quod dicit Salomon lib. Proverbiorum cap. 10. 24. *Quod timet impius, veniet super eum.* Metu quippè dispersionis, homines post Diluvium Urbem & Turrim Babylonicam extruendam sibi proponunt: *Venite, inquit, faciamus nobis civitatem & Turrim. . . antequam dividamur in universas terras*, Genesis cap. 11. 4. At, Deo sic disponente, illud ipsum ædificium, quod, metu dispersionis, magno molimine substruxerunt, causa fuit curcitius dispergerentur. Deus tamen, qui è malo elicit bonum, singulari divinæ suæ provi-

providentiæ beneficio fecit, ut hæc dispersio cederet in utilitatem generis humani, & longè majus inde emergeret bonum, quàm quod sibi proposuerant infani Turris Babylonicæ fabricatores. Erat siquidem illis animus in Turris unius substructione inutiliter consensescere, sed Deus illos dispersit, ut genus hominum propagarent, Urbes plurimas in toto terrarum Orbe conderent, & fundamenta jacerent tot Regnorum, quæ etiam nunc florent. Plura non dicam, ne te, domum properantem, diutiùs hic detineam, sed te postridiè in meo Musæo expecto, ibique nostrum habebimus colloquium, in quo faciam satis omnibus Dubiis, quæ in Historiam secundæ Mundi ætatis proponere solent viri eruditi. Tu interim studio-gnaviter incumbere, & fac, ut ad colloquium nostrum imparatus non accedas.

COLLOQUIUM II.

In quo diluuntur Dubia, quæ in Historiam secundæ Mundi ætatis viri eruditi proponere solent.

DISCIP. **P**erlegi, ut morem tibi gererem, celebriorum Scripturæ Sacre Interpretum libros, ex quibus aliquot circa Historiam secundæ Mundi ætatis congesti dubia, quæ in hoc colloquio juxta ordinem, quo memoriae meæ occurrunt, tibi proponam, ut majorem illorum elucidationem ex tuis Responsis haurire possim. Et primò quidem, à te percontabor, quænam illa prima fuerit lingua, quam Deus ab initio Mundi primis parentibus nostris indidit, & quæ sola ante confusionem Babylonicam viguit? Unam etenim ante dispersionem hominum fuisse linguam, legi in Scriptura Sacra Cap. XI. v. 1. lib. Genesios: *Erat autem terra labii unius, & sermonum eorundem.*

M. Quam difficile sit definire, quænam fuerit primigenia illa & antiquissima lingua, quæ sola à primo homine Adamo usque ad linguarum confusionem obtinuit in Mundo, ex tot sententiarum, quæ super hac re circumferuntur, discrepantia facili negotio judicari potest. In primis, Joannes Goropius Becanus linguam Cimbricam, seu Belgicam, pro antiquissima & primorum parentum nostrorum in Paradiso terrestri vernaculâ venditare voluit. Sed hæc sententia (si excipias Levinum Torrentium) nullos patronos nacta est. Doctissimus Abbas Paulus Pezronus, Ordinis Cisterciensis, in libro, quem edidit, *De Antiquitate & origine nationis,*

& linguæ Celtarum, seu veterum Gallorum, pertendit, linguam Celticam, quæ in Armorica inferiori, seu in Britannia minori, adhuc viget, esse primam omnium linguam, quam Deus primis parentibus nostris Adamo, & Evæ infudit, quæque omnes homines usque ad confusionem linguarum usi sunt. Sed hæc opinio nihilo præcedenti plausibilior est. Theodoretus, natione Syrus, & Cyri in Syria Episcopus, Quæst. 12. in Genesim linguæ Syro-Chaldaicæ, ut genti suæ gratificaretur, hanc gloriam vindicare pro viribus conatus est, in cujus sententiam iverunt nonnulli, quos prolixè satis confutavit Waltonus in Apparatu ad Biblia Polyglotta Anglicana, Prolegomeno tertio. Sunt aliqui, quos inter censetur illustrissimus Petrus Daniel Huetius, Episcopus Abrincensis, in sua *Demonstratione Evangelica*, qui linguam Chaldaicam omnium antiquissimam, ac Mundo coævam esse celebrant. Uno verbo, sunt plures nationes, quæ suam linguam omnium primam esse jactant, *Æthiopicam* Abissini; suam Chineses; suam Arabes; &c. Ipse verò cum antiquis Scriptoribus, & sanctis Patribus, Origine Homiliâ XI. in librum Numerorum, S. Chrysostomo Homiliâ 3. in Genesim, S. Augustino lib. 16. *De Civit. Dei* cap. 12. & S. Hieronymo Commentario in cap. 3. *Sophoniæ*, quos è modernis sequuntur Serarius, Bonfrerius, Buxtorfius, Waltonus, Thomassinus, & alii, longè probabilius esse arbitror, primam, & antiquissimam Mundi linguam, quam Deus infudit primis parentibus nostris, & quâ inter se locuti sunt, fuisse eam, quæ post hominum, & linguarum divisionem, *Hebræa* consequentibus temporibus dicta est, & etiam nunc dicitur. Hæc, inquam, sententia mihi præ cæteris aliis magis arridet, primò, quia nulla est alia lingua, quæ tam simplex sit, quæque tantâ efficacità naturam & proprietatem rerum efferat, quàm hæc lingua Hebræa. Secundò, quia Ethymologia nominum primorum hominum, & Patrum Antediluvianorum, nec non omnium artium, & instrumentorum, etiam musicorum, apertè demonstrat, primam omnium linguam esse Hebræam. Hæc enim nomina, quæ in principio creationis, & sequentibus temporibus data sunt hominibus, verè esse hebraica, & è radicibus hebraicis derivata, evincunt viri eruditi, mox à me laudati. Postremò, quia omnes linguæ cum antiquiores, tum recentiores, suam ex lingua hebraica originem habent, ut videre est in *Glossario He-*

Hebraico, quod edidit *Ludovicus Thomafinus*, Congregationis Oratorii Presbyter, ubi clarissimus ille Scriptor, & linguarum exoticarum peritissimus, ostendit, non solum linguas, Chaldaicam, Arabicam, Phenicæam, seu Chananæam, sed etiam linguas Græcam, Latinam, Saxonicam, Teutonicam, Celticam, Armoricam, Gallicam, Hispanicam, Italicam &c. esse totidem linguæ hebraicæ dialectos, seu varias propagines, quæ à lingua hebraica, omnium primâ, tanquam è radice, pullulârunt.

D. Fuitne hæc lingua Hebræa, post linguarum confusionem, & hominum dispersionem, in multis familiis conservata?

M. Autumant nonnulli Auctores, linguam Hebræam, post linguarum confusionem, & hominum dispersionem, in multis familiis & locis, videlicet in Syria, Assyria, & in terra Chanaan, atque in posteris *Chami*, filii *Noemi*, incorruptam permanisse. Ast, ipse probabilius esse censet, primigeniam linguam hebræam fuisse conservatam puram & illibatam in una tantum familia, quæ, juxta pervulgatam tam Hebræorum, quam Christianorum sententiam, fuit familia *Heberis*, pronepotis Patriarchæ *Semi*. Porro, hanc nostram sententiam præsertim stabiliunt nomina Patriarcharum post diluvium, nempe *Abrahami*, *Isaaci*, *Jacobi*, omniumque ejus filiorum, quæ omnia purè hebraica sunt, unde sequitur necessariò, illos, qui hæc indiderunt nomina, hebraicè esse locutos, subindèque linguam Hebraicam, post linguarum confusionem, in familia Patriarchæ *Heberis* fuisse conservatam. *Abrahamum* siquidem, *Isaacum*, *Jacobum* &c. fuisse posteros Patriarchæ *Semi*, per lineam *Heberis* descendentes omnibus è Scriptura Sacra notissimum est.

D. Quænam potissimum fuit causa, ob quam lingua Hebræa post linguarum confusionem, in sola familia Patriarchæ *Heberis* incorrupta permanferit?

M. Duplex potest assignari causa, cur lingua Hebræa in sola *Heberis* familia permanferit incorrupta. Primò, quia familia Patriarchæ *Heberis* nullo pacto consensit in impium & flagitiosum fabrorum Turris Babylonice consilium. Scriptura namque expresse dicit, urbem, & Turrim Babylonice fuisse extructam à *filiis hominum*, per quos, ut alibi observavimus, intelligit homines impios & prophanos, qui è *Caino*, filio *Adami*, genus suum ducebant, quemadmodum Scriptura Sacra per *filios Dei* solet indigitare

posteris *Sethi*, alterius filii *Adami*, & posteros itidem Patriarchæ *Semi*. Cum igitur familia Patriarchæ *Heberis*, quæ per *Semum*, filium *Noemi*, descendebat, non consenserit in flagitiosum istud extruendæ Turris Babylonice consilium, credibile non est, hanc familiam in eadem illorum poenâ, seu linguarum confusione, jacuisse, quorum culpæ se participem non reddidit. Hinc est, quod familia Patriarchæ *Heberis*, tempore, quo homines, post linguarum confusionem, per omnes terras dispersi sunt, non fuerit ipsa dispersa, sed inconcussa tunc sedibus suis permanferit, donec *Abrahamus*, ex familia Patriarchæ *Heberis* descendens, speciali vocatione inde fuerit à Deo evocatus. Sicut igitur poenam dispersionis non subiit familia Patriarchæ *Heberis*, ita verisimile est, eam nec linguæ suæ confusionem esse passam, sed potius avitam linguam Hebræam conservasse puram & incorruptam. Altera causa, cur lingua Hebræa, post linguarum confusionem, in sola familia Patriarchæ *Heberis* integra & incontaminata permanferit, hæc est, quia familia *Semi*, filii *Noemi*, ex qua Patriarcha *Heber* propagatus est, semper in vera religione, seu in sincero unius & veri Dei cultu constanter perstitit; è contrario familia *Chami*, alterius filii *Noemi*, à Deo, & à vera religione descivit. Quò factum est, ut familiam Patriarchæ *Heberis* singulari favore, gratiâ ac benedictione Deus profecutus fuerit, cum è contra familia *Chami*, ex qua *Chanaan* prognatus est, à Deo sit maledicta. Probabile itaque est primò, Deum in familia Patriarchæ *Heberis*, quæ fuit familia sancta & benedicta, maluisse conservare linguam sanctam, seu Hebræam, per quam religionem & Legem suam propagare, & promulgare voluit, quàm in familia prophana & maledicta. Secundò, probabile etiam est, linguam Hebræam, sic dictam fuisse à Patriarcha *Hebere*, eò quòd apud ipsum, & in ejus familia fuit tempore confusionis linguarum conservata, & postmodum ad ejus posteros transfusa.

D. Interfui nuperrimè coetui quorundam virorum eruditorum, quorum aliqui affirmabant, *Hebræos* sic dictos esse à Patriarcha *Hebere*, qui linguam Hebræam, post linguarum confusionem, in sua familia incorruptam conservavit; Alii verò aiebant, hujus Hebræorum nominis originem altiùs arcessendam non esse, quàm à temporibus Patriarchæ *Abrahami*, qui primus à Chananæis fuit vocatus *Hebræus*, quòd fluvium Euphratem transisset, ut relicta Chaldæa, quæ erat trans flu-

fluvium Euphratem, habitaret terram Chanaan. Ob illum fluvium Euphratis transitum, *Abrahamus* fuit à Chananæis *Heber*, id est, *Transitor* appellatus, indèque Hebræorum nomen omnibus *Abrahami* posteris hæsit, sicut dicebant viri illi eruditi. Tu quid ea de re sentias, paucis aperire ne graveris.

M. Cum utraque sententia, ut candide fatear, cum antiquorum, tum recentiorum Scriptorum testimoniis fulciatur, neutri suam probabilitatem adimere volo, sed illius delectum tuo arbitrio lubens permitto. Hi, qui *Hebræos* sic à Patriarcha *Hebere* dictos putant, nituntur testimoniis *Josephi* Hebræi, lib. 1. Antiquit. Judaic. cap. 6. *Eusebii* lib. 7. De Præparat. Evang. cap. 2. *Eucharii* lib. 2. in Genesim cap. 7. Sed potissimum *S. Augustini* lib. 16. De Civitate Dei cap. 12. ubi luculenter docet, linguam hebraicam, ante confusionem linguarum & gentium dispersionem, omnibus communem fuisse, eamque in familia Patriarchæ *Heberis*, *Phalegi*, & *Abrahami* integram mansisse tradit, idque hinc probat, quòd diversorum populorum nomina, qui suis colonis orbem terrarum impleverunt, ea ipsissima sint, quæ in sacris Litteris sunt consignata: *Illarum*, inquit Aquilinus ille Doctor, *gentium vocabula partim manserunt, adeò ut etiam hodie appareat, unde sint vocabula derivata, sicut ex Assur Assyrii; ex Heber Hebræi; partim temporis vetustate mutata sunt: Ita ut vix homines doctissimi, antiquas Historias perscrutantes, nec omnium, sed aliquarum ex istis originibus potuerint reperire.* Hactenus *S. Augustinus*, in cujus sententiam manibus pedibusque descendunt moderni Scriptores undecumque doctissimi, quos inter numerantur *Pererius*, *Steuchus*, *Genebrardus*, *Cornelius à Lapide*, *Bonfrerius*, *Buxtorfius*, &c. inter Rabbinos verò, *Aben-Esra*, *Kimki*, & *Abrahamel*. At verò, alii Scriptores, qui hujus *Hebræorum* nominis originem ab *Abrahamo* repetendam esse asserunt, benè multos proferunt cum antiquos, tum recentiores Auctores, qui eorum sententiæ aperte patrocinantur. Hi autem sunt *Julius Africanus*, ab *Eusebio* citatus, qui hæc habet: *Hebræi, dicti quasi transitores, quia Abraham Euphratem transiit, non, ut quidam, ab Heber*, Origenes in Matt. hæum p. 239. ait: *Hebræi, qui exponuntur trajectiui.* Idem repetit Hom. 19. in Numeros, & Homil. 35. in Genesim, *S. Hieronymus* in Ezechielem cap. 7. *Abraham Hebræus, id est, peregrinus transitorque nominatur.* In

eandem sententiam conspirant Patres Græci, *Diodorus Tarsensis*, *S. Joannes Chrysostomus* Homiliâ 35. in Genesim, & Homil. De nomine *Abraham*, & *Theodoretus* Quæst. 60. in Genesim. Eidem sententiæ suffragantur itidem plurimi Rabbinii, & peritiores Scripturæ Sacræ moderni Interpretes, *Paulus Burgensis*, *Reuchlinus*, *Isidorus Clavius*, *Estius*, *Arias Montanus*, *Movinus*, *Munsterus*, *Scaligerus*, *Seldenus*, *Cappellus*, *Grotius*, *Vossius*, *Waltonus*, &c. cum igitur utraque sententia circa nominis Hebræorum originem probabiliter nitatur conjecturis, suosque habeat defensores, suâ utrique debet constare probabilitas, maximè cum ea de re fideat Scriptura Sacra, nec in ea curiosius inquirere par sit, quæ ipsa silentii sipario obtexit.

D. Quo pacto intelligi debent hæc Dei verba, quæ cap. 11. Lib. Genesios leguntur: *Venite, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui?*

M. Communis est Scripturæ Sacræ Interpretum sententia, Deum in confusione Babelica, sic primigeniam linguam, quæ, ut ostendimus, Hebræa erat, confudisse, ut omnes homines, antequàm dispergerentur in 70. vel 72. linguas, juxta totidem Patriarchæ *Noemi* nepotum numerum, divideret. Scriptores Latini, quia numerant dumtaxat septuaginta *Noemi* nepotes, videlicet ex *Japheto*, filio *Noemi*, quatuordecim; ex *Chamo*, altero *Noemi* filio, triginta; & ex *Semo*, tertio *Noemi* filio, viginti sex; idè dicunt, Deum in confusione Babelica divisisse hominum genus in 70. linguas omninò diversas. Ast, Scriptores Græci affirmant, Deum, antequàm homines in omnes terras dispergeret, illos in 72. linguas planè distinctas divisisse, quia, præter illos septuaginta *Noemi* nepotes, quos percensent Latini, duos alios admittunt, nempe *Elisam* inter filios *Japheti*, & *Cainanem* inter nepotes *Semi*. Sed hæc veterum, tam Græcorum, quàm Latinorum, de 70. vel 72. linguis, in quas, ante dispersionem gentium, divisus est humanus sermo, cum certa non sit, sicut alibi me observasse memini, longè probabilius ipse arbitror, Deum in confusione Babelica non novas in mentibus hominū produxisse linguas, à lingua hebraica, quæ erat antiquissima, & quæ omnes homines antequàm dispergerentur, loquebantur, omninò diversas; sed Deum dumtaxat confudisse linguam hebraicam, quæ tanquàm vernacula utebantur omnes, & ex ea linguæ hebraicæ confusione, ortos esse diversos loquen-

loquendi modos, seu varias linguas, quæ tamen erant totidem linguæ hebraicæ dialecti, non secus ac linguæ Italica, Gallica, Hispanica, sunt dialecti linguæ latinæ. Illa quippe linguæ hebraicæ confusio, quam Deus ad dispergendos homines per omnes terras induxit, idem effecit, quod ipsa dispersio gentium temporum lapsu effecisset; in varias enim dialectos abiisset. Hinc linguæ Orientales, scilicet Chaldæorum, Syrorum, Phœnicum, seu Chananæorum &c. facilius discuntur ab his, qui hebraicæ sciunt, quia sunt linguæ hebraicæ dialecti, majorem cum ipsa affinitatem habentes. Sed de his plura legis apud jam citatos doctissimos Auctores, Ludovicum Thomassinum in Præfatione sui Glossarii Hebraici, & Paulum Pezronum in libro, quem concinnavit De Antiquitate & origine nationis & linguæ Celtarum, seu veterum Gallorum.

D. Caiman ille, quem Scriptores Græci, ut mox dixisti, enumerant inter nepotes Semi, filii Noemi, fuitne verus Patriarcha, aut supposititius? audivi quippe nudius tertius viros eruditos ea de re inter se acerrimè digladiantes; aliis asserentibus, hunc Caimanem, quem Græci Scriptores inter Semi nepotes enumerant, esse planè supposititium, ac subindè è serie Patriarcharum post Diluvium jure optimo esse expungendum; aliis verò, affirmantibus, hunc Caimanem verè inter nepotes Semi locum habere debere, eumque inter Arphaxad, cujus filius fuit, & Salem, quem genuit, esse reponendum. Hanc igitur, si placet, elucida difficultatem, quæ mihi, ut verum fatear, satis intricata videtur.

M. Justissima de causa hanc difficultatem satis intricatam appellas. Si enim æquâ lance libremus singula momenta, quibus hinc inde fulti Scripturæ Sacræ Interpretes, Caimanis generationem, Arphaxad inter & Salem, aut admittunt, aut inficiantur; comperimus, difficilem ad dirimendam hancce difficultatem patere aditum. In primis, hi, qui Caimanis generationi refragantur, his nituntur momentis. Ajunt primò, Moysem in primigenio Textu Hebræo, sive in cap. 11. lib. Genesis, sive cap. 1. lib. 1. Paralip. ubi Patriarcharum ante & post Diluvium generationes accuratissimè percenset, altissimò silentio prætermisisse in serie Patriarcharum post Diluvium istum Caimanem, quem Græci Codices Arphaxad inter & Salem inserunt. Nec tantum in Textu Hebræo desideratur iste Caiman, sed nec invenitur in Textu Samaritano, & in Antiquis Scri-

pturæ Sacræ Versionibus Chaldaicâ, Syriacâ, Arabicâ, Persicâ, & in nostra Versione Vulgata, quæ ab Oecumenico Concilio Trid. Authentica est declarata ne vola quidem, aut ullum hujus Caimanis postdiluvianum apparet vestigium. Fatentur quidem istius sententiæ Assertores, hunc postdiluvianum Caimanem extare in Versione LXX. Interpretum, ejusque nomen etiam legi in Evangelio S. Lucæ cap. 3. Sed contendunt, nomen Caimanis reperiri dumtaxat scriptum in Versione LXX. Interpretum, quæ erat corrupta & interpolata, sed non in ea Versione LXX. Interpretum, quæ erat illibata atq; incontaminata. Geminam quippe Versionem LXX. Interpretum distinguit S. Hieronymus in Epistola 135. ad Sunniam, & Fretellam, unam mirum, quæ extabat in Hexaplis Origenis, & aliam, quam Origenes, Eusebius Cæsariensis, omnèsque veteres Græci Tractatores appellant Κοινὴ, id est, communem, quia communi fidelium usui inserviebat. Observat autem ibidem S. ille Doctor, id discriminis fuisse inter utramque LXX. Interpretum Versionem; quod illa, quæ erat in Hexaplis Origenis, pura, emandata & castigata esset; alia verò LXX. Interpretum Versio, quæ vulgò Communis dicebatur, quod manibus omnium passim terebatur, pro locis & temporibus, & pro voluntate Scriptorum esset vitata, multisq; scateret mendis. Hoc posito, dicunt illi Auctores, qui Caimanem, seu Patriarcham institutum, explodunt, nomen quidem Caimanis irrepsisse in Versionem LXX. Interpretum, quæ corrupta erat, sed non extitisse in ea Versione LXX. Interpretum, quæ erat in Hexaplis Origenis, & emendatissima censebatur, quæque in Alexandrina Regina Ægypti Cleopatrar insigni Bibliotheca fuit asservata, donec anno ante Natale Christi Domini circiter quadragésimo octavo fuit hæc Bibliotheca incendio consumpta, quando videlicet bello priori Alexandrino, à Cæsare confecto, ex militum seditione, maximo Republicæ literariæ damno, conflagratione periit. Quò spectat Evangelium S. Lucæ, in cuius capite 3. legitur nomen Caimanis postdiluvianum, respondent S. Scriptores, qui istius Caimanis generationem non admittunt, interpolatrice manu hujus Caimanis nomen in Evangelium S. Lucæ fuisse intrusum, idque evincere se posse putant ex libro S. Lucæ Græco-Latino, in antiquioribus membranis, literis majusculis, sine spiritibus & accentibus descripto, in quo nulla omninò Caimanis postdiluvianum sit mentio. Hic autem liber, Historias quatuor Evangeliorum, & Actorum Apo-

Apostolorum complectens, ex Græcia olim in Gallias asportatus, in Monasterio sancti Irenæi, in Suburbio Lugdunensi est repositus, ibique, oriente bello, anno 1562. repertus est à Theodoro Beza, Hæresiarchæ Calvinii Discipulo, qui anno 1581. illum Cantabrigeniæ Academiae Bibliothecæ dono dedit.

Aliud probationis genus ad excludendum hunc Caimanem è serie Patriarcharum postdiluvianorum desumunt multi Scriptorum latini ex sanctis Patribus, qui in serie Patriarcharum postdiluvianorum juniorem Caimanem omninò prætermittunt, quos inter sunt Epiphanius Hæresi LV. quæ est Melchisedechianorum, Julius Africanus, Theophilus Antiochenus, lib. 3. ad Autolicum, quibus addunt Eusebium, Episcopum Cæsariensem, in suo Chronico à Scaligero Græcè edito, Josephum, Hebræum, lib. 1. Antiq. Jud. cap. 8. & duos Scriptorum prophanos, Bevosam videlicet Chaldæum, citatum apud Eusebium lib. 3. Præparationis Evangelicæ, & Eupolemmum, laudatum ab Alexandro Polihystore apud Eusebium, qui disertè asserunt, Patriarcham Abrahamum vixisse decimâ post Diluvium generatione. Porro, si Caiman inseratur inter Arphaxad & Salem, comperietur, Abrahamum non vixisse decimâ post Diluvium generatione, sed undecimâ. Hæ sunt in summa præcipuæ rationes, quibus adducuntur multi Scriptorum latini ad repudiandum Caimanem, tanquam Patriarcham institutum, & intrusum in Evangelium S. Lucæ.

At, non desunt viri eruditi, qui his momentis alia non minoris ponderis opponunt, probantque Caimanem in Patriarcharum postdiluvianorum chorum esse admittendum. In primis dicunt, LXX. Interpretes in sua Versione Græca cap. 11. Lib. Geneseos Caimanem laudare tanquam filium Arphaxad, eumque reponere Arphaxad inter & Salem. Quis autem dicere audeat, quempiam aliquandò mortalium fuisse adeò temerarium, qui in Sacrum Textum intrudere voluerit Caimanem, si revera esset Patriarcha supposititius, & nunquam in rerum natura extitisset? Quæ malitia? Quæ spes utilitatis septuaginta Seniores, aut eorum Amanuenses potuit ad tam putidum mendacium impellere? Præterea S. Lucas, Evangelista, cap. 3. sui Evangelii Genealogiam Christi Domini texens, Caimanem reponit Arphaxad inter & Salem, dicens: Qui fuit Salem, qui fuit Caiman, qui fuit Arphaxad. Porro, temeritatis est summa ex Evangelio S. Lucæ, quod omnibus Sacro-Sanctum esse debet, expungere velle, quod non P. Graveson Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

solùm vetustissimi Scripturæ Sacræ Interpretes, sed etiam sancti Patres, præsertim Augustinus lib. 16. De Civitate Dei, & Hieronymus in Translatione Evangelii S. Lucæ, legerunt, agnoverunt, retinuerunt, quodque etiam Romana, post sacrorum Codicum emendationem, jussu Summorum Pontificum Sixti V. & Clementis VIII. factam, etiamnum legit, agnoscit, retinet & approbat Ecclesia, quæ nec falli, nec fallere potest. Ad dunt denique, Caimanem, postdiluvianum omitti quidem in nostra Editione Vulgata veteris Testamenti, sed hanc omissionem arguere dumtaxat Amanuentium memoriæ, & diligentia defectum, quem ita contigisse longè credibilis esse putant, quam si dicatur, Caimanem in Græca LXX. Interpretum Versione, & in Evangelio S. Lucæ consultò & datâ operâ fuisse insertum, & adjectum, quia hæc additio absque insigni audacia, & falsitate fieri haud potuisset. His potissimum momentis nituntur generationis Caimanis patroni ac defensores.

D. Circa Caimanis postdiluvianum generationem duas Scriptorum cum Græcorum tum Latinorum sententias è diametro oppositas video; sed cuiam sententiæ palmam adscribere debeam, dubius adhuc hæreo, & instar stateræ, hæc illac æquâ lance librata, neutro propendo.

M. Cùm nomen Caimanis legatur in Evangelio S. Lucæ, nec ullâ ratione dici possit, istud Evangelium sub mendocubare, auctor tibi sum, ut in illorum sententiam descendas, qui albo Patriarcharum postdiluvianorum Caimanem accensent. Ne autem ea, quæ ab oppositæ sententiæ assertoribus proferuntur, quæque superius perstrinxi, momenta tibi aliquid facebant negotii, his breviter, quantum fieri poterit, faciam satis. Et primò quidem dico, Moysem in Textu Hebræo generationem Caimanis, Patriarchæ postdiluvianum, de industria transfuisse. Statuerat quippe Moyse (sicut, post Josephum lib. 1. Antiq. Jud. cap. 6. observant vetustissimi Hebræorum Scriptorum) decem dumtaxat Patriarcharum post Diluvium generationum gradus percensere, hoc est, à Noemo usque ad Abrahamum, non secus ac ab Adamo usque ad Noemum, decem dumtaxat Patriarcharum antediluvianorum generationes recensuit. Quomodo etiam videmus Mattheum, Evangelistam, in describenda Genealogia Christi Domini tres tessaredecades animo complexum, in earum altera tres generationes de industria præterisse. Ait enim

cap. 1. sui Evangelii: *Joram genuit Oziam*; cum tamen lib. 4. Regum cap. 8. & 11. *Joram* genuerit *Ochosiam*, *Ochosias* genuerit *Joam*, *Joas* genuerit *Amasiam*, *Amasias* verò genuerit *Oziam*. Quemadmodum igitur Evangelista *Matthæus*, ob illum quatuordecim mysticum numerum, quem, in texenda Genealogia Christi retinendum sibi præscriperat, tres in secunda tessaredecade refecuit generationes, quæ huic mystico numero officere potuissent; ita pari jure *Moses*, qui in recensendis generationibus Patriarcharum, qui ante & post Diluvium vixerunt, decadem, seu mysticum denarium numerum sibi servandum proposuerat, generationem *Cainanis* postdiluvianam silentio prætermisit, quia, si eam recensisset, non decem, sed undecim Patriarcharum generationes secundæ Mundi ætatis numerare debuisset, sicq; finem, in putandis Patriarcharum primæ & secundæ ætatis aënis sibi præfixum, non obtinisset. At, LXX. Interpretes, qui in sua Græca Scripturæ Sacræ versione non meros agebant Interpretes, sed Prophetas, quiq; Spiritum sanctum, sacrarum Scripturarum Auctorem, inhabitantem habebant, sicut pleriq; sancti Patres, potissimum *S. Augustinus* lib. 18. De Civitate Dei cap. 43. Scripto tradiderunt, non tam ex Textu Hebræo converterunt in Græcum sermonem ea, quæ in Pentateucho *Mosis* repperunt, sed etiam supplerunt, quæ ab illo, justâ quidem, licet nobis ignotâ quandoque ratione, fuerunt prætermissa. *Cainanis* itaque generationem, à *Moyse* omissem, LXX. Interpretes, afflati Spiritu sancto, in sua versione Græca *Arphaxad* inter & *Salem* inseruerunt. Quod quidem palam adstruere videtur auctoritas *S. Lucæ* Evangelistæ, qui cap. 3. sui Evangelii describendo genealogiam Christi, Salvatoris nostri, disertam *Cainanis* mentionem facit, quia hanc generationem *Cainanis* repperat in pura & immaculata, quam consuluit, versione LXX. Interpretum. Quis enim, amabo, inficias ire audeat, *S. Lucam* Evangelistam, habuisse penes se puram & castigatissimam LXX. Interpretum versionem. Falsum igitur est, quod dicunt nonnulli, generationem *Cainanis* extitisse quidem in versione LXX. Interpretum, quæ corrupta & adulterata erat, sed non in versione LXX. Interpretum, quæ pura & incontaminata erat, alioquin dicendum esset *S. Lucam*, nullâ habitâ ratione puræ & castigatæ versionis LXX. Interpretum, consuluisse tantum, ad describendam genealogiam Christi, corruptos jam Codices versionis Græcæ LXX. Interpretum, quod sanè

citra temeritatem, ne quid gravius dicam, nec proferri, nec cogitari potest. Longè itaque credibilis est, generationem *Cainanis*, postdiluvianam, extitisse in versione emendatissima LXX. Interpretum, donec quidam scioli, & malè feriatii homines, quos non pudet grassari, & virgam censoriam exercere in Scripturam Sacram, fuerint exorti, qui, postquam, Græcos Codices cum Hebræicis contulissent, vidissentque, *Cainanem*, postdiluvianum, ab Hebræicis abesse codicibus, quem licenter in sacris Codicibus adjectum sibi perperam persuaserunt, licentiùs etiam, tantquam Patriarcham addititium, eraserunt, ac de medio sustulerunt. Hujus nostræ conjecturæ vim non infringit liber ille Græco-latinus, complexens quatuor Evangeliorum, & Act. Apostolorum Historias, Cantabrigensi Academiae aëno 1581. donatus, in quo non extat *Cainanis* postdiluvianam generatio: Hic, inquam, manuscriptus Codex, licet antiquissimus, hujus conjecturæ nostræ robur non infringit, tum quia tantam Auctoritatem non habet, ut opponi & præferri debeat omnibus aliis manuscriptis Codicibus Græcis, qui asservantur in Bibliothecis, in quibus invenitur *Cainanis* nomen, nec prædictus Codex jus dare potest hominibus, aliunde rerum novarum cupidis, carpenti, aut perturbandi receptam ubiq; gentium Evangeliorum, & reliquorum sacrorum Librorum editionem à Sacro-Sancto & Oecumenico Concilio Tridentino & à Sede Apostolica probatam, emendatam, ejusque justâ publicam in lucem emissam. Tum quia etiam prædictus Codex Græco-Latinus nec *Eusebio*, Episcopo Cæsariensi, qui quarto Ecclesiæ florebat Sæculo, nec *S. Hieronymo*, qui in quinto Ecclesiæ Sæculo Chronicon ejusdem *Eusebii* Græcum latinè vertit & auxit, antiquior est, sicut asserunt periti hujus temporis Critici: Atqui tamen *Eusebius* in suo Chronico inter Patriarchas postdiluvianos recenset *Cainanem*, & *S. Hieronymus* tam in sua translatione latina Evangelii *S. Lucæ*, quam in sua versione itidem latina Chronici *Eusebii* eundem *Cainanem* retinuit, nec expungendum esse putavit; tanti ergo facere haud debemus hunc manuscriptum Codicem Græco-Latinum, in quo *Cainanis* postdiluvianam generatio non legitur, ut illum præponere debeamus aliis antiquioribus Codicibus Græcis, quos *Eusebius*, & *S. Hieronymus* consuluerunt, & in quibus *Cainanis* postdiluvianam nomen inter Patriarchas *Arphaxad* & *Salem* inveniebatur scriptum. Hinc facile inferre potes, nullam fidem adhibendam esse

Scali-

Scaligero, qui dum Græcum *Eusebii* Chronicon edidit, vel potius pro arbitratu suo confarcinavit ac interpolavit, ex eo *Cainanem* postdiluvianum expunxit, cum tamen omnes aliæ Græcæ Chronici *Eusebii* editiones hunc *Cainanem* admittant, eumque *Arphaxad* inter & *Salem* in serie Patriarcharum postdiluvianorum reponant.

Ex his, quæ hæcenus diximus, in promptu est responsio ad testimonia antiquorum Scriptorum, qui *Cainanis* postdiluvianam nullam mentionem fecerunt. Nam idèd *Origenes*, *Julius Africanus*, *Theophilus Antiochenus*, *Epiphanius*, & tres Scriptores prophani, seu *Berosus*, *Eupolemus*, & *Alexander Polyhistor* generationem *Cainanis* prætermiserunt, quia Textum Hebræicum, non versionem LXX. Interpretum sunt secuti, quod sanè nihil omnino facit contra nos, qui ultrò fatemur, multos antiquos sanctos Patres, & Ecclesiasticos atque prophanos Scriptores, Textum Hebræum sequentes, generationem *Cainanis* postdiluvianam omisisse. At, nemo proferre unquam poterit aliquem five ex sanctis Patribus, five ex Ecclesiasticis aut prophanis Scriptoribus, qui disertis verbis dicat, *Cainanem* in serie Patriarcharum postdiluvianorum non esse admittendum.

D. Miror profectò, quòd *Cainanem* postdiluvianum, tantquam verum Patriarcham, agnoscas. Sæpiùs enim monuisti me, Chronologiam LXX. Interpretum mendosam esse, eique præferendam esse Chronologiam Textus Hebræi. Et tamen si semel admittatur *Cainan*, tantquam verus Patriarcha, & ut filius *Arphaxad* & pater *Salemi*, sequetur primò, standum esse, circa generationem *Cainanis*, Chronologiæ LXX. Interpretum. Deinde, consequens erit, *Mosis* Chronologiam, quæ extat in primigenio Textu Hebræo, esse vitiatam, cum in ea deessent centum & triginta quinque anni, quos, juxta LXX. Interpretum Chronologiam, habuisse dicitur *Cainan*, quando genuit *Salem*. Id autem de Chronologia Textus Hebræi dici minimè potest, cum certum sit, *Mossem* temporum Historias, & Patriarcharum, qui ante & post diluvium vixerunt, annos integrè, exactè, ac perfectè in Libro Genesis describere voluisse, cum singulorum vitæ annos minutim persequatur. Hic mihi videtur nodus implicatissimus, & labyrinthus intricatissimus, unde emergere difficillimum sit, tuâ igitur operâ in gressu tam lubrico versans maximè indigeo.

M. Ut adjectio *Cainanis* postdiluvianam

non variet Sacram Chronologiam Patriarcharum, quam *Moses* in Libro Genesis describit, dicendum est cum *Genebrardo* lib. 1. Chronographiæ, quòd *Arphaxad* anno ætatis suæ 18. genuit *Cainanem*, & quòd *Cainan* anno ætatis suæ 17. genuit *Salem*, quâ ratione verè dici potest, *Salem* natum esse ipsi *Arphaxad* non quidem immediate, ut ajunt, sed mediate per *Cainanem*, cum *Arphaxad* annum ætatis suæ ageret trigessimum quintum, sicut legitur in Textu Hebræo & in Editione vulgata Gen. cap. 11. v. 12. Nam more loquendi, sacris Litteris non inusitato, nepotem genuisse avus verè dicitur, licet non eum immediate genuerit, sed tantum mediate, hoc est per alium. Sic Evangelista *Matthæus*, ut antea dicebam, cap. 1. sui Evangelii ait: *Joram genuit Oziam*: quamvis *Joram* non immediate genuerit *Oziam*, sed tantum mediate, id est, per nepotes; nam *Joram* genuit immediate *Ochosiam*, *Ochosias* genuit *Joam*, *Joas* genuit *Amasiam*, *Amasias* genuit *Oziam*. Hanc *Genebrardi* sententiam amplectitur *Joannes Harduinus*, recens Societatis Jesu Scriptor, in sua *Veteris Testamenti Chronologia*, quæ extat inter selecta illius Opera Amstelodami edita an. 1709. Cæterum, quod in versione LXX. Interpretum legitur, *Arphaxad* anno ætatis suæ 135. genuisse *Cainanem*, & *Cainanem* anno ætatis suæ 130. genuisse *Salem*, mendum est Chronologiæ, sicut, fatentur omnes Scriptores latini, etiam hi, qui generationem *Cainanis* admittunt, quique purant, *Arphaxad* anno ætatis suæ 35. genuisse *Cainanem*, *Cainanem* anno ætatis suæ 30. genuisse *Salem*, detractis illis centum adjectitiis annis, qui non solum in generatione *Cainanis*, sed etiam in generationibus aliorum Patriarcharum ante & post Diluviū irrepserunt in Chronologiam LXX. Interpretum, sicut, post *S. Augustinum* lib. 15. De Civitate Dei cap. 13. prolixè ostendi in Dissertatione quinta Tractatus De Mysteriis, & Annis Christi. Verum, quia illi Scriptores latini, qui admittunt generationem *Cainanis*, ajuntque, eum anno ætatis suæ trigesimo genuisse *Salem*, haud parum turbant ac confundunt eâ 30. annorum *Cainanis* adjectione Chronologiam, quæ describitur in Textu Hebræo, Patriarcharum post diluvium; idèd ipse, ne tantillum varietur, aut immutetur Chronologia Textus Hebræi, longè probabilius cum *Genebrardo*, & *Harduino*, mox à me laudatis Scriptoribus, censeo, *Arphaxad* genuisse *Cainanem* anno ætatis suæ 18. *Cainanem* verò ætatis suæ aëno 17. genuisse.

N 3

genu.

genuisse *Salem*. Quo posito annorum calculo, verè dici potest, citra ullam Textus Hebraei Chronologiae immutationem, *Salem* natum esse ipsi *Arphaxad*, non quidem immediatè, sed mediatè, hoc est, per *Cainanem*, patrem suum, cum *Arphaxad*, avus *Cainanis*, annum attigisset ætatis suæ trigessimum quintum, sicut legitur in Textu Hebræo, & in Editione Vulgata cap. 11. vers. 12. Libri Genesis: *Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Salem, non quidem immediatè, ut mox dixi, sed mediatè, id est, per filium suum Cainanem, qui fuit pater Sale.*

D. Cum Textus Hebraei Chronologiam, juxta tuum explicandi modum, non perturbet hæc *Cainanis* in serie Patriarcharum postdiluvianorum adjectio, in tuam sententiam lubens ipse descendo, & *Cainanem*, seu verum postdiluvianum Patriarcham, *Arphaxadi* filium, & patrem *Sale*, ultrò agnosco. Sed subit nunc animum altera difficultas Chronologica, nimirum quoto anno ætatis suæ *Thare* genuerit filium suum *Abrahamum*? Multi quippè Interpretes, quorum in Scripturam Sacram Commentarios perlegi, asserunt, *Thare* anno dumtaxat ætatis centesimo trigesimo genuisse *Abrahamum*. Alii verò Scripturæ Sacræ Interpretes dicunt, *Thare* anno ætatis suæ septuagesimo genuisse *Abrahamum*, idque propter illa verba *Moyse* cap. 11. v. 26. Libri Geneseos: *Vixitque Thare septuaginta annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran.* Inde enim colligunt, non quidem hoc velle *Moysem*, tres istos esse genitos à *Thare* septuagenario; sed illud solum, post septuagesimum ætatis suæ annum coepisse *Thare* gignere filios: cum autem primo loco ponatur *Abrahamus*, ab eo esse factum gignendi exordium, ac proinde *Abrahamum* genitum esse, cum *Thare*, ipsius pater, explevisset annum ætatis suæ septuagesimum. Hæc autem opinionum circa ortum *Abrahami* discrepantia haud parùm perturbat Textus Hebraei Chronologiam. Nam si *Abrahamus* non anno patris sui *Thare* LXX. sed CXXX. natus fuit, necessariò sequitur, sexaginta annis in serie Chronologica Patriarcharum postdiluvianorum ab iis aberrari, qui septuagesimo *Thare* anno *Abrahamum* natum esse arbitrantur. Huic ergò Chronologicae difficultati expeditissimam, quæso, adhibe nunc solutionem.

M. Expeditissimam hujus Chronologicae difficultatis solutionem dant illi Scripturæ Sacræ Interpretes, qui docent, *Thare* anno ætatis suæ non LXX. sed

CXXX. genuisse filium suum *Abrahamum*, idque luculentissimè colligitur ex Scriptura Sacra, quæ cap. 11. v. 32. Libri Genesis ait: *Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus est in Haran.* Capite verò sequenti, seu duodecimo, v. 4. subdit: *Septuaginta quinque annorum erat Abram, cum egrederetur de Haran.* Si ergò annos septuaginta quinque, quos natus erat *Abrahamus*, quando ex Harane excessit, ut veniret in terram Chanaan, subtrahas è summa annorum CCV. quos natus erat *Thare*, pater ipsius, quando in Harane mortuus est, manifestò patebit, *Abrahamum* natum esse anno ætatis patris sui non LXX. sed CXXX. Præterea, si *Abrahamus* natus esset anno ætatis patris sui *Thare* LXX. jam attigisset annum ætatis suæ 135. quando, mortuo patre suo in Harane, iter in terram Chanaan instituit, ac subindè *Isaac*, filius ejus, egisset tum temporis annum ætatis suæ 35. *Isaac* namque natus est *Abrahamo* centenario: *Putasne centenario nascetur filius?* Genesis cap. 17. Atqui tamen Scriptura Sacra cap. 7. Act. Apostolorum apertè tradit, *Abrahamum*, quando exiit ex Harane, & in Chanæam regionem se contulit, necdum genuisse filium suum *Isaacum*, dici igitur non potest, *Abrahamum* natum esse anno ætatis patris sui septuagesimo. Denique, *Abrahamus* senior erat decem tantum annis *Sara*, uxore suâ, sicut testatur Scriptura Sacra loco mox à me laudato; *Putasne centenario nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet?* Porro, *Sara* erat filia, *Aranis*, fratris *Abrahami*. Si ergò *Abrahamus* natus esset anno ætatis patris sui *Thare* septuagesimo, essetque primogenitus, fratris sui *Aranis*, debuisset *Aran* gignere anno ætatis suæ nono *Saram*, conjugem *Abrahami*, quod quidem, ut nemo non videt, consuetudo naturæ ordini, & experientiæ omninò adversatur. Probabilius itaque est, & Scripturæ Sacræ magis consentaneum, non fuisse *Abrahamum*, filium patris sui *Thare* primogenitum, natumque anno patris sui *Thare* septuagesimo, sed illum juniorem fuisse fratre suo *Aran*, & natum esse anno patris sui *Thare* centesimo trigesimo. Elumbe autem est, seu valdè infirmum argumentum, quo nonnulli Scriptores probare se posse putant, *Abrahamum* esse filium primogenitum *Thare*, eumque subindè natum esse anno ætatis patris sui septuagesimo, quia Scriptura Sacra *Abrahamum* inter filios *Thare* primo loco nominat; hoc, inquam, argumentum nullius planè roboris est, cum non sit Scripturæ Sacræ insolens, ut in liberis referendis dignita-

dignitatis potius, quàm naturæ, sive temporis, ordinem observet, quod in Patriarchæ *Noemi* liberis factum fuisse superius ostendimus, & in *Thare* liberis reverà actum esse, *Cajetani*, & aliorum doctissimorum Scripturæ Sacræ Interpretum, cum antiquorum, tum modernorum opinio est, asserentium, *Abrahamum* natum esse anno Patris sui non LXX. sed CXXX. Proindeque *Moysem*, recensendo filios *Thare*, meminisse primo loco *Abrahami*, non tanquam primogeniti *Thare*, sed tanquam ejus filiorum præcipui, & communis Isaëlitarum parentis, in cujus semine Deus omnibus Gentibus benè precari, seu benedicere debebat, sicut ex his, quæ deinceps dicturi sumus, liquidò constabit.

D. Fuitne *Thare*, antequàm è Chaldæa unà cum filio suo *Abrahamo* discederet, Idolorum cultor? audivi enim nuperrimè viros quosdam eruditos ea de re acriter inter se disputantes, & ea in utramque partem proferentes momenta, quæ animum meum adhuc ancipitem tenent.

M. Sunt quidam inter Hebræos Rabbini, qui, mentem suam chymeris paciscere soliti, ajunt, *Thare* in cultu Idolorum tam perditè infansisse, ut filium suum *Abrahamum*, ab Idololatria penitus abhorrentem, apud *Nemrodum*, accusaverit, ejusque jussu, in ardentem fornacem conjectus sit, & ex ea divino auxilio liberatus, incolumis evaserit; *Aran* autem, fratrem *Abrahami* in eadem fornace extinctum esse ajunt Rabbini, idque significari volunt his verbis Scripturæ Sacræ: *Mortuus est Aran ante Thare, patrem suum, in terra natiuitatis suæ in UR Chaldæorum*, Genesis cap. 11. v. 28. Nam per UR Chaldæorum intelligunt illi Rabbini *Ignem*, quem Chaldæi colebant tanquam Numen, & cujus flammis *Abrahami* frater *Aran*, fidelis quidem, sed dubitans, statim absumptus est. Hanc fabulam referunt quidam Hebræi, cum hoc tamen discrimine, quòd aliqui inter illos dicant, *Abrahamum* fuisse à *Nemrodo* in fornacem ignis conjectum, indeque ope Dei liberatum, quia ignem, quem colebant Chaldæi, adorare noluit; alii verò affirmant, *Abrahamum* in ardentem fornacem ignis esse conjectum, quòd Idola *Nemrodi* confregisset. Verum, hæc historiola somnia sapit delirorum Rabbinarum, quibus ita somniare inter vigilandum plerumque contingit. Nam primò falsum est, *Abrahamum*, jussu *Nemrodi*, ut comminiscuntur Rabbini, fuisse in ignem conjectum, *Nemrodus* siquidem,

qui, juxta veterum cum SS. Patrum, tum prophætorum Scriptorum traditionem, quam in superiori nostro Colloquio retuli, idem est ac *Belus*, pater *Nimi* Assyriorum Regis, imperavit in Chaldæa antequàm *Abrahamus* nasceretur: *Abrahamus* enim anno 43. Regni *Nimi*, filii *Beli*, seu *Nemrodi*, sicut, post *Eusebium* in Chronico, sentiunt Scriptores Historici, prodiit in lucem. *Abrahamum* itaque jussu *Nemrodi*, in Chaldæa regnantis, in ignem fuisse conjectum, purum putumque figmentum est. Secundo UR Chaldæorum non significat ignem, quem colebant Chaldæi, sicut sibi falsò persuaserunt istius fabulæ confarinatores, sed indicat Urbem Chaldæorum, dictam UR, ex qua exiit *Abrahamus*. Sic enim LXX. Interpretes UR Chaldæorum græcè verterunt, *Regionem Chaldæorum*, & *Josephus* lib. 1. Antiquit. Jud. cap. 7. ait, *Aranem*, fratrem *Abrahami*, mortuum esse in Urbe, quæ UR Chaldæorum vocatur. Et sanè, per UR Chaldæorum designari Urbem Chaldæorum, ex qua *Thare* eduxit filium suum *Abrahamum*, ut simul irent in terram Chanaan, manifestò colligitur ex cap. 11. v. 31. Lib. Geneseos: *Tulit itaque Thare Abram filium suum, & Lot, filium Aran, filium filii sui, & Sarai, nurum suam, uxorem Abram filii sui, & eduxit eos de UR Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan &c.* Fieri tamen potuit, ut Urbs illa Chaldæorum, è qua exiit *Abrahamus*, dicta fuerit UR Chaldæorum, id est, Civitas Ignis, quia in ea præcipuè colebatur Ignis, cui, seu supremo Numini, summos honores deferebant Chaldæi, non secus ac in Ægypto Urbs quædam est *Heliopolis*, seu Civitas Solis, quòd *Soli*, quem adorabant Ægyptii, esset potissimum consecrata. Vel etiam fieri potuit, ut hæc Chaldæorum Urbs dicta fuerit UR, seu Civitas Ignis, quia *Thare*, pater *Abrahami*, alique veri Numinis cultores, qui in ea Civitate erant, & *Ignem*, Chaldæorum Idolum, adorare detestabant, gravissimis fuerint exagitati persecutionibus, quas interdum Scriptura Sacra per ignem designare solet: *Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium*; & in eo sensu Sacer Auctor lib. 2. Esdræ cap. 9. v. 7. ait: *Tu ipse Domine Deus, qui elegisti Abram, & eduxisti eum de igne Chaldæorum.* Rejecta itaque hac fabula de *Thare*, patris *Abrahami*, Idololatriâ, censeo cum S. *Augustino*, lib. 16. De Civitate Dei cap. 12. quem sequuntur multi viri eruditi, *Tharam*, patrem *Abrahami*, Idolorum cultui non fuisse addictum, sed potius veri Numi-

Numinis cultorem eximum: *Una igitur*, inquit Aquilinus ille Doctor, *Tharæ domus erat, de qua natus est Abraham, in qua unus veri Dei cultus..... Proinde, sicut per aquarum Diluuium una Domus Noe remanserat ad reparandum genus humanum; sic in Diluio multarum superstitionum per uniuersum Mundum una remanserat Domus Tharæ, in qua custodita est plantatio Civitatis Dei.*

D. Quo pacto intelligi debent hæ promissiones, quas Deus (sicut legitur cap. 12. v. 1. Libri Geneseos) fecit Abrahamo, dum ipse iustus, exiit e Chaldæa, ut veniret in terram Chanaan, ei dicens: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrabo tibi..... erisque benedictus.* In quo, quæso, consistit divina illa benedictio promissa Abrahamo?

M. Deus multiplicem promissionem fecit Abrahamo in præmium ipsius obedientiæ, quâ patriam suam, ut divino obtemperaret Mandato, reliquit, & venit in terram Chanaan. Prima promissio fuit de donatione terræ Chanaanæ; Genes. cap. 12. v. 1. *Veni in terram, quam monstrabo tibi.* Altera promissio fuit de magna posteritate: *Faciã te in gentem magnam,* Genes. cap. 12. v. 2. Et cap. 13. v. 16. *Faciãque semen tuum sicut pulverem terræ: Si quis potest hominum numerare pulverem terræ, semen quoque tuum numerare poterit.* Similiter, cap. 15. v. 5. Libri Genes. sic Deus affatur Abrahamo: *Suspice Cælum, & numera stellas, si potes, & dixit ei: Sic erit semen tuum.* Quæ divina pollicitatio eò major erat, quòd Abrahami uxor esset sterilis. Tertia promissio est de benedictione, quam Deus daturus erat Abrahamo, quæque fuit duplex, universalis una, particularis altera. Benedictio universalis sita erat in bonis cum animi, tum corporis, rerumque externarum, & in eo sensu ait Deus Abrahamo cap. 12. v. 2. Libri Genes. *Magnificabo nomen tuum, & eris benedictus.* Et v. 3. *benedicam benedictibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi.* Denique, particularis benedictio, quam promissit Deus Abrahamo, spectat *Jesusum Christum*, Servatorem nostrum, qui e semine, seu ex stirpe Abrahami erat oriundus. Hinc Deus cap. 12. vers. 3. Libri Genes. dicit Abrahamo: *In te benedicentur omnes cognationes terræ.* Et cap. 22. v. 8. ejusdem libri: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.* Quid verò significet: *In semine tuo*, aperte declarat Apostolus Paulus Epist. ad Galatas cap. 3. v. 16. dicens: *Abrahæ dictæ sunt promissiones, &*

semine ejus. Non dicit: Et semini bus, quasi in multis: Sed quasi in una: Et semini tuo, qui est Christus.

D. Legitur cap. 14. lib. Genes. quòd Chodorlahomor, & Reges, qui erant cum eo, percusserint tempore Abrahami, omnem regionem Amalecitarum. Porro, constat, necdum extitisse tempore Abrahami Amalecitas; immò nec natum adhuc esse Amalechum; quia Amalechus (sicut legitur cap. 36. v. 12.) ab Esau descendit. Ibi enim sic habetur: *Erat autem Thamma, concubina Eliphaz, filii Esau, quæ peperit ei Amalech.* Concilia igitur, si placet, istam Antilogiam, quam parit tam gravis anachronismus.

M. Nullo negotio conciliari potest hæc apparens contradictio, dicendo: hoc per anticipationem à Moysse scriptum esse, scilicet quòd Chodorlahomor, & cæteri Reges, qui cum ipso erant, percusserunt omnem regionem Amalecitarum, ita ut sensus sit, quòd Chodorlahomor, & alii Reges, qui cum eo erant, percusserint omnem illam regionem, quam Amalecitas, tempore, quo scribebat Moyses, jam occupabant. Moyses itaque, ut illa Regio, quam Chodorlahomor, & alii Reges, tempore Abrahami devastarunt, Hebræis notior esset; illam appellavit regionem Amalecitarum, non quòd Amalecitas tempore Abrahami eam incolerent (tum enim nondum erant Amalecitas) sed quia tempore, quo scribebat Moyses, jam illius regionis Amalecitas possessores erant. Et sic planè evanescit proposita apparens Antilogia.

D. Quis est iste Melchisedechus, cui (sicut legitur cap. 14. v. 18. & 19. libri Genes.) Abrahamus, postquam vicisset quatuor Reges, lætus pro victoria decimas dedit, & ab ipso benedictionem accepit?

M. Qualis fuerit iste Melchisedechus, non una est omnium sententia. Alii existimârunt, Melchisedechum esse Semum, filium Patriarchæ Noemi, & hæc fuit sententia Hebræorum, sicut testatur S. Hieronymus in Traditionibus Hebraicis. Alii putârunt, Melchisedechum esse supernam quamdam virtutem majorem Christo, & ipsum esse Spiritum sanctum; & in crassum illum errorem impegerunt quidam Hæretici, dicti Melchisedechiani, quos sancti Patres confutârunt, præsertim S. Hieronymus in Epistola ad Evagrium, & S. Epiphanius Hæresi LXX. Nonnullis visum est, Melchisedechum fuisse Angelum, qui sese Abrahamo conspicuum exhibuit, & ita sensit Origenes. Aliqui affirmârunt, Melchisedechum esse filium Dei, qui

Abra-

Abrahamo sese sub humana specie videntem præbuit. Postremò, alii opinati sunt, Melchisedechum fuisse quemdam hominem justum, probum, & Altissimi Sacerdotem, sed spurium, eò quòd neque ejus patris, neque ejus matris ulla in sacris Litteris mentio fiat. Has de Melchisedechō discrepantes sententias hîc breviter refellam. Dein, quid de Melchisedechō Catholicè sentiendum sit, paucis ostendam. In primis, Melchisedechum non fuisse Semum filium Patriarchæ Noemi, ex eo invictè probatur, quòd Melchisedechus ab Apostolo Paulo in Epistola ad Hebræos dicitur sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem habens. Quod sanè nullo pacto dici potest de Semo, filio Noemi, cujus genus, parentes, natiuitas, ætas expressè ac disertè in Sacris Scripturis traduntur. Secundò, Melchisedechum non fuisse supernam quamdam virtutem, majorem Christo, & ipsum Spiritum sanctum, sicut effutiebant Hæretici Melchisedechiani, patet ex capite 14. libri Genes. ubi Melchisedechus appellatur Sacerdos, & Rex Salem; ex quo manifestè consecutione deducitur, Melchisedechum nec fuisse cœlestem quamdam virtutem majorem Christo, nec Spiritum sanctum. Tertiò, Melchisedechum non fuisse Angelum, humana specie Abrahamo apparentem, evincitur itidem ex iisdem verbis, quibus Melchisedechus in sacris Litteris Rex Salem, & Sacerdos Altissimi nuncupatur. Omnis enim Pontifex, inquit Apostolus Paulus in Epistola ad Hebræos, ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum. Igitur Melchisedechus fuit verus homo, & non Angelus, alioqui non potuisset esse Sacerdos Altissimi. Quartò, Melchisedechum non fuisse filium Dei, qui in carne assumpta Abrahamo apparuerit, liquet ex Psalmo 109. ubi de Christo Domino, vero Dei filio, dicitur: *Tu es Sacerdos in æternum, secundum Ordinem Melchisedech.* Porro, ille, qui secundum ordinem, morem & ritum Melchisedechi Sacerdos est, sanè idem esse non potest cum Melchisedechō, igitur Melchisedechus idem esse non potuit ac Christus Dominus, qui verus fuit filius Dei. Præterquàm quòd Apostolus Paulus in Epistola ad Hebræos cap. 7. ait: *Melchisedechum assimilatum fuisse Filio Dei.* Nullum autem simile idem est cum illo, cui simile est. Quintò, à vero maxime deflectunt illi, qui fatentur quidem, Melchisedechum fuisse hominem, & Dei Sacerdotem, sed pertendunt, illum fuisse spu-

P. Graveson Hist. Eccl. V. I. Tom. I.

rium, eo potissimum nomine, quòd de illo patre & matre altum sit in sacris Litteris silentium; à vero, inquam, hujusmodi sententiæ patroni maxime deflectunt, quia dùm Melchisedechus in Epistola Pauli ad Hebræos dicitur sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem habens, hoc non est ita intelligendum, quòd Melchisedechus reverà patre & matre atque genealogiâ caruerit, sed quòd ex Levitis originem non duxerit, & in hoc Christi Domini, qui non fuit Sacerdos secundum Ordinem Leviticum, typum gesserit. Sed præstat auscultare S. Hieronymum, qui in Epist. 126. ad Evagrium, juxta ordinem veteris Editionis, hæc habet: *Melchisedechus dicitur absque patre & matre, non quòd absque patre & matre fuerit, cum Christus quoque secundum avramque naturam & patrem habuerit & matrem; sed quòd subito introducatur in Genes. occurrisse Abrahæ, à cæde hostium revertenti, & nec antè, nec postea ejus nomen inveniat adscriptum. Affirmat autem Apostolus, quòd Aaronis Sacerdotium, id est, populi Judæorum, quòd dicitur Leviticum, & principium habuerit & finem; Melchisedechi vero, id est, Christi, & Ecclesiæ Sacerdotium & in præteritum & in futurum æternum sit, nullamque habuerit Auctorem, hæc S. Hieronymus. Dicendum itaq; est, juxta traditionem S. Hieronymi, aliorumq; sanctorum Patrum, Melchisedechum fuisse verum hominem, natione Chanaanæum, Regem Salem, id est, Urbis Hierusalem, qui Abrahamo, à cæde quatuor Regum revertenti, obviamivit, victoriam ei gratulatus est, & in gratiarum actionem obtulit Deo Sacrificium; Proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi, sicut legitur cap. 14. v. 18. libri Genes. Constans autem est ac perpétua omnium antiquorum SS. Patrum, cum Græcorum, tum Latino-rum sententia, isto, quòd Melchisedechus obtulit, Sacrificio, adumbratum, seu præfiguratum fuisse augustissimum Corporis, & Sanguinis Christi Domini Sacrificium in Eucharistiæ Sacramento, idque ex mox laudato libri Genes. cap. 14. evidenter colligitur. Ibi quippè tres actiones Sacerdotales Melchisedechi accuratè notantur. Benedixit enim Melchisedechus Abrahamo: Decimas ab eo accepit, & Sacrificium protulit. Illa siquidem prolatio panis & vini verè Sacrificia fuit. Sacer enim Textus rationem reddens, cur Melchisedechus protulerit panem & vinum? hanc dumtaxat affert: *Erat enim Sacerdos Dei altissimi.* Nec quemquam movere debet quòd Lutherani*

&c.

& Calvinistæ, contra obstrepentes, dictant, in Textu Hebræo non esse hanc particulam causalem *Enim*, sed tantum particulam conjunctivam *Et*, vel *autem*, atq; ideo in Versione LXX. Interpretum non legi: *Erat enim Sacerdos Dei altissimi*, quemadmodum habet nostra Vulgata Editio; sed legi: *Erat autem Sacerdos Dei altissimi*. Ex quo inferunt, non reddi in Textu Hebræo rationem ejus, quod præcessit, sed dumtaxat narrationem facti Historici continuari. Hæc, inquam, Hæreticorum Lutheranorum, & Calvinistarum ficulnea objectio neminem movere debet, cum passim apud Hebræos particula conjunctiva vim habeat particulæ causalis, sicut ex pluribus Scripturæ Sacræ locis palam ostendunt Scripturæ Sacræ Interpretes, linguæ Hebraicæ peritissimi. Unum tantummodo, ut brevitati consulam, producā Scripturæ Sacræ locum, videlicet caput 20. lib. Genesis, ubi versu 3. hæc verba leguntur: *Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem, quam tulisti, habet enim virum*. Sic legitur in nostra Vulgata. Sed in Textu Hebræo legitur: *Et ipsa habet virum*. Quæ particula conjunctiva, *Et*, habet eò loci, ut in confesso est apud omnes peritos Rabbinos, vim particulæ causalis.

D. Fuitne *Abrahamus* Sacerdos, sicut & *Melchisedech*?

M. *Abrahamum* fuisse Sacerdotem probat *S. Thomas*, Doctor Angelicus, 3. Part. Quæst. 31. Art. 2. ex eo præcepto, quo Deus cap. 15. lib. Genesis v. 9. iussit *Abrahamo*, ut Sacrificium ei offerret: *Et respondens Dominus: Sume, inquit, mibi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam &c.* *Abrahamum* etiam fuisse Sacerdotem colligitur ex canone *Misæ*, in quo Sacerdos Deum orat, ut gratum acceptumque habeat *Sacrificium Patriarchæ nostri Abrahami*. Et sanè maximè decebat, ut *Abrahamus* esset Sacerdos, cum esset pater credentium, primusque omnium mortalium, cui venturi *Messæ*, seu *Christi Domini*, promissio facta est, cuius fide, & obedientiâ omnes gentes erant benedicendæ, & apud quem, tanquam totius populi Hebræi parentem, veri Dei cultus usque ad *Christi Domini* adventum perpetuò viguit, atque ab illo fuit ad omnes ejus posteros propagatus.

D. *Saram* fuisse uxorem *Abrahami*, & filiam *Aranis*, fratris *Abrahami*, superius insinuasti. Quo pacto igitur potuit *Abrahamus*, ingressus in Ægyptum,

consulere *Sara*, uxori suæ, ut diceret Pharaoni Ægyptiorum Regi, quod esset illius soror: *Dic ergo, obsecro te, quod soror mea sis*, Genesis cap. 12. v. 13. & cap. 20. lib. Genes. v. 2. idem *Abrahamus* dixit *Abimelecho*, Regi Geraræ, quod *Sara* esset sua soror: *Dixitque de Sara uxore sua: Soror mea est*. Non potuit autem *Abrahamus* citra mendacium conjugem suam *Saram* appellare sororem suam, quæ reverà non erat ipsius soror, sed dumtaxat ejus neptis, utpotè filia *Aranis*, fratris *Abrahami*. Hunc igitur, si placet, nodum dissolve.

M. Quamvis primâ fronte videatur, *Abrahamum* protulisse mendacium, dum Regi *Abimelecho* ait, *Saram* esse sororem suam, & tacuit eam esse conjugem suam; reverà tamen non fuit mendacium, sicut *S. Augustinus* lib. contra mendacium, Num. 23. aliâ cap. 10. docet his verbis: *Non hoc est occultare veritatem, quod est proferre mendacium. Quamvis enim omnis, qui mentitur, velit celare, quod verum est, non tamen omnis, qui vult, quod verum est celare, mentitur. Plerumque enim vera, non mentiendo, oculimus, sed tacendo. . . . Unde qui asserunt, aliquando esse mentiendum, non convenienter commemorant, Abraham hoc fecisse de Sara, quam sororem suam esse dixit. Non enim dixit: Non est uxor mea; sed dixit: Soror mea est; quod erat reverà tam propinqua genere, ut soror non mendaciter diceretur. Eâ reddidâ, confirmavit, respondens illi, dicens: Et verè soror mea est de patre, non de matre, hoc est, de paterno genere, non de materno. Aliquid ergo veri tacuit, non falsi aliquid dixit, quando tacuit uxorem, dixit sororem. . . . Non est ergo mendacium, cum silendo absconditur verum, sed, cum loquendo promittitur falsum. Potuit itaque *Abrahamus* citra mendacium appellare *Saram* sororem suam, cum esset filia fratris sui *Aran*, ac subindè ipsius Neptis. Sæpè enim in sacris Litteris nepotes dicuntur fratres, & neptes appellantur sorores. Sic *Abraham* Genesis cap. 13. dicit nepoti suo *Loth*: *Fratres nos sumus*: Sic etiam *Laban* Genesis cap. 29. v. 15. *Jacob*, generum suum, fratrem itidem appellat, dicens: *Quoniam frater meus es, non servies mihi gratis*. Quidni igitur *Abrahamus* potuit absque mendacio *Saram*, neptim suam, appellare, juxta morem Hebræorum, sororem suam?*

D. Obtinuitne *Abrahamus*, statim ac iussu Dei exivit è Chaldæa, dominium ac possessionem terræ Chanaan, quam

in præmium ejus obedientiæ Deus ipsi, & posteris illius promiserat?

M. Quando Deus promisit *Abrahamo* possessionem terræ Chanaan, præmonuit eum, quod ipsius nepotes hanc terram essent dumtaxat occupaturi post elapsos quadringentos annos: *Scito* (inquit Deus *Abrahamo* Genesis cap. 15. v. 13.) *prænoscens quod peregrinum futurum sit sementium in terra non sua, & subjicient eos servituti, & affligent quadringentis annis. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. Generatione autem quartâ revertentur huc*. *Abrahamus* itaque, *Isaac*, & *Jacob* per 215. annos peregrinati sunt in terra Chanaan ante descensum in Ægyptum. *Israëlita* verò, seu nepotes *Abrahami* peregrinati sunt, & servierunt in Ægypto per alios annos 215. Id apertè innuit *Apostolus Paulus* cap. 3. Epistolæ ad Galatas sic loquens: *Abraham dicta sunt promissiones, & semini ejus. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis; sed quasi in uno: Et semini tuo, qui est Christus. Hoc autem dico, Testamentum confirmatum à Deo, quæ post 430. annos facta est lex, non irritum fecit ad evacuandam promissionem. Nam si ex Lege hæreditas, jam non ex promissione. Abraham autem per re-promissionem donavit Deus*. Quibus ex verbis patet, initium 430. annorum sumi debere ab anno septuagesimo quinto *Abrahami*, quo ille Patriarcha à Deo vocatus est, & divinam accepit promissionem possidendi terram Chanaan; finem verò illorum 430. annorum referendum esse ad tempus, quo lex à Deo lata est, & data *Moyfi*. Porro Legem à Deo datam esse *Moyfi* in monte *Sinai*, & tertio mense, ex quo *Israëlita* in libertatem asserti excefferunt ex Ægypto, promulgatam fuisse, pervulgata est sanctorum Patrum, & Scripturæ Sacræ Interpretum sententia. Non me latet, quosdam esse Chronologiæ sacræ peritos, qui asserunt, *Israëlitas* mansisse in servitute Ægyptiaca per 430. annos, idque se colligere putant ex cap. 12. v. 40. libri *Exodi*, ubi hæc habentur: *Habitatio filiorum Israël, quæ manserunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum*. Idem legitur cap. 5. libri *Judithæ*, & Actuum *Apostolorum* cap. 7. v. 6. At, omnes fermè sancti Patres, & Scripturæ Sacræ Interpretes, docent, horumce 430. annorum exordium desumendum esse non ab ingressu *Israëlitarum* in Ægyptum, sed à promissione, quam Deus fecit *Abraham*, de possidenda terra Chanaan anno illius Patriarchæ 75.

Sic inter sanctos Patres sensit *S. Hieronymus* Comment. in cap. 3. Epistolæ *S. Pauli* ad Galatas: *Computandi* (ait *S. ille Doctor*) *isti anni 430. ab eo tempore, quo Deus locutus est ad Abraham dicens: In semine tuo benedicentur omnes gentes. Hæc fuit etiam apud veteres Hebræos receptissima sententia, quam Josephus lib. 2. Antiquitatum Judaicarum cap. 5. exprimit his verbis: Reliquerunt (Israëlita) Ægyptum mense Xanthico, luna quartâ decimâ, anno quadringentesimo trigesima, postquam Abraham, pater noster, in Chanaanam venit: & post Jacobi migrationem in Ægyptum, anno ducentesimo quinto decimo. Ad ea igitur citata Scripturæ Sacræ loca, quæ innuere videntur, peregrinationem *Israëlitarum* in Ægypto fuisse quadringentorum triginta annorum; respondendum est, illud spatium 430. annorum peregrinationis *Israëlitarum* non tantum comprehendere ducentos, & quindecim annos, per quos *Israëlita* peregrinati sunt in Ægypto, sed etiam alios ducentos & quindecim annos, per quos *Abrahamus*, post acceptam anno ætatis suæ 75. à Deo promissionem de possessione terræ Chanaan, & filii ejus, *Isaacus* & *Jacobus*, peregrinati sunt in terra Chanaanæ, donec tandem *Jacobus* cum tota familia sua ingressus est in Ægyptum, ex ducentis autem & quindecim annis, per quos *Abrahamus*, post promissionem sibi à Deo factam, & filii ejus, *Isaacus*, & *Jacobus*, peregrinati sunt in terra Chanaanæ, & ex aliis ducentis & quindecim annis, per quos *Israëlita*, post ingressum *Jacobi* in Ægyptum, peregrinati sunt in Ægypto, coalescit summa 430. annorum, qui interfluxerunt à vocatione Patriarchæ *Abrahami* usque ad profectionem *Israëlitarum* ex Ægypto.*

D. Et quorsum, amabo, Deus, per quadringentos & triginta annos passus est, ut *Amorrhæi* & alii populi habitarent terram Chanaan, quam tamen possidendam promiserat *Abrahamo* & semini ejus?

M. Hæc longâ annorum 430. dilatione, quâ Deus patienter sustinuit *Amorrhæos*, aliòsque populos, qui habitabant terram Chanaan, cujus tamen possessionem promiserat *Abraham* & semini ejus, hac, inquam, longâ annorum dilatione, voluit Deus ostendere immensam suam erga peccatores misericordiam ac lenitatem. Nec enim peccata *Amorrhæorum*, aliorumque Chanaanam terram incolentium, visitavit Deus statim ac illius terræ possessionem promississet *Abrahamo* & semini ejus, sed per 430. annos

procraftinavit poenas, quas justè commerebantur, donec tandem emenso illorum annorum spatio, exterminati ac profligati penitus fuerint; postquam videlicet implevissent mensuram peccatorum suorum. Hanc summam Dei erga peccatores clementiam egregiè commendat Apostolus Paulus cap. 2. Epist. ad Romanos, dicens: *An divitias bonitatis ejus & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & impenitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, &c.* & cap. 9. v. 22. ejusdem Epistolæ: *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum.* Ut igitur Deus suam erga peccatores summam clementiam ac misericordiam demonstraret, non statim concessit Abrahamo terræ Chananææ possessionem, quam ipsi ejusque semini promiserat: sed per quadringentos & triginta annos, à tempore illius promissionis factæ Abrahamo, passus est ut Amorrhæi, aliique populi, cultus veri Dei oseres, terram Chanaan habitarent; sic eis locum dans agendæ poenitentiae, quam tamen obstinatione, & malitiâ occæcati agere nunquam voluerunt, similes illis, qui, ut ait Scriptura Sacra, dicunt Deo: *Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.*

D. Si Deus erga Amorrhæos, aliosque populos, terræ Chananææ incolas, infinitæ suæ misericordiae præbuit argumentum, profectò non minùs bonum ac indulgentem sese exhibuit erga Abrahamum, quem ob solam, quam habuit fidem, justitiæ dono actutum donavit, eumque patrem multarum gentium constituit. Postquam enim Deus (sicut legitur cap. 15. v. 7. libri Genesis) dixisset Abrahamo: *Suspice caelum, & numera stellas, si potes, sicuti semen tuum:* statim versu sequenti subdit Scriptura Sacra: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam.* Quibus verbis innuere videtur Scriptura Sacra, *Abrahamum* per solam fidem fuisse justificatum. Quod sanè fuit singulare beneficium soli Abrahamo concessum, cum doceat Catholica Ecclesia contra Lutheranos, Calvinistas, aliosque hujus furfuris heterodoxos, neminem per solam fidem absque bonis operibus justificari posse.

M. Cum Calvinistæ & Lutherani, aliique nefarii Hæretici hoc prælaudato abutantur Scripturæ Sacræ loco, ut suum de sola fide absque bonis operibus peccatorem justificante virulentum dogma stabili-

lire possint, necesse est ut veram ac nativam illius loci explicationem proferamus. Et primò quidem hæc verba: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, non significant (sicut volunt Hæretici) *Abrahamum* tunc primùm accepisse à Deo justificationem, seu peccatorum suorum remissionem, quando credidit Deo promittenti ipsi semen; jam quippe antehac per fidem & obedientiam, quâ relicta patriâ, seu Chaldæâ, exiverat, ut veniret in terram alienam, id est Chananaem, Deo placebat, ut patet ex cap. 11. Epist. Pauli ad Hebræos, ubi hæc leguntur: *Fide qui vocatur Abraham, obediit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem, & exiit, nesciens quò iret. Fide demoratus est in terra repromissionis, tanquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac & Jacob, cohæredibus repromissionis ejusdem.* Jam igitur *Abrahamus* justitiæ donum, seu remissionem peccatorum per fidem & obedientiam suam fuerat à Deo consecutus, antequam Deus illi promitteret semen. Quò fit, ut hæc Scripturæ verba: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, significant dumtaxat, hanc fidem, quâ *Abrahamus* Deo, semen ipsi promittenti, incunctanter credidit, illi valuisse ad incrementum & nutrimentum justitiæ, quatenus erat opus Deo singulariter gratum. Apostolus quidem Paulus cap. 4. Epist. ad Hebræos, hæc Scripturæ verba: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, accommodat primæ nostræ justificationi; inde tamen perperam inferunt Hæretici, docere Apostolum, quòd sola fides absque bonis operibus sufficiat ad justificationem. Vult enim dumtaxat Apostolus Paulus primò, justificationem nostram tanquam ex fundamento, radice, & initio renovationis & reparationis nostræ in Christum, quia fides, ut docet S. Augustinus, prima datur, per quam cætera ad justificationem impetrentur. Secundò idem Apostolus negat quidem *Abrahamum* fuisse justificatum, ex operibus, quæ vel ipsius fidem antecesserunt, vel ex ipsius solo libero arbitrio profecta sunt; & in eo sensu dicit jam citato loco: *Si Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.* At, Apostolus non negat *Abrahamum* fuisse justificatum ex operibus factis ex fide & divina gratia; immò, ejusmodi opera ad justificationem esse necessaria disertè docet in eadem epistola ad Romanos cap. 2. ubi hæc habet: *Qui, seu Deus, reddet unicuique secundum opera*

opera ejus, iis quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriam & honorem, & incorruptionem quaerunt, vitam æternam: iis autem, qui sunt ex contentione, & non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio. Et versu 13. ejusdem capituli ait: *Non enim auditores Legis justii sunt apud Deum, sed factores Legis justificabuntur.*

D. Quid sibi vult Apostolus Paulus, dum in eodem cap. v. 16. Epistolæ ad Romanos, ait: *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio?* Loquitur enim Apostolus ibi de promissione vocationis gentium ad fidem, justitiam, & salutem, quorum patrem Deus constituerat *Abrahamum*, & quibus ex illius semine oriturus, benedicere debebat?

M. Hæretici nostri temporis, sibi, aliisque falsò persuaderè tentant, promissionem illam, de qua eò loci sermonem habet Apostolus, esse promissionem remissionis peccatorum, seu specialis misericordiae divinæ fiduciam, quâ quis hanc divinam promissionem de remissione peccatorum sibi applicans & firmiter credens, ac certissimè confidens, sibi per Christum peccata esse remissa, confestim citra poenitentiam, citra ullum bonorum operum exercitium consequitur plenissimam omnium peccatorum suorum condonationem. Sed in hoc Hæretici à vera ac genuina Apostoli Pauli mente, non tantùm toto, ut ajunt, ostio, sed totis ædibus aberrant. Loquitur enim Apostolus loco citato, non de promissione remissionis peccatorum, sed de promissione à Deo factâ *Abrahamo*, quòd multarum gentium futurus esset pater; seu agit Apostolus de promissione vocationis gentium ad fidem, justitiam, & salutem; quæ quidem divina promissio firma & rata esse haud poterat, si justificatio ex Legge Moylis, seu ex operibus Legis Mosaicæ facta fuisset: tunc enim soli in toto orbe Judæi, fidem, justitiam, & salutem essent consecuti. Quocirca, ut promissio de vocatione gentium à Deo factâ *Abrahamo* firma esset atq; gratuita, probat Apostolus, Deum non justificare homines ex operibus Legis Mosaicæ, neque ex operibus è naturæ pènu depromptis, sed ex fide Jesu Christi, quæ sola est veræ & gratuita justitiæ initium, radix, ac fundamentum, non Judæis modò, sed etiam gentibus. Certè, Apostolum Paulum eo loci non de fictitia illa promissione remissionis peccatorum, sicut pertendunt Hæretici, agere, sed de promissione à Deo factâ *Abrahamo* vocationis gentium ad fidem & salutem, liquet, ex ejusdem

Apostoli verbis, quæ omnes dissipant tenebras, quas eis Hæretici offundere moluntur: sic enim ibidem loquitur Apostolus: *Non enim per Legem promissio Abraham, aut semini ejus, ut hæres esset mundi: sed per justitiam fidei: si enim qui ex Lege hæredes sunt, exinanita est fides, aboluta est promissio. . . . Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio, omni semini, non ei, qui ex Lege est solus, sed & ei, qui ex fide est Abraham, qui pater est omnium nostrarum, sicut scriptum est: quia patrem multarum gentium posui te, &c.* Cæcus sit oportet, qui non videat, Apostolum Paulum, ubi loqui, non de promissione remissionis peccatorum, per solam fidem, seu certam fiduciam absque bonis operibus obtinendæ (sicut ogganire solent Hæretici) sed hunc Apostolum loqui dumtaxat de promissione à Deo factâ *Abrahamo*, vocationis gentium, quæ nec ex solius liberi arbitrii viribus, nec ex operibus Legis Mosaicæ fieri debebat, sed ex pura & speciali misericordia Dei, seu ex fide in Jesum Christum, mediatores ac redemptores omnium hominum, quæ fides initium est veræ gratuitaque justificationis, non Judæis tantùm, sed & aliis gentibus, & nationibus, quæ in Christum, Salvatorem nostrum, sunt credituræ. Sed de his plura videsis in Dissertatione XVII. *Tractatus* (quem anno MDCCXXIV. Romæ secundis curis edidimus) *De vita, mysteriis, & annis Jesu Christi.* Ibi siquidem ostendimus primò, fidem in Christum mediatorem fuisse omni ævo ad salutem necessariam. Secundò fidem in Christum mediatorem esse dispositionem necessariam ad justificationem, in eam tamen solam refundi haud debere justificationem nostram. Postremò, fidem, quæ dispositio est ad justificationem necessariam, non esse fiduciam de singulari Dei misericordia, quâ sibi quisque promissiones divinas de remissione peccatorum applicat, sed esse assensum præstitum his omnibus, quæ à Deo sunt revelata.

D. Legimus cap. 17. v. 10. Lib. Genesis, Deum fœdus cum *Abrahamo* iniisse his verbis: *Hoc est pactum meum, quod observabitis inter me, & vos, & semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum.* Et v. 12. *Infans octo dierum circumcidetur in vobis, &c.* Quibus verbis palàm innuere videtur Scriptura Sacra, Circumcisionem fuisse institutam à Deo, eamque Judæos ab *Abrahamo* acceptam sedulò ad hæc usque tempora observasse. Et tamen audivi, nonnullos esse Scriptores, qui asserunt, Circumcisionem

non esse institutam à Deo, nec Judæos ab *Abrahamo* illam accepisse, sed potius Circumcisionem ex Ethnicorum, maximè *Ægyptiorum* superstitionis ritibus, ad Judæos fuisse derivatam. Ab hoc inani commento licet ipse vehementer abhorream, vellem tamen in præsentia præcipua scire momenta, quibus ab orthodoxis Theologis confutatur.

M. Duo præsertim Scriptores, *Mars-hamus*, videlicet, & *Spencerus*, rerum novarum cupidissimi, & suo ingenio plus æquò indulgentes, hoc insulsum & à sæculis inauditum commentum invexerunt, temerè discitantes, circumcisionem, & alios ritus, qui in veteri, seu Mosaica Legge, continentur, ex Ethnicorum superstitionibus ad Hebræos promanasse; scilicet *Circumcisionem* ex *Ægyptiorum*, *Æthyopum*, & *Colchorum* moribus: *Tabernaculum* ex profano *Molochi* cultu: *Arcam* ex Ethnicorum *Cistis*: *Cerberinos* ex *Ægyptiacis* simulacris: *Templum Hierosolymitanum* ex ruditate gentium originem duxisse. Verùm, ut missos hic faciam plures Hebræorum ritus, de quibus opportuniùs agam in Colloquiis nostris in historiam quartæ Mundi ætatis, ubi de Legge Mosaica latè differendi sese dabit occasio: de Circumcisione dumtaxat hic agam, paucaque ostendam, eam reverà fuisse à Deo institutam: subindeque non ex Ethnicorum superstitione ad Hebræos esse derivatam. Et primò quidem circumcisionem fuisse à Deo institutam patet ex cap. 17. Libri *Geneseos*, ubi Deus *Abrahamo*, & omnibus Hebræis, ex ipsius femine oriundis, circumcisionis præceptum imposuit, dicens: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis, &c.* Secundò, credibile non est, Deum voluisse ex Ethnicorum superstitionibus, seu dæmonis officina, circumcisionis ritum, quo suum cum *Abrahamo* pactum firmavit, mutuari, ut eo deinceps ritu ab Hebræis coleretur, maximè cum Deus cap. 12. lib. *Deuteronomii*, & cap. 17. lib. *Leviticis* districtè inhibeat Hebræis, ne imitentur, aut requirant cæremonias Gentium, néve minuant aut adjiciant quidquam præceptis aut cæremoniis, quas ipsis per *Moysem*, eorum Legislatorem, dederat. Non inficior quidem, *Herodotum* lib. 2. cap. 104. & *Diodorum Siculum* lib. 1. Bibliothecæ cap. 17. testari, *Colchos*, *Ægyptios*, & *Æthyopes* ab initio statim pudenda circumcidisse, & hunc circumcidendi morem ab *Ægyptiis* originem traxisse: id, inquam, non inficias eo, sed contendo, nullam his duobus scriptoribus prophani, in iis quæ de circumcisionis origine literis manda-

runt, fidem adhibendam esse, primò, quia multis sæculis *Moyse*, auctore *Pentateuchi*, & primo omnium gentium Scriptore recentiores fuerunt. *Herodotus* namque floruit dumtaxat tempore *Darii Hytaspis*, *Xerxis*, & *Artaxerxis Longimani*, *Perfarum* Regum. *Diodorus* verò *Siculus* ævo *Julii Cæsaris*, & *Augusti* Imperatoris, vixit. Quò fit, ut audiri minime debeant in his, quæ de circumcisionis origine; quæ antevertit tempora *Moyse*, scripserunt. Præterea, hi duo auctores, sicut & alii Scriptores prophani, in historia & ritibus Judæorum non fuerunt versati, adeoque testes idonei esse haud possunt, perinde ac *Cornelius Tacitus*, *Historiæ Romanæ* Scriptor, cum esset in *Historia* Judæorum omninò peregrinus & hospes, sibi omnem fidem abrogat, narrans initio libri quinti prodigiosa de Judæis commenta. Ait quippè: *Judæos dici quasi Idæos ab Ida; Cretæ monte. Eos Hierosolymò, ac Juda Ducibus, in proximas terras exoperatos, Solymos, carminibus Homeri celebratam gentem, conditæ urbi Hierosolymæ nomen è suo fecisse. Fortuitum iter, Ægypto ejectos, incepisse, gregis asinorum sylvestrium ductu, è rupe nemore opacâ Moysem largas aquarum venas aperuisse, eos sex dierum iter emensos, septimo pulsus cultoribus obtinuisse terras, in quibus urbs & templum dicata sunt: effigiem animalis, asini videlicet, quo monstrante, errorem, sitimque depulerint, ab iis penetrati fuisse sacratam. Sæc. idè abstinere memoriâ cladis, quod ipsos scabies quondam turpaverit, cui id animal obnoxium: longam olim famem crebris adhuc jejuniis fateri: raptarum frugum argumentum, panem judaicum, nullo fermento detineri. Septimo die otium placuisse, quia his finem laborum tulerit, dein, blandiente inertia, septimo quoque anno datum honorem eum, secundum alios, haberi Saturno, cetera instituta sinistra, sedâ pravitate valuisse.* Hæc crassa commenta de Judæorum ritibus cum referat *Cornelius Tacitus*, quid mirum, si ipse, & alii Scriptores prophani, in historia & ritibus Judæorum planè rudes, ausi sint scribere judaicos ritus non fuisse à Deo institutos; sed vel à *Moyse* proprio Marte esse excogitatos, sicut asserit *Cornelius Tacitus*, loco mox à me laudato, vel ab Ethnicis ad Judæos esse derivatos, sicut falsò tradiderunt jam citati Scriptores prophani, *Herodotus* & *Diodorus Siculus*.

D. Vis igitur, circumcisionis ritum nunquam viguisse apud *Ægyptios*, *Æthyopes*, & *Colchos*, sed solum obtinuisse apud Judæos, qui circumcisionem à Patriar-

Patriarcha Abrahamo acceptam jugiter retinuerunt?

M. Non nego quidem *Ægyptios*, *Æthyopes*, & *Colchos* circumcisione fuisse usos, sed dico 1. circumcisionem non ab Ethnicis ad Hebræos fuisse derivatam, sed potius Ethnicos ab Hebræis circumcisionem fuisse mutatos. At enim *Ægyptii*, aliique Ethnici vicini populi circumcisionem, & quosdam alios Hebræorum ritus in Sacris suis retinuerunt, sive propter societatem, quam habuerunt cum *Abrahamo*, *Josepho*, & *Moyse*, quos in summo pretio & honore habuerunt; sive etiam propter famam longè latèque divulgatam Religionis Judaicæ, innumeris à Deo illustratæ prodigiis; sive denique propter Judaicorum rituum splendorem, pompam, ac frequens Judæos inter & *Ægyptios*, aliisque populos Ethnicos commercium, præsertim, Regis *Salomonis* temporibus. Et sanè, si *Ptolomæus Philadelphus*, *Ægyptiorum* Rex, statim ac notitiam habuit Legis Mosaicæ, jussit, ut in græcum sermonem transferretur, & in sua Bibliotheca Alexandrina reponeretur; mirum certè videri haud debet, si *Ægyptii*, aliique populi Ethnici, postquam circumcisionem, & quosdam alios Hebræorum ritus perspectos exploratosque habuerunt, voluerint illos in Sacris suis usurpare, instigante præsertim *Diabolo*, qui cultum, soli Deo debitum, affectat, sicque suos dementat cultores, ut in illo, quem ei exhibent, cultu easdem, aut similes adhibeant cæremonias, quibus colitur Deus. Dico etiam secundò, Circumcisionem Judaicam in multis discrepasse à circumcisione, quam usurpabant *Ægyptii*; ex quo palàm evincitur, circumcisionem non ab Ethnicis ad Hebræos fuisse derivatam. *Ægyptiis* siquidem solenne erat non solum masculos, sed & foeminas circumcidere, sicut docet *Strabo* lib. 17. Hebræi verò masculos tantum ex Legge & more circumcidebant. Præterea, Judæi die octavo à nativitate circumcidere solent ex præscripto Legis: *Ægyptii* autem appetente anno ætatis decimo quarto ut plurimum circumcidebantur, sicut refert *S. Ambrosius* lib. 2. *De Abrahamo* cap. 11. Tertiò, apud *Ægyptios* soli Sacerdotes circumcidi solebant, teste *S. Epiphano* hæresi 30. quæ est *Ebionitarum*: At, Judæis omnes ad unum masculos circumcidere præcipiebat lex. Quarto, ipsimet Sacerdotes *Ægyptii* dumtaxat majoris puritatis ergo, & munditiei corporeæ gratiâ, teste *Herodoto*, circumcidebantur, sed Judæi religionis causâ circumcidebantur, ut videlicet morem

gererent divinæ Legis præcepto, & ut ab aliis gentibus discernentur. Decebat quippè, ut populus Dei, seu Judaicus, è quo Christus Dominus, totius Sanctitatis Auctor, nasciturus erat, aliquo speciali signo distingueretur à cæteris populis, qui tum temporis in densissimis Idololatriæ tenebris erant immerfi, ac verum Deum ignorabant. Denique, *Ægyptiis*, aliisque gentibus circumcisio erat supersticiosa cæremonia, quâ parentum Ethnicorum infantuli devovebantur dæmoni: Sed contra, Judæi suos infantes recens natos circumcidunt, ut illos in hac affulgente vitæ aurora Deo, quem Supremum vitæ & necis Dominum agnoscunt, consecrent. Hæc igitur, quæ hæctenus adduximus, discrimina apertè demonstrant, circumcisionem Judaicam non ex Ethnicorum superstitione originem habuisse, sed à Deo fuisse institutam, eam à *Patriarcha Abrahamo* acceptam observasse Judæos, illamque tandem transfivisse in Legis Mosaicæ Sacramentum, ut legitur cap. 12. v. 3. libri *Leviticis*: *Die octavo circumcidetur infantulus.* Hinc Christus Dominus cap. 7. v. 22. *Evang. S. Joannis* sic alloquitur Judæos: *Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem (non quia ex Moyse est, sed ex patribus)* quibus verbis declarat Christus Dominus, circumcisionem non à *Moyse* primò ortam esse, sed patres, seu Patriarchas, *Moyse* antiquiores, eam ab *Abrahamo* acceptam observasse. Sed de circumcisione plura, auxiliante Deo dicemus in colloquiis nostris, in *Historiam* quartæ Mundi ætatis, ubi de Legge Mosaica sermonem instituemus.

D. Cum plenissimè omnibus Dubiis, quæ hæctenus proposui, feceris satis, non te diutius hic detinebo, sed cum bonâ tuâ veniâ ad ædes meas me recipiam, & postridiè ad te redibo, ut de Gestis Patriarcharum secundæ Mundi ætatis, & de accurata in illorum computandis annis Chronographia, commodiùs in eo, quod habituri sumus, Colloquio disserere valeamus.

COLLOQUIUM III.

De Gestis Patriarcharum secundæ Mundi Ætatis, & de accurata in illorum subducendis annis Chronologia.

MAGISTER, **S**tructuram Turris Babelicæ, confusionem linguarum, & hominum per totum orbem terrarum dispersionem sub *Patriarcha Phalego*, jam adulto, contigisse, in superiori Colloquio demonstravimus, ex quo

quo colligere debes, antiquissimorum Imperiorum, qualia sunt Ægyptiorum, Assyriorum, seu Chaldæorum, & Serum, seu Sinenſium, initia non altiùs eſſe arceſſenda, quàm ab anno ætatis Patriarchæ *Phalegi* nonageſimo ſecundo, qui concurrit cum anno à creatione Mundi 1848. & cum anno 192. à tempore Diluvii. Ab hoc, inquam, anno putari debet ſeries Regum Ægyptiorum, Assyriorum, ſeu Chaldæorum, & Sinenſium, quorum ingentem, ſed fabuloſum catalogum prophani & alii Scriptores contexerunt, ut hæc cõmentitia antiquitate gratificarentur genti ſuæ, Reges quàm plurimos è ſuo fingentes cerebro, qui nunquàm in rerum natura extiterunt. Hinc etiam manifeſtum eſt, Sicyoniorum, & Argivorum Reges, qui ante *Ogygis*, & *Deucalionis* Diluvia vixiſſe perhibentur, omninò fabuloſos eſſe, quia, ut oſtendimus in Colloquio tertio in Hiſtoriam primæ Mundi ætatis, Diluvia *Ogygium*, & *Deucalionem* nec re, nec tempore differunt à Diluvio univerſali, quod ſub Patriarcha Noemo, accidit ſacra Litteræ narrant. Aſſerere autem ante Diluvium univerſale, ſeu Noeticum, condita fuiſſe Imperia & Regna, jamque vixiſſe Reges, qui conditorum Imperiorum, ac Regnorum clavum gubernarent, figmentum eſt poetarum, aut quarundam nationum, quæ, ut primordia ſua augetiora redderent, putida protulerunt mendacia, & Regum fuorum catalogos auxerunt nominibus & perſonis illorum Heroum, qui ante Diluvium vixerunt, & quorum fama diu celebris etiam fuit poſt Diluvium. Id autem multis atque invictis momentis hæc demonſtrare poſſem, niſi timerem, ne juſtè diceres, me actum agere, cum iſtâ provinciâ, jam peregre defunctus ſit Illuſtriſſimus *Daniel Haetius*, Episcopos *Abrincenſis*, in aureo illo Opere, cui hunc titulum dedit: *Demonſtratio Evangelica*.

D. Ægyptiorum, Assyriorum, ſeu Chaldæorum, & Sinenſium Imperia ſuam dumtaxat originem habuiſſe à diſperſione Gentium, quæ ſub Patriarcha *Phalego* facta eſt, jam probè intellexi ex his, quæ in noſtris ſuperioribus Colloquiis poſt *Danielem Huetium*, & *Sammaelem Bochartum* obſervâſti, ſubindèq; fabulis jure optimo accenſeri debere autumo quæcunq; de Dynaſtiis fuorum Regum, & Imperiorum ſuorum origine & antiquitate excogitarunt *Ægyptii*, *Aſſyrii*, ſeu *Chaldæi*, & *Sinenſes*. Exploſis itaq; fabuloſis illis antiquitatibus, in quas inquirere velle, nihil aliud eſſet, quàm oleum & operam perdere, & bonas horas malè collocare; præſtat, ut in præſenti noſtro Colloquio aga-

mus dumtaxat de Geſtis Patriarcharum ſecundæ Mundi ætatis, & de accurata illorum putandis annis Chronologiâ.

M. Cum inter Patriarchas ſecundæ Mundi ætatis emineat *Abrahamus*, cujus præclara Geſta latè proſequitur Scriptura Sacra, hic in referendis rebus, quæ hunc Patriarcham ſpectant, & à ſacris Litteris proditæ ſunt, unicè hærebimus, de aliorum verò ſecundæ Mundi ætatis Patriarcharum, qui præceſſerunt *Abrahamum*, Geſtis cum ſileat omninò Scriptura Sacra, nos quoque, ne ariolari, aut fabuloſis traditionibus quidpiam explicari videamur, lubentiſſimè prætermittemus. *Abrahamus* itaque, quem Deus ſpecialiter elegerat, ut eſſet pater credentium, natus eſt in *UR Chaldæorum*, ſeu in *Chaldæa*, *Meſopotamiæ* finitima, quæ etiam *Meſopotamia* dicitur, utpote *Meſopotamiæ* Provincia. Vocatus à Deo, patriam ſuam actutum reliquit, & unâ cum patre ſuo *Thare* habitatum venit in *Haran* ſeu *Charan*, in *Chaldæa*; mortuòque ibidem patre ſuo, eductus eſt à Deo de terra & cognatione ſua, trajecto fluviò *Euphrate*, ductus eſt in terram *Chanaan*, quam Deus ei & poſteris ejus daturum ſe promiferat. Uxorem duxit *Abrahamus* *Saram*, cumque ambo eſſent ætate proveci, ſic Deus *Abrahamum* eſt allocutus: *Suſpice caelum, & numera ſtellas, ſi potes: & dixit ei: ſic erit ſemen tuum. Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.* *Genesis* cap. 15. v. 5. Poſtèa Deus huic Patriarchæ, ejusque uxori nomen mutavit, & qui priùs *Abram* appellabatur, deinceps *Abraham* vocatus eſt, & ejus uxor, quæ antèa *Sarai* dicebatur, coepit nuncupari *Sara*. Contigit autem hæc nominis imutatio, quando *Abrahamus* accepit à Deo ſignum circumciſionis, ſignaculum juſtitie fidei. Ex *Sara*, conjuge ſua, filium ſuſcepit *Abrahamus*, quem vocavit *Iſaacum*: & ut inquit Scriptura Sacra, circumcidit eum octavo die, ſicut ei præceperat Deus. Fidem Abrahami pluribus tentationibus ſeu experimentis probavit, totòque orbe illuſtrem reddidit Deus, ſed præfertim dum ei præcepit, ut cariſſimum filium ſuum *Iſaacum* immolaret, eumque Domino in holocauſtum offerret. Huic divino præcepto conſeſtim obtemperavit *Abrahamus*. Aſſumpſit filium ſuum *Iſaacum*, eumque, nihil minùs cogitantem, & inſciâ matre *Sarâ*, ſecum duxit. Jam ambo pervenerant ad montem, quem Abrahamo monſtraverat Deus, qui dicitur eſſe mons *Moria*. Jam *Iſaacus* humeris ſui holocauſti ligna in hunc montem portaverat, cumque ipſum

ipſum altari ſupra lignorum ſtruem immoſuiffet pater, in eum ſtriſto gladio manum extendebat, eratque ipſum reapse immolaturus, niſi Angelus de coelo miſus obſtitiffet, dicens ei: *Non extendas manum tuam ſuper puerum, neque facias illi quidquam, nunc cognovi, quod timeas Decem, & non peperciffi unigenito filio tuo propter me.* Levavit *Abraham* oculos ſuos, viditque poſt tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio. *Genesis* cap. 22. v. 12. & 13. Hoc ſuæ fidei, ſuique erga Deum ardentiffimi amoris illuſtre exemplum præbuit *Abrahamus*, eoque palam demonſtravit, ſe ſoli Deo, ut ſummo bono, adhærere, cætera verò ab eo non diligi, niſi propter Deum, in quo totius ſpei ac fiduciæ ſuæ ſacram, ut ajunt, anchoram collocabat. Quò factum eſt, ut in præmium ſuæ obedientiæ, celebre illud promiffum, quod jam acceperat à Deo, rursùs audire meruerit, his verbis *Geneſeos* cap. 22. v. 18. *Benedicentur in ſemine tuo, id eſt, Chriſto, omnes gentes terræ, quia obediffi voci meæ.*

D. Gravem fateor fuiſſe hanc tentationem, quâ Deus ad explorandam, probandamque Abrahami fidem & obedientiam, juſſit ei, ut unigenitum filium ſuum, quem in effæta ætate divinitùs ſuſceperat, immolaret, ſed reſente, quæſo, alias tentationes, quibus, ut mox dicebas, Deus fidem Abrahami probare, totòque orbe illuſtrem reddere voluit.

M. Decem tentationibus *Abrahamum* fuiſſe tentatum, docent Hebræi, quas ſingulas ordine hunc in modum recenſet *R. Moyses Maimonides*: *Omnes, inquit ille Rabbinus, tentationes, quas Abrahamus ſuſtinuit, Scriptura recenset. 1. Eſt peregrinitas, cum Deus ait, Genesis cap. 12. v. 1. Egredere de terra tua. 2. Fames, quæ graſſata eſt in terra Chanaan, cum eò veniffet Abrahamus, & à Deo accepiffet hujus terræ promiffionem, Genesis cap. 12. v. 2. Faciam te in gentem magnam, atque hæc ingens erat tentatio. 3. Raptus, quo Ægyptii ei, ſeu Abrahamo uxorem *Saram*, abſtulerunt. 4. Bellum, quod geſſit cum quatuor Regibus. 5. Cum extraneam uxorem duxit, poſtquam ſpem prolis ex *Sara* ſuſcipiendæ abjeciffet. 6. Cum circumciſio ei jam proveciæ ætatis fuit à Deo imperata. 7. Quando Rex *Gerara* uxorem itidem *Saram* ei rapuit, Genesis cap. 20. v. 2. 8. Quando juſſu Dei *Agarem*, ex qua prolem ſuſceperat, ejecit. 9. Dum *Iſmaelem* expulit, Genesis cap. 21. v. 2. Decimam & ultimam tentationem paſſus *P. Graveſon Hiſt. Eccl. V. T. Tom. I.**

eſt *Abrahamus*, quando Deus præceptum ei impoſuit maſtandi, & immolandi filium ſuum unigenitum *Iſaacum*, quem ex *Sara* conjuge ſua ſuſceperat. His decem tentationibus à Deo probatus *Abrahamus*, eximia cum fidei & obedientiæ ſuæ, tum in tolerandis adverſis ſemper ſibi conſtantis æquanimitatis præbuit argumenta.

D. Eccur, quæſo, Deus tot tentationibus, *Abrahamum* virum, quem noverrat juſtum, probare voluit?

M. Singularem Dei in tentandis hominibus, præfertim juſtis, bonitatem commendaturus *Apoſtolus Paulus* primæ *Epift. ad Corinth. cap. 10. v. 13.* hæc habet: *Tentatio vos non apprehendat niſi humana, fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* Hæc igitur piorum hominum fors eſt, ut his varia tentamenta Deus decernat, eos rebus aſperis exerceat, adverſisque fortunæ caſibus interdum jaſtari permittat; vires tamen illorum arcanis & ineffabilibus auxiliis augendo, quibus contra inopinatos ingruentes caſus, nihil veriti, impetus illorum fortiter excipiant, & æquiſſimo animo ferre queant. Qui tandem in pietatis ſtudio robuſtiores ac vegetiores facti, fidei, & in Deum amoris documenta præbentes, velut in totius orbis theatrum producantur, ut & alii habeant, quod imitentur. Hic eſt electorum triumphus, qui in afflictionibus præſidiò Dei ſunt invicti, immò incredibili lætitiâ perfunduntur. Sicut enim in humana militia vices rerum ſunt, & labores otio, dura jucundis recreantur, & poſt diros in præliis conflictus celebrantur epinicia: ita & Deus Opt. Max. probat tribulationibus militum ſuorum, ſeu electorum fortitudinem, & rursùs ſolatio quodam invitavit ad gratulationem & gratiarum actionem, quemadmodum ait *Apoſtolus*: *Superabundo gaudiò in omni tribulatione meâ.* Hoc pacto probavit Deus, *Abrahamum*, *Jobum*, *Tobiam*, & alios viros juſtos; qui in rebus adverſis ſeſe totos divinæ providentiæ arbitrio permittentes, æquam mentem ſervabant; ſi quid verò proſperitatis ipſis aſfulgeret, id totum gratis animis adſcriberent bonitati, munificentiaque divinæ, ita ut nec faviente fortunâ deſponderent animum, nec rebus proſperioribus inſoleſcerent.

D. Quænam ex his decem tentationibus, quibus Deus fidem & obedientiam Abrahami probavit, fuit huic Patriarchæ gravior atque moleſtior?

M. Non est dubium, quin decima tentatio, quâ Deus *Abrahami* fidem & obedientiam probare volens, ei præcepit, ut mactaret dilectissimum filium suum unigenitum *Isaacum*, fuerit cæterarum tentationum longè gravissima, & *Abrahami* constantia, quam in hac sustinenda tentatione exhibuit, extiterit omnium omnino operum, quæ unquam edidit ille Patriarcha, præstantissimum. Et fanè, si rem exactè, ut par est, expendamus, excellentissimum *Abrahami* obsequium hac tentatione adeò gravi, adeò ardua probatum esse deprehendemus, ut cæteræ aliæ tentationes, quibus Deus, tanquam aurum in fornace, *Abrahami* fidem & obedientiam probare voluit, cum ista decima tentatione ne in computum venire queant. At enim, quamvis *Abrahamus* tunc quoque, cum dulce patriæ solum, propriosque relinqueret lares, & peregrè variis adversitatibus urgeretur, fidei suæ, & amoris divini, quo succensus erat, complura prodiderit documenta haud vulgaria, tantò tamen hæc prompta voluntas, quam habuit, mactandi dilectissimum filium suum *Isaacum*, reliquas omnes tentationes magis superat, quantò magis hæc tentatio est singularis, quippe cujus similem, quâ unus homo nominatim à Deo tentatus legitur, ab orbe condito reperire non est, & quò pluribus, hisque gravioribus circumstantiis, sed maximè paternæ inclinationi, quâ *Abrahamus* ferebatur in filium suum unigenitum & innocentem *Isaacum*, repugnabat divinum istud de mactando, seu immolando *Isaaco* mandatum, cui tamen *Abrahamus*, nihil querens, nihil obmurmurans, nihil cunctatus, sed vivâ fide animatus, & incredibili animi fortitudine roboratus, morè gessit.

D. Habuitne hæc *Isaaci* mactatio, quam Deus *Abrahamo* imperavit, aliquam mysticam significationem?

M. Hæc *Isaaci* immolatio, à Deo Patriarchæ *Abrahamo* imperata, adumbrabat, seu typicè præfigurabat futurum Sacrificium, quod Jesus Christus æterno suo Patri in ara Crucis pro salute omnium hominum erat oblaturus, totum pretiosum sanguinem fundens. Quemadmodum enim *Isaacus* à Patre suo *Abrahamo* cruento Sacrificio destinatus, & ad mortem ductus est; ita & Pater æternus Jesu Christo proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, uti scribit Apostolus *Paulus* in Epistola ad Romanos. Insuper *Isaacus* ligna, quibus imponendus & immolandus erat, in

montem portavit; similiter Jesus Christus Crucem, cui suffigendus erat, in montem humeris suis gestavit. Sed & Aries ipse, quem *Abrahamus* in locum filii sui *Isaaci* immolavit, typum pariter gessit Jesu Christi. Cornibus quippè hærebat in vepreto Aries *Abrahami*; Jesus verò spinis coronatus est, totòque vitæ suæ tempore summas difficultates & angustias toleravit. *Abrahamus* post tergum suum conspexit Arietem, quem immolavit; sed & Jesum, post multos annos de se oriturum, & in Cruce mactatum iri, prævidit *Abrahamus*, idque luculenter significat Jesus Christus, dicens Judæis: *Abraham, Pater vester, exultavit, ut videret diem meum: Vidit & gavisus est.* Deo sacrificavit *Abrahamus* Arietem, quem suffecit in locum *Isaaci*, filii sui: Similiter passus est quoque Deus, ut pro hominibus à se procreatis sibi Jesus Christus mactaretur. Arietem *Abrahamus* Deo sacrificavit in monte *Moria*: Jesus Christus in crucem actus est in monte *Golgotha*. Uterque autem mons (seu *Moria*, & *Golgotha*) est Hierosolymitanus. Quia, opinantur Judæi, in monte *Golgotha*, in quo mortem tulit Christus Dominus, Arietem *Abrahami* fuisse itidem immolatum, idemque, post sanctum *Hieronymum*, sentire se profitetur *S. Augustinus* Serm. 71. de Tempore, ubi hæc habet: *Audite Sacramentum, Fratres carissimi, Hieronymus Presbyter scripsit, se ab antiquis & senioribus Judæis certissimè cognovisse, quòd ibi immolatus sit Isaacus, ubi postea Christus crucifixus est.* Nolim tamen, ut candidè fatear, pro traditionis illius Judaicæ defensione vadimonium suscipere. Quapropter, licet ipse *Isaacum* in alterum montem, vel *Moriam*, vel *Golgotham*, ductum esse à parente ut necaretur, à nemine negari posse censeam, illum tamen montem, silente præsertim Scripturâ Sacrà, determinare non audeo, tæque tuo in sensu abundare permitto. Non hic etiam immorabor in refellendo impio errore *Mahometis*, qui in Alcorano asserere audeat, non *Isaacum*, sed *Ismaelem*, quem *Abrahamus* ex *Agare* suscepit, fuisse hæredem promissionum, quas Deus fecit *Abrahamo*, eumque non solum æquat, sed præfert *Isaaco*. Quo vel uno solo gravissimo errore insignis ille impostor dissipat ac convellit divinam totius Veteris Testamenti revelationem. Hoc igitur repudiato errore, quem retulisse, abunde confutasse est, addam hic dumtaxat egregium testimonium *S. Joannis Chrysostomi*, qui

qui Homilia 48. in Genesim eximiam *Abrahami*, omnem affectum paternum superantis, & ut ita dicam, proculcantis, fortitudinem, & singularem *Isaaci* mansuetudinem considerans, in hæc verba erumpit: *O religiosam animam, ô fortem mentem, ô ingens animi robur, omnem humanæ naturæ affectum vincentem. Utrum admiretur & obstupescam justius, fortè spiritum Patriarchæ, an tam constantem pueri obedientiam? quòd neque reluctatus est, neque factum egredere tulit, sed cessit, & obtemperavit eis, quæ à patre fiebant, & sicut agnus cum silentio super altari decubuit, expectans patris deitatem.*

D. Admiror quidem obedientiam *Abrahami*, sed obedientiam *Isaaci* longè ei præferendam esse arbitror. *Abrahamus* quippè ita obedivit Deo præcipienti immolationem filii *Isaaci*, ut tamen vel per fidem, vel per specialem revelationem certò cognosceret, Deum, qui promiserat ei semen ex *Isaaco*, non permissurum unquam ut immolaretur, verbum namque divinum sciebat irritum esse non posse. Hinc Apostolus in Epist. ad Hebræos cap. 11. v. 17. & seqq. ait: *Fide obtulit Abrahamus Isaac. . . . ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen, arbitrans, quia & à mortuis suscitare potens est Deus.* Hinc etiam *Abrahamus*, montem ascensurus, in quo filium suum immolare debebat, his verbis servos suos allocutus est: *Expectate hic cum asino; ego, & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos,* Genesim cap. 22. v. 5. quæ verba: *Revertemur ad vos*, aperte innuunt, *Abrahamum* pro comperito habuisse, quòd *Isaacus* reapse non mactaretur, sed potius sospes & incolumis è monte ad proprios lares reverteretur: alioqui hæc Patriarchæ verba excusari taud possent à mendacio, quòd certè in tam eximium virum, & à Deo impensè laudatum, cadere minimè potest. Positâ autem semel hæc certâ notitiâ, quam habuit *Abrahamus* de non immolando filio suo, obedientia illius Patriarchæ haud parùm minuitur, aut saltem longè inferior videtur eâ obedientiâ, quam exhibuit *Isaacus*, qui statim ac audivit à Patre suo *Abrahamo*, se esse victimam Sacrificio destinatum, in tam luctuoso, horrifico, & insperato nuntio omnem vitæ suæ conservandæ spem perdidit, & tamen dicto audiens, & è nutu patris unice pendens, deposuit vestimentum, procubuit in genua, manus obtulit ad vincula, corpus ad

cædem, lætus ascendit ad struem lignorum rogo paratam, patri ultimum vale dixit lacrymis perfusus, animam Deo commendavit, jamque exerto gladio jugulum præbuit. Hanc igitur *Isaaci* obedientiam dum ipse attento animo considero, eam perfectiorem fuisse obedientiâ *Abrahami* pronunciare nullus dubito.

M. Equè perfecta fuit obedientia *Abrahami*, ac obedientia *Isaaci*. Quamvis enim tanta esset *Abrahami* fides, sicut ait Apostolus *Paulus* loco mox à te laudato, ut non dubitaverit filium suum *Isaacum*, à se immolatum, posse à Deo ad vitam denuò excitari, nunquam tamen ille Patriarcha sive per fidem, sive per specialem revelationem cognovit, quòd Deus impediturus esset, ne immolatio *Isaaci* executioni mandaretur. Nec contrarium innuunt hæc verba *Abrahami*, dicentis servis suis: *Expectate hic cum asino. . . . postquam adoraverimus, revertemur ad vos:* hæc, inquam, *Abrahami* verba non innuunt, *Abrahamum* certò cognovisse, fore ut Deus impeditur, ne immolaretur *Isaacus*, seque subinde reduciturum è monte salvum & incolumem filium suum *Isaacum*, sed hæc *Abrahami* verba, alia sensa habent, quæ juxta varias doctissimorum Interpretum explicationes, hic breviter subijciemus. In primis, sunt quidam Interpretes, qui, post *Menochium*, docent, *Abrahamum*, licet haberet animum verè immolandi in monte filium *Isaacum*, non tamen mentitum esse, quando dixit servis suis: *Expectate. . . . postquam adoraverimus, revertemur ad vos*, quia *Abrahamus* dicendo: *Revertemur*, vel de solo loquitur numero plurali, morè Hebræorum, vel credidit *Abrahamus*, filium à se immolatum, è mortuis à Deo excitatum iri. Alii Interpretes dicunt, *Abrahamus*, dum dixit servis suis: *Expectate. . . . postquam adoraverimus, revertemur ad vos*, non esse mentitum, sed prophetasse, quia dixit verum, quod tunc ignorabat. Alii volunt in his *Abrahami* verbis: *Expectate. . . . postquam adoraverimus, revertemur ad vos*, subintelligendam esse hanc conditionem: *Si Deus velit*, non secus ac dum Deus cap. 20. v. 3. lib. Genes. Regi *Abimelecho*, qui *Saram*, uxorem *Abrahæ*, sustulerat, mortem comminatus est, dicens: *En morieris propter mulierem, quam tulisti*, non comminatus est Deus *Abimelecho* mortem tanquam absolute futuram, sed sub hac tacita conditione: *Si nolueris reddere.* Quam

conditionem Deuseodem in cap. v. 7. exprimit, dicens iterum Regi Abimelecho: *Nunc ergo redde viro suo uxorem . . . si autem nolueris reddere, scito, quod si morte morieris tu, &c.* Non desunt etiam quidam Interpretes, qui asserunt, *Abrahamum*, attento solo ordine causarum secundarum, potuisse, citra mendacium, dicere servis suis: *Expectate . . . postquam adoraverimus, revertemur ad vos*, quia, inquit illi Interpretes, quos inter censetur noster *Cajetanus*, mors *Isaaci* futura non erat, secundum ordinem causarum secundarum, sed tantum secundum ordinem & dispositionem causae superioris, seu divinae voluntatis. Quod fit, ut Abrahamus, attento dumtaxat ordine causarum secundarum, juxta quem mors *Isaaci* accidere non debebat, potuerit verè & absque mendacio dicere servis suis: *Expectate . . . postquam adoraverimus, revertemur ad vos.* Non secus ac mentitus non est Propheta *Isaias*, quando missus à Deo ad *Ezechiam*, Regem *Juda*, in lecto decumbentem, dixit ei: *Morieris, & non viues.* Nec etiam mentitus est Propheta *Jonas*, quando missus itidem à Deo ad *Ninivitas*, dixit eis: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Non sunt, inquam, mentiti ambo illi Prophetae, licet neutrum horum, quae praedixerunt, evenerit, quia id tantum praedixerunt, quod juxta ordinem rerum, seu causarum secundarum cursum futurum erat. *Ezechias* quippe, Rex *Juda*, juxta ordinem causarum secundarum moriturus erat, lethali namque morbo decumbebat. *Ninivitas* etiam juxta solitum divinae justitiae ordinem ultimam ruinam propediem experturi erant. His interpretationibus, quas hactenus adduximus, à mendaciotam piè, quam verè excusari debet Abrahamus, dum dixit servis suis: *Expectate . . . postquam adoraverimus, revertemur ad vos.* Quamvis ipse verum, fixum, ac constitutum haberet propositum immolandi filium suum *Isaacum*, eumque in monte Deo in sacrificium offerendi. Jure itaque optimo omnium Scripturae Sacrae Interpretum censurà vapulat noster *Melchior Canus*, vir alioqui doctissimus, quod cap. 4. lib. 2. de *locis Theologicis* dicat, mentitum esse Abrahamum, dum contra mentem, dissimulandi gratià locutus, sunt verba *Melchioris Cani*, ait servis suis: *Expectate . . . postquam adoraverimus, revertemur ad vos.*

D. Inter tentationes, quibus Deus fidem & obedientiam Abrahami probare

voluit; percensuisti bellum, quod Abrahamus cum quatuor Regibus gessit, at nunc scire vellem, cur Abrahamus hoc bellum suscepit? M. Hoc bellum cum quatuor Regibus eo potissimum sine suscepit Abrahamus, ut in libertatem assereret nepotem suum *Lothum*, quem quatuor Reges, fortunis omnibus exutum, in captivitatem unà cum ipsius familia abduxerant. Narrat enim Scriptura Sacra cap. 14. lib. *Geneseos*, *Codorbomorum*, Regem *Elamitarum*, tribus aliis sociatum Regibus, bellum iniisse contra quinque Reges, videlicet Regem *Sodomorum*, Regem *Gomorrhæ*, Regem *Seboim*, Regem *Segor*, & Regem *Adamae*, tamque felicitet martis aleam cessisse Regi *Codorbomoro*, valisque tribus Regibus, qui cum illo erant foederati, ut devictis quinque illis Regibus, & direptis vastisque oppidis, non solum omnia illorum, sed & *Lothi*, qui erat Abrahami nepos, qui que habitabat in *Sodomis*, bona suam in potestate redegerint: *Tulerunt*, inquit Scriptura Sacra, *omnem substantiam Sodomorum, & Gomorrhæorum, Nec non & Loth, & substantiam ejus, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis.* Hæc cum innotuissent Abrahamo, non impune ferenda esse dixit, sed continuo armatis ex familia sua 318, vernaculis, victores quatuor Reges insequutus est, illosque per intempestam noctem ex improvise aggressus, vicit, fudit, compulit in fugam, & ex eorum manibus opimam, quam tulerant, excusam prædâ, salva omnia, cum *Lotho*, nepote suo, totaque ejus familiâ, recuperavit.

D. Estne hic *Lothus*, Abrahami nepos, idem ac ille *Lothus*, quem Deus ministerio Angelorum eripuit ex incendio *Sodomorum*, quos, propter execranda flagitia, & infamem, præposteramque libidinem, de caelo dimissa flamma, pice, ac sulphure illita, penitus exussit, nihilque in his terris, olim aspectu amoenissimis, reliquit, præter putidissimæ aquæ paludem (Mare mortuum vulgò vocant) horrendum foedissimæ voluptatis residuum adhuc monumentum?

M. Hic *Lothus*, Abrahami nepos, idem planè est, ac *Lothus* ille, quem Deus ex *Sodomorum* conflagratione salvum & incolumem eripuit. At enim, Abrahamus, jussus à Deo patriam deserere, & venire in terram *Chanaan*, socium professionis sibi adscivit *Lothum*, nepotem suum, eumque contubernalem habuit, donec

donec, propter exorta inter pastores ovium hinc inde jurgia, coactus est sese ab illo divellere, suumque figere tabernaculum in Hebrone ad convallem *Mambre*. Hoc pacto *Lothus*, à patruo separatus, *Sodomis* confedit, ibique suum constituit domicilium. Sed, cum impurissimi *Sodomæ*, aliarumque quatuor finitimarum urbium cives se abominandis libidinum monstis foedarent, decrevit tandem Deus incendio perdere quinque illas urbes, videlicet *Sodomam*, *Gomorrhæam*, *Adamam*, *Seboim* atque *Segor*, & uni dumtaxat *Lotho*, nepoti Abrahami, ejusque familiae parcere. Tres itaque Angelos, sub specie venustissimorum adolescentium, Deus misit *Sodomam*, qui *Lothum*, ejusque familiam incolumem præstarent, & ab illo pentapolitano liberarent incendio. Tres illos Angelos hospitio excepit *Lothus*, quos cum salacissimi cives putarent, non esse Angelos, sed formosos quosdam juvenes, quorum pudicitia abuti possent, coeperunt, pro pudor! ejusmodi hospites ad infamem, abominandamque libidinem, frustra *Lotho* reclamante, omniâque moliente, exposcere, & ab obscenissimo suscepto proposito non desisterunt, donec à Deo cæcitate percussi, & in meridie palpantes, nunquam domus *Lothi* januam quaerere aut invenire potuerunt. Tum *Lothus*, ejus uxorem, duasque filias, è *Sodoma* Angeli traxerunt, districtè illis, juxta Dei mandatum, prohibentes, ne post se respectarent, & ne pentapolitanum incendium, vel uno adpectu dignarentur, nec moras; Deus sulphureo imbore obruit, & penitus evertit quatuor memoratas urbes, quintam enim, seu *Segor*, precibus *Lothi* exoratus Deus ab incendio exemit, & azilum esse voluit, quò sese reciperet *Lothus*. Hoc est horrendum, & omnium sæculorum perenni memoriâ dignum iræ divinae monumentum, *Sodomæ* & vicinarum urbium excidium, quod sibi accersivere flagitiosissimi homines, nefandis immeris sceleribus, ipsamque naturam oppugnantes, Deo & hominibus exossi. Unum inter tot scelestissimos homines innocentem *Lothum*, ejusque familiam mirabili liberatione remunerari, ac mundo commendare voluit Deus vindex & ultor *Sodomorum*. Sed, seipsam tanto Dei beneficio *Lothi* uxor reddidit indignam, quippe quæ, posthabito divino mandato, retrò morosè, curiosèque spectans, & oculos suos incendii pentapolitani contemplatione pascens, è vestigio, quasi repentino fulmine tacta, & stupendâ metamorphosin in statuam salis conversa, inau-

ditam inobedientiæ suæ pœnam jure ac merito luit.

D. Perstatne adhuc illa statua salis, inquam *Lothi* uxor fuit conversa?

M. Sunt quidam Scriptores, qui asserunt, non amplius existere hanc statuam salis, sed eam, statim ac *Lothus*, unà cum suis duabus filiabus, ex urbe *Segor* fuit egressus, metu fulminis percussam ac penitus contititam esse. At *Josephus* Hebræus, lib. 7. *Antiq. Jud.* cap. 12. testatur, hanc statuam salis suo adhuc tempore extitisse. Aliquot etiam probatissimæ fidei Scriptores, qui illas regiones perlustrarunt, referunt in suis itinerariis, se propriis oculis eandem statuam conspexisse. Quorum testimoniis refragari, nec possum, nec debeo, maxime, cum verosimillimum sit, voluisse Deum sive ad metum peccatoribus incutiendum, sive ad excitandos fideles, ut in via justitiæ, quam semel arripuerunt, rectè pergant, nec retrò aspiciant, tam insigne terribilis sui erga peccatores judicii documentum conservare. Hinc Christus Dominus *Luce* cap. 17. v. 31. & 32. sic fideles monet: *Et qui in agro est, similiter non redeat retrò. Memores estote uxoris Loth.* His verbis quasi indicare volens, uxorem *Lothi* retrò respicientem, idè in statuam salis fuisse à Deo conversam, ut perpetuum quoddam posteris foret monumentum, ne qui semel elegerunt viam Domini, atque eam ingressi sunt, retrò unquam adspicere & redire concupiscant; sed si salvi esse velint, perpetuò in via Domini recta procedentes ulterius, perveniant tandem aliquando ad optatum finem, seu ad beatitudinem æternam. Non est ergo quòd negem, aut in dubium vocare velim, an existat etiam nunc hæc statua salis. Cæterum, an hæc statua salis durare debeat usque ad resurrectionem mortuorum? (sicut *Targum Hierosolymitanum* affirmat) an etiam tam altas radices egerit hæc statua salis, ut nullo pacto evelli possit? Postremò, an semper renascatur, si quid salis pecora delambant, vel homines defringant? Harum & similibus quaestionum examen à foro nostro omnino alienum esse putamus, illudque lubentissimè discutiendum permittimus Rabbis, qui mentem suam, Poëtarum more, vento ac chymæris, seu vanis figmentis, ac fabulis pascere solent.

D. Perge porrò narrare cætera, quæ *Lotho* contigerunt, postquam ex urbe *Segor* cum suis duabus filiabus egressus est.

M. Postquam *Lothus* ex urbe *Segor*, quam iminenti cladi suis precibus exemit, duabus suis filiabus stipatus excessis-

set, vicinum in collem subiit, ubi à duabus suis filiabus, intempestivo fuscipiendæ prolis amore flagrantibus, vino de industria ingurgitatus, per noctem inter dormiendum ebrietate victus, rem habuit cum illis, quæ ex eo incesto concubitu pepererunt *Ammonem*, & *Moabum*, quorum prior fuit parens Ammonitarum, ab altero autem, seu *Moabo* propagati sunt Populi Moabitæ. Perfuaserant quippe sibi, sed perperam, duæ filiæ *Lotbi*, omnes ad unum mortales incendio pentapolitano esse omnino extinctos, non secus ac à parente suo audierant, universam genus humanum (exceptâ *Noëmi* familiâ) aquis generalis diluvii olim periisse. Istud itaque reparandi generis humani studium, quod eorum animis infidebat, ad incestum cum parente concubitum illas incitavit. Nec tamen excusari debent, tum quia ab illo carnali cum parente congressu facile eas revocare poterat hæc, quam filiabus erga parentem natura iniecit reverentia: tum quia etiam à parente suo *Lotbo* percontari poterant, num aliqui homines adhuc in mundo superstites essent, & flammæ pentapolitani incendii effugissent? tuncque à suo parente veritatem edocet, nullo ad patrandum tam grande facinus specioso illo extincti generis humani reparandi obtentu instigare potuissent. Nec ergò duas *Lotbi* filias ab incestu, nec earum parentem à gemina, in quam lapsus est, ebrietate in præsentia vindicare volo. Obiter tamen advertas velim, ex hac *Lotbi* ebrietate, ejusque cum suis duabus filiabus incesto concubitu inscitè quosdam incredulos, & Scripturæ Sacræ ofores, ah fam & occasionem arripere, fidem detrahendi Historiæ Sacræ, quæ describitur in Libro Genesis, quia, inquiunt, in hac Historia, quæ apud Christianos sacra habetur, referuntur, perinde ac in Historia Gentilium, turpissimi hominum mores, quibus ad flagitiosam vitam, & ad explendam effrænam libidinem mortales stimulari possunt. Verùm, in hoc turpiter hallucinari illos incredulos proclive est breviter hic demonstrare ex maximo discrimine, quod intercedit inter Historiam, quæ apud Christianos sacra habetur, & Historiam prophanam, seu Gentilium. Historia siquidem Sacra refert interdum vitia quorundam hominum, sive Patriarcharum, sive Regum, sed ea non laudat, sed reprobat. At, Prophana, seu Gentilium Historia, non solum turpissimos mores, & propudiosos Deorum amores narrat, sed etiam approbat,

commendat, extollit, ac fumis laudibus prædicat vitia & spurcissimos amores Deorum, quos inter *Bacchus* temulentus fuit, *Mars* homicida, qui cum *Veneri* adulterium commisit; *Mercurius* fur ac nebulo, qui nihil ad famam sui reliquit, nisi memoriam fraudum suarum. Sed quid omnium horum pater *Jupiter*, qui ne parùm videretur; si in expugnanda fæminarum pudicitia maculosus esset, etiam sexui sui injuriam fecit? Prætermitto obscenitates *Veneris*, omnium libidinibus prostituta, non Deorum tantum, sed & hominum. Quæ tamen horrenda vitia, & abominanda Deorum monstra libidinum Historia prophana, seu Gentilium, proponit tanquam exempla, quæ homines debeant imitari, eaque Poëtæ suis carminibus celebrare non dubitarunt. Quod sanè (ut alia, quæ suppetunt, missa faciam momenta) ineluctabile est falsitatis Gentilium Historiæ argumentum, & veritatis Historiæ; quæ apud Christianos Sacra habetur, perenne monumentum.

D. Ebrietatem *Lotbi*, ejusque cum duabus suis filiabus propudiosum incestum non approbat quidem Historia, quæ apud Christianos Sacra habetur; laudat tamen hæc Sacra Historia omnia gesta Patriarchæ *Abrahami*, qui *Lotbi* patruus fuit, qui, præter legitimam, quam habuit, uxorem, *Saram* videlicet, ex qua filium *Isaacum* procreavit, postea cum *Agare*, ancillâ suâ, ex qua filium *Ismaelem* suscepit, illicito concubitu permixtus est, ac tandem cum altera concubina, *Ceturæ* scilicet, ex qua plures sustulit filios, impudicè volutatus est. *Agarem* namque & *Ceturam* non fuisse legitimas uxores *Abrahami*, sed ejus dumtaxat concubinas, non obscure innuit Scriptura Sacra, cap. 25. Lib. Genesis, ubi hæc habet: *Dedit Abraham cuncta, quæ possederat, Isaac, filio suo, quem ex Sara, legitimâ uxore, suscepit: Filiis autem concubinarum, seu Agaris, & Ceturæ, largitus est munera, & separavit eos ab Isaac filio suo.* Historia igitur, quæ apud Christianos sacra habetur, vitia, & turpes Patriarcharum amores perinde laudare & approbare videtur, ac prophana, seu Gentilium Historia, commendat & extollit nefanda Deorum flagitia, obscenósque amores.

M. Optimo jure Historia Sacra vitio non vertit, nec crimini dat Patriarchæ *Abrahamo*, qui post diluvium Noeticum vixit, quòd filios procreaverit ex *Sara, Agare, & Ceturæ*, quia cum tri-

bus illis uxoribus legitimum matrimonium contraxit *Abrahamus*, ac subinde nullo pacto, ob illam simultaneam polygamiam culpandus. Damnat quidem Historia Sacra *Lamechum*, qui ante diluvium Noeticum plures duxit uxores, cæpitque primus violare Legem monogamiæ à Deo latam ab exordio mundi, & scriptam cap. 2. v. 24. Lib. Genesis: *Relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* At, non damnat Historia Sacra, neque culpatur *Abrahamum*, aliósque Patriarchas, qui post diluvium vixerunt, quòd plures simul duxerint uxores. Ratio in promptu est, quia Deus hominibus post diluvium polygamiam, seu speciale dispensationem, plures simul ducendi uxores, concessit; sicut docent omnes sancti Patres, & Scripturæ Sacræ Interpretes. Cum enim post diluvium vita hominum longè brevior esset quam ante diluvium, nimis lentè propagatum fuisset genus humanum aquis diluvii (exceptâ *Noëmi* familiâ) extinctum, si unam tantum quisque tum temporis habuisset uxorem, & hæc potissimum de causa Deus post diluvium indulgit hominibus polygamiam. Non peccarunt igitur *Abrahamus*, aliique postdiluviani Patriarchæ, qui accedente dispensatione divinâ plures uxores duxerunt, iisque, ut ait *S. Augustinus* cap. 46. lib. 22. contra *Faustum*, Manichæum, non lasciviendi, sed gignendi causâ utebantur. Sed Historia sacra, inquis, *Agarem, & Ceturam* appellat Concubinas *Abrahami*; peccavit itaque *Abrahamus*, qui non contentus *Sarâ* legitimâ conjuge suâ, cum duabus concubinibus, ut effræni suæ libidini indulgeret, impudicè commixtus est. Hanc tuam difficultatem solvit eadem Historia Sacra, quæ *Agarem, & Ceturam* appellat modò uxores, qui non contentus *Sarâ* legitimâ conjuge suâ, cum duabus concubinibus, ut effræni suæ libidini indulgeret, impudicè commixtus est. Hanc tuam difficultatem solvit eadem Historia Sacra, quæ *Agarem, & Ceturam* appellat modò uxores, qui non contentus *Sarâ* legitimâ conjuge suâ, cum duabus concubinibus, ut effræni suæ libidini indulgeret, impudicè commixtus est. Hanc tuam difficultatem solvit eadem Historia Sacra, quæ *Agarem, & Ceturam* appellat modò uxores, qui non contentus *Sarâ* legitimâ conjuge suâ, cum duabus concubinibus, ut effræni suæ libidini indulgeret, impudicè commixtus est. Hanc tuam difficultatem solvit eadem Historia Sacra, quæ *Agarem, & Ceturam* appellat modò uxores, qui non contentus *Sarâ* legitimâ conjuge suâ, cum duabus concubinibus, ut effræni suæ libidini indulgeret, impudicè commixtus est. Hanc tuam difficultatem solvit eadem Historia Sacra, quæ *Agarem, & Ceturam* appellat modò uxores, qui non contentus *Sarâ* legitimâ conjuge suâ, cum duabus concubinibus, ut effræni suæ libidini indulgeret, impudicè commixtus est. Hanc tuam difficultatem solvit eadem Historia Sacra, quæ *Agarem, & Ceturam* appellat modò uxores, qui non contentus *Sarâ* legitimâ conjuge suâ, cum duabus concubinibus, ut effræni suæ libidini indulgeret, impudicè commixtus est.

foli erant hæredes, & illæ uxores propriè dicebantur matres familiæ. Alias verò uxores, tam Hebræi, quam Gentiles ducebant, quæ veræ ac legitimæ erant uxores, utpotè ad liberorum procreationem, vero & indissolubili matrimonii vinculo cum suis viris copulatæ; sed non admittebantur ad societatem familiæ bonorum, & domûs gubernationem, indèque uxores illæ non vocabantur matres familias, neque eorum filii hæredes erant, eaque de causa nunc uxores, nunc concubinae nominabantur. Ut igitur ad *Abrahamum* revertamur, dicendum est, hunc Patriarcham, juxtà morem, qui inoleverat apud Hebræos, matrimonio sibi junxisse *Saram* non tantum ad procreationem liberorum, verum etiam ad societatem bonorum, & familiæ gubernationem, subindèque solam *Saram* fuisse dictam matrem familias, & ejus filium *Isaacum*, habitum esse verum hæredem bonorum patris sui *Abrahami*; alias autem duas *Abrahami* uxores, seu *Agarem* & *Ceturam*, fuisse veras illius uxores, cum ex his per legitimum matrimonium liberos suscepit *Abrahamus*; sed quia duæ illæ uxores *Abrahami* admittæ non erant ad bonorum societatem, & domûs gubernationem, idè earum filios non fuisse hæredes, nec illas fuisse appellatas matres familias, sed juxtà morem, id temporis receptum apud Hebræos, nunc uxores, nunc concubinas indiscriminatim in Historia Sacra nuncupari.

D. Patriarchas primæ mundi ætatis typum Jesu Christi, veri Messiae, Salvatoris nostri gessisse, ostendisti sub finem tertii colloquii in Historiam primæ mundi ætatis, nunc commonstrare debes, quo pacto *Abrahamus*, in cuius semine benedicendæ erant omnes Gentes propter Messiam, qui ex ejus stirpe proditurus erat, typum gesserit Jesu Christi veri Messiae, Salvatoris nostri. Audivi enim nuperrimè à viris eruditis, non tantum Patriarcham *Abrahamum*, variis typis præfigurasse Jesum Christum, sed etiam uxores, quas duxit *Abrahamus*, *Saram* videlicet & *Agarem*, nec non filios, quos ex his duabus uxoribus suscepit idem Patriarcha, *Isaacum*, scilicet, & *Sara, & Ismaelem* ex *Agare*, typicè adumbrasse tam Synagogam Judæorum, quæ ali-quandò desitura erat, quam Ecclesiam à Christo Domino institutam, quæ æternum est duratura.

M. *Abrahamum*, quem Deus constituerat patrem credentium, seu fidelium, gessisse typum Jesu Christi Salvatoris nostri, qui ex ejus stirpe nasciturus erat,

sic

sic breviter ostendo: Abrahamus, Dei jussu, patriam suam reliquit, venitque in terram Chanaan; eam sibi, posterisque suis accepturus in possessionem, sicut ei promiserat Deus: ita Christus, Mandato Dei, Patris sui æterni, patriam, coelum, seu cœlestem gloriam, quam ab æterno apud Patrem suum habuit, quodammodo reliquit, & de cœlo in terras missus, per incarnationem & nativitatem è Virgine Maria, venit in Judæam, terrestrem Chanaan, cœlestem sibi & posteris suis in æternum accepturus. Abrahamus, mox ut venit in Chanaan, fame coactus secessit in Ægyptum: Jesus Christus, vix natus in Mundo, ad necem quæsitus ab Herode, Judæorum Rege, fugit in Ægyptum, ut evaderet persecutionem, quam in ipsum moliebatur ille Rex post hominum memoriam crudelissimus. Ex Ægypto, cessante fame, egressus est Abrahamus, & reversus est in terram Chanaan: Jesus Christus, mortuo Herode, Judæorum Rege, ex Ægypto profectus est, & rediit in Judæam. Nec solum Abrahamus typum gessit Jesu Christi, qui suum ex eo genus ducere debebat, verum etiam duæ uxores, quas habuit Abrahamus, videlicet Sara (ex qua filium suscepit Isaacum) & Agar (quæ ei peperit Ismaelem) præfigurabant sive Legem Mosaicam, & Judæorum Synagogam, quæ, veniente Messia, desitura erat, sive Legem Evangelicam, & Christianorum Ecclesiam, quam Jesus Christus in terris instituturus erat, quæque æternum duratura erat. Et primò quidem, Apostolus Paulus cap. 4. Epistolæ ad Galatas disertè docet Abrahami uxores, Saram nimirum, & Agarem, natione Ægyptiacam, esse typum duorum Dei Fœderum, seu Testamentorum, Veteris videlicet, seu Mosaici, & Novi, seu Evangelici; Saram quidem Novi, id est, Evangelici, Agarem verò Veteris, seu Mosaici fuisse typum. Præterea, Ismael, filius Agaris, typus fuit Judæorum, qui per opera Legis justificari volunt. Isaacus autem, Saræ filius, fuit typus fidelium, credentium in Christum, seu verorum Christianorum. Tertio, Agar genuit filios ad servitutem, Sara verò libera, genuit liberum filium Isaacum, paternorum bonorum hæredem. Hinc Judæi, quorum typus fuit Ismael, filii Legis sunt, & servi ac mercenarii: Christiani autem liberi sunt, & Legi libertatis, seu Evangelio subditi. Ismael unà cum matre Agare, ejicitur è domo Abrahami, & ejectus per desertum oberrat: Judæi à Deo rejecti

sunt, & Lex eorum Mosaica abrogata & antiquata est; ipsi è domo Dei, Ecclesiæ nempe Christi, ejecti, patrioque suo solo expulsi, vagantur per orbem terrarum exules, miseri, omnibusque exosi. Ismael itidem filius Agaris, fuit homo onager, habitans in deserto, sagittarius, cujus manus contra omnes, & omnium manus contra ipsum: id est, homo fuit rixosus, jurgiosus, contentiosus, sui amans, duris & asperis moribus: Judæi pariter duri sunt & asperi erga peccatores; aliorum præ se contemptores, sui amantes, gloriæ cupidi, alieni à Christiana lenitate & mansuetudine, magni rerum carnalium hujus mundi amatores: Isaacus contra, Saræ filius, qui typus exciit Christianorum, lenis fuit, humanus, mansuetus, natus ad bene de omnibus merendum, blandisque admodum moribus præditus. Tales sunt veri fideles Christiani, qui spiritu Christi ducuntur. Postremò, Agar, ex ædibus Abrahami, unà cum filio suo Ismaele ejecta, tenuissimo Viatico, pane & aquâ instructa, per desertum desolata oberravit, nec exitum invenit, undè hoc levissimo deficiente Viatico, fame & siti oppressa, certam prævidens imminentem mortem, in desperationem acta, filium suum Ismaelem abjecit, & simul cum illo in lacrymas, & planctum prorupit, donec Deus, utriusque misertus, Angelum miserit, qui fontem aquæ indicavit, ex quo hausta aquâ, vires suas refocillarunt Agar, ejusque filius Ismael, & sic consuluerunt periclitanti vitæ suæ. Eandem infelicem sortem experiuntur nunc, velint nolint, miseri Judæi, quorum typum gesserunt Agar & Ismael. Enim verò, Judæi, ex Ecclesia Christi ejecti, Lege Mosaicâ, cujus genuinum sensum, mentem, & intellectum minimè tenent, nec non Talmudicis suis Traditionibus, tanquam levissimo instructi Viatico, hæc illac per orbem terrarum palabundi disspantur, eoque deficiente Viatico, nec ullum ex eo verum capientes solatium, sortem suam, & miserimum, ad quem in præsentia redacti sunt, statum deplorant, è quo dumtaxat emergent, quando Deus, eorum misertus, mittet ad illos Angelum, seu Verbi Dei præcones, qui Jesum Christum, verum Messiam, tamdiu ab eis frustra quæsitum, verum fontem aquæ vivæ & salientis in vitam æternam, ipsis patefaciet, ex quo verum solatium & vitam perennem consequentur. Hi sunt in summa typi, quibus Deus Mytheria, quæ in

Novo

Novo Testamento completa sunt, præcipuè adventum Jesu Christi, veri Messiae, ruinam Synagogæ Judæorum, & Christianorum Ecclesiæ institutionem, voluit in Veteri Testamento delineare, & per Abrahamum, & duas ejus uxores, Saram, & Agarem, atque duos ipsius filios, Isaacum, & Ismaelem, variis figurarum involucris adumbravit.

D. Antequàm de rebus à Patriarcha Abrahamo præclare gestis finem dicendi faciamus, vellem, ut breviter confutares Joannem Marshamum, Scriptorem Anglicum, qui (sicut nuperrimè legebam) in suo *Canone Ægyptiaco; Hebræo; & Græco*, pag. 77. audet asserere, Abrahamum ad immolandum filium suum Isaacum inductum fuisse exemplo Ethnicorum, seu Ægyptiorum, vel aliarum Gentium, quibus solenne erat filios suos, etiam ante Abrahami tempora, Diis immolare. Ex quo concludit ille Scriptor, *Novum & inauditum Abrahamo non fuisse hujusmodi sacrificium Isaac, cum jam Reges, & Gentes integræ illud ex occasione facerent, & mactationem liberorum suorum pro sancto opere & Diis grato, ante Abrahami tempora, habuerint*. Hanc certè Marshami opinionem, quæ fidei & obedientiæ Abrahami in immolando filio suo Isaaco plurimum derogat, meo calculo probare minimè possum.

M. Quam temerarius, & in proferendis insulsi commentis sit liberalis iste Joannes Marshamus, memini, me sub finem præcedentis nostri Colloqui, fat superque ostendisse, refellendo videlicet aliud inane ejusdem Scriptoris figmentum, quo sibi, aliisque frustra persuadere pertendit, circumcisionem nec à Deo fuisse institutam, nec Abrahamo præceptam à Deo, nec Judæos ab Abrahamo illam accepisse, sed potiùs circumcisionem ex Ethnicorum superstitionibus, maximè Ægyptiorum ritibus, originem duxisse, indeque ad Judæos fuisse derivatam. Variis argumentis, quæ ibidem adduximus, ad explodendum malè natum illud Marshami systema, paucas hæc rationes adjungam, quibus certò constabit Abrahamum voluisse immolare filium suum, non ut sequeretur morem Gentium, filios suos Diis immolantium, sed ut obtemperaret singulari præcepto Dei, qui ut ejus fidem & obedientiam exploraret, ei jussit, ut filium suum unigenitum Isaacum, quem secundum Deum, unicè diligebat, & in deliciis habebat, mactaret, eique in holocaustum offerret. Et primò quidem constat, Deum præcepisse Abrahamo, ut

P. Graveſon Hist. Eccl. V. T. Tom. I.

filium suum Isaacum immolaret: Tolle, inquit ei Deus, cap. 22. v. 2. lib. Genesis, *filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi*. Non est autem credibile, Deum, qui in Legge Mosaica districtè inibuit Israëlitis, ne imitarentur, aut requirerent cærimonias Gentium, præcipere voluisse Abrahamo, ut, juxta superstitiones Ethnicorum, qui plusquàm Scythicâ barbarie filios suos Diis immolabant, filium suum unigenitum Isaacum immolaret. Impium siquidem est dicere, Deum mutuari è dæmonis officina ritus, quibus coli vult. Quòd si dicatur, Abrahamum, proprio suo Marte, & absque ullo Dei præcepto, voluisse hac in re imitari ritum Ethnicorum, filios suos Diis immolantium, id, inquam, si dicatur, multis momentis falsi convinci potest. Primò, quia extat in Scriptura Sacra expressum præceptum, mox à nobis relatum, quo Deus præcepit Abrahamo, ut ei immolaret filium suum Isaacum. Secundò, si Abrahamus, secutus dumtaxat superstitiones Ethnicorum, & absque ullo divino præcepto, voluisset immolare filium suum Isaacum, omni procul dubio Deus hanc Isaacii immolationem utpotè juxta Ethnicorum superstitiones factam, omninò improbasset, nedum laudasset, & tamen Deus in Scriptura Sacra hanc Isaacii immolationem adeò sibi gratam fuisse declarat, ut propter illam se benedicturum Abrahamo polliceatur his verbis: *Per metipsum juravi, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, & non peperisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli, & velut arenam, quæ est in litore maris, & possidebit semen tuum portas inimicorum suorum. Et benedicentur in semine tuo omnes Gentes terræ, quia obedisti voci meæ*, Genesis cap. 22. Denique, falsò supponit Marshamus, impium illum ritum, quo Ethnici filios suos Diis immolabant, jam invaluisse apud Gentes ante tempora Abrahami; id, inquam, oppidò falsum est, tum quia ex nullo antiquo Scriptore, etiam ex his, quos laudat Marshamus, probari potest ritum illum barbarum homines Diis immolandi fuisse ante Abrahami tempora apud Ægyptios, aliasque truculentas Gentes solemnem. Qua de re leges illustrissimum *Danielem Huetium* in sua *Demonstratione Evangelica, Propositione IV.* Tum quia, longè verosimilius est,

Q

impium

impiam illam & immanem, quæ antiquitatis vigeat apud Ægyptios, aliisque Gentes, immolandi homines Diis consuetudinem duxisse originem ex prava illius *Abrahami* sacrificii æmulatione. Nam sicut Ægyptii, aliisque Gentes ritum circumcidendi ex Judæis acceperunt, uti sub finem præcedentis nostri Colloquii diximus, sicut etiam Ethnici consecrârunt *Saturno* Feriam septimam, id est, diem Sabbati, quæ apud Judæos ex divino præcepto sacra erat; ita vero quam simillimum est, apud Ægyptios, aliisque Ethnicos invaluisse post tempora *Abrahami* crudelem illum filios suos Diis immolandi ritum, ut hoc pacto *Abrahami*, filium suum Deo in holocaustum offerentis, imitarentur exemplum, impellentibus præsertim dæmonibus, qui humanas hostias excogitaverunt ipsi hostes humani generis, ut quam plurimas devorarent animas. De his Barbarorum Sacris hæc *Lactantius* cap. 21. lib. 1. Divin. Institutionum eleganter scribit: *De infantibus, qui Saturno immolabantur propter odium Jovis, quid dicam, non invenio. Tam barbaros, tam immanes fuisse homines, ut parricidium suum, id est, tetrum, atque execrabile humano generi facinus, sacrificium vocarent; cum teneras atque innocentes animas, quæ maxime est ætas parentibus dulcior, sine ullo respectu pietatis extinguerent, immanitatemque omnium bestiarum, quæ tamen factus suos amant, feritate superarent. O dementiam insanabilem! quid illis isti Diis amplius facere possent, si essent iratissimi, quam faciunt propitii? cum suos cultores parricidiis inquinant, orbitibus mactant, humanis sensibus spoliant? Quid potest esse his hominibus sancti? aut quid in prophætiis locis facient, qui inter aras Deorum suorum scelera committunt? Pescennius Festus in Libris Historiarum per satyræ refert, Carthaginenses Saturno humanas hostias solitos immolare, & cum victi essent ab Agathocle, Rege Siculorum, iratum sibi Deum putavisse: itaque ut diligentius piaculum solverent, ducentos nobilium filios immolasse: Tandem Religio potuit suadere malorum: Quæ peperit sæpè scelera atque impia facta, &c.*

D. Ex his, quæ hæcenus retulisti, præclaris *Abrahami* gestis facile intelligo, hunc Patriarcham eximia illâ fide & obedientiâ, quâ Deo vocanti abjectâ omnium cunctatione obtemperavit, cognationem suam ultrâ ac generosè deseruit, Deum, Coelum, & æternitatem omnibus præposuit, perfectorum sese exhibuisse exem-

plar, Patrem credentium, hominem ante Christi tempora Christianum omnibus suis numeris absolutum; ante Evangelia Virum Evangelicum, ante Apostolos Apostolicum. Quò fit, ut nullatenus dubitem de æterna *Abrahami* salute. Sed utrùm Christianorum Ecclesia aliquam præfixerit diem, quæ sit huic Patriarchæ sacra, seu in qua Christiani cultum ei exhibeant? & utrùm *Lothus*, *Abrahami* nepos, quem ebrietate oppressum, incesto concubitu cum duabus suis filiabus se cœdasse antea observasti, æternam salutem sit consecutus? planè, ut candidè fatear, ignoro.

M. Quamvis Catholica seu Romana Ecclesia non soleat indicare dies festos in honorem sanctorum Patriarcharum Veteris Testamenti, *Abrahamum* tamen ad diem IX. mensis Decembris adscriptum esse Fastis Sanctorum fidem faciunt, non solum multa Martyrologia Ecclesiæ Latinæ, verum etiam Menæa, seu Menologia, & Synaxaria Ecclesiæ Græcæ, sicut ostendit *Hadrianus Bailletus* in quarto Tomo *De Vitis Sanctorum*, in quo *Abrahami*, aliorumque Veteris Testamenti Patriarcharum Vitas accuratè describit. Profert etiam idem Scriptor nonnulla Martyrologia, & Menologia Græcorum, in quibus *Lothus*, nepos *Abrahami*, ad diem X. ejusdem mensis Decembris Sanctorum numero accensetur. Quò fit, ut de *Lothi* salute dubitandi nulla sit ratio. Peccavit quidem *Lothus*, dum sese vino ingurgitavit, dum duas suas filias, vino oppressus, incesto concubitu constupravit, dum denique easdem duas filias suas Sodomitis, Cyænædico furorē bacchantibus, obtulit ad stuprum, dicens: *Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum, educam eas ad vos, & abutimini eis, sicut vobis placuerit, dummodò viris istis* (seu Angelis, quos hospitio susceperat *Lothus*, quosque Sodomitæ, rati esse adolescentes, illos ad præposteram explendam libidinem postulabant) *nihil mali faciatis*. In his peccasse *Lothum* non inficias eo (quamvis non desint Scriptores, qui non tantum *Lothum*, sed ejus duas filias vindicent & liberent ab omni culpâ) hæc tamen peccata fuisse sincerâ poenitentia à *Lotho* expiata, & à Deo condonata, eò facilitè adducor, ut credam, quòd *S. Petrus* cap. 2. vers. 6. & 7. Epistolæ suæ secundæ *Lothum* appellet hominem justum his verbis: *Et Civitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens* (Deus) *averfione damnavit, exemplum eorum, qui impiè acturi sunt*

sunt, ponens: & justum Loth oppressum à nefandorum injuriâ ac luxuriosâ conversatione eripuit. Sed de rebus gestis Patriarcharum secundæ Mundi ætatis hæcenus satis dictum sit.

D. Cum nihil aliud de rebus gestis Patriarcharum secundæ Mundi ætatis tibi dicendum suppetat, scire de te vehementer cupio, quisnam fuerit ille *Zoroaster*, quem Artium Magicarum inventorem extitisse, & in secundâ Mundi ætate *Abrahamo* supparem vixisse nuperimè audivi?

M. De *Zoroastre*, quem Persæ tanquam suum Legumlatorem, Doctrinæ, & Religionis suæ Reformatorem, morumque Cenforem venerantur, multiplex est virorum eruditorum sententia. Quidam censent, hunc *Zoroastrem* fuisse *Chamum*, filium Noëmi. Quidam asserunt eum fuisse *Cham* filium, seu *Misraimum*. Alii *Japhetum*. Alii *Chusum*. Alii *Assurem*. Alii *Nembrodum*. Sed, ut cordatè fatear, hæc sententiæ frigidis ac levissimis nituntur conjecturis. Sunt qui putant, *Zoroastrem* fuisse illum Bactrianorum Regem, qui cum *Nino*, Assyriorum Rege, bellum gessit. Sed hæc sententia aliis præcedentibus nihilo plausibilior est, quia illum Bactrianorum Regem, qui cum *Nino* parum prosperè confligit, non *Zoroastrem*, sed *Oxiartem* appellat *Diodorus* post *Ctesiam*, qui Persarum Historiam litteris mandavit. Illustrissimus *Daniel Huetius* in libro, quem edidit, *De Demonstratione Evangelica*, cap. V. Propositione IV. probat *Zoroastrem* non alium fuisse, quam *Moysem*, Judæorum Legislatorem. Verum, quamvis certum sit, *Zoroastrem*, Persarum Doctrinæ & Religionis Reformatorem, fuisse Pentateuchi *Moyse* studiosissimum, & ex eo multa hausisse, quæ ad reformationem Religionis Persarum necessaria esse judicavit, illum tamen *Moyse* Judæorum Legislatore, longè posteriorem esse, eumque vixisse circa tempora *Artaxerxis Longimani*, Persarum Regis, longè probabilius esse arbitror. Quod quidem ut clariùs intelligas, observare debes cum Viro Cl. *Humphrydo Frideaux* in *Historia*, quam Anglicè scripsit, *Judæorum*, quæque recens in Linguam Gallicam versa est, extitisse in Perside Religionem *Magorum* Persarum, quam præ cæteris Persarum Regibus, acerrimè defendit ac propagavit *Smerdes*, dictus *Magus*, Persarum Rex. Hujus Religionis in Perside Asseriores, ut videre est apud *Diogenem Laertium* in Procemio ad Vitas Philosophorum, duos confingebant Deos, alterum bonum, à quo

omnia bona proficiscerentur; alterum malum, à quo omnia mala prodirent. Quorum deliria sectati sunt postea *Cerdo*, *Marcion*, *Manichæi*, aliique Hæretici. *Zoroaster* itaque, qui Natione & Religione erat Judæus, ut nomen suum apud illos Magos Persas celebre redderet, illorum palmarem in Religione errorem correxit, cumque esset in Libris Mosaicis, & in Religione Judaica versatissimus, unum dumtaxat docuit esse admittendum Deum, à quo tanquam à causa effectrice, eaque potentissimâ, producuntur omnia bona, quæ sunt in mundo, mala verò permittuntur tantum. Cætera autem, quæ in Religione Magorum Persarum spectabant ritum Sacrificiorum, ita *Zoroaster* immutavit, & ad normam Legum Mosaicarum reduxit, ut, qui legit libros *Zoroastris*, ipsosque confert cum libris *Moyse*, facile sibi persuadeat, *Zoroastrem* non alium fuisse, quam *Moysem*, sicut sibi persuasit illustrissimus *Daniel Huetius*, non animadvertens, *Zoroastrem*, Natione & Religione Judæum, ad repurgandam & reformandam Magorum Persarum Religionem benè multa hausisse de industria ex Libris Mosaicis, indeque enatam esse maximam illam affinitatem, quam Leges à *Zoroastre* ad restaurandam Magorum Persarum Religionem sancitæ habent cum Legibus, quas *Moyse*, Judæorum Legislator, autoritate Dei munitus, condidit, & quibus constat judaica Religio. Hoc pacto *Zoroaster*, Natione & Religione Judæus, Magorum Persarum Religionem, à se reformatam, illustravit, ac latissimè diffudit, exinde dictus, *Artium Magicarum Inventor*, non quòd malas Artes Magicas invenerit (sicut falsò opinati sunt nonnulli, quos meritò redarguit illustrissimus *Daniel Huetius*, loco mox à me laudato) sed quòd Religionis Magorum Persarum fuerit instaurator, reformator, ac promotor. Hunc *Zoroastrem* postea, hoc est, septimo Ecclesiæ sæculo, æmulatus est *Mahometes*, nefandissimus post homines natos impostor, & ex ejus Scriptis, Doctrinâ, & Religione quam plurima excerptis, & convasavit in hunc pestilentem, quem male confarcinavit, Librum, dictum *Alcoranum*, ex quo impiam à se conflam Religionem populis ad libidinum monstra propensis, seq; in cœno obscænarum deliciarum carnis volutantibus facile propinavit, & in variis Orbis partibus, ferro flammæque per immanem & à sæculis inauditam crudelitatem subactis, disseminavit, cum hoc tamen

discrimine, quòd *Zoroaster*, Religionis Magorum Perfarum Reformator, vir fuit, sicut referunt Historici, doctus, sagax, & Legis Mosaicæ callentissimus, utpote Natione & Religione Judæus; *Mahometes* verò extiterit in Lege Mosaica omninò peregrinus & hospes, immò in fumâ rerum omnium ignoratione versatus, totiusque effræni libidini deditus.

D. Si *Zoroaster*, ad reformandam Magorum Perfarum Religionem, benè multa, ut mox dixisti, ex Libris Mosaicis decerpit, non est dubium, quin falsa sit eorum sententia, qui *Zoroastrem* cœvum *Abrahamo* faciunt, eumque fuisse Bactrianorum Regem, qui cum *Nimo*, Assyriorum Rege, infelici Marte pugnavit, perdidit; quo in errore, ut audivi, adhuc versantur recentiores hujus ætatis Persæ, qui *Zoroastrem*, tanquam Religionis suæ Reformatorem, agnoscunt. Sed ostende, si placet, in quo sita sit illa affinitas, quam inveniri dicis *Moysem*, Judæorum Legislatorem, inter & *Zoroastrem*, Perfarum Magorum Religionis Reformatorem, nec non inter Leges, quas condidit *Moyse*, & eas, quas tulit *Zoroaster*.

M. Errant sanè hi, qui *Zoroastrem* supparem *Abrahamo* faciunt, sed turpius hallucinati sunt *Eudoxus* & *Aristoteles*, qui sex millibus annorum *Platone* vetustiorum *Zoroastrem* finxerunt; à quorum errore non multum discedere videntur *Hermodorus*, Platonius, & *Hermippus*, qui annorum millibus quinque; Trojanum bellum præcessisse *Zoroastrem* fabulati sunt, & *Plutarcho*, ac *Suidæ*, idem sentientibus, præluxerunt; quos idè jure optimo *Plinius* lib. 30. cap. 1. egregiè confutavit. *Abrahamo* itaque, imò & *Moyse* Judæorum Legislatore, posterior est *Zoroaster*, quem ex Libris Mosaicis ad reformandam Magorum Perfarum Religionem, quam plurima deprompsisse evinci potest his momentis. Primò, quia sicut *Moyse* veram originis Mundi à Deo uno, rerum omnium opifice, conditi, Historiam contexit; ita *Zoroaster* unum Deum, rerum omnium conditorem, professus est; eum etiam creationis mysteria à Deo fuisse edoctum, affirmant Persæ, Mundi quoque tractasse principia perhibet *Justinus* lib. 1. cap. 1. præterea, in multis conveniunt *Moyse* & *Zoroastri* Leges. Nam alienas facultates concupisci vetat *Moyse*; vetat itidem *Zoroaster*. Legis, sibi à Deo traditæ, observationem *Moyse* sollicitè mandat Israëlitis; studium pariter Legis suæ Discipulis suis commendat *Zoroaster*: Ciborum mundorum & immundorum

discrimen statuit *Moyse*, atque horum usu, aliarumque rerum impurarum contactu interdixit; idem facit *Zoroaster*. Injurias condonari sanxit *Moyse*; idem præcipit *Zoroaster*. Ad Legem suam addi quidquam districtè prohibet *Moyse*; idem inhibet *Zoroaster*. In Lege sua statuit *Moyse*, ut sit Pontifex Maximus, eique præscribit frequentem lavationum usum, & bonorum omnium Decimastribuit; idem in sua Lege statuit *Zoroaster*. In Lege sua *Moyse* præcipit Israëlitis, ut à carne suilla abstineant; Persæ, qui Legis *Zoroastri* sunt cultores, à carne suilla pari Religione abstinere. *Moyse* prohibuit Hebræis, ne Statuas haberent; Persæ, qui *Zoroastri* Legem observant, Statuas non habent. Postremò (ut cætera alia mittam, in quibus *Zoroastri* Leges planè conveniunt cum Legibus *Moyse*) certum est, *Moysem*, cap. 6. v. 12. & 13. Libri *Levitici* præcepisse Judæis, ut ignis semper arderet in Altari, his verbis: *Ignis autem in Altari semper ardebit, quem nutrit Sacerdos subjiciens ligna omnia per singulos dies, & imposito holocausto desuper adolebit adipem pacificorum. Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in Altari.* Ita similiter *Zoroaster* delatum ad se de Cælo ignem subjectis pabulis perpetuò & indefinenter sic ali & nutriti præcepit, ut præcipuum illud, & velut Legis suæ characteristicum mandatum esse voluerit. Hinc vocabulum *Magus*, quod *Zoroastri* sequacibus tribuitur, apud Persas & Arabes, pro cultore ignis, tralatio usu sumi solet. Ex ea itaque affinitate, quæ intercedit Leges *Moyse* inter & Leges *Zoroastri* nullo negotio colligere potes, *Zoroastrem* in reformanda Magorum Perfarum Religione Leges suas ex Libris *Moyse* mutuatum fuisse, subindeque *Zoroastrem* esse posteriorem *Moyse*. Si autem dicas, *Zoroastrem* vixisse longè ante tempora *Moyse*, adeoque non *Zoroastrem* suas ex Libris *Moyse* Leges sumpsisse, sed potiùs *Moysem* Leges, quas dedit Hebræis, ex *Zoroastri* Libris deprompsisse; si, inquam, illud dicas, duplici momento te falli convincam. Primò, quia *Moyse* non proprio nomine, nec autoritate suâ conditas Leges imposuit Hebræis, sed Leges à nullo homine datas, & à solo Deo præscriptas, litteris mandavit, earumque observationem, jubente Deo, Hebræis imperavit. Secundò, quia *Moysem* esse omnium Legislatorem antiquissimum, & primum omnium Scriptorem, non solum Perfarum, & Græcorum, sed & Assyriorum, ac Chaldæorum, una est

est omnium sanctorum Patrum eum Græcorum, tum Latinorum sententia, adeò ut nullâ ratione fieri poterit, ut *Moyse* ex aliquo antiquiori, vel Legislatore, vel Scriptore, Leges, quas scripto consignavit, emendicavit. Quòd si iterum dicas cum *Goropio Becano*, & illustrissimo *Daniele Huertio*, ex ea affinitate, quæ est inter Leges *Moyse*, & Leges *Zoroastri*, colligi debere, *Zoroastrem* esse hominem supposititium, qui nunquam extitit in rerum natura, eumque non alium esse quàm *Moysem*, Judæorum Legislatorem, quem *Zoroastri* nomine donarunt Persæ; hoc, inquam, si illud regeras, opponam tibi consensum omnium Scriptorum, qui *Zoroastrem* reverà extitisse, eumque à *Moyse*, Judæorum Legislatore, planè diversum fuisse, disertissimè tradunt. Immò, sunt quidam Scriptores, qui, sicut superius observavimus, asseverant, duos reapse extitisse *Zoroastres*, unum videlicet, qui vixit circa *Abrahami* tempora, quemque dicunt fuisse illum Bactrianorum Regem, qui parùm feliciter cum *Nimo*, Assyriorum Rege, bellavit; alium verò *Zoroastrem* floruisse dicunt circa tempora Regum Perfarum, eumque primo *Zoroastre*, Bactrianorum Rege, multò posteriorem fuisse. Verùm, illorum Scriptorum sententiam, duos *Zoroastres* distinguendum, fati superque, opinor, jam confutavi, & ostendi, unum dumtaxat extitisse *Zoroastrem*, Natione & Religione Judæum, qui tempore *Artaxerxis Longimani*, Perfarum Regis, ad reformandam Magorum Perfarum Religionem Leges edidit ad normam Legum, quas *Moyse* dedit Judæis, & quarum *Zoroaster* erat scientissimus. Sed de *Zoroastre* plusquam satis.

D. Superest nunc, ut sub finem hujusce nostri colloquii, tantisper differamus de accurata in putandis annis Patriarcharum secundæ Mundi ætatis Chronologia. Audivi quippe, Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, non solum variare in subducendis annis Patriarcharum primæ Mundi ætatis, sicut jam ostendisti ad calcem tertii Colloquii in Historiam primæ Mundi ætatis, sed etiam prædictos Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, in numerandis annis Patriarcharum secundæ Mundi ætatis diversos ponere calculos, adeò ut propter illam Codicum discrepantiam, Scriptores in contrarias abeant sententias, & in numerandis annis Patriarcharum secundæ Mundi ætatis variant linguas & sententias.

M. Propter hanc Codicum Hebræorum, Græcorum, Samaritanorum, in

putandis annis Patriarcharum, sive antediluvianorum, sive postdiluvianorum, discrepantiam, variantes cum veterum, tum recentiorum Scriptorum circumferri ac volitare sententias, tam certum est, quàm quod maximè. Eas omnes si in præsentia commemorare velles, incertior esses, quàm eras priùs. Faciam igitur, quod & me dignius, & utilius tibi fore judico. In primis, exponam, in quo sita sit ista Codicum Hebræorum, Græcorum, & Samaritanorum in percensendis annis Patriarcharum secundæ Mundi ætatis discrepantia? Dein, paucis indicabo, quosnam ex hisce Codicibus in numerandis annis Patriarcharum secundæ Mundi ætatis potissimum sequi debeas, ne à vera, magisque probatâ Patriarcharum postdiluvianorum Chronologia defleas. Ut autem facilius computam ac exploratam habere possis hanc discrepantiam, quæ in supputandis annis Patriarcharum secundæ Mundi ætatis invenitur; ponam primo loco calculum annorum Patriarcharum secundæ Mundi ætatis juxta Codices Hebræos. Subjiciam secundo loco epilogismum, seu calculum annorum Patriarcharum secundæ Mundi ætatis, juxta Codices Græcos. Tertio denique loco inferam calculum Patriarcharum secundæ Mundi ætatis juxta Codices Samaritanos.

CALCULUS ANNORUM Patriarcharum secundæ Mundi ætatis juxta Codices Hebræos.

SEMUS, filius Patriarchæ *Noemi*, natus est anno Mundi millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, genuit *Arphaxad*, anno ætatis suæ centesimo, seu anno Mundi millesimo sexcentesimo quinquagesimo octavo, hoc est, biennio post Diluvium. Vixit, postquam genuisset *Arphaxad*, quingentis annis. Vixit in universum annis sexcentis, & mortuus est anno Mundi bis millesimo centesimo quinquagesimo octavo.

Arphaxad natus est anno Mundi millesimo sexcentesimo quinquagesimo octavo, seu biennio post Diluvium. Genuit *Salem* annos natus triginta quinque. Vixit, postquam genuisset, annos quadringentos tres. Vixit in universum annos quadringentos triginta octo, & mortuus est anno Mundi bis millesimo nonagesimo sexto. Verùm, observare debes, *Arphaxad* non immediatè genuisse *Salem*, sed anno ætatis suæ decimo octavo genuisse *Caimanem*, & postea *Caimanem* anno ætatis suæ decimo septimo genuisse *Salem*. Quò fit, ut,

juxta Textum Hebræum, verè dici possit, *Arphaxad* anno ætatis suæ trigésimo quinto genuisse *Salem*, non quidem immediatè, sed mediatè tantum, id est, mediante filio suo *Cainane*, qui fuit pater *Sale*, sicut copiosius ostendimus in Colloquio secundo in Historiam secundæ Mundi ætatis.

Sale, natus est anno Mundi millesimo sexcentésimo nonagesimo tertio. Genuit *Heberem* anno ætatis suæ trigésimo. Vixit, postquam genuisset, annos quadringentos tres. Vixit in universum annos quadringentos triginta tres. Mortuus est anno Mundi bis millesimo centésimo vigésimo sexto.

Heber, natus est anno Mundi millesimo septingentesimo vigésimo tertio. Genuit *Phaleg* anno ætatis suæ trigésimo quarto. Vixit, postquam genuit, annos quadringentos triginta. Vixit in universum annos quadringentos sexaginta quatuor. Mortuus est anno Mundi bis millesimo, centésimo, octuagesimo septimo.

Phaleg, natus est anno Mundi millesimo septingentesimo quinquagesimo septimo. Genuit *Rebu* anno ætatis suæ trigésimo: Vixit, postquam genuit, annos ducentos & novem. Vixit in universum annos ducentos triginta novem. Mortuus est anno Mundi millesimo nongentesimo nonagesimo sexto.

Rebu, natus est anno Mundi millesimo septingentesimo octuagesimo septimo. Genuit *Sarug* anno ætatis suæ trigésimo secundo. Vixit, postquam genuit, annos ducentos septem. Vixit in universum annos ducentos triginta novem. Mortuus est anno Mundi bis millesimo vigésimo sexto.

Sarug, natus est anno Mundi millesimo octingentesimo decimo nono. Genuit *Nachorem* anno ætatis suæ trigésimo. Vixit, postquam genuit, annos ducentos. Vixit in universum annos ducentos triginta. Mortuus est anno Mundi bis millesimo quadragésimo nono.

Nachor, natus est anno Mundi millesimo octingentesimo quadragésimo nono. Genuit *Thare* anno ætatis suæ vigésimo nono. Vixit, postquam genuit, centum & novemdecim annos. Vixit in universum centum & quadraginta octo annos. Mortuus est anno Mundi millesimo nongentesimo nonagesimo septimo.

Thare, natus est anno Mundi millesimo octingentesimo septuagesimo octavo. Genuit *Abrahamum* anno ætatis suæ centésimo trigésimo. Vixit, postquam genuit, annos septuaginta quinque. Vixit in universum annos ducentos quinque.

Mortuus est anno Mundi bis millesimo octuagesimo tertio.

Abrahamus, natus est anno Mundi bis millesimo octavo, & vocatus est à Deo, ut iret in terram Chanaan, anno ætatis suæ septuagesimo quinto, hoc est, anno Mundi bis millesimo octuagesimo tertio. Ex quo annorum Patriarcharum postdiluvianorum calculo, ad Textus Hebræi Chronologiam exacto, emergit summa annorum à creatione Mundi usque ad vocationem *Abrahami*, duorum millium & octoginta trium. A Diluvio autem Noetico usque ad vocationem *Abrahami*, exurgit summa annorum quadringentorum & viginti septem.

CALCULUS PATRIARCHARUM

Secundæ Mundi Ætatis, juxta Codices Græcos, id est, juxta LXX. Interpretum Chronologiam, qualis exhibetur in Basiliensi, & Wecheliana Editione.

S*EMUS* natus est anno Mundi bis millesimo centésimo sexagesimo quinto. Genuit *Arphaxad* annos natus centum. Vixit, postquam genuit, annos trecentos triginta quinque. Vixit in universum quadringentos triginta quinque. Mortuus est anno Mundi bis millesimo sexcentésimo. Observandum tamen est, quosdam esse Codices Græcos, in quibus legitur, Diluvium contigisse anno Mundi bis millesimo ducentésimo quadragésimo secundo, & secundum horum Græcorum Codicum calculos dicendum est, *Semum* genuisse *Arphaxad* anno Mundi ineunte bis millesimo ducentésimo quadragésimo quinto, hoc est biennio expleto post diluvium. Verum ipse annorum Patriarcharum secundæ Mundi ætatis calculos hic apponam juxta illos Codices Græcos, qui diluvium universale præfigunt ad annum Mundi bis millesimum ducentésimum sexagesimum secundum, ex quo sequitur, *Semum* genuisse *Arphaxad* anno Mundi bis millesimo ducentésimo sexagesimo quinto, id est, biennio jam elapso à Noetico Diluvio.

Arphaxad, natus est anno Mundi bis millesimo ducentésimo, sexagesimo quinto. Genuit *Cainanem* anno ætatis suæ centésimo trigésimo quinto. Vixit, postquam genuit, annos trecentos & triginta. Vixit in universum quadringentos sexaginta quinque. Mortuus est anno Mundi bis millesimo septingentesimo trigésimo.

Cainan, natus est anno Mundi bis millesimo quadringentesimo, Genuit *Salem* anno

anno ætatis suæ centésimo trigésimo. Vixit, postquam genuit, annos trecentos triginta. Vixit in universum quadringentos sexaginta annos. Mortuus est anno Mundi bis millesimo octingentesimo sexagesimo.

Sale, natus est anno Mundi bis millesimo quingentesimo trigésimo. Genuit *Heberem* anno ætatis suæ centésimo trigésimo. Vixit, postquam genuit, annos trecentos triginta. Vixit in universum annos quadringentos sexaginta. Mortuus est anno Mundi bis millesimo nongentesimo nonagesimo.

Heber, natus est anno Mundi bis millesimo sexcentésimo sexagesimo. Genuit *Phaleg* anno ætatis suæ centésimo trigésimo quarto. Vixit, postquam genuit, annos trecentos septuaginta. Vixit in universum annos quingentos & quatuor. Mortuus est anno Mundi ter millesimo centésimo sexagesimo quarto.

Phaleg, natus est anno Mundi bis millesimo septingentesimo nonagesimo quarto. Genuit *Rebu* anno ætatis suæ centésimo trigésimo. Vixit, postquam genuit, ducentos & novem annos. Vixit in universum annos trecentos triginta novem. Mortuus est anno Mundi ter millesimo centésimo trigésimo tertio.

Rebu, natus est anno Mundi bis millesimo nongentesimo vigésimo quarto. Genuit *Sarug* anno ætatis suæ centésimo trigésimo secundo. Vixit, postquam genuit, annos ducentos & septem. Vixit in universum annos trecentos triginta novem. Mortuus est ter millesimo ducentésimo sexagesimo sexto.

Sarug, natus est anno Mundi ter millesimo quinquagesimo sexto. Genuit *Nachorem* anno ætatis suæ centésimo trigésimo. Vixit, postquam genuit, annos ducentos. Vixit in universum trecentos triginta annos. Mortuus est anno Mundi ter millesimo ducentésimo octogésimo sexto.

Nachor, natus est anno Mundi ter millesimo centésimo septuagesimo sexto. Genuit *Thare* anno ætatis suæ centésimo septuagesimo nono. Vixit, postquam genuit, annos centum viginti novem. Vixit in universum annos trecentos & octo. Mortuus est anno Mundi ter millesimo centésimo nonagesimo quarto.

Thare, natus est anno Mundi ter millesimo trecentésimo sexagesimo quinto. Genuit *Abrahamum* anno ætatis suæ septuagesimo. Vixit, postquam genuit, annos centum triginta quinque. Vixit in universum annos ducentos quinque. Mortuus est anno Mundi ter millesimo quingentesimo septuagesimo.

Abrahamus, natus est anno Mundi ter millesimo quadringentesimo trigésimo quinto, & vocatus est à Deo, ut à Chaldæa iret in terram Chanaan, anno ætatis suæ septuagesimo quinto, hoc est, anno Mundi ter millesimo quingentesimo decimo.

Ex hac supputatione annorum, qui juxta Codices Græcos, effluerunt à Diluvio Noetico, quod contigit biennio ante nativitatem *Arphaxad*, usque ad vocationem *Abrahami*, coalescit summa annorum mille ducentorum quinquaginta; Cum tamen juxta Codices Hebræos, sicut paulò antè observavimus, à diluvio usque ad vocationem *Abrahami* numerentur dumtaxat anni quadringenti viginti septem.

CALCULUS PATRIARCHARUM

Secundæ Mundi Ætatis, juxta Codicem Samaritanarum, ex Eusebii Chronico.

S*EMUS*, filius Noemi, natus est anno Mundi millesimo ducentésimo nono. Genuit *Arphaxad* annos natus centum. Vixit, postquam genuit, annos quingentos. Vixit in universum annos sexcentos. Mortuus est anno Mundi millesimo octingentesimo nono.

Arphaxad, natus est anno Mundi millesimo trecentésimo nono (hoc est biennio post Diluvium, quod juxta Samaritanum Codicem, accidit anno Mundi millesimo trecentésimo septimo, (quem annorum numerum in Patriarchis primæ Mundi ætatis contractionem esse convenit inter omnes sacræ Chronologiæ peritos.) *Arphaxad* anno ætatis suæ centésimo trigésimo genuit *Salem*. Vixit, postquam genuisset, annos trecentos tres. Vixit in universum annos quadringentos triginta tres. Mortuus est anno Mundi millesimo septingentesimo quadragésimo secundo.

Sale, natus est anno Mundi millesimo quadringentesimo trigésimo nono. Genuit *Heberem* anno ætatis suæ centésimo trigésimo. Vixit, postquam genuit, annos trecentos tres. Vixit in universum annos quadringentos triginta tres. Mortuus est anno millesimo octingentesimo septuagesimo secundo.

Heber, natus est anno Mundi millesimo quingentesimo sexagesimo nono. Genuit *Phaleg* anno ætatis suæ centésimo trigésimo quarto. Vixit, postquam genuit, annos ducentos septuaginta. Vixit in universum quadringentos quatuor annos. Mortuus est anno Mundi millesimo nongentesimo septuagesimo tertio.

Phaleg,

Phaleg, natus est anno Mundi millesimo septingentesimo tertio. Genuit *Rebu* anno ætatis suæ centesimo trigésimo. Vixit, postquam genuit, annos centum novem. Vixit in universum annos ducentos triginta novem. Mortuus est anno Mundi millesimo nongentesimo quadragésimo secundo.

Rebu, natus est anno Mundi millesimo octingentesimo trigésimo tertio. Genuit *Sarug* anno ætatis suæ centesimo trigésimo secundo. Vixit, postquam genuit, annos ducentos septem. Vixit in universum annos trecentos triginta novem, & mortuus est anno Mundi bis millesimo centesimo septuagesimo secundo.

Sarug, natus est anno Mundi millesimo nongentesimo sexagesimo quinto. Genuit *Nachorem* anno ætatis suæ centesimo trigésimo. Vixit, postquam genuit, annos centum. Vixit in universum annos ducentos triginta. Mortuus est anno Mundi bis millesimo centesimo nonagesimo quinto.

Nachor, natus est anno Mundi bis millesimo nonagesimo quinto. Genuit *Thorem* anno ætatis suæ septuagesimo nono. Vixit, postquam genuit, annos sexaginta novem. Vixit in universum annos centum quadraginta & octo. Mortuus est anno Mundi bis millesimo ducentesimo quadragésimo tertio.

Thare, natus est anno Mundi bis millesimo centesimo septuagesimo quarto. Genuit *Abrahamum* anno ætatis suæ septuagesimo. Vixit, postquam genuit, annos septuaginta quinque. Vixit in universum annos centum quadraginta quinque. Mortuus est anno Mundi bis millesimo trecentesimo & decimo nono.

Abrahamus, natus est anno Mundi bis millesimo ducentesimo quadragésimo quarto. Vocatus est à Deo, ut è Chaldæa veniret in terram Chanaan anno ætatis suæ septuagesimo quinto, hoc est, anno Mundi bis millesimo trecentesimo decimo nono.

Ex hac supputatione annorum Patriarcharum secundæ Mundi ætatis, juxta Codicem Samaritanum, perspicuum est, à Diluvio Noetico, quod biennio integro præcessit nativitatem *Arphaxad*, effluxisse usque ad vocationem *Abrahami* mille & duodecim annos.

D. His certè diversis calculis memoriam meam onerare nolo. Sed sufficit mihi, ut in genere sciam, discrepantiam illam, quæ in numerandis annis Patriarcharum ante & post Diluvium reperitur

inter Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, ad isthæc duo potissimum capita revocari. Et primò quidem, juxta Codices Hebræos à creatione Mundi usque ad Diluvium universale numerantur anni mille sexcenti quinquaginta sex. Juxta verò Codices Græcos à creatione Mundi usque ad Diluvium universale percententur anni bis mille ducenti sexaginta duo anni. Juxta autem Codices Samaritanos à creatione Mundi usque ad generale Diluvium numerantur dumtaxat anni mille trecenti septem. Præterea, à generali Diluvio usque ad vocationem *Abrahami* interfluxerunt, juxta Codices Hebræos, anni quadringenti viginti septem. Juxta autem Codices Græcos, anni mille ducenti quinquaginta. Denique juxta Codices Samaritanos, mille & duodecim anni. Quò fit, ut à creatione Mundi usque ad vocationem *Abrahami* putari debeant, juxta Codices Hebræos, anni 2083. Juxta Codices Græcos, anni 3510. Postremò, juxta Codices Samaritanos, anni 2319. Hæc duo Chronologica capita, quæ annos Patriarcharum primæ & secundæ Mundi ætatis spectant, & in quibus sita est tota discrepantia, quæ invenitur inter Codices Hebræos, Græcos, & Samaritanos, mihi in præsentia scire abundè sufficit. Sed dicas, rogo te, quosnam ex his Codicibus, Hebræis, Græcis, & Samaritanis, calculos in putandis annis Patriarcharum primæ & secundæ Mundi ætatis sectetur Ecclesia Romana, cujus doctrinam sequi, & auctoritati obtemperare, summo semper honoris & religionis loco ducam?

M. Codices Hebræos, in putandis annis Patriarcharum primæ & secundæ ætatis, præferendos esse Codicibus Græcis, seu Chronologiæ LXX. Interpretum, & Codicibus Samaritanis, jam, ut benè memini, commonstravi sub finem Colloquii tertii in Historiam primæ Mundi ætatis. His autem, quæ ad id evincendum ibidem adduximus, momentis pauca hæc adjiciam, quibus palàm fiet, Ecclesiam Romanam, seu Catholicam, in numerandis annis Patriarcharum primæ & secundæ ætatis, præponere Chronologiam Textus Hebræi Codicibus Græcis, seu Chronologiæ Versiois LXX. Interpretum, nec non Codicibus Samaritanis. Et primò quidem certum est, Ecclesiam Romanam in quinque primis à Christo nato sæculis secutam fuisse Latinam Scripturæ Sacræ versionem, dictam *Italiam*, in qua anni Patriarcharum primæ & secundæ Mundi ætatis putabantur juxta

juxta Chronologiam Versiois LXX. Interpretum; at in sexto sæculo hanc Scripturæ Sacræ Versionem, dictam *Italiam*, fuisse ab Ecclesia Romana repudiatam, & in ejus locum succectam esse Latinam Scripturæ Sacræ Editionem, quam *Vulgatam* appellamus, à *S. Hieronymo* concinnatam, in qua annorum Patriarcharum primæ & secundæ ætatis calculi cum Chronologia Textus Hebræi optimè cohærent, & quàm longissimè recedunt ab Epilogismo Codicum cum Græcorum, tum Samaritanorum. Hanc autem Latinam Sacræ Scripturæ Versionem, dictam *Vulgatam*, quæ ab Oecumenico Concilio Tridentino *Authentica* declarata est, Ecclesia Romana etiamnum studiosè retinet, & ab ea neminem ne transversum quidem digitum discedere debere edixit, quod sanè argumento est, Ecclesiam Romanam, in numerandis annis Patriarcharum primæ & secundæ ætatis, approbare Chronologiam sacri Textus Hebræi, non verò calculos Codicum Græcorum, seu LXX. Interpretum, nec etiam calculos Codicum Samaritanorum. Hanc esse veram Ecclesiæ Romanæ mentem declararunt sacre Congregationes super hac re, jubentibus Romanis Pontificibus, habitæ Romæ. At enim, sacra *Indicis* Congregatio, dum censorio stigmate confixit tertium sancti *Juliani*, Archiepiscopi Tolitani, Librum, in quo prædictus Archiepiscopus, in numerandis annis Patriarcharum primæ & secundæ Mundi ætatis, mordicus adhæret Chronologiæ LXX. Interpretum; hæc, inquam, sacre *Indicis* Congregatio declarat, certum & omnibus exploratum esse debere, Ecclesiam Catholicam in Editione *Vulgata* approbare annorum rationem, quæ est in Codicibus Hebræis. Hæc sacre Cardinalium Congregationis censoria nota legitur (teste nostro *Malvenda* lib. 2. de *Antichristo* cap. 8.) in margine Operis *S. Juliani* in Editione posteriori *Bibliothecæ Patrum*. Eadem etiam sacra Congregatio, damnando Annotationes, quas *Antonius Comtius*, Doctor Bituricensis, in Chronologiam *Nicephori*, Patriarchæ Constantinopolitani, edidit, hunc Au-

ctorem ideò censurâ perstrinxit, quòd dum nimio studio Chronologiam LXX. Interpretum propugnabat, non videret, se incautè hebraici fontis, & Editionis *Vulgatæ* Chronologiam labefactare, & sanctos Patres corruptelam Chronologiæ LXX. Interpretum ultrò profiteri. Hæc censoria istius sacre Congregationis Nota Tomo septimo *Bibliothecæ Patrum*, Editionis Parisiensis, anni MDLXXXV. in Chronologia *Nicephori* affixa est. Præterea, sacra Bibliorum Congregatio, sub Gregorio XV. Pontifice Maximo, habitæ, & cujus Acta manuscripta Romæ in Bibliotheca Angelica Patrum Augustinianorum asservantur, sanxit, ut in emendandis & castigandis Sacris Bibliis, quotiescunque Codices Græcos inter & Hebræos aliqua occurrit dissonantia, Codices Hebræi semper antependantur Græcis, juxta Regulam, quam cap. 13. lib. XV. *De Civitate Dei* suppeditat *S. Augustinus*. Ex his itaque momentis nullo negotio colligere potes, Ecclesiam Romanam in numerandis annis Patriarcharum primæ & secundæ ætatis, Chronologiam Textus Hebræi præferre Chronologiæ Codicum Græcorum, seu LXX. Interpretum, & calculo Codicum Samaritanorum, quia, ut inquit Sacra *Indicis* Congregatio, Ecclesia Catholica approbat in Editione *Vulgata* calculum annorum Patriarcharum primæ & secundæ ætatis, qui cum sacri Textus Hebræi Chronologia apprime cohæret, & à calculo cum Græcorum, tum Samaritanorum longè latèque discrepat, sicut in Codicibus Græcis agnoverunt sancti Patres, qui ideò corruptelam Chronologiæ LXX. Interpretum candidè professi sunt. Sed tempus est, ut vela contrahamus, & tam Colloquio nostro, quàm Historiæ Sacræ in secundam Mundi ætatem coronidem imponamus; postridè, si nos Deus, Optimus Maximus, sospites & incolumes servet, primum Colloquium in Musæo nostro pomeridianis horis habituri in Historiam tertiæ Mundi ætatis, quæ auspiciatur à vocatione Patriarchæ *Abrahami* & protenditur usque ad egressionem Israëlitarum ex Ægypto.

Finis Tomi primi.

INDEX RERUM.

A.
Ætas. Ætates Mundi sex ab Orbe condito ad Christum natum, earumque periodi. pag. 2. Ætas diurna primorum hominum, non tam ob fructus terræ excellentiores, quam propter frugalitatem. 57. 58. Vide *Annus.*
Amor Dei & proximi, cultus est interior Legis naturæ. 54. 55.
Angeli. Cur Moytes siluerit creationem Angelorum? 5. Angelorum cognitio matutina in Verbo, Vespertina in rebus. 5. Angelis in via non fuit collata sola gratia versatilis. 28. Angelorum peccatum. 31. Corporis expertes sunt. 65. Mulierum amore capti non sunt ante diluuium. 65. Absurdæ de Angelis sententiæ Lactantii. 65. 66. Lothum è flammis eripiunt. 117. Cherubim præ foribus Paradisi. 32.
Animal. Nulla animalia è putri materia oriuntur, sed ex ovis. 91. Animalia bruta non sunt prædita ratione, ut senserunt Origenes, & Lactantius. 93. Non sunt pura automata. *ibid.* Quomodo in Americam asportata fuerint post diluuium, maxime insecta, quæ noxia sunt. 91. &c. 92. aves. *ibid.*
Annus antiquus Hebræorum, annus civilis, Sabbaticus, & Jubilæus, ab æquinoctio autumnali computantur. 4. Anni initium postea sumptum, Deo iubente, ab æquinoctio verno. *ibid.* Anni priorum Patriarcharum non erant mensuri, sed nostris similes. 58. Anni centum viginti, non vitæ hominum, sed poenitentiaæ spatium ante diluuium. 79. Vide *Ætas.*
Antichristus interficiet Enochum in fine mundi, & hic post tres dies resurget. 67.
Antipoda. 88.
Arca Noe, ejusque mensura. 59. 70. Fuit Ecclesiæ figura. 76. Arca fœderis. 78.
Astra non sunt animata. 93.
Atomi, Corpuscula seu Atomos mundum temerè effecisse somniavit Epicurus. 35. &c.
Auxilia, Vide *Gratia.*
B.
Baptismus concupiscentiam ac fomitem non auferret. 43. 44.
Bella post diluuium prima. 85.
Benedictio Melchisedechi. 105.
Benignitas Dei. Vide *Misericordia.*
Bonitas Dei. Vide *Deus.*
C.
Capriuitas Ægyptiaca quamdiu duraverit? 107.
Carnes, Carnibus vesci an licitum ante diluuium? 57. 79. Post diluuium? *ibid.* Suffocato & sanguine interdictum hominibus post diluuium. 79. Eadem vetita initio Ecclesiæ Christianæ. *ibid.*

Casuiſta. Rejiciuntur placita nonnulla circa ignorantiam, Inventa in Christianam Ethicam à laxioribus Casuistis. 45. 46. &c.
Chaos Poëtarum. 3. 4.
Christus. Ejus figuræ, Adam, Abel, Noe. 74. &c. Melchisedech. 105. Abraham. 119. 120. Christi & ejus Sacrificii typus in Isaac. 114. & in ariete. *ibid.* Christianæ Legis & Christianorum in Sara & Isaac. 120. Christum prævidit Abraham. 114. Fides in Christum omni ævo necessaria fuit ad justificationem. 109. Vide *Messias.*
Cibus hominum. Vide *Carnes.*
Circumcisio. Ejus origo. 110. à Deo Abrahamo præcipitur. *ibid.* Non est desumenda ab Ethnicis. *ibid.* Circumcisione utebantur Ægyptii, alique, sed Hebræorum circumcisio omnium vetustissima fuit & diversa. 111. Ægyptii fœminas quoque circumcidebant. *ibid.*
Concubina. Uxores minus præcipuæ, quæ non erant matres familias, quandoque vocabantur concubinae, vigente polygamia. 119.
Concupiscentia contra rationem pugnant, mala est, malus nempe effectus peccati. 42. Pugna hujusmodi non fuisse in statu naturæ puræ, est enim contra naturam ex D. Thoma. 15. 42. &c. superest post Baptisum. 43. Non est peccatum sed peccati poena. 44. 45.
Confirmatio. Ex clara Dei Visione oritur confirmatio gratiæ. 19.
Conjugium. Vide *Matrimonium.*
Creatio. Mundus è nihilo conditus, non ex præjacente materia. 3. 4. Creationis opera sex diebus confecta. 3.
Crux Christi. Ejus figura fuerunt ligna quibus imponendus erat Isaac. 114.
D.
Decima. Decimas solvit Melchisedechi Abrahamus. 104. 105.
Deus. Unus est non duo, isque summè bonus quicquid somniaverint Magi Persarum, alique. 123. Ejus maxima misericordia. 108. Ejus poenitentia quæ sit? 59. Ejus cultus, & nominis invocatio tribuitur Enos ob excellentem religionem. 66.
Dies sex creationis rerum. 3. Veri extiterunt, non mystici, neque cognitiones Angelicæ. 5.
Diluuium. 59. 72. fuit universale. 60. Quando nam contigerit? 72. Octo tantum animæ servatæ fuerunt, non Mathusalem, qui jam obierat. 69. An ulli ex iis, qui Diluuium perierunt, poenitentiam egerint? 72. Diluuium Ogygium, & Deucalionis idem ac Noeticum. 71.
Dominica dies. Ejus Sanctitas. 66.
Dominium. An locum habuisset in statu innocentiaæ? 24. 25.
E. Ebrietas.

E.
Brittas Noe secundum SS. Patres culpâ vacavit. 80. 81. Ebrietas Loth damnanda. 118.
Ecclesia est à Christo, ut Eva ex Adamo. 34. Illius figura fuit arca Noe. 75. 76.
Errores varii. Vide *Opinio.*
Eucharistia Sacrificii typus fuit Sacrificium Melchisedechi. 105.
F.
Fabula Ethnicorum ex S. Scriptura detorta eruta. 35. 94.
Festorum dierum Sanctitas. 66.
Fides fuit in statu innocentiaæ. 20. Fides mediatoris semper fuit necessaria ad salutem post peccatum. 53. 109. Fides Abrahami, aliorumque quomodo ad justificationem pertineat? 108. Fides seu fiducia remissionis peccatorum ad examen vocatur. 109.
Fomes peccati hæret in homine post baptismum. 37. 43. Vide *Concupiscentia.*
Fortitudo Abrahami. 115.
Fructus vetitus in Paradiso. 34. 35.
G.
Generatio animalium è putri materia rejicitur. 91.
Gesta Patriarcharum primæ ætatis. 61. &c. Secundæ ætatis. 111. &c.
Gigantes. Fabulæ gigantum cum Diis pugnantium desumptæ ex historia turris Babel. 94. Gigantes homines fuerunt, non demones. 65.
Gratia sanctificans collata fuit primo homini, dum conditus est; hoc tamen non pertinet ad fidem. 14. Certissimum est Adamum sanctum fuisse ante lapsum. *ibid.* Gratia sanctificans hominis lapsi mentem Deo subjicit, non verò appetitum, aut corpus menti, quemadmodum præstitit justitia originalis. 18.
Gratiæ Auxilia. Gratia pro statu innocentiaæ. 26. &c.
Gratiæ per se efficacis necessitatem Thomistæ petunt tum ex naturæ lapsæ imbecillitate, tum ex Dei dominio, tum ex arbitrii indifferentia. 27. &c. Gratiæ per se efficacis necessitas in statu innocentiaæ. *ibid.* &c. Rationes petitæ ex doctrina S. Augustini pro hujusmodi gratia. 27. An homo sine gratia possit verum cognoscere? 48. Homo in statu naturæ puræ potuisset diligere Deum ut auctorem naturæ super omnia cum solo concursu generali. *ibid.* In statu naturæ lapsæ non potest homo cum solo generali Dei concursu Deum super omnia diligere. Vide *Originalis justitia.* Vide *Angelus.*
H.
Hæreses variæ. Vide *Opinio.*
Historia prophana veritas post epocham Olympiadum. 10. Antiquitas fabulosa plurimorum Orientalium. *ibid.* Multa è S. Scripturæ historia petita. 35. 94.
Holocautum. Vide *Sacrificium.*
Homicidium Caini. 61. Homicidii scelus. 79.
Homo propter Deum conditus fuit, mundus propter hominem. 4. Homo cur erectus & sursum spectans? 13. Hominis maxime nascens ærumnas & imbecillitatem mirati sunt philosophi, quod ignoraverint peccatum originis, à quo profluunt. 41. &c.

Homo lapsus, non Angelus reparatur variis de causis. 38. 39. Homo tanta est excellentia in comparatione pecoris, ut vitium hominis sit natura pecoris ex D. Augustino. 43. Omnes homines ex Adamo orti. 10. &c. Omnes homines, etiam Americani ex Noe stirpe profluunt. 89. &c. Homines in omnes mundi regiones post diluuium fusi Phalegi ævo. 84. Numerus hominum paucis post diluuium annis. 85.
Humana Natura. Vide *Status.*
I.
Idololatria seu Polytheismi origo post diluuium. 86. Vera religio prior fuit Idololatria. *ibid.* Ægyptii primi Idololatram ex Lactantio. *ibid.* Auctor Idololatriae potius Ninus nepos Noe. 87. Idololatriae objectum, astra, heroes, fera, *ibid.* Idololatriae bellum intulit Christus. 87. Thare Abrahami pater non fuit Idololatra. 103.
Ignorantia poena est peccati originalis etiam post baptismum. 44. &c. Cur dicta sit peccatum à S. Augustino? 45. Quando peccatum sit? *ibid.* &c. Ignorantia invincibilis præcipuorum præceptorum juris naturalis non admittenda. 45. 47. In magnis jacet ignorantia tenebris, qui ignorat peccari posse interdum per ignorantiam, ut ait S. Bernardus. 46.
Imago. In quo sita sit divina Imago in homine inculpta. 14.
Immortalitas. Status Integritatis non erat naturalis. 23. Quænam esset? *ibid.* Cibus requirebatur. 23. &c. Immortalitas hujusmodi, & immortalitas Beatorum quomodo differant. 23. 24.
Incestus filiarum Loth. 118. An excusari in eo possint? *ibid.*
Innocentia status. Vide *Status innocentiaæ.*
Insecta. Eorum generatio. 91. &c. Quomodo post diluuium propagata etiam in America. 91. 92.
Invidia Caini. 61.
Iris fuit ante diluuium. 78. Post diluuium signum est fœderis. *ibid.*
Justificatio quomodo fidei adscribitur. 108. Fiducia remissionis peccatorum castigatur. 109. Fides in Christum omni ævo necessaria fuit ad justificationem. *ibid.* Operum necessitas. 108. 109.
Justus. Vide *Testamentum Vetus.*
L.
Læta Naturæ invincibiliter ignorari non potest. 47. Ciceronis de lege naturali cuius notæ præclarum testimonium. *ibid.* Mens S. Thomæ. 47. 48. Quæ Legis naturalis sunt, non fiunt sine Gratia Dei. 47. Vide *Matrimonium, Sacramenta, Sacrificia.*
Liberum Arbitrium manet post peccatum. 48. &c. Quomodo perditum sit secundum S. Augustinum, nempe quantum ad perfectionem, non quantum ad substantiam. 49. Perit libertas, ut erat in Paradiso. *ibid.* Vide *Peccatum.*
Libido & scelera Sodomitarum. 116. 117.
Lingua omnium una fuit ante turrim Babel. 83. non fuit Cimbrica. 95. neq; Celtica vel Armorica. *ibid.* Non fuit Chaldaica, neq; Syro-Chaldaica, neque Æthiopica, neque Sinensis. *ibid.* Lingua illa prior fuit Hebraica. 83. 95.
R 2 Lin

Lingua Hebraica conservata fuit in familia Heber. 96. 97. Ex Hebraica lingua oriuntur Chaldaica, Arabica, Phoenicia, seu Chanaanæa, Græca, Latina, Saxonica, Teutonica, Celtica, Aremotica, Gallica, Hispanica, Italica &c. 95. 96. 98. Numerus linguarum post confusionem. 83. 97.

M.

Maledictio Noe. 80.
Malitia hominum ante diluivum. 59.
Malum esse naturam quandam subsistentem contendunt Philosophi Magi Persarum, & Manichæi heretici. 42. Erroris arguuntur. *ibid.*
Materia à Deo creata est. 3. 4. Deus non est. *ibid.*
Matrimonium Conjugatorum unio, & amor. 34. In statu innocentie extitisset conjugalis concubitus. 12. 13. Unica Adamo uxor à Deo data. 12. matrimonii vinculum indissolubile. 57. Vide *Polygamia*.
Mendacium nunquam licitum. 106. Non est mentiri silere quod verum est. *ibid.* Abrahamus non est mentitus, dum Saram sororem vocavit, non uxorem. 106. neq; quum Isaacum immolaturus dixit servis suis *revertemur ad vos*. 115. Mentitus non est Deus, quando Abimelecho, qui Saram sustulit, mortem minatus est. 115. 116. neque Isaias dicens Ezechia, morieris. *ibid.* neque Jonas dum civitati Ninive ruinam minatus est. *ibid.*
Messias venturus ostenditur, dum serpenti Deus maledict. 8. Messia fides semper fuit ad salutem necessaria. 71. Patriarcharum vota, Jacobi motum, & nuntium. 8. Messias Abrahamo promissus. 104. Vide *Christus*.
Misericordia Divina maxima. 108. Misericordia Dei erga primos parentes lapsos. 38. &c.
Montes. Quorundam montium fabulosa sublimitas. 59.
Mors est poena peccati. 22. Mors hominis statim sequuta est lapsum Adam, hoc est, lex, & necessitas moriendi. 39. 40.
Mulieris procreatio ex Adami latere. 11. Fœmina fuisset in statu innocentie. 13. Non sunt præter intentionem naturæ. *ibid.*
Mundi creatio. 3. Non fuit temere productus ex corpusculis. 35. 36. Mundi aternitatem propugnat Aristoteles. 35. Mundi æternitas, & antiquitas apud Ethnicos rejicitur. 10. Præadamitarum insulsum commentum. 11. Qua anni tempestate conditus fuerit mundus. 4. Vere creatum fuisse probabilius est. *ibid.* Mundus factus est propter hominem, homo propter Deum. 4. Sex diebus conditus est, non uno eodemq; instanti. 5. Sapiëntissime à Deo productus. 6. Mundi ætates sex à creatione ad Christum natum, earumque periodi. 2. Mundi, sive orbis terrarum divisio Geographica. 88. Novi orbis incolæ quomodo descenderint ex Noe. 89. &c. Mundum post diluivum replent posterius Noe. 84. Numerus hominum paulò post diluivum. 85.

N.

Natura humana. Vide *Status Naturæ humana*.
Naturalis Lex. Vide *Lex Natura*.
Nigror quorundam populorum unde oriatur. 89. 90.
Nuptiæ. Vide *Matrimonium*.

O.

Obedientia Abrahami. 114. 115. Isaaci. 115.
Opera præter fidem necessaria. 108. 109.
Opera creationis sex diebus absoluta. 3.
Opiniones quædam vel impie, vel minus probabiles, variorum Scriptorum Ethnicorum, vel Hæreticorum, vel Catholicorum etiam, quæ in hoc tomo rejiciuntur, Aben Esra de morte & propensione ad malum Enoch. 67. &c. Adamitarum turpius hæreticorum. 64. Aristotelis mundi æternitas. 35. Antipodæ rejecti, tum ab eodem, tum ab aliis. 88. Asserta antiquitas Zoroastri. 124. Baji de statu naturæ puræ. 16. de libero arbitrio. 49. 50. de ignorantia. 45. Barcephæ de fructu vetito conjugii. 34. Becani, & Torrentii de lingua Cimbrica omnium prima. 95. Berosi Anniani de genitibus à Noe Titanibus post diluivum. 81. Cajetani de genitibus à Noe filiis post diluivum. *ibid.* Cainitarum, Cainum coelentium. 64. Calvinistarum de concupiscentia & baptismo sententia. 44. Cæni arguentis Abrahamum mendacii. 116. Casuistarum laxorum de ignorantia. 45. 46. Davidis de Dinanto impia sententia de materia & Deo. 4. Democriti de mundi & hominis origine. 35. Epicuri de divina Providentia, Animi natura, Inferis, Mundo, & Homine. 6. 35. 36. Hermogenis hæretici de æterna materia. 4. Hugonis de S. Victore aliorumque veterum Scholasticorum de Gratia sanctificante non collata Adamo in creatione. 14. Jansenii Iprensis Episcopi circa arbitrii libertatem. 49. 50. circa ignorantiam. 45. circa statum naturæ puræ. 16. circa Gratiam sanctificantem Adamo primum collatam. 14. circa auctores veterum hominis & Angelorum. 26. &c. circa etiam doctrinam Augustinianam. 27. Josephi Hebræi de vitæ humanæ brevitate. 79. Lactantii de Antipodis. 88. de brutorum anima. 92. de Angelorum corporibus & commercio cum mulieribus. 65. 66. Lutheranorum de concupiscentia & baptismo. 44. Magorum Persidis & Manichæorum de mali natura. 42. 123. Mahometis de Isaaco & Ismaele. 114. Marshami, Angli de Sacrificio Abrahami. 121. de origine Circumcisionis, aliorumque rituum Mosæicorum. 110. Melchisedechianorum. 104. Origenis de Paradiso terrestri. 32. de anima astrorum & belluarum. 93. Pelagianorum, maxime Juliani de concupiscentia bona. 42. 43. de ignorantia. 45. Pereyra Isaaci de Præadamitis. 11. de diluvio. 60. Pezronii de Celtica lingua omnium prima. 95. Pythagæorum de mali natura. 42. Rabbinorum de Adamo. 12. de Abraham, & Aran. 103. de Caino, an fuerit occisus à Lamech. 61. Ruperti Abbatis de Adami salute. 63. Sethianorum hæreticorum. 64. Spencersi de origine Circumcisionis, & aliorum rituum. 110. Tatiani de Adami salute. 63. Tertulliani de libro Enoch. 68. de corpore Angelorum, & commercio cum mulieribus. 69. Tostati excusantis ædificatores turris Babel. 83. Opiniones aliæ rejectæ, ut Philosophismus. 47. Probabilismus. *ibid.* &c.
Originale peccatum. Duo exposcit, consensionem voluntatis hominum cum voluntate Adami capitis, & privationem justitiæ originalis. 51. 52. In Adami posteros transfunditur. 52. Modus transfusionis. *ibid.* Ejus effectus. 16. 17. Mors, 40. 52. Dona gratuita ablata, & vulnera

vulnera facultatum naturalium. 40. 52. Ignorantia, malitia, infirmitas, concupiscentia. 41. Inferorum cruciatus, Dæmonum insultus. 52. Dolor in partu, labor in excolenda terra, aliæque ærumnæ. 40. Remedium peccati originalis in Lege naturæ. 53. Signum externum permittebatur hominum arbitrio. *ibid.* Originale peccatum ignorati ab Ethnicis, eos in maximas coniecit difficultates. 41.
Originalis justitia erat ordo, & rectitudo totius hominis, mentis, appetitus, & corporis. 17. Non est Gratia naturalis. 19.
Origines quædam. Bellorum initia. 85. Circumcisionis & aliorum rituum. 110. Cultus solemnibus divini. 66. Idololatriæ ab Ægyptiis ex Lactantio. 86. seu potius à Nino. 87. Linguarum variarum. 83. 95. 97. Polygamia. 62. Regnorum quorundam. 86. sculpturæ, vel confimilis artis, fortasse à Prometheo. 35. Visis colenda. 80.

P.

Paradisus terrestris. 31. Ubinam situs. 3. 32. Corporeus fuit non allegoricus. 32. Non perstat nisi ejus solum, sublata diluvii aquis amoenitate. 33. Cherubim præforibus Paradisi. 32. Incertum est, an eo translatus sit Enoch. 68.
Peccatum. Nulla est peccandi necessitas in statu naturæ lapæ. 50. 51. nisi moralis quandoque. 51. Non requiritur ad peccandum, ut quis actu attendat ad peccati malitiam. 47. Peccati Philosophici commentum rejicitur. *ibid.* Peccatum primorum parentum. 31. superbia fuit. 37. Immo peccatum generale. *ibid.* Vide *Originale, Veniale*.
Peccationis Israëlitarum, à promissione facta Abrahamo, Anni. 107. 108.
Pentateuchus à Moyse scriptus, quod ostenditur ex traditione Judæorum, & Ethnicorum testimoniis. 6. 7. Fons est unde plura hausserunt Scriptores ceteri. 7. A quo recognitus, mortuo Moyse. *ibid.* Historia Pentateuchi prioris ævi Moyse nota etiam citra revelationem. 9. Vide *Scriptura Sacra*.
Philosophi materiam æternam statuerunt. 4.
Penitentia. An imminente diluvio aliquos penituerit suorum scelerum. 72. Tempus penitentia ante diluviu, centum viginti anni. 79.
Polygamia ante diluivum vetita. 57. Polygamia Lamechi à Caini stirpe damnatur. 62. Permittitur post diluivum ob vitam hominum breviorum. 62. 63. Polygamia Abrahami licita. 118. 119.
Præceptum de non comedendo fructu vetito ortum à Dei dominio. 37. Præceptum Sabbati. 5. Præcepta Noachidarum, seu Gentium, ut Hebræi dicunt, fuerunt septem. 80.
Primi homines. Quamdiu in Paradiso egerint. 32. 33. Vide *Fructus, Gratia, Peccatum, Præceptum, Status innocentia*.
Probabilismus. Ejus pernicities. 47. illum maxime excusat Ecclesia Gallicana, *ibid.*
Prophani Scriptores plurima è S. Scriptura hausserunt. 35. 94.
Profelyti portæ & domicilii apud Hebræos, non legem Mosaicam; sed præcepta Noachidarum colebant. 80.
Providentia divina elucet in Mundo. 36.

R.

Religio, cultusve divinus, tum interior, tum exterior in lege naturæ. 54. &c. Cultus exterior sine interiori inanis. 55.

Ritus varios acceperunt Ethnici ab Hebræis, non contra Hebræi ab Ethnicis. 121. 122.

S.

Sabbatum. Sabbati & inepta Ethymologia à Sabbo, seu ulcere. 67. Sabbati Sanctitas etiam in statu innocentie. 66. Sabbati præceptum. 5. Sanctitas Sabbati Judaici comperta quoque Ethnicis. 67. Dominica dies ejus loco Christianis solemnior. *ibid.* Annus Sabbaticus. 4.
Sacerdotium Melchisedechi. 105. Abrahami. 106.
Sacramenta instituta fuissent Adamo non peccante. 21. Sacramenta Legis naturæ. 53. &c.
Sacrificium. Sacrificia legis naturæ. 55. 56. Fœritne Deo grata animalium brutorum immolatio? 56. Sacrificium Abelis, & Caini. 61. Sacrificium Melchisedechi typus Eucharistiæ. 105. Sacrificium Abrahami. 105. 106. Non petitur ab Idololatris, qui non adhuc filios suos immolaverant dæmonibus. 121. 122. Sacrificium illud representabat sacrificium Crucis. 114. Holocausta, Sacrificia impetratoria, propitiatoria, & eucharistica. 56. 57. Sacrificium Christi representabant. 57. Sacrificiorum quorundam apud Ethnicos inhumanitas. 122.
Sancti Veteris Testamenti. In eorum honorem Romana Ecclesia non solet dies festos statuere: aliquot tamen Sanctorum fastis adscribuntur. 122.
Sanguinis. Vide *Carnes*.
Scientia. Primi parentes an ea usi fuerint? 30. 31. Scientia boni & mali quænam esset? 37. Cognitiono nuditatis post peccatum experimentalis. 30.
Scriptura Sacra. Duplex versio septuaginta Interpretum. 98. Septuaginta Interpretes prophetico spiritu afflati fuerunt. 100. Origenis Hexapla. 98. Codices Hebræi, Græci, & Samaritani in Chronologia primæ, & secundæ Mundi Etatis diversi. 125. &c. Chronologia Hebræicorum codicum aliis præstat. 128. &c. Vulgate editionis auctoritas. 129. 73. Samaritanorum codicum discrepantia. 69. Quid dicendum de Cainane post diluivum apud Septuaginta Interpretes, & S. Lucam? 98. &c. De Cantabrigiensi codice? 99. Quid de annis Mathusalem. 69. Quid de Genealogia Christi apud Athamum? 99. 100. Fabulæ Ethnicorum à Sabbo abusu Sacra Scriptura. 35. Sacra Scriptura diversitas à prophetis Scripturibus in flagitiis, quæ narrat quandoque. 118. Vide *Pentateuchus*.
Septuaginta Interpretes. Vide *Scriptura Sacra*.
Statua Salis in quâ mutata fuit uxor Loth. 117.
Status Naturæ humanæ octo. 15. In statu naturæ puræ non fuisset pugna concupiscentiæ & rationis. *ibid.* Status naturæ puræ non repugnat. 16. In hoc statu non fuit creatus Adamus. 15. Homo in statu naturæ lapæ minores habet vires, quam habuisset in statu naturæ puræ. 48. Status innocentie felicitas. 40. In eo homines post felicem diurnamq; vitam, sine morte translati fuissent ad coelestem beatitudinem. 24. In statu innocentie nati fuissent homines cum justitia originali. 18. Quid sit justitia originalis? 17. Non fuisset in eo statu concupiscentia. 12. 13. Neque peccatum veniale. 18. fuisset conjugalis concubitus. 12. 13. Fuisset diversitas sexus, ætatis, scientiæ, justitiæ, temperamenti &c. De dominio in eodem statu, *ibid.* Puera non fuisset.

fūissent tunc nati cum perfecto usu rationis, & membrorum. 19, 21, 22, &c. Non videbatur in eo statu divina Essentia. 20, 21. Status innocentia non est dicendus Gratia naturalis. 19. In eo erat fides. 20. Vide *Concupiscentia*, *originalis justitia*, *Sacramenta* &c.
Suffocatum. Vide *Carnes*.
Superbia est perversa celsitudinis appetitus. 37.
 Peccatum primi hominis. *ibid*.

T.

T*Abernaculum*. Ejus origo. 110.
Tempus antiquum. Ejus tripartita divisio apud Varronem, in Obscurum, Mythicum, seu fabulosum, & Historicum. 10.

INDEX HISTORICUS

Rerum, quæ continentur in hoc primo Tomo.

A.

A*Belis* victima. 55, 61. Cœlibatus. 61. Abel occiditur. *ibid*. Ejus salus certa. 63, 64.
 Abel Christi figura. 75.
Aben Ezra putat Enochum mortuum esse, ac fuisse ad malum propensum. 67.
Abrahamida, & Israëlita dici volunt Hebræi; cæteros vocant Noachidas. 80.
Abraham natus est anno 130. non vero 70. patris sui Thare. 102. Non fuit primogenitus, sed minor fratre Aran. *ibid*. Abrahami gestorum Synopsis. 112. &c. Ejus tentationes decem. 113. Abrahami fides, & justitia. 108. &c. Sacrifitium. 112. &c. non sumptum ab Idololatriis. 111. & 122. Abrahamus fuit sacerdos. 106. Ei plura Deus promittit. 104. Messia quoque adventum. *ibid*. Illius polygamia licita. 118, 119. Non est mentitus. 106, 115. Vincit quatuor Reges. 116. Abraham Christi typus. 119, 120. Vide 126, 127, 128.
Abydenus, Ethnicus Scriptor, agit de turri Babel. 94.
Adimiva hæretici turpes. 64.
Adamus. Etymologia hujus vocis. 3, 11. Vixit annos, 930, 58. Ejus filii præter Abelem, Cainum, & Sethum. 64. Adamus totius humanæ speciei origo. 34. Ejus somnus. 31. & costa. 34. An fuerit conditus cum gratia. 14. Non fuit creatus in statu naturæ puræ. 15. In statu innocentia fidem habuit. 20. non vidit tunc Divinam Essentiam. *ibid*. Tentatur. 29. &c. Peccat ex timore erga uxorem amore. 38. Ejus salus certa. 63. Fuit Christi figura. 74, 75.
Egyptiorum fabulosa antiquitas. 10, 82.
Agar fuit uxor Abrahami. 118, 119. Typus Legis Mosaicæ. 120.
Alexander de Ales censuit Adamum non fuisse creatum cum Gratia sanctificante. 14.
Alexander Polyhistor diluvii meminit. 60. & Moylis. 7.
Amavici discipulus David de Dinanto impie de Deo sentit. 4.
Amalecita Abrahamo multo posteriores, quamvis ejus ævo habeatur regio Amalecitarum per anticipationem. 104.
Ammonita ex Loth oriuntur. 118.
Aran frater Abrahami, eodémque major natu. 102.

Tentatio. Justi probantur à Deo tentationibus. 113. Tentatio primorum parentum. 29. Serpens promisit primis parentibus scientiam Angelicæ similem. 30. &c. Uli non sunt in tentatione scientia, qua præditi erant. *ibid*.
Testamentum veteris. Justi Testamenti Veteris ad novum pertinebant, verbo Hebræi, re Christiani. 2.

Tribulationes. Earum utilitas. 113.

V.

V*Veniale* peccatum cur in natura lapsa, non in innocenti? 18.
Vineam primus coluit Noe. 80.
Vita hominum post diluvium. 78, 79.
Vulgata Editio. Vide *Scriptura Sacra*.

Ariboteles mundi æternitatem adstruere nititur. 35. negat Antipodas esse. 88. Antiquorem, ac par sit, facit Zoroastrum. 124.
Arphaxad. 125. 126. 127.
Assyriorum vetusta, & commenta. 10.
S. Augustinus. Ejus Sententia de diebus creationis. 5. Nulla nota illi inurenda est. *ibid*.
 Antipodas credidit figmentum. 88.

B.

B*Acchus* non fuit primus vineæ cultor, sed Noe. 80.
Babal idem ac Belus, seu Nembrod. 87.
Bajus Michael. Ejus sententia circa statum naturæ puræ. 16. circa liberum arbitrium. 49. circa ignorantiam. 45.
Barcepbon Moyses existimat fructum vetitum in Paradiso fuisse usum conjugii. 34.
Becanus, Johannes Goropius, censuit communem linguam primorum hominum fuisse Cimbricam. 95.
Belus idem ac Nembrod. 86.
Berosus apud Josephum diluvii meminit. 60. Agit de Moyse. 7.
Berosus Anianus putat natos fuisse post diluvium Gigantes, dictos Titanas, filios Noe. 81.
Bochartus vir eruditissimus, ejusque Phaleg. 82, 84, 88.
S. Bonaventura negat Adamum conditum fuisse cum Gratia sanctificante. 14.

C.

C*Abra* Hispania Lusitania solvens, procellarum vi in Brasiliam alportatur. 89.
Cajetanus Cardinalis Thomas de Vio existimat, Noe post diluvium filios procreasse. 81.
Cainan filius Enos ante diluvium. 58, 67.
Cainan alter post diluvium inter Arphaxad & Salem an sit suppositicius. 98. Admittendus videtur. 99. &c. Non perturbat Chronologiam Hebraici textus & Vulgatæ. 101, 126.
Cainita hæretici Cainum venerantur. 64.
Cainus. Ejus munera. 55. Ejus scelus. 61. Cainus non est occisus. *ibid*. Noluit Deus Caini stirpem cum Sethi filiis misceri. 57.
Calvinista hæretici putant concupiscentiam peccatum esse, & baptismo tegi, non verò deleri. 44.
Canus, Melchior, vir doctissimus castigatur. 116.
Carthaginenses Saturno homines immolabant. 124.

Celtica Lingua non fuit omnium prima. 95.
Censorinus. 10.
Cetura fuit Abrahami uxor. 118, 119.
Chaldeorum antiquitas fabulosa. 10, 82.
Cham filius Noe. 76. Parum in patrem pius. 80.
 Ejus filio maledicit Noe. *ibid*.
Chanaan non fuit in Arca genitus à patre Cham. 81, 82.
Ciceronis pro lege naturæ omnibus notâ præclarum testimonium. 47.
Cimbrica Lingua non fuit omnium prima. 95.
Cleopatra Ægypti reginæ Bibliotheca igni consumpta. 98.
Codovlahomor rex Elamitarum victor. 116. Ab Abrahamo victus. *ibid*.
Cointius, Antonius. Ejus adnotationes in Chronologiam Nicephori improbantur, quod à vulgatæ Chronologia recedant. 129.
Columbus, Christophorus, primus detexit insulas quasdam novi orbis. 89.

D.

D*David* de Dinanto, Almarici discipulus, Deum cum materia prima impie confundit. 4.
Democriti de mundi, & hominis origine inepta sententia. 35.
Deucalionis diluvium idem atque Noeticum. 71.
Diodorus Siculus quid sentiat de Moyse. 7. Diluvii meminit. 60. Ejusdem fabulose antiquitates. 86.
Duns. Vide *Scotus*.

E.

E*Enkratita* hæretici. 63.
Enoch non est mortuus. 67, 68. Ubi nunc degat incertum. 68. Contra Antichristum in fine mundi pugnabit, morietur, atq; resurget. 67. Quid de eo Rabbini quidam sentiant. *ib*.
 Ejus nomine inscriptus liber apocryphus. 68.
Enos Patriarcha ante diluvium solemnes preces instituit. 56. Dicitur ob id invocare coepisse nomen Domini. 66.
Epicurus male sentit de origine mundi & hominis, de divina Providentia, de animi immortalitate, & de Inferis. 6, 35, 36.
*Esdra*s sacros Libros recognovit. 7.
Eva origo 11, 31. Tentatio. 29. &c. Salus certa. 63.
Eupolemi Scriptoris ethnici judicium de Moyse. 7. Agit de turri Babel, & hominum dispersione per orbem terrarum. 94.

H.

H*Arduinus*, Joannes S. J. scripsit de Chronologia veteris Testamenti. 101.
Heber Patriarcha. 127. Propheta fuit. 86. Ejus familia neque subit poenam dispersionis, neque antiquam communemque prius linguam Hebraicam didicit. 96.
Hebræi, an ita vocati sint ab Heber Patriarcha? 96, 97.
Hebraica Lingua prima, & quondam communis. 83, 95. Cæteræ ex illa nascuntur. *Ibid*. Conservata fuit in familia Heber. 96.
Hecatæus de Moyse quid sentiat. 7.
Henoeb. Vide *Enoch*.
Hercules. Eum ob res fortiter gestas primi Idololatæ coluerunt. 87.
Hermogenes hæreticus materiam æternam, & à nullo productam docuit. 4.
Huetius Episcopus Abrincensis vir doctissimus. 112, 123. Moyse vindicat Pentateuchum. 7.
 Edidit opusculum de Paradiso terrestri. 32.

Quid censeat de prima hominum Lingua. 95.
Sæpius Origeni favet. 93. Illum tamen alicubi castigat. *Ibid*.
Hugo à S. Victore negat Adamum conditum cum Gratia sanctificante. 14.

I.

J*Ansenius* Iprensis Episcopus. Rejiciuntur quædam ejus placita circa arbitrii libertatem. 49, 50. Circa ignorantiam quamlibet peccato apud illum obnoxiam. 45. Circa statum naturæ puræ. 16. Circa Gratiam sanctificantem Adamo, ut primum creatus est, collatam. 14. Et circa Gratiam primi hominis & Angelorum. 26. &c. Quænam sit lavis doctrinæ Augustiniana ex Janzenio. 27.
Japhet Noemi filius. 76. Primogenitus. 81.
Jared. 58, 67.
Job sacrificia. 56.
Jonas propheta mendax non fuit. 116.
Josephus Hebræus existimat vitam hominum post diluvium aîs centum viginti claudi. 79.
Josue quid addiderit Pentateucho. 7.
Isaac male in Alcorano postponitur Ismaeli. 114. Ejus holocaustum. *ibid*. Typus sacrificii Crucis. *ibid*. Isaac typus Christianorum. 120.
Isaias propheta mentitus non est. 116.
Ismael male præponitur Isaaco in Alcorano. 114. Typus fuit Judæorum. 120. &c.
Julianus Pelagianus censuit concupiscentiam, rationi oblectantem, bonam esse & à Deo. 43.
Julianus Tolertanus Antistes. Ejus tertius Liber improbat quod nimis adhæreat Chronologia LXX. Interpretum. 129.
Jupiter. Ejus flagitia. 118.
Juvenalis, satyroglyphus, Moylis meminit. 7.

L.

L*Atlantii* navi. 65, 66. Antipodas ut fabulam rejicit. 88. Brutis animantibus nimium favet. 93.
Laertius, Diogenes. 123.
Lamech ex Caini stirpe. Polygamia etiamnum vitæ auctor? 62. Cainum non occidit. 61.
Lamech, alter filius Mathuf. & pater Noe. 69, 70.
Longini, Zenobia reginæ Palmyrenorum à consiliis, & studiis, judicium de Moyse. 7.
Loth nepos Abrahami ab eo in libertatem vindicatur. 116. Angelorum ope illasus. 117. Ejus ebrietas, & incestus. 118. Damnatur ebrietas, & incestus, immo peccat etiam, dum filias exhibet Sodomitis. 122. Lothi virtutes, & salus æterna. *ibid*. Uxor Loth falsis statua effecta. 117.
S. Lucas. Ejus Evangelium nullibi interpolatum. 98, 99.
Luciani testimonium de diluvio. 71.
Lutherani hæretici docent concupiscentiam esse peccatum; sed non imputari propter baptismum. 44.

M.

M*Agri* Persarum. Eorum Religio. 123. Quid sentierint de mali natura. 42, 123.
Mahometes. 114, 123.
Malaleel. 67.
Manes & Manichæi hæretici existimant malum esse naturam quandam Subsistentem. 42.
Manetho de Moyse agit. 7.
Manichæi. Vide *Manes*.
Marsbanus male sentit de origine circumcissionis, & aliorum rituum Legis Mosaicæ. 110. Audax ejusdem sententia de Isaac Sacrificio. 121.
Matbu-

Mathusalem. 58. Mortuus est ante diluuium, quicquid in codicibus LXX. Interpretum legatur. 69.
S. Matthæus cur quosdam prætermiserit in Genealogia Christi? 100.
Melchisedech quisnam fuerit. 104. &c. Ejus oblatio, sacrificium, Sacerdotium, benedictio, decimæ. 56. 105.
Melchisedechiani, hæretici. 104.
Moabita à Loth oriuntur. 118.
Moyse scriptor vetustissimus. 7. 110. Pentateuchi auctor. 6. Ejus laudes à quo fuerint insertæ Pentateucho? 7. Etiam citra revelationem prioris ævi historiam callebat. 9. Potuit citra revelationem, Historiam sacram didicisse à filiis Josephi, hi à Jacobo, Jacobus ab Isaac, Isaac à Semo, Semus à Mathusalem, Mathusalem ab Adamo. 9.
N.
N Achor. 126. 127. 128.
Nembrod, dictus est à prophanis scriptoribus Belus. 86. Saturnus Babylonius, Juppiter. 87.
Nicolaus Damascenus agit de Moyse. 7.
Ninus Rex Assyriorum & Babyloniorum. 86. 87. Idem atque Assur. 87. Idololatriæ auctor. *ibid.* Diodori commenta. 86.
Noachida vocantur ab Hebræis illi, qui Hebræi non sunt. 80. Septem eorum præcepta. *ibid.*
Noe. 58. Dicitur & ab Ethnicis Sifuthrus, vel Sifichrus, & Xifuthrus. 60. & Osiris. *ibid.* Ob justitiam fuit servatus in diluuiio. 70. Ejus arca. 59. 79. Ejus Sacrificia. 56. Altare erexit post diluuium. 56. 78. Fuit Christi typus. 75. Vineam coluit primus, non Bacchus. 80. Ejus ebrietas, ac nuditas. *ibid.* Ejus posterum in omnem regionem diffusit, etiam in Americam. 89. &c. non genuit post diluuium Titanas. 81.
Numenius tractat de Moyse. 7.
O.
Ogygium diluuium idem quod Noeticum. 71.
Origenis errores. Paradisum terrestrem censuit non fuisse corporeum, sed tropologicè de eo Moysem loquutum. 32. Ejus sententia de anima, & cognitione astrorum, & belluarum. 93.
Osiris Ethnicorum idem atque Noe. 60.
Oxiartes rex Bactrianorum cum Nino pugnavit. 123.
P.
P Afcchalis, Blasius. Ejus cogitata. 8.
Pelagiani, ac Pelagius censent concupiscentiam rebellem bonam, & à Deo esse. 42. & ignorantiam nunquam obnoxiam esse peccato. 45.
Pereyus, Isaacus, Præadamitarum auctor, primum Calvinianus, postmodum Catholicus. 11. Negavit diluuium fuisse universale. 60.
Perse. Vide *Magi*.
Petavius vir doctissimus. 85.
Pezronius, Paylus, Cisterciensis Monachus, docet Celticam linguam omnium primam extitisse. 95.
Phaleg, 126. 127. 128. Idem valet ac divisio. 84.
Philocorus quid sentiat de Moyse. 7.
Platonis de Moyse iudicium. 7.
Plinius Moyse meminit. 7.
Plutarchus Moyse meminit. 7. & diluuii. 60.
Porphyrus agit de Moyse. 7.
Præadamitarum fabula. 11.
Prideaux, Humphrydus, Anglus. 123.
Prometheus hominem è luto haxisse dictus. 35.
 Fortasse artis statuarie inventor. *ibid.*

Pythagoras quid sentiat de Moyse. 7. Pythagoræorum error circa mali naturam. 42.
R.
R Ebu. 126. 127. 128.
Rupertus Abbas falsò credidit probabilem esse æternam Adami damnationem. 63.
S.
S Aqueus, Ordinis Minorum, vir doctus, scripsit de causa, & origine pestis, quæ anno 1720. in Provincia grassari cœpit. 91.
Sale. 126. 127.
Sanchez, Alphonsus Bæticus, primus oram maritimam Americæ lustravit, suæque Scripta dedit Vespucio. 89.
Sara Abraham uxor & filia Aran fratris Abrahami, 102. Uxor & neptis, quanquam more Hebræorum dicitur soror Abrahami. 106. Uxor ejusdem præcipua, & mater familias. 119. Sterilis erat quum Deus prolem pollicitus est. 104. Typus fuit legis Evangelicæ. 120.
Sarug. 126. 127. 128.
Saturnus Babylonius idem ac Nembrod. 87.
Scotus negat Adamum conditum fuisse cum Gratia sanctificante. 14.
Sem filius Noe. 76. 125. 126. 127. An fuerit primogenitus. 81. Ex Semo Patriarchæ, Prophetæ, Christi, Apostoli. 81.
Seth filius Adami. 64. 58. Pius fuit. 64. Ejus filii dicuntur filii Dei. *ibid.* Uxores è Caini stirpe ducere non poterant. 57.
Sethiani hæretici Sethum colunt ut Christum. 64.
Sinarum fabulosa antiquitas. 10.
Sixtus Senensis perperam Origenem defendit. 93.
Smerdes Magus Rex Perfarum. 123.
Sodomitarum flagitia. 117.
Spencerus malè sentit de origine quorundam rituum Mosaicorum. 110.
Strabo de Moyse agit. 7.
T.
Tacitus Historicus meminit Moyse. 7. In rebus Judaicis rudis. 110.
Tatianus auctor hæresis Encratitarum negavit æternam Adami salutem. 63.
Tertullianus falsò credidit genuinum librum Enoch, & illic haussit sententias quasdam perabsurdas. 68. 69.
Thane Abrahami pater. 126. 127. 128. Abrahamum genuit, non 70. sed 130. anno ætatis. 102. Non fuit Idololatra. 103.
Theopompus quid de Moyse sentiat. 7.
Thomasinus, Ludovicus, linguarum Orientalium peritus. 96. Linguam Hebraicam omnium primam censet. 35. Docet Adamum in statu innocentie vidisse divinam Essentiam. 21.
Titanas post diluuium non genuit Noe. 81.
Torrentus, Levinus, cum Becano putat primam linguam fuisse Cæmbricam. 95.
Tostatus excusat adificatores turris Babel. 83.
Trogus Pompejus de Moyse agit. 7.
V.
V Arro doctissimus Romanorum. 10.
Veneris turpitas. 118.
Vespucius, Americus Florentinus Americam detegit. 89.
Vossius, Joannes Gerardus, vir eruditus, scripsit de Idololatria. 87.
Waltonus Anglus in Bibliis Polyglottis quid sentiat de prima hominum lingua. 95.
Z.
Zoroaster. 123. Fuit Moyse posterior. *ibid.* Ejus antiquitas fabulosa. 124. Falsò dicitur invenisse artes magicas. 123. Multa à Moyse accepit. 124. Ejus commendatio. *ibid.* Non est supposititius, neque duo fuerunt ita vocati. 125.

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS TESTAMENTI. TOMUS SECUNDUS, COMPLECTENS TERTIAM & QUARTAM MUNDI ÆTATEM.